

TÜRK İDARE DERGİSİ

ISSN 13003216

YIL: 80

MART 2008

SAYI: 458

İÇİNDEKİLER

Beşir ATALAY : Kamu Yayıncılığında 80 Yıllık Deneyim: Türk İdare Dergisi

Adnan YILMAZ : Değerli Türk İdare Dergisi Okurları

İL VALİLERİ TOPLANTISI

Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN

İçişleri Bakanı Beşir ATALAY

Milli Eğitim Bakanı Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK

Ulaştırma Bakanı Binali YILDIRIM

Sağlık Bakanı Prof. Dr. Recep AKDAĞ

Çevre ve Orman Bakanı Prof. Dr. Veysel EROĞLU

MAKALELER

Cemal YILDIZER : Atatürk, Çanakkale Savaşları, Mehmetçik ve Şehitlerimiz

Erol Zihni GÜRSOY : Cumhuriyet Döneminde Yeni İl ve İlçe Kurulmasındaki Yaklaşımlar.

Dr. Kasım TURGUT : Hukuka Aykırı Meclis Kararları Üzerinde İdari Vesayet Yetkisinin Kullanılması

Doç. Dr. A. Kadir TOPAL : Türkiye'nin Kentleşme Süreinin Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi

A.KOÇKÖPRÜ, Y. C. DURA :İçişleri Bakanlığı'nda Kariyere Dayalı Uzmanlaşma ve C. KARAKOÇ, S. GÖRGÜN Yeni Bir Model Üretimi

Doç. Dr. H. Hüseyin ÇEVİK : Polis Teşkilatına Bilgi Yönetimi

Dr. Orhan FİLİZ

Selim ÇAPAR : MOBESE Kameraları “Sihirli Değnek” midir?

Selahattin ATEŞ : İngiltere’de Kamu Personeli ve İstihdam Politikaları

Ali İkrâm TUNA : Fansa’da Yürütme Organlarının Yapısı ve İşleyişi

İDARECİ ANILARI

Necmettin KARADUMAN : Arkada Kalan Yıllar ve Anılar

HABERLER

Cumhurbaşkanı Abdullah GÜL’ün 92. Dönem Kaymakamlara Hitapları T.B.M.M. Başkanı Koksâl TOPTAN’ m 92. Dönem Kaymakamlara Hitapları İçişleri Bakanı Beşir ATALAY’ın 92. Dönem Kaymakamlara Hitabı

MEVZUAT

Pınar YILMAZ : 1 Ocak 2008 31 Mart 2008 Tarihleri Arasında Resmi Gazete’de Yayımlanan İçişleri Bakanlığı ve Mülki İdare Amirleri İle İlgili Mevzuat

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

TÜRK İDARE DERGİSİ

SAHİBİ: İÇİŞLERİ BAKANLIĞI, STRATEJİ GELİŞTİRME BAŞKANLIĞI

YAYIN KURULU

BAŞKAN : Adnan YILMAZ Strateji Geliştirme Başkanı
ÜYE : Cihangir KOKSAL Daire Başkanı V.
ÜYE : Muallâ ERKUL Sorumlu Müdür
ÜYE : Mustafa UYSAL Teftiş Kurulu Başkan Yrd.
ÜYE : Mehmet YILMAZ Hukuk Müşaviri
ÜYE : Aziz YILDIRIM Daire Başkanı
ÜYE : Mustafa AYIK APK Uzmanı

SORUMLU MÜDÜR: Muallâ ERKUL

BAKANLIK MAKAMININ 03.05.2007 TARİHLİ ONAYI İLE YÜRÜRLÜĞE GİREN İÇİŞLERİ BAKANLIĞI YAYIN YÖNERGESİ NE VE DERGİNİN SON SAYFALARINDA YER ALAN YAYIN İLKELERİ VE YAZIM KURALLARI TA A UYGUN YAZILAR KABUL EDİLİR • TELİF HAKLARI, 23 OCAK 2007 TARİH VE 26412 SAYILI RESMİ GAZETE'DE YAYIMLANAN, KAMU KURUM VE KURULUŞLARINCA ÖDENECEK TELİF VE İŞLENME ÜCRETLERİ HAKKINDA YÖNETMELİK ESASLARINA GÖRE ÖDENİR • DERGİDE YAZILARININ YAYIMLANMIŞ OLMASI YAZARLARA AİT KİŞİSEL GÖRÜŞLERİN BAKANLIK TARAFINDAN PAYLAŞILMASI ANLAMINA GELMEZ • DERGİDE YAYIMLANAN YAZILAR ANCAK KAYNAK GÖSTERİLMEK SURETİYLE İKTİBAS EDİLEBİLİR YAZILAR İADE EDİLMEZ.

ABONE KOŞULLARI

TÜRKİYE İÇİN BİR SAYININ FİYATI 20 YTL.
DIŞ ÜLKELER İÇİN BİR SAYININ FİYATI 30 YTL.
ABONE BEDELİ BULUNULAN YERİN MALİYE VEZNESİNE YATIRILARAK MAKBUZU,

AŞAĞIDAKİ ADRESE GÖNDERİLMELİDİR.

email : tid@icisleri.gov.tr

web : <http://tid.icisleri.gov.tr>

tlf. : (0.312) 430 88 93 95. faks: (0.312) 430 88 96

Adres: İçişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Bilgi Hizmetleri, Mevzuat ve Yayın Dairesi/ Libya Caddesi, Becerikli Sokak, No: 16, 06660 Esat / ANKARA

TÜRK İDARE DERGİSİ

YIL: 80

MART 2008

SAYI: 458

İÇİNDEKİLER

Beşir ATALAY	: Kamu Yayıncılığında 80 Yıllık Deneyim: Türk İdare Dergisi.	1
Adnan YILMAZ	:Değerli Türk İdare Dergisi Okurları	3

İL VALİLERİ TOPLANTISI

Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN	7
İçişleri Bakanı Beşir ATALAY :	13
Milli Eğitim Bakanı Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK :	23
Ulaştırma Bakanı Binali YILDIRIM.....	33
Sağlık Bakanı Prof. Dr. Recep AKDAG	37
Çevre ve Orman Bakanı Prof. Dr. Veysel EROGLU	49

MAKALELER

Cemal YILDIZER	:Atatürk, Çanakkale Savaşları, Mehmetçik ve Şehitlerimiz	61
Erol Zihni GÜRSOY	:Cumhuriyet Döneminde Yeni İl ve İlçe Kurulmasındaki Yaklaşımlar.....	81
Dr. Kasım TURGUT	:Hukuka Aykırı Meclis Kararları Üzerinde İdari Vesayet Yetkisinin Kullanılması	95
Doç. Dr. A. Kadir TOPAL:	Türkiye'nin Kentleşme Sürecinin Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi	107
A.KOÇKÖPRÜ, Y. C. DURA	:İçişleri Bakanlığı'nda Kariyere Dayalı Uzmanlaşma ve	
C. KARAKOÇ, S. GÖRGÜN	Yeni Bir Model Önerisi	131
Doç. Dr. H. Hüseyin ÇEVİKİ	:Polis Teşkilatlarında Bilgi Yönetimi	165
Dr. Orhan FİLİZ		
Selim ÇAPAR	:MOBESE Kameraları “Sihirli Değnek” midir?.....	185
Selahattin ATEŞ	:İngiltere’de Kamu Personeli ve İstihdam Politikaları.....	203
Ali İkrâm TUNA	:Fransa’da Yürütme Organlarının Yapısı ve İşleyişi	225

İDARECİ ANILARI

Necmettin KARADUMAN	:Arkada Kalan Yıllar ve Anılar	247
<u>HABERLER</u>	:İçişleri Bakanlığı’ndan Haberler	259
Cumhurbaşkanı Abdullah	GÜL’ün 92.Dönem Kaymakamlara Hitapları	279
T.B.M.M. Başkanı Koksâl TOPTAN’ın	92.Dönem Kaymakamlara Hitapları	282
İçişleri Bakanı Beşir ATALAY’ın	92. Dönem Kaymakamlara Hitabı.....	268

MEVZUAT

Pınar YILMAZ	: 1 Ocak 2008 31 Mart 2008 Tarihleri Arasında Resmi Gazetede Yayımlanan İçişleri Bakanlığı ve Mülki İdare Amirleri İle İlgili Mevzuat	285
--------------	---	-----

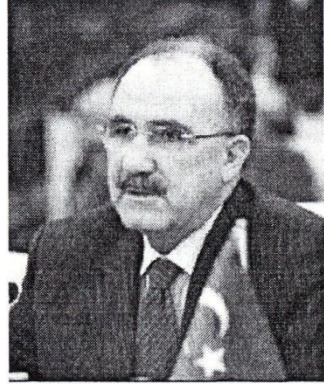
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

• İDARECİLER,
BANA İÇTEN SEVGİLERİNİ HAYKIRANLAR;
YARIM ASIRDAN BERİ BÜYÜK TÜRK ULUSUNUN
TAM ANLAMıyla MİLLET OLMASINA ÇALIŞAN,
ONUNLA EN MODERN BİR TÜRK DEVLETİ
KURMAK İÇİN İNSANLIK FEDAKÂRLIKLARININ
HİÇBİRİNİ ESİRGEMEYEN KÜLTÜR, İDARE,
İNTİZAM VE DEVLET ANLAMLARINI EN SON İLMÎ
TELÂKKİLERE GÖRE TEBELLÜR ETTİRMEYE
ÇALIŞMIŞ VE ÇALIŞAN YÜKSEK DEĞERDE
ARKADAŞLARIMDIR.

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

KAMU YAYINCILIĞINDA 80 YILLIK DENEYİM: TÜRK İDARE DERGİSİ

Bugün 80'inci yılını kutladığımız Türk İdare Dergisi, kamu yayıncılığı alanında en uzun soluklu süreli yayın olarak yerini almış bulunmaktadır.

1928 yılının Nisan ayında yayın hayatına başlayan ve Cumhuriyetimizle birlikte gelişen Dergimiz, 458'inci sayıya ulaşmıştır. Tarihi süreç içinde kamu yönetiminde yaşanan sıkıntılardan etkilenmiş, iki kez yayın hayatına ara vermek zorunda kalmış, fakat tüm bu olumsuzluklara rağmen hem yayın hayatını sürdürmeyi bilmiş, hem de biçim ve içerik açısından çağın gereklerine uygun olarak kendim yenileyerek günümüze kadar ulaşmıştır. 2004 yılından itibaren ise internet ortamında okurlarına ulaşmaya başlamıştır.

Kamu yönetiminin gelişmesi, idari işleyişte yeni fikirlerin ve uygulamaların hayata geçirilmesi için çağdaş kamu yönetimi alanında Dünya literatüründe yer bulmuş önemli makale ve uygulamalar Türkçe'ye çevrilerek yayınlanmış, ulusal düzeyde ise teori ve pratik bir arada yer almış, akademisyen ve idarecilerin düşünce ve deneyimleri aktarılmıştır. Kamu yönetimi alanında değişik uygulama ve görüşler harmanlanarak büyük bir birikim oluşturulmuştur. Ayrıca Dergimizin 454'üncü sayısından itibaren İdareci Anıları bölümü açılmış, böylelikle yaşanmış tecrübelerin genç idarecilere aktarılmasına imkân sağlanmıştır.

Dergimiz, bir anlamda ulusal bilincin oluşmasına, modern Türk Devletinin biçimlenmesine, kültür, idare, intizam ve devlet anlamlarını en son telakkilerine göre tebellür ettirecek ufku geniş, yüksek değerde idarecilerin yetiştirilmesine önemli katkılar yapmıştır.

Birçok değerli kalemin katkılarıyla günümüze ulaşan ve mümtaz bir yer edinen Dergimizin, bundan sonra da değerli idareci, akademisyen ve diğer ilgililerin desteğiyle daha iyi konumda olacağına inancım tamdır. Yayın hayatı bo-

yunca yazılarıyla Dergimizin gelişmesine destek olanlara, emeği geçenlere minnet ve şükranlarımı sunuyorum. Aralarında ebediyete göç etmiş olan saygıdeğer araştırmacı ve idarecilerimizi rahmetle anıyorum.

Bu güne kadar olduğu gibi, bundan sonra da sizlerin katkı ve desteğiyle Dergimiz daha nice yıllara ulaşacak, idareye ışık tutmaya devam edecektir.

Dergimizin 80 yıllık yayım hayatı boyunca; hazırlanışından yayımına, yönetiminden dağıtımına tüm aşamalarında görev alanlara, emeği geçenlere, değerli yazılarıyla desteklerini esirgemeyenlere ve her zaman bizi yalnız bırakmayan okuyuculara en kalbi duygularımla teşekkürlerimi sunuyorum, daha nice yıldönümlerini birlikte kutlamak temennisiyle esenlikler diliyorum.

Beşir ATALAY

İçişleri Bakanı

DEĞERLİ TÜRK İDARE DERGİSİ OKURLARI

Bu sayımızda Dergimizin 80. yılına ulaşmasının mutluluğunu yaşıyoruz. Sizlerden aldığımız güçle nice yıllar Türk idare hayatına katkılarda bulunmayı arzu ediyoruz.

Bilindiği üzere, 362. sayısından itibaren Dergimizin bugüne kadar yayımlanmış olan sayılarına <http://tid.icisleri.gov.tr> adresinden ulaşılabilir.

Bunun yanı sıra, 2007 yılından itibaren yer vermeye başladığımız, daha önce Valilik gibi önemli görevleri yürütmüş ve mülki idarede iz bırakmış olan idarecilerimizin anılarının yayınlanmasının da, tecrübelerin genç meslektaşlarımıza aktarılması adına çok yararlı olduğunu düşünüyorum.

Memnuniyetle görmekteyiz ki, Türk İdare Dergisi, işlediği konular itibarıyla idarecilerimiz için vazgeçilmez bir kaynak niteliği kazanmıştır. Türk İdare Dergisi, idareyi ilgilendiren güncel konularla ilgili öncelikleri de okurlarına ulaştırmaktadır.

Bu sayımızda, Bakanlığımızca 1718 Ocak 2008 tarihlerinde Ankara’da düzenlenmiş olan en son İl Valileri Toplantısında, Başbakanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN, İçişleri Bakanımız Sayın Beşir ATALAY, Milli Eğitim Bakanımız Sayın Hüseyin ÇELİK, Sağlık Bakanımız Sayın Recep AKDAG, Ulaştırma Bakanımız Sayın Binali YILDIRIM ile Çevre ve Orman Bakanımız Sayın Veysel EROGLU’nun yapmış oldukları konuşmalara da yer verdik. Çünkü ülkemizin idari yapılanması Mülki İdare Sistemi’ne dayanmakta olup, Devletin, Hükümetin ve her bakanın ildeki temsilcisi valilerdir. Valilerin bizzat Başbakan ve önemli yatırımcı bakanlarla bir araya geldiği bu toplantıda vurgulanan 2008 yılı ve sonrasında takip edilecek temel politikalar ve önceliklere ilişkin mesajların siz değerli okuyucularımıza ulaştırılmasını önemli bir görev olarak algıladık ve bu sayımızda sizlerle paylaşmayı uygun bulduk.

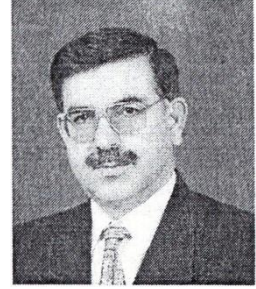
Öte yandan, bu dönemde Yayın Kurulu üyelerimizden Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı Mehmet Ali ÖZKILINÇ’ın Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu üyeliğine, Daire Başkanı Aziz YILDIRIM’ın ise Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü görevine atanması bizi son derece mutlu etmiştir. Kendilerine Dergimize yaptıkları katkılardan dolayı teşekkürlerini iletiyor, atandıkları yeni görevlerinde üstün başarılar diliyorum.

Dergimizin yayımında emeği geçen Yayın Kurulu Üyelerimize, Strateji Geliştirme Başkanlığı Bilgi Hizmetleri, Mevzuat ve Yayın Dairesi Personeline ve diğer ilgililere teşekkür ediyorum.

Bizi hiçbir zaman yalnız bırakmayan siz değerli okurlarımıza, gösterdiğiniz samimi ilgi, teşvik ve verdiğiniz destekten dolayı müteşekkirimiz.

Bu teşvik ve desteklerle, Cumhuriyetimizin kumcusu Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK’ün hedef gösterdiği “çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkmak” yolunda kamu yönetiminizin gelişimi ve geleceğine ışık tutan bir Türk İdare Dergisi ile Cumhuriyetin 100. yılına ulaşmak dileğiyle hepinize en içten sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Adnan YILMAZ
İçişleri Bakanlığı
Yayın Kurulu Başkanı

İL VALİLERİ TOPLANTISI

17-18 OCAK 2008 ANKARA

17-18 Ocak 2008 tarihinde İçişleri Bakanlığının ev sahipliğinde Valiliklerimizin 2008 yılı programlarının ve iş planlarının görüşülerek değerlendirilmesine yönelik 81 İl Valisinin katılımıyla “İl Valileri Toplantısı” gerçekleştirilmiştir. Toplantıya Başbakanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN, İçişleri Bakanı Sayın Beşir ATALAY, Milli Eğitim Bakanı Sayın Doç. Dr. Hüseyin ÇEEİK, Ulaştırma Bakanı Sayın Binali YILDIRIM, Sağlık Bakanı Sayın Prof. Dr. Recep AKDAĞ, Çevre ve Orman Bakanı Sayın Prof. Dr. Veysel EROGLU ile üst düzey yöneticilerimizden Başbakanlık Müsteşarı Vali Efkân ALA, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Vali Osman GÜNEŞ, Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Işık KOŞANER, Emniyet Genel Müdürü Vali Oğuz Kağan KOKSAL, Sahil Güvenlik Komutanı Tümamiral Can ERENOĞLU, Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşar V. Mehmet TEMEL, Ulaştırma Bakanlığı Müsteşarı Mehmet Habib SOLUK, Sağlık Bakanlığı Müsteşarı Uzman Dr. Orhan Fevzi GÜMRÜKÇÜOĞLU, Çevre ve Orman Bakanlığı Müsteşarı Prof. Dr. Haşan Zuhuri S ARIK AY A, DPT Müsteşarlığı Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürü Ahmet YAMAN, İçişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcıları Vali Rasim BAŞ, Âlim BARUT, Mustafa TEKMEK, Zekeriya ŞARBAK, Mülkiye Teftiş Kurulu Başkan V. Halil YILMAZ, Bakanlığımız Genel Sekreteri Yılmaz ARSLAN, Bakanlığımız Özel Kalem Müdürü Süleyman TAPSIZ, Müsteşarlık Özel Kalem Müdürü Mustafa YILDIZ, İller İdaresi Genel Müdürü Dr. Ahmet ALTIPARMAK, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürü Mustafa DÖNER, Mahalli İdareler Genel Müdürü Bülent KILINÇ, Sivil Savunma Genel Müdürü Atilla ÖZDEMİR, Strateji Geliştirme Başkanı Adnan YILMAZ, Birinci Hukuk Müşaviri Murat KOCA, Personel Genel Müdürü Dr. Yusuf MAYDA, Eğitim Dairesi Başkanı Vali Osman DIRAÇOĞLU, KİHBİ Dairesi Başkanı İlhan TURGUT, Demekler Dairesi Başkanı Dr. Şentürk UZUN, Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri İbrahim SARAÇOĞLU, Araştırma ve Etütler Merkezi (AREM) Başkanı Yılmaz KURT, İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanı Ersin YAZICI, Toplumla İlişkiler Dairesi Başkanı Ahmet Şahin ÖZCAN, Bilgi İşlem Dairesi Başkanı Mehmet ODUNCU, Dış İlişkiler ve AB Dairesi Başkanı Abdurrahman SAVAŞ, Bakan Danışmanları Sami BULUT, Neşat KIRCALI, Nevzat BÜKÜM, Bakanlık Müşavirleri İbrahim UĞUR, Süleyman TOMAS, Yetgin ÇAVDAR, Mehmet Aslan KÜÇÜK katılmışlardır. Toplantı iki gün sürmüş olup başta Başbakanımız olmak üzere katılımcı Bakanlarımız, Bakanlıklarıyla ilgili 2008 yılı yatırım programı ve hedefleri konusunda İl Valilerine ve katılımcı

Bakanlıkların üst düzey yetkililerine hitap etmişler, işbirliği ve beklentilerini dile getirmişlerdir.

17-18 Ocak 2008 tarihinde İçişleri Bakanlığı Konferans Salonunda yapılan İl Valileri Toplantısında Sayın Başbakanın ve Sayın Bakanların yapmış oldukları konuşmaların metni aşağıda verilmiştir.

Başbakan Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN'ın 17 Ocak 2008 tarihinde II Valileri Toplantısında yaptıkları konuşma;

Saygıdeğer Valilerimiz,

Değerli arkadaşlar,

Hepinizi en kalbi duygularımla selamlıyorum.

Yapılacak değerlendirme oturumlarının başarılı geçmesini; ülkemiz, milletimiz, tek tek şehirlerimiz için hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Türkiye, her alanda çok hızlı bir dönüşüm sürecinden geçiyor.

Kamu hizmetlerinde son dönemde kaydettiğimiz gelişmeler, ulusal ve uluslararası kamuoyu tarafından da yakından takip ediliyor.

Bu dönüşümü, her ilimize, her ilçemize, her köyümüze eşit ve adil şekilde dağıtmak zorundayız.

Türkiye'nin yaşadığı değişimin, dönüşümün, Türkiye'nin her köşesine ulaştırılmasında siz valilerimize önemli sorumluluklar düşüyor.

Türkiye ekonomisindeki büyümeyi, istihdamdaki ve yatırımlardaki artışı, Avrupa Birliği sürecindeki reformları, kâğıt üzerinde bırakmayıp, köylerimize, mezralarımıza kadar götürmek, buralarda hissedilmesini sağlamak durumundayız.

Bakınız; Türkiye ekonomisi, 23 dönemdir üst üste büyüyor.

Bu tür istikrarlı bir büyüme tarihimizde ilk kez gerçekleşiyor.

İstiyoruz ki, her bir vatandaşımız bu büyümeyi sofrasında, cebinde, işyerinde hissetsin.

Enflasyon yüzde 30'lar seviyesinden bugün tek haneli oranlara kadar düştü.

İstiyoruz ki bu düşüş, doğuda, batıda, kuzeyde, güneyde her bir vatandaşımızın alım gücüne yansın.

Avrupa Birliği sürecinde reformlar gerçekleştirdik, gerçekleştirmeye devam ediyoruz.

İstiyoruz ki bu reformlar, İstanbul'a ne kadar yansıyorrsa Hakkâri'ye de o kadar yansın; İzmir'e ne kadar yansıyorrsa, Erzurum'a da o kadar yansın.

İşte bu noktada, siz değerli valilerimiz kilit rol oynuyor.

Kalkınma ve gelişmeyi tüm şehirlerimizde başarıyla gerçekleştirmek durumundayız.

Şehirlerimizde yerel kalkınmadan kentsel dönüşümlere kadar her çalışmada

valilerimiz üzerlerine düşen sorumluluğu en üst düzeyde gerçekleştirmek durumundadır.

Bildiğiniz gibi Türkiye'yi; eğitim, sağlık, adalet ve emniyet olmak üzere dört hizmet alanında geliştirmenin mücadelesini veriyoruz.

Bu dört alanda ve ilave olarak toplu konut, duble yol ve enerji gibi diğer hizmet alanlarında şehirlerimizi ilen noktalara taşımalyız.

Şunu özellikle vurgulamak istiyorum:

Türkiye'nin kaybedecek tek bir saniyesi yoktur.

Türkiye'nin, gereksiz tartışmalarla oyalanmak, vakit yitirmek gibi bir lüksü asla yoktur.

Bugün, Türkiye'nin potansiyelini, Türkiye'nin zenginliğini, Türkiye'nin imkânlarını var gücümüzle harekete geçirme günüdür ve hep birlikte bunu başarmak zorundayız.

Bugünün Türkiye'sinde, yolu olmayan, suyu olmayan, kanalizasyonu olmayan, enerji bağlantıları yetersiz tek bir köyümüzün dahi bulunması, izah edilebilir bir durum değildir, olamaz.

KÖYDEŞ Projesiyle çok şükür önemli mesafeler kaydettik.

Bu noktada il valilerimize, kaymakamlarımıza, muhtarlarımıza, köye hizmet götürme birliklerimize özellikle teşekkür etmek istiyorum.

KÖYDEŞ Projelerinde geride kalan arkadaşlarımızın da gayret gösterip, bu projeleri tamamlamaları en büyük arzumuzdur.

Değerli valiler,

Türkiye Cumhuriyeti demokratik, laik, sosyal bir hukuk devletidir.

Bu ilkeleri birbirinden ayıramayız.

Bu ilkelerden birini, ikisini cımbızla çekip, diğerlerini öteleyemeyiz.

Bu tavrın bugüne kadar Türkiye'ye neler kaybettirdiğini yaşayarak, acı şekilde tecrübe ederek öğrendik.

Bugün artık vatandaş, devlete baktığında, devletle yüz yüze geldiğinde, devlete bir işi düştüğünde, devletin sosyal yönünü, şefkatini, sıcaklığını, kucaklayıcılığını, tebessümünü de hissetmelidir.

Bunu sağlayacak olanlar da bizzat sizlersiniz.

Milletimizin her bir ferdi sizin yanınızdan ayrılırken, ferahlamış şekilde, rahatlamış şekilde, sorunu çözülmüş şekilde, gönül huzuruyla ayrılmalıdır.

Her bir vatandaşımız, sizlerin sıcaklığı, sizlerin samimiyeti, sizlerin hoşgörüsü sayesinde devletle arasında duvarlar olmadığını hissetmelidir.

Türkiye'nin dört bir yanında her bir kardeşimiz, sizlerin ilgisi sayesinde, devletin, tepesinde dönüp duran bir tokmak değil, sorunlarını çözen, gören, gözeten olduğunu kavramak, anlamalıdır.

Bu anlayışı her bir ilimize hâkim kılmak zorundayız.

Sıcak makam odalarımızda oturarak, lojmanla makam odası arasında mekik dokuyarak, sokağa çıkmadan, halkın içine girmeden, halkla yüz yüze gelmeden varacağımız hiçbir sonuç, hiçbir hedef, hiçbir başarı yoktur, olamaz.

Artık protokol valiliği dönemi sona ermiştir.

Artık hizmet valiliği geçerlidir.

“Benim valim kamyonla fakire kömür dağıttığı gün bu ülke uçar” dediğim zaman, değişik çevrelerden itirazlar yükseldi.

Fakire yardım denildiğinde, bunların dünyasında bunun karşılığı yok.

Çünkü dünyaları, anlayışları, kavrayışları hep çıkar üzerine kurulmuş.

Nasıl olur da hükümet kömür dağıtır?

Nasıl olur da hükümet ücretsiz ders kitabı dağıtır?

Nasıl olur da hükümet yoksula, garibe, gurebaya yardım dağıtır?

Bunu bir türlü anlayamıyorlar.

Nedeni çok basit...

Hayatlarında bir yoksulun üşüyen elini tutmamışlar.

Bir fakirin sofrasına oturmamışlar.

Bir gececonduda eksi 20 derecede gece nasıl geçirilir bunu hissetmemişler.

Bunlar hayatlarında belki soba bile görmemişler.

Bunlar, Sıhhiye Köprüsü'nün öbür tarafına, sadece havaalanına gitmek için geçmişler.

İstanbul'un Karagümrüğünü, Ankara'nın Kuşcağız Mahallesini, Diyarbakır'ın Benüsen Mahallesini bilmezler.

O dağıtılan kömürün hangi yaralara merhem olduğunu tahayyül bile edemezler.

Bakınız; biz istediğimiz kadar okul yapalım, derslik yapalım, bütün okullarımızı bilgisayar sınıflarıyla donatalım, dünyanın en modern eğitim sistemini kuralım...

Eğer, o çocuklarımız, akşam evlerine gittiğinde, sıcacık bir soba, sıcacık bir yuva, sıcacık bir kâse çorba bulamıyorsa bütün o okullar, derslikler, bilgisayarlar anlamsız kalır.

Biz, yoksulluğun kaynağını kurutmaya, devletin sosyal fonksiyonlarını hayata geçirmeye ant içtik.

Ancak bu, bugünden yarma olacak bir şey değil.

On yıllar boyunca bu ülkede istikrarsızlık, belirsizlik, yüksek enflasyon, yüksek faiz sadece yoksulluk üretmiş.

Bizim bir gecede bunu silip atmamız maalesef mümkün değil.

Ama sabırla, tahammülle, adım adım, ilmik ilmik bu sorunun üzerine gidiyoruz, gideceğiz ve inşallah aşacağız.

Bu sorunu aşana kadar da fakir fukaranın, garip gurabanın sıkıntısını hafifletmeye, kimsesizlerin kimsesi olmaya devam edeceğiz.

Bu ülkenin valisi de, kaymakamı da, belediye başkanı da, hatta milletvekili, bakanı, başbakanı da gidecek, yoksulun o üşüyen elini tutacak, halini hatırını soracak, ihtiyacını öğrenecek ve imkânlar dairesinde o ihtiyacı giderecek.

Bundan kimse gocunmasın, kimse alınmasın, kimse komplekse kapılmasın.

Sırça köşkünde oturan, halkın içine karışmayan, halkla yan yana, yüz yüze, göz göze gelmeyen devlet adamı modeli artık tarihin sayfalarında kalmıştır.

Değerli arkadaşlar,

Demokratik kalkınma ile ekonomik kalkınma birbirini tamamlayan unsurlardır.

Her bir şehrimizde, insanların demokratik taleplerinin karşılanmasına azami özen göstermeliyiz.

Görev yaptığınız illerde, insan haklarının geliştirilmesi, vatandaş ile devlet arasındaki bağların güçlendirilmesi için canla başla çalışmalıyız.

Sizlerden beklentimiz, temel hak ve hürriyetlerin Türkiye'nin her yerinde, hayata geçirilmesi için gerekli tüm tedbirleri almanızdır.

Türkiye'nin kalkınmasından, Türkiye'nin demokratikleşmesinden, dayanışmamızdan, huzur ortamımızdan rahatsız olanlar, bu atmosferi bulandırmak için ellerinden gelem yapacaklar.

Biz yoksullukla mücadele ettikçe, biz demokratikleşme konusunda adımlar attıkça, biz Türkiye'nin kalkınması için her unsuru harekete geçirdikçe, şer odakları ellerindeki propaganda malzemesini kaybediyorlar.

Bu odakların, özellikle de terör örgütünün, şaşırmış, korkmuş, ne yapacağını bilmez halde sağa sola saldırdığını hepimiz görüyoruz.

Güvenlikten asla taviz vermeyeceğiz.

Ancak güvenliği demokrasiye, demokrasiyi de güvenliğe asla feda etmeyecek, ikisini paralel şekilde yürütmeye devam edeceğiz.

Güvenlik ve demokrasi zemininde, ekonomik kalkınma yolunda da artık şehirlerimizin çehresi değişmektedir, değişmeye devam edecektir.

İstiyoruz ki, bütün valilerimiz, illerine yatırım çekme konusunda bir yarış içinde olsunlar...

Görev yaptığınız şehirlerde, arkanızda bırakacağınız en önemli, en anlamlı eser, o şehrin üretimine, istihdamına yaptığınız katkı olacaktır.

Bir iş bulan, çalışmaya başlayan, evine ekmek götüren her bir vatandaş, yoksulluğun son bulduğu bir ocak demektir.

Yine bütün bu çalışmalarımızda taviz vermeyeceğimiz bir başka husus da, çevrenin korunmasıdır.

Şehirlerimizin, bizler için de, çocuklarımız için de, yaşanabilir kalması, daha da ağaçlandırılması, daha da temiz hale gelmesi kaçınılmaz bir vazifemizdir.

Bir şehre ikinci kez gittiğimizde, çehresinin her anlamda değiştiğini görmek, bizleri ziyadesiyle mutlu etmektedir.

Ben, bu duygu ve düşüncelerle sözlerime son verirken, görevlerinizde sizlere başarılar diliyorum.

İnanıyorum ki, bugüne kadarki gayretleriniz, bundan sonra da artarak devam edecektir.

Görev yaptığınız şehirlere esenlikle dönmenizi, oralardaki her bir vatandaşına selamlarımı iletmenizi diliyorum, başarılarınızın artarak devamını temenni ediyorum.

İçişleri Bakanı Sayın Beşir ATALAY'ın 17 Ocak 2008 tarihindeki İl Valileri Toplantısının açılışında yaptıkları konuşma;

Sayın Başbakanım,

Değerli Katılımcılar,

Öncelikle bakanlığımıza hoş geldiniz diyor, hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

Sayın Başbakanımızın önderliğinde; 60. T.C. Hükümetini birkaç ay önce kurduk. Hükümet Programımızı açıkladık. Yaklaşık iki hafta önce yeni bir yıla girdik. 10 Ocak 2008 günü, 60. Hükümetimizin Eylem Planını açıkladık.

Tüm bu yeniliklerin bakış açımıza, hizmet anlayışımıza ülkemizin geleceğine olumlu katkılar yapacağına olan inancımı, sözlerimin başında ifade etmek isterim.

Şu anda da, 2008 Yılı'nın ilk Valiler toplantısının açılışını yapıyoruz. (81) İlimizin değerli valileri buradalar. Takdir edersiniz ki, bu tür geniş katılımlı toplantıları her zaman yapmak mümkün olmuyor. Bu nedenle üç gün boyunca gündemimizdeki konuları enineboyuna tartışacak ve fikir alışverişinde bulunacağız, tüm valilerimizi dinleyeceğiz.

Toplantımızın bu ilk bölümünde, bundan sonraki çalışmalarımıza ışık tutması, bize yol haritası göstermesi açısından öncelikle Sayın Başbakanımızın talimatlarını alacağız.

Sn. Başbakanımızın, 2003 yılından beri yapılan tüm valiler toplantılarına katılarak önümüze hedefler koyması, duygu ve düşüncelerini valilerimizle paylaşması mülki idare mesleğine verilen önemin açık ifadesidir.

Valilerimizin aracılığıyla taşraya önemli hizmetler sunan bazı bakanlarımızda bu toplantılarımızın belli bölümlerine iştirak ederek valilerimizle yeni dönem stratejilerini belirleme imkânı bulacaklardır.

Bu kapsamda yarınki oturumlarda; Milli Eğitim Bakanımız Sn. Hüseyin ÇELİK; eğitim ile ilgili konuları, Sağlık Bakanımız Sn. Recep AKDAG; sağlık ile ilgili konuları, Çevre ve Orman Bakanımız Sn. Veysel EROĞLU; çevre ve ağaçlandırma ile ilgili konuları, Ulaştırma Bakanımız Sn. Binali YILDIRIM, bölünmüş yol ve ulaşım ile ilgili diğer konuları değerlendireceklerdir.

Sayın Başbakanım,

Gerek Devlet Bakanlığım dönemindeki görev alanlarım ve gerekse İçişleri Bakanı olarak geçirdiğim birkaç ay içerisinde valilerimizin tamamıyla çeşitli vesilelerle görüşme imkânı buldum. Doğu ve Güneydoğudaki valilerimizle bölgede toplantılar düzenledim. Bu gün ise tüm valilerimizle bir araya geliyorum.

Bu vesileyle; bakanlığımın hedeflerini, beklentilerimi, iş yapma ve problem çözme konusundaki yaklaşımımı arkadaşlarımla paylaşma imkânı bulacağım.

Bu açılış toplantısının akabinde, başta güvenlik olmak üzere, KÖYDEŞ, BELDES, Duble Yol, Terör Zararlarının Karşılınması, Köye Geri Dönüş ve Rehabilitasyon, İç Göç, Sosyal Yardım ve Destek Faaliyetleri gibi konularda Valilerimizle ayrıntılı görüşmeler yapacağız.

Mülki idare sistemi ülkemiz ve halkımız için büyük önem taşımaktadır.

Sizin de bir konuşmanızda ifade ettiğiniz gibi; valiler işin pratik uygulaması ve Türkiye gerçeğim tanıyan en yüksek seviyeli kamu görevlileridir.

Ülkemizin doğusundan batısına, kuzeyinden güneyine, kentinden kırsalına her karış toprağında vali ve kaymakamlarımızın fedakâr çalışmalarının izlerini görmek mümkündür.

Her nerede olursa olsun bütün vatandaşlarımızı kucaklamak vali ve kaymakamlarımızın en temel görevi olmuştur.

Hukukumuzda il genel idaresinin başı ve mercii vali, ilçe genel idaresinin başı ve mercii de kaymakam olarak belirlenmiştir.

Bu yönüyle, kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir biçimde sunulmasını sağlayan, ilin ve ilçenin ekonomik ve sosyal kalkınmasını planlayan vali ve kaymakamlarımız; kamu yönetiminin taşradaki itici gücü ve lokomotif konumundadırlar.

Mülki idare amirlerimiz; Cumhuriyetimizin ve onun temel değerlerinin, Atatürk ilke ve inkılaplarının daima yılmaz bekçileri olmuşlardır.

Bakanlık olarak üzerinde en çok durduğumuz ve önem verdiğimiz konuların başında, halkımızın huzur ve güvenliğinin sağlanması gelmektedir.

Güvenlik hizmeti, toplum hayatının hiç vazgeçilmeyecek ihtiyaçlarından biridir. Devlet örgütlenmesinin en önemli sebebi, bireylerin ve toplumun güvenliğinin sağlanmasıdır.

Meşru güç kullanma tekeline sahip olan Devlet, bu yetkisini kolluk eliyle kullanarak kamu düzenini ve güvenliği sağlamaktadır.

Huzur, güvenlik, düzen ve esenliğin tenim edilemediği bir toplumda devletin iyi işlediğinden ve yöneticilerin başarısından söz etmek mümkün değildir.

En önemli görevimiz, halkımızın kendini güven içinde hissetmesini sağlayacak her türlü tedbiri almaktır.

Biz, güvenlik tedbirlerinin bireysel hak ve özgürlükleri kısıtlamaması gerektiğine, bireysel hak ve özgürlüklerin ise güvenlik alanında zaafılara yol açmaması gerektiğine inanıyoruz.

Bu hassas dengeyi iyi kurmak, özgürlük ve güvenliği birbirine feda etmemek durumundayız.

Vatandaşımız insanca muamele istemektedir, biz de bunu sağlamak mecburiyetindeyiz.

Bakanlığımızın sloganı olan “işkenceye sıfır tolerans” prensibimizden asla taviz vermeyeceğiz.

Kamu görevi sırasında yasalara ve idari tedbirlere aykırı iş yapanlar olduğunda, bunları bulup, yine yasal çerçevede gereğini yapacağız. Bu konularda kesinlikle koruyucu bir yaklaşım sergilemeyeceğiz.

Vatandaşımız evim soyulacak mı, arabam çalınacak mı endişesi yaşamayacaktır.

İşte bu hedeflere ulaşabilmek için iç güvenlik hizmetlerine, yeni bir yaklaşımla, proaktif bir bakış açısı getirme çabası içerisindeyiz.

Suça neden olan faktörlerin ortadan kaldırılması ve suç işleyecek durumda olanların suçtan caydırılması temel felsefemizdir.

Bu kapsamda, “önleyici tedbirler” olarak da tanımlayabileceğimiz mekanizmaları geliştirip, alanda uygulama yapmaktayız.

Asayiş suçlarının önlenmesinde son dönemde sivil unsurları ön plana çıkardık.

Ülke genelinde halkın yoğun olarak bulunduğu yerlerde işlenen başta kapkaç, gasp, yankesicilik, dolandırıcılık olmak üzere mala karşı işlenen suçlara anında el koymak ve failleri özellikle suçüstü halinde yakalamak üzere belirli alanlarda, yeterli sayıda sivil olarak çalışan “Güven Timleri” ve üniformalı olarak görev yapan “Yıldırım Ekipleri” görevlendirdik.

Bu yolla; meydana gelen suçlara anında müdahale edilmesi ve halkın yoğun olarak bulunduğu yerlerde suç işleyenler bakımından caydırıcı olunması sağlanmıştır.

Bütün illerimizde uygulanmaya başlayan bu projeyle, polisimizin etkinliği artmış, suçlular üzerinde caydırıcı etkisi görülmüş, asayişe müessir suçlarda gözle görülür önemli miktarda azalmalar tespit edilmiş, vatandaşlarımız da bu durumu günlük yaşamında hisseder hale gelmiştir.

En önemli varlıklarımız olan çocuklarımız için; “Çocuklarımız Geleceğimizdir” sloganıyla Güvenli Okul, Güvenli Eğitim Projesini başlattık.

Ülkemiz nüfusunun % 33 nü oluşturan 18 yaş altı çocuk ve gençlerin, sağlıklı yaşam şartları altında gelişmelerini tamamlamaları, ülkemize ve topluma yararlı birey olarak yetişmeleri, sosyal devlet anlayışının vazgeçilmez unsurlarındandır.

Bu gerçekten hareketle, çocuk ve gençlerimizin, her türlü şiddet ve kötü alışkanlıklara karşı korunması, hükümetimizin önemli ve öncelikli görevleri arasında yer almaktadır.

On beş milyon öğrencimizin bulunduğu ilk ve orta öğretim kurumlarını kapsayan eğitim ortamında, şiddet olayları ile ilgili mevcut durumun gerçekçi bir analizini yapmak, zayıf ve güçlü noktaları ortaya koymak, şartlara ve ihtiyaçlara uygun etkili bir model geliştirmek amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığımızla bir protokol yaptık.

Bu çerçevede; okullarımızdaki mevcut güvenlik durumunun bilimsel analizlerinin yapılarak elde edilen sonuçlar doğrultusunda, koruyucu ve önleyici güvenlik tedbirlerinin güçlendirilmesi, okullarımızda güvenli ortamın iyileştirilmesi amaçlanmıştır.

Nitekim başlattığımız bu proje, çok olumlu sonuçlar vermiş, okul yöneticileri, veliler ve güvenlik görevlilerinin ortak çalışma anlayışı geliştirilmiştir.

Organize suç örgütlerine büyük darbeler indirdik.

Devlet ve vatandaş arasındaki güven bağına zedeleyen organize suç örgütleriyle ve her türlü kaçakçılık suçları ile amansız mücadeleye kararlılık içerisinde devam edilmektedir.

Organize suç örgütlerine yönelik planlı operasyonlarda, toplumsal huzuru derinden etkileyerek bozan suç örgütleri etkisiz hale getirilmiş, vatandaşın devlete olan güveni pekiştirilmiştir.

Uyuşturucuyla mücadelede Cumhuriyet tarihinin en önemli başarılarına imza attık.

Son yıllarda uyuşturucu, silah, akaryakıt, insan kaçakçılığı ile yasa dışı göç ve insan ticareti gibi organize suçlarla mücadelede; emniyet, jandarma ve sahil güvenlik teşkilatlarımızca Cumhuriyet tarihinin en önemli başarılarına imza atılmıştır. Bu trend son dönemde artarak devam etmektedir.

Türkiye geçmişten bu yana, yasadışı uyuşturucu ticaretinin transit güzergâhı üzerinde bulunmakta iken, son dönemde güvenlik birimlerimizin etkili ve kararlı mücadelesi “uyuşturucu tacirlerini” Türkiye dışında yeni yollar kullanmaya zorlamıştır.

Uyuşturucuyla mücadele konusundaki kapsamlı çalışmamızı da tamamladık ve önümüzdeki günlerde siz değerli basın mensuplarının katılımıyla kamuoyuna açıklayacağız.

Suç ve suçlulukla mücadelede teknolojiden azami istifade edecek projeleri hayata geçirdik (MOBESE).

MOBESE Sistemi ilk kez 2005 yılında Zatı Alinizin de katılımıyla İstanbul’da hayata geçirilmiştir.

Akabinde, Balıkesir ve Isparta illerimiz ile TekirdağÇorlu ilçemizde MOBESE görüntü sistemi yerel imkânlarla faaliyete geçirilmiştir.

Aradan geçen zaman içerisinde diğer il ve ilçelerimizde de uygulanmasına yönelik ciddi çalışmalar ve ihale süreçleri devam etmektedir.

Bu konuda gerek bakanlığımız imkânları ve gerekse valilerimizin il özel idaresinden tefrik ettiği imkânlar yanında, sivil toplum kuruluşlarının da gönüllü katkıları sağlanmaktadır.

Sayın Başbakanımızın talimatlarıyla MOBESE konusunda 2008 yılı için kendimize bir hedef belirledik. Bu hedef; illerimizin tamamında ve belli büyüklükteki ilçelerimizde MOBESE’nin görüntülü sistemine kesinlikle geçeceğimiz hususudur. Bunu bu vesileyle belirtmek isterim.

"Trafik Güvenliğinde Yeni Açılımlar, Hedefler ve Çözüm Projeleri" hazırlanarak kamuoyuna açıklanmış, alman tedbirler yılbaşı itibariyle hayata geçirilmiştir.

Bilindiği üzere; trafik ülkemizin önemli sorunlarının başında gelmektedir. Her gün meydana gelen trafik kazaları sonucu maalesef insan kaybı (ortalama 14), yaralanma (ortalama 524) ve önemli boyutlarda ekonomik kayıplar söz konusudur.

Ayrıca, trafik kazalarında hayatını kaybedenlerin ve sakat kalanların yakınlarına vermiş olduğu acı ve ıstırapın maddiyatla ölçülmesi de mümkün değildir.

Biz, insanlarımızı trafik kazalarında kaybetmek, yakınlarına acı çektirmek istemiyoruz. Vatandaşın gideceği yere kara haberinin değil, kendisinin ulaşmasını istiyoruz.

Hükümetimiz ülkemizin tüm sorunlarını çözme konusundaki kararlılığını trafik kazalarını önleme konusunda da göstermektedir. Hazırladığımız bu yem proje ile trafik güvenliğinin sağlanmasında kısa, orta ve uzun vadeli faaliyetler, hedefler belirlenmiştir.

Kurban Bayramı ve yılbaşı tatili süresince alınan önlemler neticesinde; geçen yılın kurban bayramı tatiline göre trafik kazalarında % 27,9 oranında azalma olduğu tespit edilmiştir.

Biz bu konuyu çok önemsiyoruz. Dolayısıyla denetimler başta olmak üzere bu konuyla valilerimizin bizzat ilgilenmesini istiyor ve bekliyoruz.

Son 50 yılın en önemli kırsal kalkınma projesi hayata geçirilmiş ve büyük oranda da tamamlanmıştır (KÖYDEŞ Projesi).

Kırsal kesimin makûs talihini yenmeye yönelik olarak Sayın Başbakanımızın talimatlarıyla, yeterli yolu ve içme suyu olmayan, taşıma su ile ihtiyaçlarını gidermeye çalışan ülkemiz insanına sahip çıkmıştır.

Bu projede siz değerli valilerimizin, kaymakamlarımızın ve diğer görevlilerin gayretlerini, fedakârlık ve çalışma disiplini özellikle belirtmek ve şahsınızda bu projenin hayata geçirilmesinde emeği geçen herkesi kutlamak istiyorum.

Kırsal kesime götürülecek hizmetler ile ilgili olarak bu yıl da eksik kalan yol ve içme suyu projelerinin tamamlanması, sulama suyu, kanalizasyon ve fosseptik ihtiyaçlarının karşılanması, şebeke suyu olan köylerde atık suyun uzaklaştırılması ve bertarafı, gibi hizmetlere devam edilecektir.

Hükümetimizin taahhütleri arasında yer alan 15.000 km bölünmüş yol hedefine hızla yaklaşmaktadır.

Malumunuz, ülkemizin ihtiyacı olan bölünmüş yol yapımını seri ve etkin bir şekilde gerçekleştirmek amacıyla “15.000 km bölünmüş yol” sloganı ile yola çıktık.

Bu kapsamda 20032007 döneminde, özel idarelerimizin de katkılarıyla toplam 7.663 km (317 km’si otoyol) bölünmüş yolu tamamlayarak, ülkemizdeki toplam bölünmüş yol ağını 13.758 km’ye çıkarttık. İnşallah bunu 15.000 km’ye tamamlayacağız.

Bu çalışmalarda da, Karayolları teşkilatları ile birlikte siz değerli valilerimizin emeklerim biliyor ve takdir ediyoruz.

İlinizin bütün imkânlarını seferber ederek bu yıl da aynı başarıyı göstermenizi ve bölünmüş yol konusundaki hedeflerimize ulaşılmasını Sayın Başbakanım, Ulaştırma Bakanımız ve kendim adına sizlerden istiyorum.

Biz, sosyal hukuk devleti ilkelerini sözde değil, özde hayata geçiren bir iktidar olduğumuzu her fırsatta gösterdik ve göstermeye devam ediyoruz.

1987 yılından günümüze kadar meydana gelen terör zararlarını karşılayacak yasal düzenleme yaptık ve vatandaşların 20 yıllık mağduriyetini gideriyoruz.

Tekrar etmek isterim, yaklaşık 20 yıllık mağduriyeti, mahkemesiz, kavgasız, gürültüsüz, vatandaşlarımızla anlaşarak 2004 yılından beri gidermeye çalışıyoruz.

Bazı gecikmeler olduğu yolunda yakınmalar olmaktadır. Ancak tüyü bitmemiş yetimin hakkı olan kamu parasını kullanırken, hassas davranmak zorunda olduğumuzu takdir edersiniz.

Ayrıca 1520 yıllık geçmişe dayanan olayların belgelenmesi ve sonuçlandırılması da haliyle zaman almaktadır.

Tüm bunlara rağmen aldığımız bazı ilave tedbirlerle başvuruları sonuçlandırma sürecini hızlandırdığımızı da burada ifade etmek isterim.

Bu konuya valilerimizin yakın ilgisini bekliyorum.

Bakanlığımızca İç Göç Uygulama Planı hazırlanmış ve yürürlüğe konulmuştur.

İç göçü yavaşlatmak, belirli bölgelere yoğunlaşan iç göçü yeni cazibe merkezlerine yönlendirmek, çarpık kentleşme ve gecekondulaşmayı önlemek, iç göçün yol açtığı sosyal, ekonomik ve güvenlik sorunlarını çözümüne ilişkin bir göç politikası oluşturmak ve bu çerçevede kurumlar arası işbirliğini artırmak amacıyla, Bakanlığımızca “İç Göç Uygulama Planı” hazırlanmış, Sn. Başbakanımızın onaylarıyla (26.04. 2007) yürürlüğe konulmuştur.

Ülkemizin önemli problemini çözmek üzere hazırlanan bu planlarda tespit edilen eksikliklerin giderilerek başarı ile uygulanmasında, siz Sayın Valilerimizin azami gayretleri beklenmektedir.

Sosyal destek politikaları hiçbir dönemde bu kadar etkin olarak halkımızın hizmetine sunulmamıştır.

Hükümet olarak, son beş yıldaki uygulamalarımız ile özellikle “kimsesizlerin kimsesi” olmayı vatandaşa hizmet anlayışının temel prensibi kabul ettik.

Çaresiz ve umutsuz bir tek insanımızın kalmaması için var gücüyle çalışmak ve insanımıza onurlu bir hayat imkânı sunmak bizim varlık sebeplerimiz arasındadır.

2002 yılında iktidar olduğumuzda yılların ihmalî ve yaşanan krizlerin sonucu artan yoksullaşmayı yenmek, açılan sosyal yaraları sarmak öncelikli hedefimiz olmuştur.

Yıpranan toplumsal yapımızı güçlendirmek, adeta çaresizlik içerisinde kalan vatandaşlarımızın yardımına ulaşmak ve tekrar insanımıza özgüven kazandırmak için ülkemizin bütün imkânlarını seferber ettik.

Uyguladığımız bütün ekonomik politikalarda sosyal boyut göz önüne alınmış, olası toplumsal yansımaları değerlendirilmiştir.

Bütün sektörlerde ve bütün bakanlıkların çalışmalarında özellikle dar gelirli ve yoksul kesimlere daha fazla destek sağlanması politikası izlenmiştir.

Vatandaşlarımıza sosyal yardım sunan kurumlarımızın bütçeleri ciddi biçimde artırılmıştır.

Hükümetimiz, “Sosyal Devlet” olma ilkesi ve toplumlumuzda sosyal adaletin gerçekleştirilmesi hedefine öncelik vermektedir. Bu çerçevede bütün sosyal yardım ve destekleri vatandaşlarımızın hakkı ve devletin de görevi olarak kabul etmektedir.

Hükümetimiz döneminde, yoksul kesimler, yaşlılar, özürllüler, korunmaya muhtaç çocuklar, öğrenciler ve genel anlamda sosyoekonomik olarak dezavantajlı bütün grupların ihtiyaçlarına karşı duyarlı bir yaklaşım sergilenmektedir. Tüm bu çalışmalarımızda temel amaç insanımızın onuru, mutluluğu ve huzuru olmuştur.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun kaynakları 2002 yılına göre yüzde 150’ye varan oranda artırılmıştır.

Daha önceki dönemlerde Fon kaynakları diğer amaçlar için bütçeye transfer edilirken, bu uygulamaya son verilmiş, tek bir kuruluş amaç dışı kullanılmamıştır. Tam aksine, bütçeden Fon’a kaynak transferi yapılmıştır.

Bu dönemde, sosyal yardım alanında rastgeleliğe son verilmiş, yoksullukla mücadelede bilimsel tespitlerin yapılmasına ve alınacak tedbirlerin bu tespitlere dayandırılmasına büyük özen gösterilmiştir.

Sosyal yardımlardan sorumlu kuruluşlar etkin bir şekilde çalıştırılmış, önemli oranda artan kaynaklar objektif kriterlere dayalı olarak amaca uygun kullanılmıştır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının rutin ödeneklerinin artırılması yanında; eğitime ve sağlık alanına destek kapsamındaki şartlı nakit transferi uygulamalarımız, iş edindirmeye yönelik desteklerimiz, yakacak konusundaki geçmişle kıyaslanmayacak uygulamalarımız hepiniz tarafından yakından takip edilmektedir.

Bu konularda Valilerimizin bu güne kadar ki gayretlerine teşekkür ediyorum. Ancak bundan sonra da bu alana özel ilgi gösterilmesini istiyorum.

Sosyal destek hizmetleri yanında; yaşlıların, kadınların, özürlülerin, kimsesizlerin kimsesi olmaya da devam edeceğiz.

Değerli Vali Arkadaşlarım,

Tüm bu hizmetleri sizlerle birlikte gerçekleştirdik ve bundan sonra da gerçekleştirmeye devam edeceğiz.

Ancak bu hizmetler dışında önemli gördüğüm birkaç hususta fikirlerimi sizlerle paylaşmak istiyorum.

Bizim temel hedefimiz; vatandaşlarımızın huzurunu, mutluluğunu olabildiğince yüksek düzeye çıkarmaktır.

Kamu hizmetlerinden, büyük şehirlerdeki insanımızdan en ücra mezradaki insanımıza kadar herkesin gereği gibi yararlanmasını sağlamaktır.

Vatandaş odaklı hizmet anlayışı prensiplerinden taviz vermemiz söz konusu değildir. Biz, hiçbir vatandaşımızın kendisini yalnız hissetmesini istemiyoruz.

Vatandaşımız doğumundan ölümüne kadar her aşamada, ihtiyaç olduğunda kendisine uzanacak bir el olacağını bilmeli ve bu iç huzuruyla yaşamını sürdürmelidir.

Bizim felsefemiz şudur; bu ülkeye, bu ülkenin fedakâr halkına hizmet etmek amaçsa ki bunun böyle olduğunda hiçbir kuşku yoktur ulaşılabilir olmak zorundayız.

Valiler, kendi asrlarının ve vatandaşlarımızın en kolay ulaşabileceği kişiler olmak durumundadır.

Benim telefonum hepinize 24 saat açıktır. Günün hangi saatinde olursa olsun aramak konusunda lütfen tereddüt yaşamayınız.

İnsanımız, başına bir iş geldiğinde, sevincini ve üzüntüsünü paylaşmak istediğinde, ilmin valisine, ilçesinin kaymakamına ulaşabileceği ko-

nusunda hiçbir tereddüt yaşamıyorsa, işte o zaman arzu ettiğimiz Devlet Millet kaynaşmasını sağlamışız demektir.

Vatandaşımıza sunulacak hizmetlerde, gösterilecek merhamette üst sınır tanımıyoruz. Hep daha iyisinin, en iyisinin peşinde olacağız. Bu çerçevede biz valilerimizin daha fazla sorumluluk üstlenmesini istiyoruz.

Devletin sıcak elini her vatandaşa uzatacak ve hissettirecek olan kişiler mahallinde görev yapan yöneticilerimizdir.

Bizim hizmet felsefemiz şudur; vatandaş normal hayatını yaşayacak, biz ise 24 saat bunu temin için gayret edeceğiz. Her geçen gün daha duyarlı, daha dinamik olacağız. İşimizde dirayetli ve kararlı olacağız. Vatandaş memnuniyetinin arttığı veya azaldığı en önemli alan, bizim bakanlığımızın hizmet alanıdır. Bu gerçeği gözden uzak tutmayacağız.

Değerli Arkadaşlarım,

Yürüttüğünüz görev vatandaş nezdinde mazerete kapalıdır. Biz mazeret değil, çözüm tarafındayız. Görev mahallerinizde kamu hizmetlerine ilişkin aksamalar nedeniyle vatandaşa sıkıntılarınızdan, ödenekten, personel eksikliğinden bahsederek sonuç alamazsınız.

Hiç bir mazeretin başarının yerini tutmadığını ve en büyük başarının da yüce milletimizin kalbinin kazanılması olduğunu unutmayağımıza inanıyorum.

Son beş yılda, çözüm adına yaptığımız düzenlemeleri, taşraya sunduğumuz imkânları sizlerden daha iyi hiç kimse bilemez. Biz sizlere; “Vatandaşa hizmet edin” derken, bu hizmetin gerektirdiği arka planı hem hukuken, hem de emrinize verdiğimiz imkânlarla takviye etmeyi ihmal etmedik.

İlk kuralımız; çok ama çok çalışmak, Anadolu insanının beklentilerini karşılamaktır.

İkinci kuralımız; açık, şeffaf, hesap verebilir olmaktır. Gizli, saklı, karanlıkta kalacak hiçbir işimiz yoktur ve bundan sonra da olmayacaktır. Yönetimimizi, yönettiklerimizle paylaşmaktan çekinmeyeceğiz.

Hepimizin ortak hedefi, ülkemizi, Atatürk’ün işaret ettiği çağdaş medeniyetler seviyesinin üzerine çıkarmaktır. Türkiye Cumhuriyeti, üniter yapısı, güçlü demokrasisi ve gelişen ekonomisi ile ilelebet yaşayacaktır.

Ayrıntıları ilerideki oturumlarda konuşmak üzere, bu açılış vesilesiyle sözlerimi burada noktalamak istiyorum.

Toplantımıza teşrif eden Sayın Başbakanımıza ve siz değerli basın mensuplarına teşekkür ediyor, hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

Milli Eğitim Bakanı Sayın Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK'in 18 Ocak 2008 tarihinde İl Valileri Toplantısında yaptıkları konuşma;

Değerli Valilerimiz,

Öncelikle hepinize günaydın hayırlı sabahlar diliyorum. Ben bütün değerli valilerimize geçen süreçte eğitim konusunda gösterdikleri gayretten dolayı teşekkür etmek istiyorum. Değerli valilerimin bu meseleyi birinci madde olarak kabul etmeleri hassasiyetle konunun üzerinde durmalarından kaynaklanmaktadır.

Biz burada hangi kararları alırsak alalım, ne tür projeler geliştirirsek geliştirelim, orada bu işin takipçisi ve bu işin orkestra şefliği yapacak insanlar olmadığı sürece başarıya ulaşmamızın mümkün olmadığını farkındayız. Dolayısıyla bu süreçte gerek “Eğitime % 100 Destek Kampanyasında gerek “Haydi Kızlar Okula Kampanyasında bu okullarımızı bilgisayarla donatma ve eğitim alanında bir heyecan dalgası uyandırma açısından valilerimizin çok büyük gayretleri olmuştur. Burada hepinize teşekkür etmek istiyorum.

Hükümet programında 2012 yılına kadar okul öncesi eğitimi asgari % 50’ ye çıkarma gibi bir hedefimiz var. Bazı illerimiz bu hedeflere ulaştılar. Hatta önümüzdeki yıldan itibaren bu konuda çok çok daha iyi durumda olan illerimizi (belki 15 ili) pilot uygulama olarak bu kapsama alacağız ve 6. yaşı zorunlu eğitime alacağız. Yani eğitimi 6 yaşından başlatacağız. Ülkemizde okul öncesi eğitim, daha çok hah ve vakti yerinde olan insanların, bu kültür gurubuna mensup insanların çocuklarının gönderdiği bir eğitim fantezisi olarak anlaşılmakta. Aslında okul öncesi eğitime kırsal kesimdeki yoksul ailelerin çocuklarının çok daha fazla ihtiyacı var. Doğu ve Güneydoğu’da Türkçe problemi olan çocukları mutlaka süratle okul öncesi eğitim sürecinden geçirmek gerekiyor. Çünkü okula başladıkları zaman okul öncesi eğitim almamışlarsa Türkçe öğrenmeye okulda başlıyor. Bu oranda da dezavantajlı başlıyorlar.

Özellikle çocukların ilkokula başlarken, Türkçe öğrenmeleri açısından Doğu ve Güneydoğu illerimizde okul öncesi eğitimin çok daha fazla önemsenmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu konuda valilerimizin gayretleri var. Malumunuz göreve başladığımız zaman % 11, şu anda Türkiye ortalaması % 26 ama bu süreçte 2012’ye kadar mutlaka Türkiye çapında asgari % 50’ye çıkarmak zorundayız. Bununla ilgili olarak gerekli tedbirler nelerdir? Size zaman zaman gönderdiğimiz genelgelerle ve değerlendirme toplantılarıyla bunları sizlerle paylaşıyoruz. Bizim mutlaka her ilçede, eğer potansiyel varsa müstakil anaokulumuz olmalı. Şu anda 850’ye yakın müstakil anaokulu var. Bunun 470’i bu dönem yapılmıştır. Her okul bünyesinde anaokulu açılmalı. Orta öğretim bün-

yesinde müsait sınıfları olanlar ana sınıfları açmalı, kesinlikle faydalıdır. Bunu yapabilirsek bu konuda ciddi bir mesafe kat etmiş olacağız. Hepinizle paylaşmak istediğim bir diğer husus da, biz bu sene özellikle kapalı köy okullarının ayağa kaldırılması için bu manada bir seferberlik ilan ediyoruz. Türkiye çapında 1600 küçük köy okulumuz taşınmalı eğitimden dolayı kapalı.

Bu köy okullarının bir kısmı ekonomik ömrünü tamamlamıştır. Bunlarla ilgili yapılacak herhangi bir şey yoktur. Neticede okul miadını doldurmuş. Yıkılacaksa yıkılacak, orada yapılacak bir şey yok. Bütün köy boşalmış, okul da atıl duruma gelmiş, orada yapılacak bir şey yok. Ama köyde hayat devam ediyor, fakat çocuklar taşımaya gittiği için okul boş. Okulda ufak tefek onarımlar yapılarak, okulun sağı solu düzeltilerek bu okullarımızı ayağa kaldıracak isek, bunu tamir edip bu okullarımızı ana sınıfı olarak açalım. Takdir edersiniz ki değerli valilerim, bizim köylerdeki okulların her birisi orada deniz feneri gibi olmalı. Köyün kültürel hayatında okulun önemini zikretmeye gerek yok. Orada bir öğretmenin var olması orada bir bacanın tütmesi, aslında köy hayatı açısından da son derece önemlidir.

Denizli’de dört yıldızlı otel gibi görme engelliler okulumuz var. Çocuk buraya gidiyor. O kurs sahipleri gidip okulun kapısında bekliyor. Annesini babasını ikna ediyorlar. Onları götürüp kursa yazdırıyorlar. Devletten para alıyorlar. Ne yazık ki biz her şeyi istismar etmekten hoşlanırsınız. Biz genelge yayımladık kullanılmasın diye, Danıştay bizim genelgemizi durdurdu. Orada tamamen istismarların önlenmesi, kesinlikle kamu kaynaklarının çarçur edilmemesi, gerçek ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik bir düzenleme var. Ama benim sizden özellikle istirhamım, bu rehabilitasyon merkezlerinin çok ciddi denetime tabi tutulmasıdır. Rehabilitasyon merkezleri adı altında akla hayale gelmedik şeyler yapılıyor. Ve devlet maalesef bu manada soyuluyor. Özürlü vatandaşlarımızın eğitimine, rehabilitasyonuna bütün imkânlar, bütün kaynaklar feda olsun, eyvallah.

Biz zaten bunu çıkarırken de, bunu Özürlüler Yasası ile birlikte, bütçeye, hazineye bir milyar dolarlık bir yük çıkacağını hesap ettik. Fakat Özürlüler Yasası ile birlikte o gelecek olan bir milyarlık yük sadece bu okullarla geliyor. Sadece bir fasıldan geliyor. Ve maliyenin buna tahammül etmesi mümkün değil. Bu çok önemsenmesi gereken bir husus. Bu dersane ve kursların çok ciddi bir denetime tabi tutulması gerekiyor.

Bir de değerli valilerimiz, bu sene mesleki eğitim ve yaygın eğitime özel bir önem veriyoruz. Bu konuda ciddi gelişmeler kaydetmek zorundayız. Bizim 2012 için orta öğretim kurumlarında okullaşma hedefimiz % 90’dır.

çocuğumuzun ya mutlaka bir örgün eğitim kurumuna, ya da yaygın eğitim kurumuna kaydetmemiz gerekiyor. Nedir yaygın eğitim kurumları? Eskiden 81 ilimizde açık öğretim büroları vardı.

Milli Eğitim Bakanlığı'na ait Eğitim Araçları Merkezleri Eğitim Araçları Donatım Dairesi'ne bağlı taşra teşkilatları aynı zamanda bu işi yapıyordu. Biz bunları kapattık. Bütün eğitim araçları merkezleri kapatıldı. Şimdi bunun yerine ilçelere en uzak yerlere kılcal damarlara kadar açık öğretim faaliyetlerini yaygınlaştırmak için 935 ilçe merkezinde, halk eğitim merkezleri bünyesinde ilköğretim ve açık lise kayıtları yapıyoruz. Artık bu işlemlerde sorumlu merkezler halk eğitim merkezleridir. Halk eğitim merkezlerinde ilköğretim kayıtları, açık orta öğretim kayıtları yapılacak. Biz bunları bilgisayarlarla vs. ile donatıyoruz. Eksiklikleri olanları özellikle valilerimiz şu halk eğitim merkezinde şu alt yapı yoktur, şu eksik vardır derlerse, derhal o eksikliği gideririz.

Bizim buradaki derdimiz şu; genç kız beş sene okula gitmiş, babası okuldan almış, liseye de gitmiyor. Orta öğretimi de bitirmemiş gelmiş 1718 yaşına. Biz onları teşvik edeceğiz, diyeceğiz ki, açık öğretime kayıtlı ol. Şimdi bu sene bu kitap paralarını halledemiyoruz. Gelecek seneden itibaren ücretsiz ders kitabını, onları da yaygınlaştıracğız. Kaydolurken bir 50 YTL veriyorlar. Onu da kaldıracğız. Fakat bu sene tabii bütçemizde bu fasılda para olmadığı için yapamayacağız. Ama hızlı bir şekilde bir taraftan "Haydi Kızlar Okula Kampanyasını yaparken okuma çağındaki çocukları eğitime kazandıralım, yatılı okullara getirelim, okula getirelim, ama eğer bir örgün eğitim kurumuna kaydını yapamıyorsak, velisine, annesine, kendisine diyelim ki, kızım buyur gel bak açık ilköğretim diye bir şey var. Gel oraya kaydol. Onları da o vesile ile okullara kazandırmış olalım. Yalnız burada şöyle bir şey var, değerli valilerimiz eskiden beri cumhuriyetimizin kurulduğu günden beri yaygın öğretim okullarında bir kıyafet zorunluluğu olmamıştır. Malumunuz bu kılık kıyafet zorunluluğu derken genel ahlaka aykırı olmamak kaydıyla, şimdi 60 yaşındaki nene okumayazma kursuna geliyor veya 50 yaşındaki, 35 yaşındaki ev hanımı okumayazma bilmiyor, kursa geliyor. Şimdi biz ona dersek ki şöyle giyin, böyle giyinme aksi halde gelemezsin kursa. Şimdi biz halkımızı kıyafetle cehalet arasında bir tercihe zorlayanlarız. Dolayısıyla açık öğretim sınavı da dâhil. Bunlar treni kaçırmış olan insanlardır, eğer oraya gelmezse okumayacak demektir. Dolayısıyla bizim bu sürücü kurslarında adam ehliyet alacak. Sen şöyle girebilirsin, şöyle giremezsin deme lüksümüz yok. Yaygın eğitim kuruluşlarında kılıkkıyafet sorunu yoktur.

Değerli valilerimiz biliyorsunuz, Sayın Başbakanımızın himayesinde Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından bir ağaçlandırma kampanyası başlatıldı. Biz de illerimize, bütün okullarımıza bir genelge gönderdik. Milli Eğitim Bakanlığı olarak bizi ilgilendiren tarafı şu olur. Bence bunun hepimizi ilgilendiren bir tarafı var. Evliya Çelebi belki biraz mübalağa yapıyor ama diyor ki Edime' de bir sincap yola çıktığı zaman, Van'a kadar yere basmadan atlaya atlaya gidebiliyordu. Bunun yüzde ellisinin abartı olduğunu düşünün, mübalağa olduğunu düşünün % 50'si bile doğru olsa şu andaki vaziyet çok vahim bir vaziyettir. Anadolu'da üstten uçuyorsunuz. Her taraf çöl gibi. Şimdi bunun doğrusunu isterseniz Milli Eğitim Bakanı olarak bizim Bakanlığımızın öğrencisi, personeli bu işe konsantre olursak ben bundan büyük bir şeref duyarım.

Bazı illerimizde, okul bahçesi tanzimiyle ilgili okullar arasında bir yarış yapılmıştı. Yarışma aslında insanları teşvik eder, okul bahçesi tanzim yarışması. Şimdi her çocuk okul bahçesine bir ağaç diksin ve o ağaca kendi adını yazsın, onlar pet şişelerle o ağacın altına getirir su döker, o ağacı yine yaşatırlar.

Her okulumuzun; diyelim ki İstanbul'da örnek olarak Kabataş Lisesi'nin, diyelim ki Pertev, diyelim ki Galatasaray'ın, diyelim ki İstanbul Erkek Lisesi' nin, Kadıköy Anadolu Lisesi'nin. Şimdi Türkiye de kelli fellî okullar var. Okul aile birlikleri güçlü olan, dernekleri olan, arkasında destekleri olan okullar var. Bu her okulumuzun adına bir hatıra ormanı kurabilirsek, ağaçlandırma bölgelerini kardeşim burası size ait, size tahsisli, tapulu, nikâhlı, siz bunu büyütün, dememiz gerekiyor. Hiç olmazsa küçük illerde her okula bunu yapamıyorsa, İl Milli Eğitim Müdürlüğü adına böyle bir şey yapmamız gerekiyor. Ben Veysel Bey'e ilk defa bu konuyu açtığım zaman dedim ki; ağaçlandırma ve yeşil meselesi sadece Çevre ve Orman Bakanlığı'nın merhametine bırakılmayacak kadar önemli bir meseledir. İllerde Çevre ve Orman Müdürlüğü vardır. Çevre ve Orman Müdürlüğü'nün ne kadar ağaçlandırma yaptığı ve ne kadar da baktığı ortadadır.

Aslında belki Çevre ve Orman Bakanımız, bunları size söyledi ya da söyleyecek. Şimdi biz ilden şöyle bir şey yapabilirsek arkadaşlar, Karayolları burası size ait, burası İl Özel İdaresi'ne ait, burası Emniyet Müdürlüğü'ne ait, askeri birliklere verdiğiniz zaman zaten bunu yapıyorlar. Efendim, MTA burası da sana ait. Ne bileyim Üniversitesi burası da sana ait. Bütün kuruluşlara aslında hazine arazileri başta olmak üzere, ağaçlandırma bölgeleri paylaşırlarsa ama bu alanda bütün teşkilatımızı bu manada seferber edebilirsiniz sonuç alırsınız.

Türkiye de 20 milyon öğrenci var. Her öğrenci her yıl bir ağaç dikerse 20 milyon ağaç eder. Bu konuda özellikle değerli valilerimizden özel bir hassasiyet istiyoruz. Okullarımızı bu anlamda yarışmaya sokalım.

Değerli valilerimiz, bizim şu anda terörden dolayı yaşadığımız bir travma var. Özellikle toplumsal barışımız birileri tarafından dinamitlenmek isteniyor. Bu konuda size bir şey söylememe sanırım gerek yok. Tabi insanlar öldükçe de bu yara derinleşiyor. Bunun önüne geçmemiz lazım. Biz Milli Eğitim Bakanlığı olarak bir şey yapalım dedik. Şimdilik bu yazdan itibaren “Gönül Köprüsü” adı altında bir proje başlatıyoruz. Doğu ve Güneydoğu ağırlıklı olmak üzere, özellikle daha gen kalmış olan vilayetlerimizden 100 bin öğrenciyi batıya getireceğiz ve onlara tatil yaptıracağız. Kredi Yurtlar Kurumu’nun yurtlarında ve orta öğretim kurumunun yurtlarında Temmuz ve Ağustos aylarında boş olduğu için batıya getireceğiz ve bu esnada diyelim ki biz Batman’dan Antalya’ya 2000 öğrenci getirdik.

Batman’dan gelen her öğrencinin bir mihmandar arkadaşı olacak. 7’nci sınıfta ise orada da 7’nci sınıfa bir muhabatı olacak. 10’ncu sınıfta lise 2’nci sınıfta ise orada da lise 2’nci sınıfta bir muhabatı olacak. Evinde yatırmayacak ama icabında evine götürüp bir öğün yemek yedirecek, Annesi babası ile tanıştıracak, belki beraber denize girecek. Biz bu çocukların % 2030’u arasında kalıcı dostluklar temin edebilirsek bu anlamda çok büyük bir iş yapmış olacağız. Ve bu Doğu ve Güneydoğu’da batıya getirdiğimiz çocukların eminim ki % 70’i, % 80’i ilk defa deniz görmüş olacak.

Ben bunu nereden biliyorum? Bizim Van’da partinin kadın kolları bana dediler ki, efendim, bizi Çanakkale’ye gönderir misiniz? Bir otobüs kiraladık, 50 hanımı Çanakkale’ye gönderdik. Sonra Ankara’ya geldiler, sordum, ilk defa mı Çanakkale ve Ankara’ya gidiyorsunuz? 50’nin 35’i ilk defa Van’ın dışına çıkıyor, şimdi düşünüyor musunuz? Bir dünya var sadece Van’dan ibaret. Şimdi bu çocukların birçoğu kendi illeri dışına çıkacaklar. İlk defa deniz görecektir, biz bunların taşıma işlemlerini sponsor firmaya yaptıracağız. Bunların iaşesini, ibatesini biz karşılayacağız. Aslında memleketi de ciddi bir hareketlilik getirecek, binlerce, aşağı yukarı 3000 otobüs çıkacak demektir illerden. Batıdan da doğuya getireceğiz, tabi bu batıdan doğuya getireceklerimiz, doğudan batıya getireceklerimizin 1/3’ü kadar olacak. Çünkü diyelim ki, bizim Ağrı’da, Hakkâri’de, Şırnak’taki yurt potansiyelimiz daha az olacak, oradaki, Ortaöğretim ve Kredi Yurtlar Kurumu’nun potansiyeli daha düşük olduğu için, bu daha düşük olacak. Ama gidip İshak Paşa Sarayı’nı görsün insanlar. Bu insanlar gidip Ağrı Dağı’nı görsün. Van’da Hoşap Kalesi’ni, Van Gölü’nü görsün. Görsün de sokağa çıktığı zaman bunlar benim gibi ben de onlar gibiyim diyebilsin.

Mevlana Hazretleri diyor ya “ne sen bensin ne ben şenim, aslında sende bensin ben de şenim.” Bu duyguyu onlara yaşatmamız lazım. Biz toplumsal

barışımıza Türkiye’de ki kardeşliğe birlik ve bütünlüğe böyle bir projenin çok ciddi katkıları sağlayacağını düşünüyoruz. Tabi burada bütün meselelerde olduğu gibi bu işin esas hamisi, düzgün şekilde yapılması, şüphesiz bütün tedbirleri alacak, öğrenci seçiminden tutun da bunları düzenli gidip gelmesini sağlayacak olan değerli valilerimizdir. Başlarında öğretmenleri olacak. Bunun çok faydalı olacağını düşünüyorum. Malumunuz biz 4 yıldan beri Çanakkale gezileri düzenliyoruz. Son iki yıldır da Cumhuriyet gezileri düzenliyoruz. Samsun’da başlayan, özellikle milli mücadelenin illerini kapsayan bir gezi düzenliyoruz. Bu da bu çerçevede çok önemli olacak.

Diğer bir husus malumunuz, biz 2005 yılından itibaren nokta atama yapıyoruz. Diyelim ki Van’ın Saray ilçesinin (a) köyüne atama yapıyoruz. Biz oraya atama yapıyoruz ama bana milletvekillerimiz Sayın Bakan “işte köye gitmiş, şehir merkezine ilçe merkezine aldırır mısınız?” diye geldiklerinde, bu güne kadar bir milletvekillinin talebini yerine getirdiğimi hatırlamıyorum. Arkadaşlarım da bu konuda çok katı olduğumu bilirler. Zaten artık teklif de etmiyorlar. Hatta ilden ile tayinlerde çok ciddi mazeret varsa, diyelim ki, Şanlıurfa’dan sayın vali bir ara bir şey yazdı; burada aralarında aşiret kan davası var, bunlar birbirini öldürecekler, biz bunun üzerine valiliklerde bu tür bir talep geldiği zaman gönderiyoruz bir yerlere veya çok ciddi mazeret durumlarında gönderiyoruz, ama süresini doldurmadan, öğretmen hareketliğine kesinlikle şahsen mani olmaya çalışıyoruz.

Hatta bir ara Sayın Başbakanımız bana Bakanlar Kurulu’nda dedi ki Hüseyin Bey Diyarbakır’da şöyle birisi var, Ankara’ya getirebilir misiniz, ben dedim ki Sayın Başbakanım şartları tutmuyor ama bu 76’ncı maddeyi kullanmayacağıma dair meclis huzurunda söz verdim, siz Başbakansınız emrederseniz gelir dedim. Dedi ki “o zaman kuralını bozma gelmesin” dedi. Beşir Bey bunu gazetecilerle konuşmuş, hanı hep kabine değiştirirler ya, oturup Bakanlar Kurulu listesini yazarlar, bir köşe yazarı yazmış, “bu Milli Eğitim Bakanı çok dik kafalı, asi bir adam. Başbakan’ın tayin taleplerini de yerine getirmiyor.” Neticede aslında Başbakan’ın burada konmuş olan bir kurala riayet etmiş olması ve Sayın Başbakan’ın bu meselenin arkasında olacağını yazacağına böyle söylüyor. Fakat bir bakıyorum, mesela bir ilde birileri işte Milli Eğitim Müdürü’ne baskı yapmış ya da sağdan soldan gelen telkinlerle şunun hanımıdır, bu da şunun gelinidir, bu da şunun hatırı var. Bir sürü yer değiştirilmiş, bizim kayıtlarda oranın öğretmeni var gibi gözüküyor ama fiili olarak oranın öğretmeni yok. Niye oradan aldın başka bir yere verdin. İşte şu konuda yer değiştirmelerin sizin uhdenizde olduğunu, sizin takdiriniz olduğunu düşünüyorum.

Bir yere gönderdik bir bayan öğretmen, kesinlikle okulda lojman yok, köyde herhangi bir yerde kalma imkânı yok, özel şartlar göz önünde bulundurularak bunların yeri değiştirilebilir. Ama bize hiç olmazsa her öğretim yılının sonunda ya da başında, şunlar yer değiştirmeye tabi tutulmuştur, şuraya gönderilmiştir, biz bunları bilsek, hem biz bunu makul kabul ederiz, olması gereken şey olarak kabul ederiz, neticede onların oradaki muhatapları sizlersiniz. Bu meseleyi muallâka bırakmasak çok iyi olur. Olabildiğince yapılmaması, ama özellikle kuş konmaz kervan geçmez bir yere bayan öğretmen, bir kız tek başına verildiği zaman çok sıkıntılar olacak. Bu durumlarda şüphesiz ki valilerimiz bu tasarrufu yapabilirler. Ama bunun bir toplu bilgisi bize gelirse bizde onun bir tedbirim alırız.

Bu hususlardan sonra ben biraz da yatırımla ilgili birkaç şey söyleyerek, sizlere sunuşumu bitireceğim.

Değerli Valilerimiz,

Malumunuz 222 sayılı Kanun gereği, her il özel idaresi kendi bütçesinin % 20'sini eğitime ayırmak zorundadır. Birçok valiliklerimiz bunu çok aşıyor, limitin çok daha üstüne çıkıyor. Fakat bakın bu sene kâğıt üzerinde bu rakam ayrılıyor, gerçekleşmiyor. Veyahut bizim gönderdiğimiz, sizin ayırdığınız kaynaklar birleştiriliyor, zamanında ihale yapılamadığı için bu kaynakların önemli bir kısmı kullanılamıyor.

Dün Ağrı Valimiz dedi ki, efendim bize acil 500 derslik lazım. İşte şöyle sıkıntıdayız, böyle sıkıntıdayız. Doğru ama şu anda il özel idaremizin hesaplarında eğitim için ayrılmış fakat kullanılmamış, 160 milyon YTL para var. Bu yazık günahtır arkadaşlar, diyeceksiniz ki efendim, geçen seneki yatırımlara bağlanan paradır. Yahu güzel de aslında bizim bir sezonda okulu bitirmemiz lazım, Ocak ayındayız. Eğer şu anda yatırım programımız bize gelmiş olsaydı, biz bunu tasdik ederiz. Ocak, Şubat aylarında ihaleler yapılır, Mart'ta inşaata başlanırsa rahatlıkla sezona bile yetişebilir. Adam akıllı müteahhitler bulunur ve yapılabilir bu. Bazı yerlerde bu rahatlıkla yapılabilir. Ama bazı illerimizde belki teknik eleman eksikliğindendir, maalesef bunlar yılma yetiştirilemiyor. Bir de valilerimizden özel istihdamımız milli eğitime ait olan ilköğretim, orta öğretim, kız teknik, erkek teknik vs, bütün bu binalar hepsi eğitim amaçlı tahsis edilmiş binalardır. Buradaki tasarruf yetkisi tamamen size aittir.

Biz bilgisayar laboratuvarlarını gönderirken dedik ki, öyle bir şey yapın ki, halka açın bunları. 3 sene sonra 4 sene sonra bu bilgisayarların miadı dolacak. Bilgisayarı bir odaya kapat üzerine de dantelli bir örtü, ellemeyin bilgisayar

bozular. Çocuklar bunu kullansın. Bu bilgisayar laboratuvarlarını sayın valilerimiz bir denetlerse çok makbule geçecektir. Çünkü bazı yerlerde hakikaten bu kapı kilitleniyor, müdür bey anahtarı cebine koyuyor, bunları kullanamıyoruz. Üstelik bunlar bir an önce kullanılması gereken malzeme.

Şimdi özel okul yapımı için birisi telefon ederse, ortada ihtiyaç varsa, okul okuldur kardeşim, bu ülkenin çocukları gidecek. Değerli valilerimiz bazı insanlar zaman zaman efendim, eğitimi özelleştirdiler diyorlar. Yahu özel okulların genel öğretim içindeki payı ne kadar biliyor musunuz? % 1.9, % 2 değil. Ben hep şunu söylüyorum, yahu diyorum ki, zenginler çocuğunu özel okula gönderse, bütün masraflar devletin sırtında kalksa, devlet fakir fukara çocuğa daha fazla pay ayırmaz mı, ayıramaz mı? Ona harcayacağımızı buna harcıyoruz. Dolayısıyla açılan her özel okul fakir fukaranın lehinedir dediğim zaman bunu anlamaktan güçlük çekenler çıkıyor.

Rusya'da % 10'nu geçti, biliyorsunuz komünist bir ülkedir. Bizde % 1.9, Arnavutluk'ta % 4, Enver Hoca'nın Arnavutluk'unda. Efendim son olarak şunun söyleyeyim, bir genelge gönderdik, çelikle, ıslak zeminlerle ilgili. Bizim müteahhitler çok dürüst olduğu için binaları çok sağlam yapıyorlar malum ve binanın dışına baktığımız zaman, bir taraftan nem tutmuşsa diyorsunuz ki, ıslak zeminler buralar, iğrenç hale gelmişler. Artık okullarımızda onu özellikle istihdam ediyorum, bu mozaik dönemi zaten bitti, özellikle ıslak zeminlere seramik döşenmesi, bunların temiz tutulması. Bu binanın hem yıpranmasını, hem nemlenmesini, bu pisliklerin okulun içme taşınmasını önlemek bizim önceliklerimiz arasındadır. Bununla ilgili olarak da bir yazı gönderdim.

Bir de bu köy okulları ile ilgili gönderdiğimiz genelge ekinde bir form var. Bu formda bu iş ne zaman yapılacak ve hangi kategorilere ayrılıyor, bunlar o formda. Bunları Milli Eğitim Müdürlüklerimiz doldurup gönderirlerse makbule geçecek. Bu sene yatırım bütçemiz düşük olmakla birlikte, bizim yatırım bütçemiz 1.3 katrilyon, Milli Eğitim Bakanlığı Merkezi Yatırım Bütçesi, fakat biz kamuoyuna taahhütte bulunduk dedik ki biz bu sene asgari 3 milyar dolarlık yatırımı yapacağız.

Ve nasıl yapacaksınız, kaynak neresi kardeşim, kaynak Türkiye. TOKİ Başkanı'nu çağırdım dedim ki, siz vatandaşa ev yapıyorsunuz 10 yılda bize öde değil mi? Bize okul yapın, size 5 yılda ödeyelim. 500 trilyonluk bir sözleşme yaptık. TOKİ, bize 500 trilyonluk okul yapacak, biz TOKİ'ye bu sene 100 trilyon ödeyeceğiz, o 100 trilyonu bu sene ödememiz için size göndereceğimiz ilköğretim yatırım paraları azalacak. Azalır gibi görünecek ama artacak. Örnek vereyim mesela, Konya'ya geçen yıl 10 trilyon gönderdik, yatırım parası olarak,

İlköğretim yatırımları onarım hariç, fakat bu sene 6 trilyon para göndereceğiz. Ama biz Konya'ya, bu sene 20 trilyonluk TOKİ'ye okul yaptırıyoruz. Yani bu sene bu şu demektir. Biz 26 trilyon göndermiş olacağız, birçok vilayetimizde böyledir. Tabi bu TOKİ'nin okullarını daha çok metropol şehirlerimize yoğunlaştırdık. İşte Mersin gibi Adana gibi, Antalya gibi, İstanbul gibi, İzmir, Ankara gibi. Buralarda yoğunlaştırdık.

Bu arada, bugün Sayın Başbakanımızla İMKB de bir protokol imzalayacağız. Bu sene İMKB'den 300 trilyon alıyoruz. Onu da yine illerimize dağıtacağız. Geçenlerde Çimento Müstahsilleri Derneği'ne gittim, kardeşim size Allah daha fazla versin, her sattığımız 1 ton çimentodan 1 YTL'sini eğitime ayırın dedim. Vallahi iyi fikir dedi. Bunlar bu günlerde karar alacaklar, Türkiye'de 40 milyon ton çimento satılıyor her sene, bu 40 milyon YTL demektir. Çimentocular bize bu sene 40 trilyon aktaracaklar. Öte taraftan, Tekstil Sanayicileri İşverenleri Sendikası, şimdiye kadar bize 50 milyon dolarlık katkıda bulundu, onlar bu sene bunları yapmaya devam edecekler.

Otomotivcilerle görüştüm, onlarda böyle bir formül geliştirecekler. Sadece konsolide bütçenin merhametine kalsa bizim işimiz zor. İl özel idarelerine ayırdığımız aidatlar var. Bunların hepsini bir araya getirip bu sene inşallah iyi bir hamle yapacağız. Derslik sayımız 115 bin oldu.

Okullarda şimdiden söylüyorum bilgisayar sıkıntımız yok. Şu okulumuzu yeni açtık, bize bilgisayar gönderin hemen göndeririz, müstakil okullarımızın hepsinde bilgisayar olsun. Dün, Ulaştırma Bakanımızla birlikte Telekom'un, TÜRKSAT'ın daha birçok kuruluşun katıldığı bir toplantı yaptık. Bu köylerdeki kuş konmaz kervan geçmez okulları bu sene internete bağlayacağız, orda da bu iş olacak. Telekom'un altyapısının müsait olduğu 55.000 okula TÜRKSAT uydusu üzerinden bağlantı yapılacak, kabloyla ulaşamadığımız köylere. Bu hizmeti kendi insanımıza çok görmemeliyiz, bu biraz bazılarına fantezi gelebilir.

Dünyanın en büyük kütüphanesini taşıyoruz oralara. Birçok köy öğretmeni bana şunu söyledi; biz çaresizdik, resmen, internet sayesinde bir kelime girdiğinizde dünyanın bilgisine ulaşıyorsunuz, bu büyük bir nimettir, bunu en ücra köyümüze kadar taşıyacağız. Orta öğretim okullarımızın donatımında zaten problem yok. Valilerimizin hepsinin bilmesinde fayda var. Geçen medya projesinin bitiş töreninde AB büyükelçisine dedim ki, bak, MEGEP den 50 milyon Avro parayı 5 yılda aktardınız. Yılda 10 milyon Avro yapar. Ben bir hayırseverle bir protokol imzalıyorum, o kadar parayı aktarıyorum, siz zannetmeyin ki bu parayla bizi böyle paraya boğdunuz. Bunun parasal boyutuna zerre kadar önem vermiyorum, dedim.

Biz uluslararası tecrübeyi paylaştığımız için mutluyuz. Avrupa Birliği'nin bilgi birikimini buraya taşıdığımız için bu projeyi önemsiyoruz, yoksa parasında değil. Biz artık alan bir ülke değiliz, 2007 yılında bizim TİKA ve diğer kuruluşlar marifetiyle yurtdışındaki üçüncü dünya ülkelere aktardığımız kaynak ne kadardır biliyor musunuz? 800 milyon dolardır. Türkiye fakir fukara ülkelere yardım ediyor. Arnavutluk'tan Moldova'ya, Makedonya'dan Türk Cumhuriyetlerine, Afrika'nın birçok ülkesine biz para yolluyoruz. Pakistan'ı neredeyse biz ihya ettik. Pakistan'a yaptığımız parasal yardım depremden sonra 170 milyon dolar oldu.

Bunun için hamdolsun bize o durumda değiliz. Onun için bütün okullarımızda sıraları en az alıp zımparalayıp cilalamak ta mümkün veyahut ta demir akşamı alıp boyamak ta mümkün. Aslında bunlar basit şeylerdir, ama bu arada bir heyecan olduğu zaman, sizlerin bu işe özellikle ve nezaret ettiğini Milli Eğitim Müdürleri, İlçe Milli Eğitim Müdürleri bildikleri zaman kaymakamlarımız daha hassas davranırlar. İl tarama toplantısı yapmadığımız 20 vilayetimiz kaldı, inşallah onları da bu sene içerisinde, 2008 içerisinde bitireceğiz. Doğuda sanırım sadece Kars kaldı. Ama 21'inde zaten Kars'a gideceğiz, Vali beyle paylaştık, soğuk fazla önemli değil. Efendim bu tabı özellikle şu konu karanlık kaldı diye sormak isteyen valilerimize sorma imkânı vermek isterim, ama benim de aşağı yukarı çok zamanım yok.

Milli eğitim teşkilatlarımızın, dolayısıyla % 90'mızın eniştemiz olduğunuzu biliyoruz. Biz bu güne kadar hiçbir eniştemizi mağdur etmedik. Bu geçici görevlendirmelerimizi derhal yapalım. Kaymakam gitmiş, vali yardımcısı gitmiş, eşi burada kalmış, o uygulamayı yapmıyorum. Yani en cömert olduğum kişiler mülki idari amirlerinin eşleridir.

Çok teşekkür ederim, saygılar, sevgiler sunarım.

Ulaştırma Bakam Sayın Binali YILDIRIM'ın 18 Ocak 2008 tarihinde İl Valileri Toplantısında yaptıkları konuşma;

Sayın Bakan, Değerli Valilerimiz, Değerli Arkadaşlarım.

Bu iki günü kapsayan valilerimizle toplantının ikinci gününde sizlerle birlikte olmaktan mutluluk duyuyorum. Hepinizi saygıyla selamlıyor, hoş geldiniz diyorum...

Karayollarında standartların yükseltilmesi, trafik emniyetinin tesis edilerek can ve mal güvenliğinin sağlanması öncelikli hedeflerimizdendir. Bu nedenle; sosyal ve ekonomik kalkınmanın temin edilmesi, bölgeler arasındaki gelişmişlik farklılıklarının giderilmesi ve hayatın kolaylaştırılması amacıyla bölünmüş yolların en seri şekilde tamamlanması ve mevcut yolların iyileştirilmesi için Hükümetimizce bazı tedbirlerin alınması uygun görülmüş ve çalışmalara başlanmıştır. Önümüzdeki dönemde bu tedbirleri uygulamaya koyacağız.

Bugün burada mevcut karayolu ağıımızı, yürütülmekte olan çalışmaları ve 2008 yılında planlanan çalışmaları harita üzerinden birlikte değerlendireceğiz.

Evet, Şimdi 3 tane farklı renk görüyoruz; kırmızı, yeşil, mavi. Kırmızı renkte görünen yollar, şu anda tamamlanmış diyebileceğim yollar. Mavi renk ise üzerinde kara yollarımızın sözleşmeye bağlamış olduğu devam eden yollar. Demek ki kırmızı ve mavilerle bir işimiz yok.

Yeşil renkli olanlar bizim belirlediğimiz ana yollar. Bunlar valiliklerimize devredilecek olan yollar. Bu yollar, bu sene valilerimizin liderliğinde Karayolları ve diğer kurumların desteği ile Bakanlığımızın da koordinasyonunda yapılacak yollar olarak öngörüldü.

Şimdi bunun detayına inecek değilim, ama bunda bakış açımız şu; görüldüğü gibi ilden ile kuzeyden güneye bir koridor oluşturan yol. Kara yollarında bu mavileri bitirdiğimizde Ankara'dan doğuya, yani sınır kapısına kadar bir koridor oluşuyor.

Bunların dışında hangi yolların olabileceği bilgisini karayolları bölge müdürleri size arz edecekler; sizin onayınız sonunda bunların kararlarını vereceğiz. Başka hangi yollar olabilir, o yolları dikkate alacağız. Yani şunu söylemek istiyorum: Balıkesir ile İstanbul'un öncelikleri aynı olmayabilir. Ağrı ile Malatya'nınki aynı olmayabilir.

Bu nedenle, valiler mülkî hudutları dâhilinde yapılacak yolları, Karayolları Genel Müdürlüğü ile müştereken tespit ederek, bu çerçevede hazırlayacakları yol yapım programını Mart ayının sonuna kadar Bakanlığımıza göndersinler.

Tabi şimdi bu değirmenin suyu nereden gelecek diye soracaksınız. Değerli arkadaşlar, bence, işin maddi kısmı, ikinci değil, üçüncü değil, hatta dördüncü plandadır. Önemli olan işin planlamasını, çalışmasını, zamanı da yerli yerinde kullanarak başlatmak ve bu işten heyecan duymak. Niye valilerimiz ve il özel idaresi ile bunu planladık? Bütçenizi yıllara sâri kullanabiliyorsunuz. Bütçenizi hangi alanlarda kullanacağımıza kendiniz karar verebiliyorsunuz. Bu konular için, hafriyat gibi işler için ciddi meblağlara ihtiyaç yok.

Sanat yapıları için ihaleyi yapacaksınız. Bizim yatırımımızda da bu kaynak yok. Ama bizim şu bahsettiğimiz 3 bin km için Karayollarının elinde devam eden işler hariç 4 katrilyon paraya ihtiyacımız var. Bu hedefi gerçekleştirmek için 4 katrilyon lazım, bunun 1 katrilyonu (yaklaşık olarak, aslında 600700 trilyonu) bizim müşterek makine parkıyla yapacağımız işlerdir. Onun dışındakileri üçüncü kişilere yaptıracağız. Bir kısmının da sathi kaplamasını Karayolları yapacak, onun dışındaki işleri, sanat yapılarını, %70'in üzerinde bir maliyet tutuyor, tamamen dışarı yaptıracağız. Siz de yaptırınız, biz de yapsak burada bu yolu izleyeceğiz. İmkânı olan valilerimiz de bu imkânlarını kullanmakta cömert davranışın istiyoruz. İllerimizin, bu sorunları çözülürse siz de rahat edeceksiniz. Vatandaşımızın size de bize de bakışı daha müspet olacak diye düşünüyorum. Neticede kamunun işini yapıyoruz ve kamu kaynağı kullanıyoruz. Sizin kullanmanızla bizim kullanmamız arasında bir fark yok. Bizim paramız sizin paranız, sizin paranız da bizim diye düşünüyorum. Onun için para meselesini bu işte hemen ilk tepki olarak aklınıza getirirseniz, bu işte hiç yol alamayız, işin farkındayken bunun kararını burada verelim.

Çalışmalarımızda şu yolu izleyeceğiz. Programımızda yer alan yol yapım ve iyileştirme çalışmaları, öncelikle kamu kurum ve kuruluşlarının iş makineleri, malzeme, ekipman ve personeli eliyle gerçekleştirilecektir. İlgili kamu kurum ve kuruluş yetkilileri, valiler tarafından bu konuda verilecek talimatları geciktirmeksizin yerine getirecekler, kamu kurum ve kuruluşlarının imkânlarıyla gerçekleştirilmesi mümkün olmayan işler, kısmen veya tamamen ihale edilmek suretiyle yaptırılacaktır.

Bu çalışmalara ilişkin proje, mühendislik, kontrollük ve eğitim hizmetleri, Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından sağlanacak, bu işler için gerekli ek ödenek Maliye Bakanlığı tarafından Karayolları Genel Müdürlüğü bütçesine aktarılacaktır.

Sanat yapılarını söyledim, tekrar edeyim. Sanat yapılarının ihalesini yapacaksınız. %10 şartı var. % 10'unu vereceksiniz, işi başlatacaksınız biz sizi tak

viye edeceğiz, yani iş aksamayacak. Arkadaşlar bizim planımız; size nakit desteği vereceğiz, ister yakıtta kullanın, ister ihalenin istihkakında kullanın. Birçok halde bu proje tek başına ne bizim projemiz, ne sizin projeniz. Bu ülkemizin projesidir. İnsanımızın refahını artıramaya, yaşam kalitesini yükseltmeye, hayatını kolaylaştırmaya yönelik, ülkemizin rekabet gücünü sağlamaya yönelik önemli bir projedir. Bu projenin başarısı sizin başarınız olacaktır. Çünkü bu projeyi sizin projeniz olarak görüyoruz. Biz de destek vereceğiz. Olay bu.

Bölünmüş yol projesinde koyduğumuz hedeflere ulaşabilmek için şu hususların özellikle göz önünde bulundurulmasını istiyorum. Yol yapım ve iyileştirme çalışmaları nedeniyle kurulacak şantiyeler, il özel idarelerinin sorumluluğunda açılın ve buralarda kullanılacak makinelerin yedek parça, bakım onarım, akaryakıt, lastik ve benzeri bütün ihtiyaçları ait oldukları kurumlarca karşılsın. Bu işler için ödenek yetersizliği hallerinde il özel idareleri bütçelerinden yararlanılsın.

Görevlendirilen personelin yemek, barınma, ulaşım, çalışma ofisi gibi ihtiyaçlarının temini ile şantiyelerin güvenliği ve makinelerin park edileceği alanların belirlenmesinde valilerimiz yetkilerini kullansınlar.

Valilerimiz, yol yapım ve iyileştirme işlerini isterlerse il özel idareleri tarafından köylere hizmet götürme birliklerine ödenek aktarmak suretiyle de yaptırabilir.

Evet, bir şey ilave etmek istiyorum: Biz işin liderliğini valilerimizin yürütmesini istiyoruz. Karayolları da sizin emriniz altında, DSI sizin emriniz altında, Orman'ın araçları da sizin emriniz altında, köy hizmetleri de. Bunların kararını siz vereceksiniz. Kimi nereye ne kadar sevk edeceksiniz; karar sizin... Bir şeyi kendi imkânlarımızla yapmamız mümkün değilse, onu da söyleyeceksiniz. Onun hazırlıklarını, teknik şartnamesini projesini vs.ni Karayolları hazırlayacak. Diyelim mühendise ihtiyacınız var, Karayollarında yoksa onu da yine hizmet alımı ile yapacağız. Projenin içinde gerekirse bizim personelimiz, operatörümüz yer alacak... Kurumların eksik kaldığı noktada hizmet alımı yapacağız. Araçgerek gerekiyorsa bunu da hizmet alımı ile yapacağız. İlave özellik arz eden teknolojisi yüksek kuvvetli araçlar gerekebilir; bunları da karşılayacağız.

Yol yapım ve iyileştirme çalışmalarında toprak işleri, sanat yapısı, ödenekleri Ulaştırma Bakanlığınca gönderilecek olan alt temel ve temel işleri asfalt yapılacak seviyeye kadar valilikler tarafından; viyadük, tünel, köprü ve asfalt kaplama işleri ise Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından eş zamanlı olarak planlanarak yapılmalı veya yaptırılmalıdır.

Valiliklerce yapılacak işlerin metraj ve keşifleri ile ihale dokümanlarının, Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanarak ilgili valiliklere iş sezonu öncesinde teslim edilmesini sağlayacağız.

Birden fazla ilimizi ilgilendiren, il hudutları arasında aks oluşturan bölünmüş yol yapım ve iyileştirme çalışmalarında ise Valilerimiz aralarında protokol düzenlesinler. İşin bitirilmesi için gerekli tedbirleri alsınlar.

Hedefimiz sosyal ve ekonomik kalkınmanın temin edilmesi, bölgeler arasındaki gelişmişlik farklılıklarının giderilmesi ve vatandaşımızın hayatının kolaylaştırılmasını sağlamaktır.

Hep birlikte başladığımız medeniyet projesinde valilerimizin üzerlerine düşen görevleri en iyi şekilde yerine getireceklerine olan inancım tanıdır.

Hepinize çok teşekkür ediyorum. Hayırlı, uğurlu olsun.

Sağlık Bakanı Sayın Prof. Dr. Recep AKDAĞ'ın 18 Ocak 2008 tarihinde İl Valileri Toplantısında yaptıkları konuşma;

Sayın valilerimiz hepinize hayırlı sabahlar diliyorum. İçişleri Bakanlığı'mızın zaman zaman valilerimizle bizleri bir araya getirmesinin gerçekten çok yararlı olduğuna inanıyorum. Bu sabah ta böyle bir toplantı yapmış olacağız. Çoğunuz hatırlayacaksınız, çünkü bu tür toplantıları beraber yaptık illerde geçtiğimiz Hükümet Döneminde. 59. Hükümet Dönemi'nde 81 ilimizde il değerlendirme toplantıları yaptık. Bu değerlendirme toplantıları öncesinde ilin bir sağlık resmini çıkarıyorduk, buradaki arkadaşlarımızla. Daha sonra siz değerli valilerimiz ve kaymakamlarımızla beraber ildeki planlamayı ve uygulamaları gözden geçirip bir yol haritası çizerek çalışmalarımızı devam ettiriyorduk ve bunun büyük yararını gördüm.

Şimdi zannediyorum 6570 dakikalık bir süre beraber olacağız. Ben şöyle planladım. Bir 1520 dakika kadar Sağlıkta Dönüşüm Programı'yla nereye geldik, vizyoner anlamda ne noktadayız, bunu kısaca bir konuşalım, daha sonra hiperaktif olarak sizin sorularınızı alalım. Zamanımızın büyük kısmını hem sizin geri bildirimlerinize ayırmış oluruz, hem uygulamalarla alakalı olan bizzat illerinize ilgili ihtiyaçları tartışmış oluruz. Böylece verimli bir toplantıyı inşallah yaparız.

Biliyorsunuz Hükümetimiz Sayın Başbakanımızın talimatlarıyla hükümetlerimiz 58. 59. Hükümet şimdi 60. Hükümet olarak sağlıkta stratejileri ortaya konmuş, eylem planları yapılmış bir dönüşüm programı uyguluyoruz. Tabi böyle bir dönüşüm programı uygularken; başlangıçta strateji oluşturmada, politik kararlar oluşturmada öncelikle bir etik yaklaşım gerekiyordu. Birçok yapısal dönüşümde olduğu gibi, özellikle sağlık gibi bir alanda bir dönüşüm kararı vermişse hükümetler, bu dönüşüm kararının her aşamasında ahlaki anlayış, etik anlayış ve bunun doğrultusunda, o ahlaki felsefenin doğrultusunda gelişen politik davranış biçimi ve bunun politik kararlılığa dönüşmesi, politik kararlara dönüşmesi, daha sonra da uygulamaya dönüşmesi işin tabiatında var. Yani işin önce bir felsefesi lazım. Biz felsefeyi nasıl ortaya koyduk. İşte bu felsefeyi bazı ülkeler liberal bir yaklaşımla ortaya koyuyorlar. Başka ülkeler farklı bir yaklaşımla ortaya koyuyorlar. Biz kendi felsefemizi sağlık konusundaki hizmet felsefemizi öncelikle eşitlikçi bir prensibin üzerine kurduk. Ülkemizin kaynaklarını; ister kamuya ait olsun, ister özel sektöre ait olsun, sonuçta ülkenin yapısal kaynaklarını, ekipmanını özellikle insan kaynaklarını bu eşitlikçi, hakkaniyetli yaklaşım içerisinde vatandaşımızın hizmetine sunacağız. Çıkış noktamız budur. Bundan beş sene öncesini hatırlarsanız; on sene, on beş sene öncesinde

sistemin ta göbeğinde çalıştınız biliyorum. Sağlık sistemi Türkiye’de şöyle çalışıyordu. 60’lı yıllarda yapılmış, ama tam da hayata geçirilmemiş bir kanuni düzenlemenin temelinde sağlık sistemi maalesef şöyle çalışır durumdaydı.

Koruyucu sağlık hizmetleri sağlık ocaklarında veriliyordu doğru. Gebe takipleri, bebe takipleri, aşılamalar. Fakat maalesef bunlar yeterli kalite ve kantite seviyesinde değildi. Örnek verirsek, aşılama seviyeleri Şanlıurfa’da %50 küsurlardaydı geldiğimizde. Viranşehir’de %28’di. Şimdi o bölgede çalışan geçtiğimiz 5 yılda ve şu anda çalışan arkadaşlarımız bilirler, SSP diye bir hastalık var. Kızamık sonrasında ortalama 45 yıl sonra gelişen bir hastalıktır. Nörolojik, ilerleyici, genellikle sonu ölüm ile biten, büyük bir dram yaşanmasına neden olan olay. Tek sebebi bir çocuğun kızamık geçirmiş olması. Kızamık geçirmesinin tek sebebi de aşılanmamış olması. %28 aşılama oranı, %58 aşılama oranı, %70’lerdeki aşılama oranı maalesef Dünya’da Afrika ülkesindeki aşılama oranlarına yakın bir orandır. Belki % 70 falan deyince büyük bir oran gibi görünüyor ama öyle değil. Şu anda Türkiye’de aşılama oranları nereye ulaştı (2007’de %93). 2008 de hedefimiz %95. Dünya Sağlık Örgütü’nün Avrupa bölgesinden de daha iyi bir ortalama seviyesini yakalamak demektir.

Bunun için ne yapmak lazımdır? Şimdi aşılamaı bir örnek olarak veriyorum. Şimdi tabloyu bir tamamlayayım, oraya geleyim.

Kırsala 112 hizmetleri verilemiyor, verilmiyor. Hem yol yetersizliği vardı, hem bu işin organizasyonunda böyle bir şey düşünülmemişti. Kırsalda geçici hizmetler son derece yetersizdi ve sosyal güvenlik sistemi’nin işleyişi vatandaşların doktora başvurdıkları noktada bu hizmetleri almaya değil, bu hizmetlerden korkmaya sevk ediyordu. Yani fakara bir insan hastaneye gittiğinde ondan para isteniyordu doğum yaptırmak için. Yani doğumu orada yaptırmak için. Hâlbuki biz, bizden önceki Hükümetler doğumların hastanede yapılmasını teşvik etmek üzere programlar yapıyoruz. Ee sonra fakir bir insana gel buraya para ver dersiniz, hatta daha ötesinde diyelim ki devlet bir Yeşil Kart vermiş o insana, hizmet alması için muayenehaneye gitmesi gerekiyorsa çivisi çıkmış demektir. Sistem böyle yürüyordu. Şimdi nasıl yürüyor? Şimdi biz en fakir % 6’lık gruba diyoruz ki; gel hastanede doğum yap, biz senden para falan almayacağız. 50 lirada harçlık vereceğiz. Yeter ki gel hastanede doğumunu yap. Şimdi sahada böyle bir pozisyon vardı ve sağlık ocakları vasfını nerdeyse yitirmişti. Üstelik doktor gelirleri inanılmaz şekilde düşüktü. Bir pratisyen hekimin aylık gelirinin o günden bu güne çok fazla artmadığını da söyleyebiliriz. Maaş açısından 1000 lira, 1200 lira civarında bir para. Bu parayla doktorluk yaptıramazsınız kimseye. İnsanlar hayatına küsmüş durumdaydı. Uzman olabilenler için de, yani bu

grubun içinde uzman olabilenlere de vallahi biz devlet olarak para veremiyoruz. “Git sen muayenehaneni aç, vatandaşın ne alabiliyorsa al” deniyordu. Yani hastanelerde de böyle bir yapı vardı. Üstelik parçalı yapıyı hatırlayın. İşte sigortalı oraya gidemez, o oraya gidemez. Bizim Lokman AYVA İstanbul milletvekilimiz geçen seçimlerden önce çok güzel bir konuşma yaptı. Güzel bir örnek verdi;

Şimdi İstanbul’da Yedikule’de bir göğüs hastanemiz var. Süreyyapaşa’da da bir göğüs hastanemiz var. Sız bir devlet memuru emeklisi iseniz, Süreyya Paşa’nın yanında oturuyorsanız Yedikule’ye gitmeniz lazım.

Diyelim ki eğer verem hastası Yedikule’nin yanında oturan bir işçi iseniz, bu sefer Süreyyapaşa’ya gitmeniz lazım. Böyle enteresan bir sistem süregeliyordu ve herkes bu işten ümidini kesmişti. Parası olan ve olmayan herkes sisteme, hekim muayenehanelerine para aktararak ancak işini görebilirdi.

Önemli bir hastalığınız varsa, basit bir şey için bir şekilde doktorun kapısına ulaşabilmişseniz, yüzünüze bakmadan bir reçete yazılıyor evet. Bu reçeteyi, SSK’lı iseniz almakta bir çileydi. Yeşil kartlıysanız almakta bir çileydi. O da ayrı bir mesele. Kaymakamın kapısına gideceksin, boynunu büküceksin falan.

Ama önemli bir hastalık varsa, bir ameliyat varsa mutlaka bir doktor muayenehanesine, paran yoksa eşinin kolundaki bileziğini satacaksın, paran yoksa köyündeki öküzünü, ineğini satacaksın. Sistem böyle. Hakikaten bir sosyal devlete yakışmayan çok kötü bir sistem. Şimdi bunların hepsi ortadan kalktı. Biz şimdi hepsi ortadan kalktı derken bazen muhalefetten vs. den şunu söylüyorlar; Her şey güllük gülüstanlık mı? Tabi ki değil, nasıl olur? Her şey güllük gülüstanlık değil tabi.

Amerika’ya gidin kişi başına 6.100 dolar sağlık harcaması var. Sistem çalışmıyor, felaket yani. 50 milyona yakın insan hastane kapılarında, acillerde. Danimarka’ya gidin, İngiltere’ye gidin, Finlandiya’ya gidin kalça protezi ameliyatı olacaksınız altı ay sonrasına gün veriyorlar. Hükümet orada da reform programı yaptım diyor. Dört aydan daha uzun süre bekletemezsiniz diyor protez ameliyatı için. Şimdi bunun adı reform oluyor Danimarka’da.

Yani bu zor bir alan. Bu alanı böyle tamamen temizlemek hiçbir tane mayın kalmadan rahat bir alan haline getirmek mümkün değil. Beklentiler artıyor, insanların farkındalılığı arttıkça. Biz bunun farkındalığın da artmasını istiyoruz.

Şimdi belli bir noktaya geldik. Bu geldiğimiz noktada, içinde bulunduğumuz bazı fırsatlar var, bazı tehditler var. En büyük tehdit, Türkiye’deki insan kaynağının yetersizliği değerli arkadaşlar.

Türkiye'deki doktor sayısı Dünya Sağlık Örgütü'nün Avrupa bölgesine kıyasla, nüfusa göre bu bölgenin yarısı kadar. Hemşire sayımızda 1/5'i, 1/6'i kadar, yani insan kaynağı ortada.

Eskiden kamuda hemşire ve diğer sağlık personelinde istihdam tasarrufu vardı. Bizim dönemimizde böyle bir şey de ortadan kalktı. Bir önceki 3.5 yılda 39.000 sağlık personeli kamuda istihdam edilmişti. Biz 100.000 personel istihdam ettik, sağlık personeli olarak. Buna temizlik, yemek, bilgi işlem güvenlik gibi görevlen eklersen, yalnız iki dönemi kıyaslarsanız bu 100.000 sayısının biraz daha arayı da açtığını görürüz.

Fakat maalesef deniz bitti. Doktor sayısı açısından da, hemşire sayısı açısından da Türkiye çok büyük sıkıntı çekiyor. Şimdi burada size düşen bir vazife yok. Bu vazife bize düşüyor, YÖK'e düşüyor. Geçmiş dönemde maalesef YÖK'le uyumlu bir çalışma yapamadık. Ben bugün YÖK Başkanımıza gideceğim. 2023 vizyonu koyuyoruz önümüze. Allah izin verirse 2023'e kadar Türkiye'de sağlık personeli sıkıntısı çekmeyeceğiz. Niye 2013 değil de 2023. 2009'da doktor sayısını artırmak için öğrenci sayısını da artırırsanız 67 sene koysanız zaten 2014 yapıyor. Bir senede arttıramazsınız bunu. Her sene arttıracaksınız ki belli bir noktaya gelebilirsiniz.

Hemşire içinde aynı şey söz konusu. Çünkü hemşireleri de artık meslek liselerinden bir üst gruba çekmek istiyoruz. Üniversite düzeyine. Bu bizim vazifemiz. İnşallah bu dönem gerçekleştireceğiz, gerçekleştirmemiz lazım. Yurt dışından doktor getirme konusunda; kanunla bu işin önünü açacağız ama orada çok büyük bir kaynak yok. Çünkü Türkçe bilmesi lazım gelecek kişilerin.

Mesela İngilizler ne yaptı? Bu tartışmaları hatırlarsanız; doktor gelsin, gelmesin, bu nasıl bir işse, nasıl bir milliyetçilikse. Bizim bütün doktorlarımız, yetmişmiş personelimiz, yurt dışında çalışır ama onların beyin gücünü ithal etmeye sıra gelince yok olmaz böyle bir şey. İngilizlerde de, İngiltere'de de bizim kadar olmasa bile doktor sayısı yetersiz. Hükümet orada da özel sektörden hizmet almaya başladı. Ne yapıyor biliyor musunuz arkadaşlar, özel sektöre diyor ki sizin hastanenize hasta göndermem için her 100 doktorun 25'ini yabancı doktor olarak çalıştıracaksınız. Gidin, bulun, getirin, çalıştırın. Nereden; Hindistan'dan, Pakistan'dan gidin bulun getirin. Bende size hasta getireyim. İspanyollar Küba'dan, Latin Amerika'dan, Portekiz'den doktor getiriyorlar. İhtiyacı olan herkes bunu yapmaya çalışıyor. Ama ortada çok büyük bir kaynak yok maalesef bizim açımızdan. Şimdi bu insan kaynağından bahsetmemin en önemli sebebi sizinle ilgili kısım. O zaman mevcut insan kaynağını olabildiğince verimli kullanmamız lazım. İşte biz bunu performans yönetimi getirerek, doktor-

ları yaptıkları işe göre para vererek, o yaptıkları işin kalitesini de bir çarpan olarak formüle ekleyerek bir sürü yöntem geliştirdik. Kamuda bu kadar büyük bir personelde böyle bir şey ilk defa yapılıyor. Çok büyük de verim aldık. Yani geldiğimiz noktaya göre Türkiye’de sadece bir tek rakamı söyleyeyim, yılda muayene ettiğimiz hasta sayısı 2000’e çıkmış, vatandaşlar hizmeti daha rahat alıyorlar. Hangi personelle? Aynı personelle aynı doktor sayısıyla.

İşte biliyorsunuz bu performansla ilgili uygulamalarımız sonucunda, tam gün çalışma oranları şu anda % 66’ya çıktı gönüllü olarak tam gün çalışanlar. Biraz kadın doğumcularda sıkıntımız var. Onlar halen % 30’larm altında çalışıyorlar, ama genel anlamda % 66’ya çıktı. Bazı şehirlerimizde % 80’lerin, % 90’larm üzerine çıktı. Tunceli’de % 100, Erzurum’da % 88. Böyle şehirlerimiz var. Bir tamgün kanunu da çıkaracağız önümüzdeki 3 ay içerisinde. Ama bu kanunu çıkarsak da, çıkarmasak da bütün mesele mevcut personeli teşvik edici unsurlarla birlikte verimli çalışmasının denetlenmesidir.

Değerli Valiler,

Bu işte size çok vazife düşüyor. Her ne kadar il müdürleri bu konudan sorumlu amirler ise de il müdürlerinin yapısı, hastane başhekimlerinin genellikle uzmanlar, hocalar, toplumda itibarı yüksek insanlar oluşu onların işini çok zorlaştırıyor. Onun için mutlaka valilerimizin bu meseleye sahip çıkması lazım... Elbette öyle yapmayacağınızdan emin olarak söylüyorum. İnsanları rencide ederek, haysiyetleriyle oynayarak falan değil. Ama herkes bilmelidir ki bir devlet hastanesinde bir iş, çalışma düzeni vardır ve ben bu düzene uymak zorundayım. Mesela biz demişiz ki öğle üzeri işe gidilmez, muayenehanesi olanlar için ama uygulamada biliyoruz ki bazen böyle olmayabiliyor. Yani konulmuş kuralların ayakta tutulması için bu anlamda vatandaşa verilen hizmetin olması gerektiği gibi devamı için gerçekten size çok büyük ihtiyaç var. Poliklinikler açısından böyle, acil servisler açısından böyle, sistemin yürümesi açısından bu tamamen böyle.

Yani hekim topluluğu biraz önce de ifade ettiğim toplumda itibarı yüksek bir gruptur. Dolayısıyla onları bir kurala sokmak çok kolay değil. İş dünyasında çok önemli bir meseleyi başardık. Bu kamunun dokunulmayan bir alanıydı. Biz dokunmayalım bu iş böyle gelmiş böyle gider, doktordur nasıl istiyorsa öyle yapar diye bir anlayış vardı. Herkesin de yerinde ihtiyacı olduğu için yani vali de olsanız birtakım ilişkileriniz gelişmiş oluyor. Sonuçta hastanız var, gidiyorsunuz, geliyorsunuz yakınlık doğuyor. Dolayısıyla bu konuda kararlı olmak lazım. İşlerin yürütülmesiyle ilgili olarak mutlaka il müdürlerinin arkasında ol-

mak lazım. İkincisi de sizin ve kaymakamlarımızın bu meseleye gerçekten dönüşüm meselesine sahip çıkmanızı umuyorum.

İşte diyelim ki kırsala gezici hizmet yapacağız araç kiralınması lazım. Belki il müdürü kendi başına yetersiz kalır. Veya ne bileyim 112 hizmetleriyle ilgili orada bir hizmet alımı yapılacak, il müdürlüğü yetersiz kalabilir her açıdan. Bu hususta ben siz valilerimizin desteğini rica ediyorum.

İkinci önemli husus yine sizden beklediğimiz, talep ettiğimiz:

Biz artık hastanelerimizi büyük şehirlerimizde de kent hastane merkezleri veya şehirleri diyoruz bunlara. Bunları yapmaya başlıyoruz. İki tane ana finansman modeli geliştirdik. Birisi Kamu Özel Ortaklığı detaylara girmeyeceğim. Bir an önce kiralama usulüyle hastanelerimizi yapıyoruz. Ankara’da şimdi iki projemiz var. İstanbul’da, Kayseri’de projelerini yapıyoruz. Amerikalılarla beraber çalışıyoruz. İkincisi ise TOKİ ile ortak yaptığımız yapı inşaat kısmı. TOKİ de sizi ilgilendiriyor. TOKİ ile şöyle bir protokol yapmış durumdayız. Bir kanun maddesi yaptık ve bir protokol yaptık. TOKİ’ye arsalar veriyoruz. Konut yapabileceği boş araziler veriyoruz. Sağlık Bakanlığı’nın üzerine aldıkdan sonra. Bir anlamda bypass gibi düşünebilirsiniz bunu. Aslında TOKİ kendi kanunuyla arsalarını hazineden kendi de alıyor. Biz öyle yapmıyoruz, önce sağlığın üzerine alıyoruz. TOKİ de razı buna. Sonra da araziye, bir kısmını veya hepsini imar düzenlemesi yaparak TOKİ’ye veriyoruz, kamunun arazisini.

Diyelim ki TOKİ’ye 500 dönüm arazi veriyoruz. Diyoruz ki 100 dönüm arazi burası, buraya da hastanemizi yap. Bir kaynağı bu oluyor arsa takası. İkinci kaynağı da mevcut hastanelerimizi biz oraya taşıdıktan sonra onlara vereceğiz. Üçüncüsü ise vadeli olarak TOKİ’ye para veriyoruz. Yani böylece 1 Mevcut arsanın kullanımı, hazine arsası. 2 Boşaltacağımız arsanın kullanımı. 3 Vadeli olarak vereceğimiz para. Tabi bu sefer vereceğimiz para 1/3 e iniyor, aşağı yukarı takasla arsa verdiğimiz için ve üstelik onu 5 yıl vade ile veriyoruz. Böylece birçok şehrimizde modem çağdaş Avrupa’da ki hastanelerden bile ileri hastaneler yapma imkânına kavuşuyoruz. Bunu Sakarya’da yaptık, Diyarbakır’da inşaatımız başladı. Böyle birçok yerde başlamış durumdayız. Diğer illerimizde de benzeri uygulamaları mesela Adana’da düşünüyoruz ama belki de Adana’da Kamu Özel ortaklığı yapacağız.

Bunun için de sizden istirhamımız bize hazine arazisi bulmanız. Sağlık Bakanlığı üzerine hazine arazisi olarak, (Başbakanımız da dün burada konuştu biliyorsunuz. Konu Sağlık Bakanlığı olduğu zaman hakikaten akan sular duruyor.) bunu alarak TOKİ ile anlaşıp hastanelerimizi yenilememiz lazım. Hizmetin kalitesi açısından gerçekten bu çok önemli, söylenecek çok şey var. İki

saat de konuşabiliriz ama interaktif olarak götürürken de diğer meselelere temas edebiliriz. Bir husus daha söyleyeyim aslında giderayak çok usta bir politikacı olduğu için Hüseyin Bey etkisini azaltmak üzere burada bir espri yaptı, gitti.

İl özel idarelerimiz sağlığa çok az para ayırıyor. Bunun istisnası olan sadece birkaç şehir var. Mesela İstanbul bunun istisnası, teşekkür ediyoruz. Geçmiş yıllarda, geçmiş yıllar için konuşuyorum. İzmir bunun istisnasını biraz teşkil etti. Ankara son yıllar da azıcık böyle bir el atmaya başladı falan. Başka illerimiz de var. Bunlarda ama sağlığa ayrılan pay il özel idare bütçesinde %1, %2, %3,5'ı bulduğu zaman Allah razı olsun bu şehir sağlığa para veriyor. Ben bunun için bir sınır değer koyuyorum. Hiç değilse şunun % 10 unu sağlığa ayıralım. Zaten kanun % 20 sini Milli Eğitim'e veriyor. Onun yarısı kadar da sağlığa olsun yani. Biz zaten tamamen valiliklere bırakıyoruz. Planlamasını da valiliklere bırakıyoruz. Bir yerde sağlık ocağı açılacaksa, valilik onu kendisi yapıp planlayıp bize haber vermesi yeterli. Önceden bir izin prosedürüne bile ihtiyaç yok. Bu yatırımlar açısından da, bu dönüşün programına değerli valilerimiz destek verirse biraz daha hızlı yol alırız.

Bundan sonrakine interaktif olarak devam edelim.

Özel hastanelerin ve tıp merkezlerinin vatandaşın alacakları ilaç ve tedavi ücretlerini %20 ile kısıtlıyoruz. Şimdi taslak Meclis'te Alt Komisyonunda. Yani 100 lira Sosyal Güvenlik Kurumu ödemişse fatura olarak hastane 20 lira alabilecek ancak. Daha fazla alamayacak, %20'lik bir üst sınır var. Komisyonunda bu azıcık aşağı yukarı oynar mı bilmiyorum ama sonuç da bu yani. Bu birinci tedbir. İkinci tedbir tam da söylediğiniz gibi Özel Hastane veya Tıp Merkezleri, Özel Sağlık Kuruluşlarının inşasıyla veya tesisiyle ilgili bütün Türkiye'yi içine alabilecek şekilde bir planlama ve kısıtlamalar getirecek şekilde yönetmeliği değiştirmek üzereyiz. Muhtemelen önümüzde ki haftaya yetiştireceğiz. Biriki aydır üzerinde çalışıyoruz.

Yani özel sektörün yapacağı yatırımları da bir plan çerçevesine yayıyoruz. Mesela biz yarın diyeceğiz ki; artık Samsun'da yapamazsın, burası doldu. Yapmak istiyorsan Mardin'de yapacaksın. Başka yer mesela Batman'da yapamazsın, çünkü artık orda fazlasıyla var. İstanbul'da belki yapamazsın diyeceğiz. Ha ne olacak? Kötü binalar var, özellikle İstanbul'da çok sayıda apartmanlardan değişmiş binalar var. Yılların getirdiği bir şey. Ve diyeceğiz ki eğer sen yeni bir şey yapmak istiyorsan 200 yataklı bir yer mi yapmak istiyorsun? 200 yataklı eski hastaneyi ortadan kaldır, satın mı alacaksın, ne yapacaksın? Onun yerine

yeni bir bina alıyorsan gelirim. Muayenehaneciliği ortadan kaldırmak istiyorlar ve diyorlar ki işte bir Tıp Merkezi açmak istiyorsunuz beş tane muayenehaneyi sonlandır, bana gel diyorlar. Onlara git ticari alışverişini yap. Bunu yapacaksın. Bir de belki başlangıçta söylediğinizden bunu anladım.

Biz Bölge Merkezleri kuruyoruz. Samsun bunlardan biri olduğu içindir ki TOKİ ile orada o kadar anlaşma yaptık. Mesela Karadeniz’de Samsun, Trabzon, Doğu Anadolu’da Van ve Erzurum. Güneydoğu da Diyarbakır, Gaziantep, Şanlıurfa müstakil bir merkez olarak kalıyor. Nüfusu çok. Öbür tarafta Adana etrafındaki illerle, Mersin yine müstakil olarak. Antalya, Konya, Kayseri gibi. Bunun üstüne çok çalıştık. Aşağı yukarı 16 kent ve buna ilave 9 kent. Mesela İstanbul’u biz 5 bölgeye ayırıyoruz bu anlamda. Bu şekilde de insan kaynaklarının, binaların ve ekipmanın kullanımıyla ilgili bir kamu planlaması var. Bu planlamanın yanında da özel sektörün kotası ne olacak? Tabiri caizse onu da işte şimdi önümüzdeki yıl çalışarak ortaya koymuş olacağız. Ama çok önemli bir problem burada yine size düşen bir iş var. Buraların ruhsatlarının verilmesiyle ilgili ilde yapılan işlemlerde, il müdürlüklerinde bazı yanlışların yapıldığını fark ettik. Onun için belli bir süre şimdi onu Bakanlık Merkezine aldık. Genel politikalarımız tersine biz desantralize olmaya çalışıyoruz. Bu sefer ruhsat vermeyi merkeze aldık, çünkü fark ettik ki aslında ruhsat verilemeyecek bazı illerde şu veya bu şekilde göz yumularak ruhsat verilmiş. Bunlar için biz şimdi bir teftiş mekanizması başlatacağız ama bundan sonrakiler için ve bir de burada mevcut işleyişinde valilerimizin denetlemeler konusunda il müdürlüklerinin üzerinde ciddi bir ısrarının olmasını arzu ediyoruz. Bu muayenehaneler içinde böyle. Maalesef bu sektörde özel çalışan arkadaşlarımız devlete vergi vermiyorlar. Onun için defterdarlarımızın, ildeki vergi ile ilgili kuruluşlarımızın bu meselenin üzerine ısrarla gitmesi lazım. Muayenehane açtıysanız gelen vatandaşın 100 lira 150 lira alarak sağlık hizmeti vereceğim diyorsanız, o zaman da verginizi ödeyeceksiniz kardeşim. Bu hususta da birçok alanda olduğu gibi kayıt dışı çok yaygın ve ben bundan çok rahatsızım. Onun için bu hususta da çok ciddi bir denetleme için sizin desteğinizi istiyoruz.

Şanlıurfa’ya gelmişken bir hususu hatırlatayım. Biliyorsunuz Türkiye’de sıtma, sıtmayla beraber bir iki hastalık var ama sadece sıtmayı konuşalım. Şanlıurfa, Diyarbakır, Batman orada 5 ilimizde çok yaygındı. 10.000’li rakamlardan 300’lere indik bütün bölgede ama artık sıtmayı Türkiye den yok etmek istiyoruz. Ben belediye başkanlarımızda da ısrar ediyorum. Bu işle mücadelelerinde belediye başkanlarını sıkıştıracamız Sayın Valim. Çünkü belediyenin kendisinin

de yapması gereken işler var. Ayrıca yeri gelmişken de söyleyeyim özellikle Güneydoğumda olmak üzere bu tifo ve dizanteri ile başlayan ishaller hastalıklar konusundaki mücadelemizde biraz geriyiz. Burada da 5 yılda 50 binli rakamlardan 8 binlere indik ama artık hedefimiz bu şekilde bulaşan yani af buyurun lağım suyu ile insanın ağzına gelip bulaşan hastalıkları artık bu ülkeden kaldırmak istiyoruz. Bu sadece Güneydoğu'nun meselesi değil ama ağırlıklı orası olduğu için söyledim. Diğer bütün iller için de geçerli.

Kırsalda hemen hemen her köye su götürdük biliyorum. Bunların depolarının muntazam takip edilmesi lazım. Suyun oluşu açısından gerekirse de bazı depolara otomatik klorlama elektrikli klorlama makineleri koymak lazım. Bunlar ucuz makineler. Aslında Yalova bu örneği yaptı. Yalova'nın bir tecrübesi var.

Sıtmayla ve ishaller hastalıklardan tifo ve dizanteriyle ilgili olarak belediyenin yapması gereken ve kendi yapmamız gereken işlerin üstünde ısrarla durmalıyız.

Mesela ülkenin başkenti Ankara'da, geçtiğimiz yıl çok ciddi ishal vakaları yaşadık. Bir tek sebebi vardı. O da içine lağım suyu karışan Ankara Çayı'yla sulanan sebzeler. Bunu önledik. İlimiz Sağlık Kurulu kararıyla belediye önlemek zorunda kaldı. Açık söyleyeyim, baştan çok ilgi göstermediler, ondan sonra bu mesele çözüldü.

Şimdi Gökçeada'nın inşallah ihtiyaçlarını karşılamaya yine devam edeceğiz.

Bu arada hatırıma gelen bir haberi daha vereyim. İnşallah bu sene Haziran ayına yetiştireceğini ümit ediyorum. İhale tarihini Kamu İhale Kurulu'ndan almak üzereyiz. Hava ambulans sistemini başlatıyoruz. Firmalar yaptığımız incelemeler sonucunda helikopterleri birden veremeyecekleri için bir kademeli geçiş yapacağız. Bu sene 9 helikopter alıyoruz. Veya 7 helikopter, 2 uçak alıyoruz. Uçaklar Ankara'da konuşlanacak. Helikopterleri de belli şehirlere vereceğiz. Gelecek sene buna 9 daha eklenecek. Yani 2008'de 9, 2009'da da 20'ye yakın helikopter ve uçakla sistemi başlatmış olacağız. Bunlardan birini de Çanakkale'ye koyacağız. Adalar'da içine alacak biçimde.

Şimdi bu son yıkılan hastane binasının yerine, ne olur ona baktıracam ben, yani özellikle ben kendim bakacağım. Yeri gelmişken ben değerli Valim,

diğer valilerimize de ifade edeyim. Bu yeni kurduğumuz üniversitelerin, tabiatıyla tıp fakültesi kurulanların veya kurulmayanların veya kurulacak olanların hepsi ya yeni hastane yapmak istiyor ya oradaki bir hastane binasına talip oluyor. Ve açık söyleyeyim şimdi, ben bunu Maliye ve DPT ile konuşacağım. Maliye ve DPT'nin il valisi ve üniversiteyle birlikte oturup böyle bir planlama yapması işte bu ülkenin facialarından birisi sağlıklı ilgili bir planlama yapıyoruz. Sağlık Bakanlığı o komisyonda yok. Ne saçmalaktır yani. Açık söylüyorum, bütün dünyayı bu konuda gezdik. Nasıl yapılır, bir şehrin sağlık ihtiyacı nedir, ne kadar bina yapmak lazım, nasıl götürülür? Şimdi açık konuşuyorum. Erzincan'a şimdi biz bu binayı verelim. 200 yataklı. Bizim de orada 300 yataklı bir hastanemiz olsun. Bu yatakların yarısı boş kalacak o şehirde. Edime valimiz buradadır. Herhalde Edirne'de üniversite hastanesinin yatakları ne kadar doluyor Sayın Valim? 1/3'ü dolu yatakların. Şimdi Erzincan'ın saydığımız en son nüfusu ne kadar değerli Valim? (200 bin nüfusumuz var.) Şimdi 200 bin nüfuslu bir kent. Erzincan'ın dışarıdan Erzurum'dan, Sivas'tan efendim bilmem nereden hasta alamayacağını da biliyoruz. Oralarda üniversite hastaneleri var. Biz böyle üniversite hastaneleri kuruyoruz. Şimdi 200 bin nüfuslu bir kente ikinci bir üniversite hastanesi kurarak burada o üniversite hastanesinin çalışacağını, asistanına ve öğrencisine öğretecek kadar tıbbi kapasite oluşturacağını düşünmek sadece hayalden ibaret. Yapıyoruz o binayı ondan sonra atıl tutuyoruz. ABD'de bile birçok üniversitenin hastanesi yoktur. Tıp Fakültesi bir Devlet Hastanesiyle bir Vakıf Hastanesiyle veya hastaneleriyle ortak iş yaparlar.

Biz şimdi böyle bir protokol geliştiriyoruz. Ben bunu Sayın Başbakanımıza da arz edeceğim. Maliyeci üstatlarımızla, DPT'li üstatlarımızla da oturup konuşacağım. Yani bu ülkenin yarınına bu kadar gereksiz yatırım yapmaya gerek yok. Buraya mesele Sayın Valim hastane yapmak değil. O hastanenin içini dolduracaksınız hastayla ve orada asistanınız olacak, öğrenciniz olacak, o asistana ameliyat yaptırmak zorundasınız. O öğrenciye hasta göstermek zorundasınız. 200 bin nüfuslu bir yerde iki tane hastane akla ziyan bir şey. Geçmişte yapmışız bu hatayı. Ben diğer şehirlerimiz için de söylüyorum. Küçük ölçekli şehirlerimizin üniversiteleri için de. Bu hatayı geçmişte sigorta hastanesi, devlet hastanesi şeklinde yapmışız maalesef. Gitmişiz 200 bin, 150 bin nüfuslu kentlerde bir hastane var, başka bir yere bir hastane daha yapmışız. Zaten insan kaynağımız yetersiz. Acil yapacaksın, iki tane laboratuvar yapacaksın. İki hastanenin yönetimini yapacaksın. Onun için Erzincan'da benim görüşüm şudur: Net olarak bir hastane olmalıdır. Ve bu hastane üniversitenin eğitiminde kullanılacaktır. Kastamonu'da biz yeni bir bina yapmıştık. Kastamonu Valimiz de buradadır umarım. Bu bina Sağlık Bakanlığı'nın arzusu hilafına bitmek üzere-

ken, Milli Eğitim tarafından üniversiteye verildi, Hacettepe'ye. Şimdi Hacettepe diyor ki, oraya 100 trilyon daha verin. Ben buraya binalar yapacağım, bilmem ne edeceğim, burayı çalıştıracacağım. Sız de şahit olun. Orayı 5 sene daha hastane yapamayacaklar. Öyle yatacak orası. Onun için bir planlamayı yaparken doğru yapmak lazım ve bilenlerle yapmak lazım. Bu hususta da uzman kuruluşun Sağlık Bakanlığı olduğu açıktır. İşimizi biliyoruz. Biz bu yeni kurulan üniversitelerin tıp fakültelerini eğer canlandıracaksak mutlaka bu üniversite ve devlet hastanelerinin hasta kapasiteleriyle tanıştırmalıyız. Aksı takdirde bu iş yürümez. Şimdi benim oradaki önerim bu olacaktır. Ama nihai olarak ne karar verilir, onu bakalım göreceğiz.

Şimdi ben şöyle yapacağım, sizi de çağırırız, Erzincan milletvekilleri, Maliyecilerimiz ve DPT bir araya gelir, Erzincan'ın 30 senelik sağlık binaları ihtiyacını birlikte belirleriz. Üniversite hastanesi, Sağlık Bakanlığı Hastanesi, inşallah yolumuza beraber devam ederiz.

Değerli Valimiz, bu uygulamayı yapıyoruz biz zaten. Yani birçok ilimizde vekil ebe ve hemşire istihdamı yaptık. Şunun için yoktur. Şimdi ben notlarıma bakıyorum. Müsaade edin, hemen bakacağım. Değerli Valim, değerli valilerim, şöyle yapıyoruz. Ülkedeki genel ortalama nedir? Bu ortalamaya göre kime ne verelim? Şimdi Eskişehir şu anda ebe ve hemşire başına düşen nüfus itibarıyla bir ebe ve hemşire başına düşen, yani ikisini birlikte topladığımızda düşen nüfus Eskişehir'de 450 yani her 450 kişiye bir ebe veya hemşire düşüyor. Türkiye ortalaması 600. Örnek olarak nereyi verelim, mesela diyelim ki, Şanlıurfa'da veya nereyi verelim, diyelim ki Van, büyük bir ilimiz olsun. Van'da bu sayı 400. Biz şimdi vekil ebe, hemşire alınca Van'a kadro açıyoruz. Eskişehir'e biz sağlık personeli veremeyiz. Çünkü Türkiye ortalamasından çok daha iyi. Dünya standartlarıyla kıyaslarsanız doğrudur. Daha fazla personel Türkiye'de olması lazım. Eskişehir'de de olması lazım. Ama Türkiye'yi dengeli bir hale getirmek istediğimizde yapılması gereken şey şu: Belki uzaktan bu pratik yeterince görülmez. Siyahla veya lacivertle çizilen çizgi bizim gelmeden önceki dağılımı gösteriyor. En kötü durumda olan yer Şırnak'mış. Her iki bin kişiye biz oraya kadro açıyoruz. Şırnak'taki kadroların yarısı boş. Mesela Eskişehir'de ben boş oturuyorum diyen ebe, hemşire Şırnak'ta çalışmayı kabul etmiyor, biraz daha boş oturacak.

Değerli Valimiz; aslında geçmiş Hükümet dönemimizde başlatılan bir projeye çocuklardan sorumlu Devlet Bakanımızın başkanlığında İçişleri, Adalet, Sağlık, Milli Eğitim bir proje başladı, devam ediyor. Buna bir sağlık problemi

demek zor, bu bir sosyal problem. Bu sosyal problemin içinde sağlık tarafı var, sizin ifade ettiğiniz gibi, asayiş tarafı var, ondan sonra diğer sosyal tarafları var, sosyal rehabilitasyon tarafı var. Ve bu ancak böyle halledilebilir.

Sayın Vah, yönetimde Sağlık Bakanlığı da yer almıyor ama 7 kişilik yönetim kuruluna bir tane de il valiliğinin temsilcisini vermenizi istiyorum. Bunu il valisi isterse oradaki kaymakamı da verebilir. İl vali yardımcımızı verebilir. Başka birini verebilir. Bu yönetim kurulu mütevellî mantığıyla işi yürüttüğümüz için özerk bir yapı oluşturmuyoruz, biz onların performansını ondan denetliyoruz, dolayısıyla böyle bir yapının daha sağlıklı olacağına inanıyoruz ama valilerin yönetim kuruluna bir temsilci verme kuralını getiriyoruz.

Çok teşekkür ediyorum, başarılar diliyorum.

Çevre ve Orman Bakanı Sayın Prof. Dr. Veysel EROĞLU'nun 18 Ocak 2008 tarihinde İl Valileri Toplantısında yaptıkları konuşma;

Saygıdeğer valilerim, hepinizi saygıyla, muhabbetle selamlıyorum. Güzel bir gün bugün, bugün Ankara'da güzel bir gün.

Ben bugün sizlere Çevre ve Orman Bakanlığı ile alakalı yaptığımız çalışmalar, yapacaklarınız ve vilayetlerle ilgili olan birtakım konular hakkında kısa bir bilgi sunacağım. Özellikle bazı birimler valiliklerle alakalı. Bilhassa DSİ'den Genel Müdür Yardımcısı Fevzi ÖZKALDI burada, sulama ve diğer taşkın koruma ile ilgili birimler kendisine bağlı Orman ağaçlandırma. (ORKÖY) ile ilgili 3 genel müdürü temsilen Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürü Sayın Mustafa YÜKSEL ve çevre ile ilgili konularda Prof. Dr. Lütfü AKÇA sizlerin suallerinizi cevaplandıracak. Ayrıca Fevzi İŞBİLİR de bilhassa çevre düzeni planları konusunda o birimin genel müdürü olarak sizleri cevaplandıracak.

Şimdi ben müsaadenizle Çevre ve Orman Bakanlığı hakkında kısa bilgi vermek istiyorum. Bilindiği üzere, yeni hükümetin kuruluşuyla birlikte DSİ Genel Müdürlüğü de bu bakanlığa bağlandı. Dolayısıyla ben geçmişte Genel Müdürlüğünü yaptığım bu birim şu an bakanlığımızın bünyesinde faaliyet gösteriyor. Bakanlığımız gerçekten şu anda Türkiye'de çok önemli faaliyetlerde bulunduğu için ağaçlandırma eylem planı hazırlandı. Hep birlikte sizlerin de desteği ile hedeflerimizi yakalayacağımıza inanıyorum. Özellikle şunu vurgulamak istiyorum. Yani büyük hedefler koymak gerektiği kanaatindeyim. Büyük hedefleri olmayan bir kurum, kuruluş hatta şirket bile batmaya hazırdır diye düşünüyorum. Dolayısıyla 21'inci asır bence büyük hedefleri olan milletlerin ayakta kalacağı asır olacaktır. Öyleyse biz de millet olarak, devlet olarak çok büyük hedefler koymamız gerektiği kanaatindeyim. Yani gideceği limanı belli olmayan bir geminin hedefine varması mümkün değildir. Bu kanaatteyim. Dolayısıyla Bakanlıklar, valilikler, diğer kurum ve kuruluşlar, hatta şirketler, fertler, özel sektör, yani hepimiz ülkemiz için çalışıyoruz. Dolayısıyla her birim kendi vazifesini layığı ile yapar, hele büyük hedefler ortaya koyar ve bu hedefleri gerçekleştirmek için canla başla çalışırsa ve birbirimizi, bayrağımızı, vatanımızı milletimizi sevmemiz halinde ben şahsen inşallah önümüzdeki 5 yıl içinde dünyada ilk 10 büyük devlet arasında yerimizi alacağımıza inanıyorum. Ama bu bizi tatmin eder mi? Biz çok büyük bir milletiz. Büyük bir milletin evlatlarıyız. İlk 10'da olmak bizi tatmin etmez diye düşünüyorum. Tahmin ediyorum sizleri de tatmin etmez. Cumhuriyetin 100'üncü kuruluş yılında dünyada ilk 5 büyük

devlet arasına girmemiz gerekir. Bunun için hepimize çok büyük vazifeler düşüyor. Yani aslında buradaki 81 valimizin de mesuliyeti var. Bir Bakan olarak, bizler başta olmak üzere, mesuliyetimiz çok büyük diye düşünüyorum. Bakanlığımıza bağlı az önce söylediğimiz gibi DSİ Genel Müdürlüğü dışında Ağaçlandırma Erozyon Kontrol Genel Müdürlüğü bütün ağaçlandırmaları ve erozyon kontrolleri ile ilgili çalışmalar yapıyor. Bunun dışında, ORKÖY Genel Müdürlüğü orman köyleri kalkınması ile ilgili birtakım projeler hazırlıyor. Orman Genel Müdürlüğü'nün bütün ormanlarımızın işletilmesi, bakımı ve korunması, muhafazası, yangınla mücadele ile ilgili çalışmalar yaptığını hepiniz biliyorsunuz. Bunun dışında Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü de Bakanlığımıza bağlı. Bütün hava tahminleri bu birim tarafından yapılmaktadır. Bunun dışında Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü gerçekten çok önemli bir Genel Müdürlük. Bilindiği gibi bununda çok büyük hedefleri var. Bunun dışında Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı var. Türkiye'de bazı yerler biliyorsunuz özel koruma altında, onun başkanlığı da Bakanlığımıza bağlı olarak çalışıyor. Bunun dışında Sayın Prof. Dr. Lütü AKÇA Genel Müdürü olduğu Çevre Yönetim Genel Müdürlüğü ve Sayın Fevzi İŞBİLİR'in başında bulunduğu ÇED ve Planlama Genel Müdürlüğü de Bakanlığımız bünyesindeki Genel Müdürlüklerdir.

Şimdi biz bu dönemde ne yaparız diye özellikle düşündük. Kendimize bir hedef seçelim dedik. Özellikle ben burada ağaçlandırma ile ilgili olarak yaptığımız seferberlik çalışması hakkında kısa bir bilgi vermek istiyorum. Hakikaten ormanların faydası inkâr edilemez. Esasen bununla ilgili de sizlere bilgi vermeye gerek yok. Hepimiz zaten ormanların ne kadar CO2 yuttuğunu, ne kadar O2 ürettiğini biliyoruz. Hatta ormanla ilgili o kadar güzel bir haberde; son zamanlarda yapılan bir araştırmada bir profesör 10 yıl süre ile insanla ağaç arasındaki münasebeti, diyalogu, psikolojik etkiyi araştırmış ve o da yayınlandı. Bu araştırmadan şunu anlıyoruz. Eğer bir kişi sabah kalktığında çınar ağacına ya da çam ağacına beş dakika baktığı zaman oradan mutlaka pozitif enerji alıyor, hatta sıkıntısı varsa sıkıntısı kayboluyor, âdete antidepresan ilacı gibi etki yapıyor. Bunu tespit etmiş yani, o kişilerin daha verimli çalıştıkları tespit edilmiş. Misal olarak ağaçsız çıplak bir arazide araba kullananlar ile iki tarafında ağaçlar olan bir yolda araç kullananlar arasında büyük fark var. Psikolojisi açısından çok büyük rahatlık olduğu ortaya çıkmış. Yani şunu özetlemek istiyorum; ağaçlandırmanın sadece fiziki açıdan fayda değil, verimlilik artışı gibi pek çok faydaları olduğu da artık inkâr edilemez, ilmen ispatlanmış bir gerçek diye düşünüyorum. Dolayısıyla biz Bakanlık olarak kendimize büyük hedef koyalım dedik, üç ay süre ile gece gündüz çalışarak bütün ekiple 81 ille alakalı

tespitlerimizi yaptık ve bu bir kitapçık halinde Ağaçlandırma Eylem Planı'nı sizlere göndermiştik. 2.300.000 hektar araziye ağaçlandırmayı 2012 yılının sonuna kadar hedefledik. Yani Trakya'nın büyüklüğüne denk bir alan. Belçika'nın yüzölçümünden biraz küçük.

4122 sayılı Milli Ağaçlandırma Seferberliği Kanunu var. Bir Başbakanlık genelgesi için 2007 Kasım ayında Sayın Başbakanımıza arz ettik. Başbakanımız tarafından çok benimsendi. Bakanlarımız da bize destek vereceklerini ayrı ayrı ifade ettiler. Ben bunu sizlere de iletmek suretiyle böyle bir seferberliği başlattık. Ben bunun çok hayırlı olacağını sanıyorum. Zaten 2007 de biz ağaçlandırma da Avrupa birincisi olduk, ama Dünya üçüncüsüyüz. Önümüzdeki yıl Dünya birincisi olacağımıza inanıyorum. Sizlerin bilmeniz açısından şu anda bütün kurum ve kuruluşlarla protokoller imzalıyoruz. İlk imzaladığımız protokol Genel Kurmay Başkanlığımız ile. Silahlı kuvvetlerimiz bu konuda tam destek vereceğini ifade etti. Bir protokol imzaladık. Şimdi bütün askeri birlikler seferberlik halinde fidan dikimi yapıyorlar.

Bunun dışında Milli Eğitim Bakanlığı ile protokol imzaladık. Milli Eğitim Bakanlığı ile okulları müsait alanlarından başlayarak ağaçlandıracağız. Güzel ağaçlık alanlar yapacağız. Gençlerimizin de ağaç sevgisi olmasını arzu ediyoruz. Bunun dışında Sağlık Bakanlığımızla protokol imzaladık. Şimdi hastanelerde ağaçlık bir alandaki hastanenin hastaların iyileşmesine müspet tesiri olduğunun zaten Sağlık Bakanımız farkında. Böylesine hastaneye girildiğinde ağaçlık bir koridorda bahçesini düzenleyip güzel bir ağaçlık alan haline getireceğiz. Bu konuda da protokol imzaladık. Bir de yollarda tabi, bunu yollar derken belli olduğu zaman alacak karayolları ile ilgili. Özellikle en azından şehir girişlerinden başlayarak, yol kenarlarını, orta refüjlerini ağaçlandırsak isabetli olacak. Bunun dışında diğer kurum ve kuruluşlarla her hafta hır protokol imzalıyoruz. Bir ay içinde bütün kurumlarla, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bağlı olduğu Devlet Bakanlığımız da ve TRT de dâhil olmak üzere protokoller imzalayacağız. Bu konularda sizlerden tam destek istiyorum.

Zaten Sayın Başbakanımız madem kendiniz böyle büyük bir hedef koydunuz, bu hedefin neticesini her yıl almak isterim dedi. Biz de mecburen 3 ayda bir valiliklerimizden rapor isteyeceğiz. Her yılsonunda Bakanlığımız Başbakanlığa rapor sunacak.

Başbakanımızın yayımladığı tebliğde bu belirtildi, hatta Başbakanımız en az üç vilayete yılsonunda bir takdirmame verecek diye düşünüyorum. Bir de orman yangınları konusu var, değerli valilerim. Bilhassa bu orman yangınları konusunda gerçekten başarılıyız, bunda sizlerin büyük gayretleri olduğunu ben

biliyorum. Bu aşamada sizin katkılarınız çok büyük. Zaten orman yangınları ile ilgili mücadele koordinasyon başkanı da valiler. O bakımdan, gerçekten başarılı olduk. Hatta biz bu aşamada orman yangınlarında dünyanın en başarılı ülkelerinden birisiyiz. Bildiğiniz gibi 2007 yılı yazı son derece sıcak, kurak ve yangın riski açısından da çok büyük bir riskin olduğu bir mevsimdi. Ülkemizde sadece 11400 hektarlık bir alan yandı.

Ama İtalya, İspanya, Arnavutluk, Makedonya, Yunanistan bizim orman alanlardan daha da az olmasına rağmen, bizim yanan miktarın aşağı yukarı 10 katı 20 katı kadar alanları yandı. Hatta biz diğer komşu ülkelere de yardım ettik.

2008 yılında da hazırlıklarımız tamam. Yangınla mücadele araç ve ekipmanları satın aldık. Bunları devreye koyduk. İlinizde herhangi bir eksik teçhizat olursa, Orman Genel Müdürlüğümüze, bana bildirmeniz halinde bu eksikleri tamamlamaya gayret ederim. Bunun dışında vatandaşlar şunu bilmeli, biz yanan yerlerin işgaline asla müsaade etmiyoruz. Yani ormana tecavüz veya herhangi bir şekilde vatandaşlar tarafından işgal edilmesine müsaade etmiyoruz. Dolayısıyla aynı yıl içinde ağaçlandırma yapıyoruz. ORKÖY Genel Müdürlüğü'ne şimdi orman köyleri için bu sene bir çalışma başlattık. Bilhassa orman köylerimizde, odun keserek, orman yakarak ısınma ihtiyacı karşılanmasın diye, pek çok yere ORKÖY tarafından güneş enerjili ısıtma sistemleri verdik. Gerçekten çok faydalı oldu, vatandaş çok memnun, bunu uygun alanlarda daha da artırmaya hazırız. Bunun dışında keçi bilhassa kıl keçisi, ormanı müthiş tahrip ediyor.

Keçinin tahribatı yangının tahribatının 10 katı. Bu bakımdan biz şu anda kıl keçisi ile ilgili ciddi bir eylem planı hazırladık. Tespitlerimize göre şu anda 6 milyon küsur adet kıl keçisi var. Bunlardan pek çoğu da Adana, Mersin vs. Toroslar'ın eteğinde. Bu konuda her yıl bir milyon azaltmak suretiyle bir eylem planı hazırladık ki bu konuda da valilerimizin yardımını istiyorum. Ancak tabii ki vatandaşın mağduriyeti de söz konusu olamaz. ORKÖY'de bunlara her türlü destek vermeye hazır olduğumuzu ifade etmek isterim. Yani özel projeler geliştirilsin, sizlerden de yardım istiyoruz. Güzel fikirlerinizi almak istiyoruz her zaman. Belki bu gün hepinizden değerli katkılarınızı almak için vakit yetmeyebilir. Ama daha sonra herhangi bir şekilde yazıyla veya geldiğim zaman ve yahut mektupla, faksla, elektronik mektupla bize görüşlerinizi, tecrübelerinizi yazarsanız fevkalade memnun oluruz. Bu konuda sadece damızlık inek, süt inekçiliği veya koyun ve ya fidanlık, hatta badem, ceviz, defne gibi bir takım özel ağaçlar bu şekilde fidanlıklar üretilmesi çok daha gelir getirici imkânların sağlanması mümkün. Mevzuatı müsait, hatta kredi de verebiliriz. Kısmen hibe

de verebiliriz. Dolayısıyla bunlarla ilgili imkânları biz zaten bir kitapçık haline getireceğiz. Arkadaşlarımız şu anda hazırlık yapıyor. Bir de şunu özellikle vurgulamak istiyorum. Biz şimdi Bakanlıkla alakalı bir karar aldık. Bakanlığımızla ilgili zaman zaman vilayetlere giderek Bakanlıkla ilgili bütün birimlerin valimizin de iştirakiyle birlikte Başkanlığımızda bir koordinasyon toplantısı yapacağız. Yani her şeyi yazışmakla yapmak zaman kaybı olur. Anında çözülsün, zaten bu konuda toplantı zaptı tanzim ediliyor, herkes ona göre alman karar istikametinde icraata başlıyor. Dolayısıyla kaybedecek zamanımız yok. Hakikaten benim en çok üzüldüğüm şey kaybedilen zaman. Kaybedilen zamanı geriye getirmek mümkün değil. Yapacak çok iş var. Yani zaman kaybetmek hakikaten çok gerçekten çok sıkıntı olur.

Efendim hedefe kilitlenince her şey zamanında gerçekleşiyor. Bir de Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğümüz var. Aslında bu Genel Müdürlüğümüzün imkânları iyi, bu çerçevede 81 vilayette şehir ormanı ve aynı zamanda tabiat parkı yapalım diyoruz. Tamamlayalım. Bazı illerde yaptık ama bazılarında eksiklik var. Nefes alacağı şehrin kenarında vatandaşın gideceği, istirahat edeceği, çoluğuyla çocuğuyla cumartesi pazar olsun, mesirelik alanlara ihtiyacı var.

Ayrıca DSİ ile ilgili şehirlerin içme ve kullanma suyu ihtiyaçlarının temini, taşkın koruma, sulama tesislerini hızla tamamlamamız gerekiyor. Vilayetlerinizi kısa zamanda ziyaret ederek ilin Bakanlığımızla alakalı meselelerim görüşeceğimiz ve çözüm yollarını tartışacağımız koordinasyon toplantıları tertipleyeceğiz.

Taşkın korumaya çok önem verdiğimizizi belirtmek istiyorum. Bunları nasıl yaptık. Daha önce DSİ'nin araçları vardı ama yaptığım tespitlerde bunların fevkalade veriminin düşük olduğunu, nerdeyse %9% 10 verimle çalıştığını tespit ettim. Bu fevkalade düşük bir verim. Bunun üzerine biz tamamen münferit makine çalışmasını kaldırdık. Mesela birisi arıyor, efendim şurada iki metreküp bir toprak var, bunu kaldırım diye. Onları kaldırdık, dedik ki bir plan uygulanacak. Toplu bir şekilde makineler gidecek, oradakileri ishar edecek, bunu bitirecek diye karar aldık. Bundan böyle toplu makine çalışması yapıyoruz ve çok başarılı oldu.

Bir diğer husus da mevsimlik çalışıyoruz. Diyelim ki Doğu Anadolu'da şu an çalışmamız mümkün değil ama bir Büyük Menderes de çalışmak mümkün. Dolayısıyla biz bilhassa kış aylarında makinelerimizi batıya, sıcak güneye çekiyoruz. Yaz aylarında ise o kavurucu sıcakta çalışmıyor, bunları doğuya çekiyoruz. Yani böyle bir çalışma yapıyoruz. Birde bizim makinelerimizin

çoğunu aşağı yukarı 1000 tane makine miadını doldurduğu için geçmişte bir kanun çıkararak bunları tamamen özel idarelere, belediyelere, kamu kuruluşlarına devrettik. İşte bizim makine sayımız çok azaldı DSİ’de. Şimdi özellikle onu vurgulamak istiyorum. Bir de bunların tamamı dozerdi onları zaten Köy Hizmetleri, özel idare ve belediyelere verdik. Bizde kalanlar sadece dere ıslahına uygun makineler.

Tabi ki boş makine varsa elbette kullanılacak. Diyelim ki bir salaman kepçeyi bir yol inşaatında kullanmak mümkün değil.

Biz zaten makine yetmediği için kamyonlar da kiralyoruz. Diyelim ki salaman kepçe var makine yetmiyor, bu sefer kamyon kiralyoruz.

Şimdi şöyle olabilir. Diyelim ki sizin kamyonunuz var onu başka bir işte kullanalım. O zaman salaman kepçe dediğimiz makineler çalışmadığı için bu sefer kamyon oraya gidiyor, makine orda boşuna bekliyor. Yani valilerimize tabi ki bu hususlar da özellikle rica ediyorum. Çok duble yol yaptık geçmişte. Eskişehir’le Sivrihisar arasındaki yolu tamamen biz yaptık. Kütahya’daki pek çok yol, bildiğim kadarıyla Aydın’da bu yolların çoğunu Devlet Su İşleri yaptı. Ama bence kiralamak çok daha ekonomik. Özellikle ben Bakan olarak şahsen araç alınmasına karşıyım. Hiçbir aracı almıyorum şu an. Hepsini kiralyorum, çok da ekonomik oluyor. Onu özellikle vurgulamak istiyorum.

Bunun dışında sulamalarla ilgili olarak da sizden istirhamım şu, biliyorsunuz su sınırlı, hudutsuz değil. İster istemez kuraklık oldu. Hatta küresel ısınmanın etkisi de olabilir. Ama bu kuraklıklarda küresel ısınmanın etkisi ne kadar onu tahmin etmek mümkün değil. Bir periyodik kuraklık var. Sonra sulaklık var ama belli bir şekilde azalmada olabiliyor. Bu azalma çok cüzi miktarda oluyor yıllara göre. Fakat kuraklıkta şiddetli olabiliyor. O bakımdan bizim şunu gerçekleştirmemiz gerekiyor. Suyumuzun büyük bir kısmı %7075’i sulamada kullanılıyor. Yani şu anda toplam 112 milyar metreküp ortalama bir suyumuz var. Bazı kurak dönemlerde %9095’e de inebilir. Ama diyelim ki 100 milyar metreküp suyumuz olsun yılda. Şu an biz zaten 40 milyar metreküpünü kullanıyoruz. Gerisi ne oluyor boşa akıyor. Nehirlere, denizlere akıyor. Bunu kullanmak için bizim çok sayıda baraj, gölet inşa etmemiz lazım. Yani Türkiye’de baraj ve gölet inşa etmek bir zarurettir. Çünkü yağışlar düzenli olsa, her ay eşit miktarda yağış aksa, biriktirme yapmaya gerek yok. Ama Türkiye’de öyle değil. Belli mevsimde yağış alıyor; Ekim, Kasım, Aralık, Ocak, Şubat, Mart ayı. Diğer aylarda yağın yağış çok az, bazı yerler de hiç yağış almıyor. Bizim ıslak dönemde suyu biriktirip diğer yağış olmayan zamanda kullanmamız gerekir. Bunu yapamazsak zaten hiçbir şeye suyu veremeyiz. Yani kışın biriktirdiğimiz suyu

veriyoruz. Bunun için Türkiye’de baraj ve göletlerin yapılması bir zarurettir. Ama bunu yaparken çok iyi planlamamız gerekiyor. Maalesef geçmişte planlama yapılmadığı için, hatta DSİ’den menfi görüş olmasına rağmen bazı yerlere gölet yapmışlar. Membada baraj var. Göletler yukarıda suyu tutmuş, baraja su gelmemiş. Bu tür herhangi bir yanlışlık, boşuna yatırım yapılmaması için tahsislerin kanun gereğince zaten mutlaka Devlet Su İşleri’nden alınması gerekir. Tek tahsis makamının orası olduğunu özellikle vurgulamak istiyorum.

Bunun dışında bu suyun 30 milyar metreküpü sulama geriye kalan 10 milyar metreküpü ise sanayi, içme ve kullanma amaçlı kullanılıyor.

Yani biz şu anda sulamada kullandığımız sudan cüzi miktarda %10 tasarruf etmek neredeyse bütün şehirlerdeki içme suyu ihtiyacının yarısını karşılıyor. Yani şu an 6 milyar metreküp Türkiye’nin içme ve kullanma suyu ihtiyacı 6 küsurda ben yuvarlıyorum. 4 milyar metreküp de sanayi, etti 10 milyar metreküp. 30’da sulama etti 40 milyar metreküp. Küsurları atarsak.

Demek ki biz sulamada %20 tasarruf etsek, 6 milyar metreküp tüm şehirlerin içme suyu ihtiyacını karşılayacak.

Bunun için tek çare şu, maalesef geçmişte Devletimizde bu sulama sistemlerini ıslah etmekte geç kalınmış. Biz 2003 yılında gelir gelmez bu sulama sistemlerine el attık ve eski iptidai sistemleri tamamen iptal ettik. Ve hatta yürüyen projeleri dahi revize ettik. Basınçlı kapalı sistemlere dönüştürdük. Bunun da şu faydası var; işletme ve bakım kolaylığı var. Su sarfıyatı ve kaybı çok az oluyor. Bir de burada basınçlı olduğu için doğrudan yağmurlama ve damlamalı sulamada kullanma imkânı var. Şimdi biliyorsunuz hükümetimiz bu konuda karar aldı. Hem Ziraat Bankası 5 yıl süreyle faizsiz kredi veriyor, hem de Tarım ve Köyişleri Bakanlığı kredi veriyor. Bununla ilgili esaslar herhalde sizlere intikal etmiştir. Yoksa bir hazırlık yapalım sizlerin talep ettiği hususlar olursa bunları bir rapor halinde sizlere takdim edelim. Yani sizden gelecek taleplere göre ben bir hazırlık yapacağım. Her bir konu ile ilgili sizlere bilgi verelim ki, elinizin altında olsun. Zamanla çok değiştiği için bu bilgileri bazen toplamak zor oluyor.

Birde kuyularla ilgili problem var. Bazı bölgelerde (Karaman’da, Konya Ovası’nda) hakikaten su eksikliği var. Bu su eksikliğim gidermek için şu an biz Derebucak Genboz derevasyonu Beyşehir Gölü’ne yılda 135 milyon metreküp su akıtıyoruz. Şu anda, akmaya başladı. Beyşehir Gölü’nü kurtardık. Beyşehir Apağı dediğimiz Beyşehir, Seydişehir Apa’ya kadar bir kanalla bu suyu vermekle hem Beyşehir Gölü’nü kurtarmamız, hem de aynı zamanda Konya Çoruh-

Ovasına su iletmemiz mümkün olacak. Ama bu yetmiyor, arkasından hemen Bağbaşı Barajı ve Mavi Tünel Akdeniz'e akan suları Konya Ovası'na yönlendirmek için çok büyük bir projeye başladık. Bu da gerçekten Baraj yanında 17 km Türkiye'nin 2. büyük tüneli. 4 metre çapında bir tünelle Konya Ovası'na yılda 414 milyon metreküp su akacak. Orada bir tesis daha inşa ettik. Depolama tesisi. Dolayısıyla inşallah 45 yıl içerisinde 700 milyon metreküp su intikal edecek. Ama bu yetmiyor. Dolayısıyla Konya Ovası'ndaki yeraltı sularını da çok tasarruflu kullanmak gerekir.

Şimdi bize sürekli baskı geliyor, ruhsat ver diye, ruhsat vermiyoruz. Ancak şöyle bir prensip geliştirdik. Eğer bir vatandaş şahsi kuyusu değil de o bölgedeki bir alanı tamamen damlamalı sulamayla sulayacaksa, damlamak sulamayı teşvik etmek için o kuyuya ruhsat vereceğiz.

İki şartımız var. Birinci şartımız şahsi kuyu olmayacak, ikinci şartımız da modem sulama yani damlamalı sulamaya geçecek. Böylece hesap ettik, bütün Konya Ovası'nda damlamalı sulamaya geçilirse aşağı yukarı yılda en az 100 200 milyon metreküp bir su tasarrufu olacak. %10 bile olsa 150 milyon metreküp oluyor. %3040 tasarruf sağlayacağınızı garanti ederim.

Dolayısıyla bu konuda sizlerden istirhamım, bilhassa kurak bölgelerde bu damlamalı sisteme bir an önce geçelim. Biz de her türlü proje desteğini verebiliriz. Ziraat Bankası'ndan kredi alabilir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı zaten destek veriyor. Bu konuda sizlerin bilhassa kuyudan sulamalarda yardımınızı istiyoruz. Vatandaşın kârı da olacak. Bakın şöyle ki; aynı alanı daha az suyla sulayacağı için 100150 metreden pompa ile suluyor. Enerji masrafları neredeyse 1/3'e inecek. Bu bakımdan onu özellikle vurgulamak istiyorum.

Şimdi birkaç tane daha husus var. Sadece sudan bahsettik. Bir de çevreden bahsedelim.

Ülkemizde kirlenme bazı bölgelerde büyük boyutlara ulaştı. Bu konuda katı atıkla ilgili mutlaka hızlı hareket etmemiz lazım. Ancak buradaki en büyük engel yer seçimi. Hiç kimse şimdi katı atık alanı kabul etmek istemiyor. Ve herkes İdare Mahkemesi'ne gidiyor. Bir gün sonra karar alıyor. Yani o zaman oraya dökmeyeceğiz, buraya dökmeyeceğiz, nereye döneceğiz. Şimdi bu katı atıklar, bilhassa tıbbi atıklar rasgele döküldüğü zaman bütün yeraltı sularını kirletiyor. Ayrıca enfeksiyonun, özellikle yaz aylarında bölgede oluşan birtakım salgın hastalıkların temel kaynağıdır, bakın onu çok açık söyleyeyim.

Katı atıklar, bilhassa tıbbi atıklar dolayısıyla biz bu konuda kararlıyız. Bakanlığımız gerekirse destek verecek. Durum acil ise, belediyelere %4045'e kadar destek verecek.

Bu konuda sizlerden bilhassa yer seçimi konusunda uygun bir yer seçilince bu konuda karar kılmanız lazım. İdari Mahkemesi ile görüşerek bunun başka çaresi olmadığını, yürütmeyi durdurma kararının kamu açısından çok daha büyük felakete sebep olduğunun bilinmesi gerektiğini vurgulamanızı istirham ediyorum.

Bununla ilgili birtakım şekil esaslarında eksiklik varsa bunları düzeltelim. Bu konuyu Lütfi Bey takip edecek. Talimat verdim ben. Onu özellikle vurgulayayım. Bu arada tıbbi atıkların hepsinin ayrı ayrı toplanması gerekir. Türkiye’de Çevre Bakanlığı ilk kurulduğu zaman Çevre Teknolojisi Ana Bilim Başkanı ile ilk defa Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği’ni o tarihte biz hazırladık kürsü olarak. Gönderdik ama uzun zaman kullanılmadı. İlk defa 1990 yılında İstanbul’da uyguladık. Halen başarıyla uygulanıyor. Diğer illerde de valilerimiz yardımcı olabilir. Orada bir Büyükşehir Belediyesi iştiraki var. İlgili arkadaşlar gelerek oradaki ilgili teknolojiyi, nasıl toplandığını, nasıl bertaraf edildiğini görebilirler. Zor bir şey değil, çok basit bir şey. Lütfen bu tıbbi atıkların ayrı toplanması hususunda bütün vilayetlerde bir çalışma yapılmasını özellikle istirham ediyorum.

Bir de özellikle derelerin kirlenmesi meselesi var. Atık su arıtma tesislerinin çoğu kuruldu, ama bazıları çalışmıyor. Gece saatlerinde maalesef bazı çamurların deşarj edildiğini görüyoruz. Onun için ben arkadaşlardan rica ettim güvenlik tedbirleri alınması kaydıyla gece denetimi yapmalarını. Bu hususta yardımcı olursanız seviniriz.

Çünkü arıtma tesisi bütün gün çalışıyor. Zaten, arıtmanın gayesi organik maddelerin bir kısmını havaya karbondioksit olarak vermek. Bir kısmını da biokütle dediğimiz çamura dönüştürüp katı madde olarak onu uzaklaştırmak. Bunu tekrar gece yarısı enerji harcatıp biokütleyle dönüştürüp çamur olarak bunları tekrar dereye verisen, o zaman bir manası kalmıyor arıtmanın. Bu konularda sizlerden yardım istiyoruz. Birinci husus bu.

Hava kirliliğinde gerçekten güzel bir adım atıldı. Ama yakıtların özellikle kömürlerin denetiminin çok önemli olduğunu özellikle burada vurgulamak istiyorum.

Bir de gürültü. Değerli valilerim bazı yerlerde gürültüyle mücadele iyi yapılıyor. İstanbul Valimiz zaten konuyu iyi biliyor. Adeta harp etti.

Şimdi onu aslında dile getirmek lazım. Tamam, eğlenmek hakkı var ama rahatsız etmek hakkı yok. Dolayısıyla belli bir saatten sonra gürültünün olmaması gerekir. Bilhassa turizm bölgelerinde dinlenmeye gelmiş vatandaş rahatsız

oluyor. Bu konuda Valiliklerimizle beraber Çevre ve Orman Müdürlüklerimiz birlikte hareket ederlerse sonuca ulaşabiliriz.

Şimdi efendim birde küçük bir problem var, onu da ben izah edeyim.

Çevre Kanunu'nda birtakım çevre cezaları verilmesi tamamen Bakanlığımıza ait olduğu için bazen bu cezalarla ilgili kararlar vali yardımcılarının imzasıyla gidiyor. Gidince karşı taraf dava ediyor, hasım aslında Bakanlık, Valilik değil. Dolayısıyla burada aykırı olabilir ama en azından bunu koordine ederek çözmek mümkün. Şu anda Kanun öyle. Bunun iyi müdafaa edilmesi lazım, aksi takdirde dava valilik hasım değildir diyerek müdafaa etmiyor.

Meteoroloji ile ilgili bazı hususlar var ama Başbakanlık Müsteşarımız dışarıda bekliyormuş. Ben sözlerimi toparlayayım. Sizlerin de mutlaka soracağınız hususlar olabilir.

Efendim tabı söylenecek çok şeyler var ama vakit de çok geçti. Her vilayetle ilgili bazı konular var. Müsaade edersiniz ben onlara aşağı yukarı bir plan dâhilinde geleceğim. Onları yazarsanız ayrıca memnun olacağım. Bugün yazabilerseniz elektronik maille hatta ben size elektronik mail adresi vereyim, gönderin.

Bir de Çevre Düzenleme Planlarından bahsedeyim.

Şimdi bu konuda bilhassa maden işlerinde problemler oluyor. Bu konularda biz şöyle bir karar aldık. Eğer çevreci bir madencilik yapacaksa başımızın üstünde yeri var. Ama vahşi madencilik yapacaksa buna karşıyız. Dolayısıyla şu anda İstanbul'dan başlayarak problem var. Şile tarafından başlayarak hepsini topladık. Siz bundan böyle ıslah planını işletmeye paralel vereceksiniz. Bunu verdiğiniz zaman, yani diyelim ki 1 yıl işletti geri tarafını ıslah edecek öbür tarafa başlayacak. Bu şimdi ıslah planını işletmeye paralel olarak yaptıkları takdirde kabul edeceğiz. Değilse kabul etmiyoruz. Özellikle bunu vurgulayayım.

Dolayısıyla sizden istirhamım bu taşocakları konusunda hassas olmanız. Eğer verilmeyecek hususlar varsa mahsurlu olanları bize bildirin. Ormanla ilgili izin alırken onu durdururuz.

Bazen çok saçma sapan şey oluyor. Birisi şehrin ortasında çimento fabrikası kurmak istiyor. Öyle şey olmaz kusura bakmayın. Bu bakımdan çevre düzenleme planları hazırlanıyor. Bunlardan bölgesel olanlarını biliyorsunuz Bakanlığımız hazırlıyor. Bölgesel olmayanlarını il özel idareleri hazırlıyor. Bu bakım

dan çevre düzenleme planları, doğa koruma, milli parklarla birtakım özel çevre koruma kurumlarıyla ilgili problemler varsa söyleyin. Bu konuyu birlikte çözelim.

Son olarak ta balık çiftlikleriyle ilgili konuyu çok önemsiyoruz. Vatandaş gelmiş ta kıyıya kadar en güzel koya balık çiftliği inşa etmiş. İdare Mahkemesi bizim tebliğimizin yerinde olduğuna hükmetti. Dolayısıyla biz kesinlikle bu yaza kadar bir tarih vereceğiz. Bu yaza kadar bunların uygun yere taşınmasını talep ediyoruz. Özellikle Muğla, İzmir, Antalya, Mersin Valilerimizden bu konuda destek istiyorum.

Sizlere teşekkür ediyor, başarılar diliyor, sevgilerimi sunuyorum.

ATATÜRK, ÇANAKKALE SAVAŞLARI, MEHMETÇİK VE ŞEHİTLERİMİZ

Cemal YILDIZER *

*Dur yolcu! Bilmeden gelip bastığın
Bu toprak, bir devrin battığı yerdir.
Eğil de kulak ver, bu sessiz yığın,
Bir vatan kalbinin attığı yerdir.*

Necmettin Halil ONAN

I ÇANAKKALE SAVAŞLARI İLE DOĞAN YILDIZ ATATÜRK

Türk tarihinde ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşunda bir büyük insan, lider Atatürk'ün çok büyük bir yeri vardır. Türk ulusunun kaderini değiştiren, onu önce düşman istilasından kurtaran, sonra da onu “ Çağdaş Uygarlık Düzeyi”ne yönlendiren “O” olmuştur... Bu sürecin başlangıcı Çanakkale Savaşları'na kadar gider. Mustafa Kemal bu savaşta öz benliğini bulur.

Mustafa Kemal, savaştan önce askerî ataşe olarak bulunduğu Sofya'dan aktif görev istedi, bu istek birkaç kez tekrarlandı. Sonunda atama emrini alarak Çanakkale'ye savaşın yoğun bir şekilde sürdüğü Gelibolu Yarımadası'na geldi. Olayların ve savaşın gelişim süreci içerisinde; 18 Mart'ta bütün Gelibolu'nun kara savunmasından sorumlu komutan oldu.

25 Nisan 1915 çıkarmasında, kendi Kolordu Komutanı Esat Paşa'nın deyişi ile **“Hiç kimseden emir almadan”** savaşa kendi inisiyatifi ile müdahale ederek savaşın kaderini değiştirmiştir. Bu savaşta birliklerini komuta ettiği yerin adı **“ Kemal Yeri”** idi.¹

Bunun için denilir ki, Mustafa Kemal, Çanakkale'de “Kemal Yeri”nde doğmuştur. Bu tarihten sonra yavaş yavaş, adım adım parlayacak, yükselecek,

* Bolu Vali Yardımcısı.

¹ Von Sanders, s 109.

daha doğrusu kendisini büyük sona, Türk Milletinin Kurtuluşuna hazırlayacaktır. Yol uzun ama emin yoldur. Bu yolda duraklamalar da engeller de vardır.²

Bütün zorluklara rağmen “Bir milletin kaderini değiştiren bir Mustafa Kemal’in çıkışı Çanakkale Savaşları ile başlar. Mustafa Kemal öz benliğini kendinde bu savaşlarda buldu. Bu öz benlik ve kişilik bütünlüğünde; irade, mantıklı karar verme ve kararlarında tutarlılık, bu kararları azimle uygulama kendine güven, büyük bir seziş yeteneği, gerektiğinde sorumluluktan kaçmamak ve engin bir yurt sevgisi vardır. O, bunları Çanakkale Savaşları’nda denedi, kendinde olduklarına inandı ve onları yoğurdu, pişirdi, olgunlaştırdı. Bu deneme çok zorluklar altında yaşandı ve çok kanlı oldu. Ama bundan da yine bir kazancı oldu: Savaşın nefret etti, insancıl kaldı ve sürekli barışı önerdi: **‘Yurtta barış, cihanda barış.’**”

Tarihte kan, ateş, bomba, barut içinden çıkan hangi lider bu kadar insancıl olabilmıştır?”³

Tarihi olaylardaki analizleri yaparken, sebep ve sonuçları değerlendirirken bu özelliklerin de gözden geçirilmesi gelecek kuşaklar açısından büyük önem taşımaktadır.

II ÇANAKKALE SAVAŞLARININ TARİHTEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Tarihte Çanakkale Savaşı, bir dizi yenilgi ve başarısızlıklardan sonra gelen büyük bir zaferdir. Kendisinden her bakımdan üstün düşmanlara karşı Osmanlı Devleti’nin son kalesi İstanbul’un ele geçmemesi için canını dişine takarak yaptığı, adeta küllerinden yeniden doğan bir zaferdir.

Balkan Savaşı’ndan İstiklal Savaşı’na kadar süren 10 yıllık savaş dönemi, “... hem Türkiye’nin tarihini hem de bu coğrafyada bulunan herkesin hayatını ve kaderini birinci derecede etkilemiştir, etkilemektedir, etkileyecektir. 1915’teki Çanakkale Savaşı hem dönemin tepe noktasını oluşturur hem de biz Türkler’in sosyal ve psikolojik karakterine, gündelik davranış kodlarına etki eder. Yakın tarihimizdeki bu tayin edici olay, dönemin en büyük askeri güçlerine karşı kazanılmış bir zafer anlamı taşır: İstiklal Savaşı’nı hazırlamak ve Mustafa Kemal’in liderliğini ortaya koymak gibi nitelikler barındırır; aidiyet ve kimlik konusunda öteden beri yaşanan bağlantısızlık, devamsızlık ve kaos karşısında sağlam bir alternatif yaratır.

² Şevket Süreyya AYDEMİR, **Tek Adam**, c.1 s 255.

³ Fikret GÜNESEN, **Atatürk ve Çanakkale**, İleri Yayınları, 2006, s 375.

Çanakkale Savaşı'nın bu kapsayıcılığı, zenginliği, maddimanevi kazanımları ve tüm bunları sağlayan askerlerin benzersiz fedakârlıkları; bugün, düşünesi, dünya görüşü ve hesabı ne olursa olsun, her Türk vatandaşının varoluş referansıdır.

Tarih; yaşadığı zamanı mutlak, aktüel değer yargılarını değişmez veya değişimi her zaman ilerleme sayanlara oynadığı oyunları anlatır. Günlük planların ve gelecek projeksiyonlarının kendisini hesaba katmadan yapılmasına izin vermez. Barındırdığı, taşıdığı ve sunduğu bilgiyi almayanları, yaymayanları ve korumayanları, genleşen gelecek içinde yalnız, tanımsız ve ifadesiz bırakır.

İşte Çanakkale Savaşı konusu, iyikötü bir fikir sahibi olmayı kaldırmayacak kadar önemli. Neden? Çünkü bugün, Türkiye’de yaşayan her insan, kendi veya ülkesinin durumundan memnun olsun veya olmasın herhangi bir ‘durum’ içinde olmağını, yani varlık sebebini, 1915 yılındaki bu büyük savunma savaşına borçludur.

1918 yerine 1915’te çökmüş bir imparatorluktan: lidersiz, askersiz ve en önemlisi istiklalsiz bir topluluktan, bugünkü bizlerin doğmuş olmayacağını söylemek, herhalde spekülasyon sayılmaz.

Çanakkale Savaşı’yla ilgili bilgi fakirliğinin geçerli nedenlerinden biri de; ilk elden yazılmış tarihçe, anı, araştırma ve röportajların, Türk tarafında çok fazla olmayışıdır. Aynı problemin hem askeri tarih belgeleri hem askeri tarih yaklaşımı içinde söz konusudur ve kökü yine eskiye dayanmaktadır. Modern Türk harp tarihinin kurucusu sayılan Bursalı Mehmet Nihat Bey (18851928), 1919 yılında basılan ve Çanakkale’deki Seddülbahir Muharebelerini konu alan kitabında “en az kıymetinin bilindiği memleket ve ordulardan birisi de bizim memleketimiz ve ordumuzdur.” der ve özellikle harp tarihinin temelini teşkil eden harp ceridelerinin muharebeler sırasında doğru dürüst yazılmadığından, hatta kimi zaman bunları yazacak subay mevcudu bile kalmadığından, kalanların ise daha sonraki muharebelerde şehit olmasından, olayların detaylarını bilen çok az kişi kaldığından bahseder.

Kendi tarihlerine sahip çıkan milletler, yenilseler de yok edilemezler. Kazananlarsa, eğer kendilerini kaydetmezlerse, kendilerini kaybedecek duruma gelebilir. Bugün Çanakkale Muharebelerinden çıkarılacak en önemli ders bu olmalıdır.⁴”

Çanakkale Savaşları sırasındaki Türk savunması, muharebelerin bütününde ve her üç bölgede; sevk ve idaredeki ciddi problemlere rağmen son derece

⁴ Gürsel GÖNCÜ, Şahin ALDOĞAN, **Çanakkale Savaşı, Siperin Ardı Vatan**, MB Yayınevi, s 912.

yüksek bir performans göstermiştir. Özellikle savunma savaşında ve düşmanın ele geçirdiği sınırlı hedefleri geri almak için girilen karşı saldırılarda Türk birliklerinin başarı oranı oldukça yüksektir. Bunun temel nedenlerinin başında, askerlerin savundukları toprağın anavatanlarının kapısı olduğunu bilmelerini saymak gerekir.

Türk birliklerinin başarısında ikinci en önemli neden ise, yine Türk askerinin fiziksel mukavemetidir. Yüzde 90'ı çiftçi ve toprak adamı olan askerler; zaten barış zamanı gündelik hayatlarında katlandıkları ve alıştıkları zorlukları yüzünden, siper hayatının getirdiği güçlüklerden, en azından Batılı bir askerın etkilendiği kadar etkilenmediler.

Üçüncü olarak, özellikle tabur ve bölük komutanları düzeyindeki genç subayların muharebeler boyunca gösterdikleri performans ve bunların askerle yan yana, çoğu zaman ateş hattında bulunması; hatta karşı saldırılarda birliklerinin başında bulunmalarının önemini vurgulamak gerekir.

Dördüncü olarak, askerlerdeki iman ve bunun sağladığı manevi güç sayılmalıdır. Bu inanç tabii ki, genellikle Batılı tarihçilerin izah ettiği gibi, “Ölümden korkmama çünkü cennete gideceğine inanma” şeklinde tezahür eden basit bir ruh hali değil; “ölümü hayatın bir parçası kabul etme, önceden yazılmış ve mukadderata inanma” şeklinde ifadesini bulan bir kabullenmişlik, fark etmezlik, tevekkül ve olgunluk kültürüdür.

Ayrıca, Çanakkale savaşları askeri, insanı ve coğrafi anlamda birçok ilklerin yaşandığı savaştır.

Savaşlar, tarihin o zamana kadar yazdığı ilk kapsamlı amfibi harekâta (çıkarmaya) sahne olmuştur.

Bunun yanında savaşlarda uygulanan stratejiler taktikler açısından büyük bir çeşitlilik ve zenginlikler ortaya çıkmıştır.

Çanakkale Savaşının “Son Centilmenler Savaşı” olarak da anılmasına, esas olarak aynı dönemde Batı cephesinde sıklıkla başvuru kimyasal silahların kullanılmayışı, sivillerin görece az zarar görmesi ve tarihin sonraki dönemlerinde yaşanan topyekûn savaşlar ve bunların ortaya çıkardığı vahşetle kıyaslandığında temiz kalmasına neden olmuştur. Bunun böyle olduğuna ilişkin örnekler yazının IV. bölümünde anlatılmıştır.⁵

Bunun için ülkemizin geleceğinde büyük roller alacak genç kuşaklara Çanakkale Savaşları’nın tarihteki doğru yeri ve önemi konusunda çok kapsamlı,

⁵ Gürsel GÖNCÜ, Şahin ALDOĞAN, a.g.e. s.148,149.

tarihi araştırmalara dayalı bilgi aktarımı yapılmalı, ölkemiz insanları aydınlatılmalıdır.

III. ÇANAKKALE SAVAşLARINDA YAşANANLAR VE MUSTAFA KEMAL:

Çanakkale Atatürk'ü ilk olarak tarih sahnesine çıkaran ve Türk ulusuna armağan eden çok özel bir bölgedir.

Esasen Atatürk'süz bir Çanakkale tarihi yazmak da mümkün değildir. “Çanakkale Savaşları'nda cephedeki atılğanlığı, cesareti ve yiğitliği destanlaşan Atatürk'ün, çıkarmaların ilk günlerinde ve sonrasında, geri çekilmek bir yana, askerlerini çok güçlü ifadelerle taarruza yönlendiren yazılı emirleri tarih kitaplarına girmiştir.”⁶

Bu emirlerden biri de aşağıdaki olaylar soncunda verilmiştir: “Arıburnu ve Anafartalar Cephesinde çok çetin muharebeler olmuştu. Bu arada Haintepe'deki takımlarımız erimişler, kuvvetli düşman karşısında başarılarımız yersel kalmıştı. Zira 2.000 Türk, 10.000 Anzak ile dövüşüyordu.

25 Nisan sabahı saat 08:10'da Tümen komutanı başta, alay grubu yürüyüşeydi. Kocaçimen Tepesi'ne uzanan yol o kerte fenaydı ki kıtayı yormamak ve yol bulmak için topçu subayları ileriden gönderilmişlerdi. Bunlar yollarını şaşırdılar. At sürmek de hiç kolay olmuyordu. Nihayet Mustafa Kemal daha iyi bir görüş sağlamak için Kocaçimen Tepesi'nden Abdalbayırı'na atını sürdü. Türk erleri kalabalık bir düşmanın önünden çekilmekte idi. 27'nci Alayın 8'inci Bölüğüne bağlı bu erleri Mustafa Kemal konuşmasıyla durdurdu. Olayı şöyle anlatır:

‘Niçin kaçıyorsunuz?’ dedim.

‘Efendim, düşman.’ dediler.

‘Nerede?’

‘İşte! diye 261 rakımlı tepeyi gösterdiler.’

‘Filhakika düşmanın bir avcı hattı 261 rakımlı tepeye yaklaşmış ve kemali serbesiyetle ileriye doğru yürüyordu.’ diye ekler. İçinde bulunduğu ruh halini açıklar.

Kaçan efrada:

‘Düşmandan kaçılmaz.’ dedim.

‘Cephanemiz kalmadı.’ dediler.

⁶ Sermet ATACAN, *Atatürk ve Çanakkale Komutanları*, s 31.

‘Cephaneniz yoksa süngünüz var.’ dedim ve bağırarak süngü taktırdım. Yere yatırdım... Kazandığımız an, bu andır.’ diye eklemektedir.

Mustafa Kemal, konuştuklarının korunmasında 57’nci Alayı saat 10:00 sıralarında düşmanın kuzey kanadını kazanacak gibi taarruza sürmüş ve verdiği taarruz emrinde içinde bulunulan duruma çok yaraşan şu tarihsel sözü eklemiştir:

“Size ben taarruzu emretmiyorum. Ölmeyi emrediyorum. Siz ölünceye kadar geçecek zaman zarfında yerimize başka kuvvetler ve kumandanlar geçebilir.”

27’nci Alaydan gelen bağlantı subayıyla bu alaya, başladığı taarruzun sürdürülmesini emretti. Böylece Conkbayırı kurtarılmış, düşman Kanlısirt’a kadar atılmıştır.⁷

1 Mayıs 1915 günü Atatürk’ün bir taarruzu daha vardır. Atatürk taarruz planını mesaj ile Esat Paşa’ya bildirmiş ve “...Maksadım evvela düşmanın merkezinde en kuvvetli olan ve müstahkem olan noktayı sukut ettirmektir. Buna muvaffak olduktan sonra heyeti umumiye ile düşman üzerine atılıp denize dökmeye muvafık görüyorum” demiştir. Çanakkale Savaşlarında Kolordu Komutanı olan Esat Paşa da yazdığı cevabında, “Yarın sabah düşmana taarruz etmek üzere ittihaz eylediğimiz tertibatı münasip görüyorum. Cenabı Hak muvaffakiyet ihsan buyursun.” diyerek karşılık vermiştir.⁸

Çok yoğun muharebeler yapılmasına rağmen düşmanın asıl mevzilerine girilememiştir. Yirmi dört saatlik yorgunluk sebep olarak görünüyordu. Mustafa Kemal taarruzu durdurdu ve gereken emri verdi. Bu emrin son sözleri aşağıda çıkarılmıştır:

“Benimle beraber burada muharebe eden bilcümle askerler katiyen bilmelidirler ki uhdemize tevdi edilen namus vazifemizi tamamen ifa etmek için bir adım geri gitmek yoktur. Habu istirahat (uyku istirahati) aramamızın bu istirahatten yalnız bizim değil bütün milletimizin ebediyen mahrum kalmasına sebebiyet verebileceğini cümlenize hatırlatırım. Bütün arkadaşlarımızın hemfikir olduklarına ve düşmanı tamamen denize dökmedikçe yorgunluk asarı göstermeyeceklerine şüphe yoktur.”

Bundan sonra siper savaşları ve siper kazarak düşmana yaklaşma ile taarruz çabaları sürer gider. Arıburnu Savaşları üzerine düşman:

“ Mustafa Kemal’in savaş güdümünde gösterdiği şaşırtıcı başarılar takımı bu tarihten başlar diyebiliriz. Ne Otto Liman Von Sanders, ne de başkasının göremediğini O görmüş, Gelibolu Yarımadası’na ancak Conkbayırı ile Koca-

⁷ Belgelere Göre Eceabat Kılavuzu, İstanbul, 1981, s 17,18.

⁸ AMR, s:76.

çimen’de egemen olunabileceğini O anlamıştı. Müttefikler buraları ele geçirselerdi bütün Boğaz’a egemen olurlar ve 20 kilometrelik bir çevreyi istedikleri gibi topçu ateşine tutabilirlerdi. Küçük rütbeli ama dahi bir Türk Subayının orada bulunması müttefikler için harbin en büyük talihsizliklerinden biri oldu.” demişti.⁹

Esat Paşa, 3 Mayıs günü Mustafa Kemal’in karargâhına gittiğini belirterek, “İki gün devam etmiş ve fakat neticesiz kalmış olan muharebede askerimizin göstermiş olduğu kahramanlığını ve bu askere kumanda eden Mustafa Kemal Bey’in yararlığını takdire şayan buldum.” demektedir.¹⁰

Atatürk’ün Çanakkale çıkarmalarından iki hafta kadar bir süre sonra kaleme aldığı bir rapor birkaç yönüyle dikkate değerdir. “Atatürk, raporun başında 9. Fırka Komutanı Miralay Halil Sami Bey’i açıkça eleştirmekte ve çıkarmaların ilk saatlerinde yanlış yönlendirme yaptığını (Halil Sami Bey, Atatürk’ün bu raporunun ilk maddesinde değinilen iki emrinde, Atatürk’ün ilk çıkan kuvvetleri karşılamak üzere elindeki kuvvetlerden bir taburu Arıburnu’na bir alayı Kabatepe gerisine, bir alayı da Alçıtepe civarına göndermesini istemiş, ancak Atatürk’ün bu kuvvetlerin tümünü Arıburnu’na sevk ederek Anzak çıkarmasının hedefine ulaşmasına engel olmuştur.), ancak kendisinin bu hataya düşmediğini söylemektedir.”¹¹

Atatürk’ün bu raporunda doğru algılama isabetli durum tespiti, gerçekçilik, önsezi ve öngörü gibi yetenekli bir kurmay subayın sahip olması gereken temel öğelerin yanı sıra, büyük bir sorumluluk duygusuyla beslenen görev aşkı, ölçülü bir inisiyatif duygusu, her zaman yanan bir taarruz ruhu ve vatan toprağının savunulmasındaki azim ve kararlılık dikkat çekmekte, ayrıca konulan somut öneriler de Atatürk’ün askeri stratejiye olan bilgi derinliğinin işaretlerini vermektedir.

Çanakkale konusunda son sözü, Atatürk’ü yakından tanımış, hatta bazısı bir dönem birlikte çalışmış, her biri “kalem erbabı” yazar, devlet adamı ve tarihçilerin şu ifadelerine bakalım:

Şevket Süreyya AYDEMİR:

“... Her günü bir başka cehennem olan, havası o günlerde; kan, barut, duman ve çürümüş insan eti kokan bu topraklar üzerinde beliren seciye ve karakter özellikleri ileridir ki o, geleceğin terazisine adını, hesaplanması

⁹ Belgelere Göre Eceabat Kılavuzu, İstanbul, 1981, s 21,22.

¹⁰ EPA, Cilt 4, s 555.

¹¹ Selahi R. SONYEL, Büyük General, Asil Düşman ve Cömert Dost...Gazi Mustafa Kemal, **Belleten**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1979, Cilt XLIII, s 171.

gereken bir ağırlık olarak koymuştur. Çünkü bu ad artık, tecrübe edilmiş bir kendine inanışın, zaferlerle süslü bir şanın, kendisini arka planda bırakmak isteyenleri bir elinin tersiyle kenara itip, kendi yolunu açmasına hak veren, hem de haklı bir ihtirasın kaidesi üzerinde parlamaktadır. Artık yolunu ve yıldızını görmüştür. Bu yol nereye çıkacak, bu yıldız hangi burçlarda parlayacak, bunu tayin edemez, ama sezer ki, kendisinin artık bir misyonu vardır. Bir zafer ve şan hakkına dayanan bir misyonu...”¹²

İsmet İNÖNÜ:

“... Çanakkale’ye müttefiklerin asker çıkarmasının hemen ilk gününden itibaren, Atatürk bir yıldız olarak parlamaya başlamış ve her gün biraz daha dikkati çeker hale gelmiştir. Burada Atatürk, kumandanlık imtihanının tasavvur olunabilecek en büyük güçlükler içinde, her gün yeni bir muvaffakiyetle yürütür bir yola girmiştir. Çanakkale’de ilk günden itibaren üzerinde toplanmış olan şerefler ve ümitler, Atatürk’ü dokunulmaz hale getirmiştir.”¹³

Ruşen Eşref ÜNAYDIN:

“Yalnız o harbin (Çanakkale) kahramanı kalmak bile o kumandan için öyle büyük bir şandır ki onunla hem kendi, hem milleti iftihar duyar. Hâlbuki azmi bir vatan kurtarıp yeni baştan bir devlet kuran Büyük Adamın yaratıcı eseri önünde, Çanakkale muzaferiyeti ancak bir dibace (önsöz) kaldı, ne anlı bir önsöz!”¹⁴

IV. ÇANAKKALE SAVAŞLARINDA MEHMETÇİĞİN

MERHAMETİ

Bu bölümde, en kanlı, en şiddetli savaş alanlarında dahi Mehmetçiğin nasıl bir merhameti, nasıl bir yufka yüreği olduğu örneklerle anlatılacaktır. Bu örnekler, Mehmetçiği diğer milletlerin askerlerinden ayıran en önemli özelliğinin bir kez daha anlatılmasından ve vurgulanmasından ibarettir.

Türk askerinin yüksek karakteri vardır. Bu karakter ve özelliği onu kahraman ama gerçek kahraman yapmıştır. Birlikte savaşan dost yanında, onun karşılarındaki düşman bile Mehmetçiğe hayranlığını belirtmiş ve onu takdir etmiştir. İşte örnekleri:

Mehmetçiğe karşı savaşma bahtiyarlığına kavuşmuş olan ve Çanakkale Savaşlarında teğmen olarak görev yapan daha sonra Avustralya Genel Valisi olan Lord Casey’in anlattıkları şöyle:

¹² Şevket Süreyya AYDEMİR, **a.g.e.**, s 214.

¹³ İsmet İNÖNÜ, **Hatıralar**, Cilt I, s 149.

¹⁴ Ruşen Eşref ÜNAYDIN, **Anafartalar Kahramanı Mustafa Kemal ile Mülakat**, s 2.

Türk Askerinin Cesareti

“Biz Avustralyalılar, Sizleri Gelibolu’da tanıdık ve sevdik... Ben de Çanakkale Savaşları’na teğmen rütbesi ile katılmış idim. O kanlı fakat her iki tarafın da mertçe sürdürdüğü savaşta edindiğim intibaları, hala aynı sıcaklıkla yüreğimde taşıyorum.

Arıburnu Cephesindeydik. Siperler arasındaki mesafeler 810 metre kadardı. Korkunç çarpışmalar oluyordu. Yine cehennemi bir çatışmadan sonra, silah sesleri kesilmişti. Taraflar yavaş yavaş siperlerine çekildiler. Yaralılar ve ölümler ise savaş meydanındaydı.

Bizim tarafa feryatlar inlemeler vardı. İki siper arasında kalmış yaralı bir İngiliz Yüzbaşı açıktı; “İmdat! Kurtarın beni, yardım edin!” diye bağıırıyordu. Siperlerden biri bağıırdı: “Biriniz gidip yüzbaşayı alıp getirsin” Askerler birbirlerine; “Git, sen getir... Hayır, sen getir... Ölmek istemiyorum... Zaten yüzbaşı da biraz sonra ölecek. Ne gereği var... Cesareti varsa komutan getirsin.” diyorlardı.

İngiliz komutan ise kızgınlıkla hala bağıırıyor: “Yüreksiz herifler, çabuk getirin onu. O sizin komutanınız!” diyordu.

Siperlerde bu tür atışmalar devam ettiği bir sırada, karşıımızdaki Türk siperlerinden silahın ucuna takılmış beyaz bir mendil yukarı kaldırılarak sallandı. Her taraf sessizliğe gömülmüştü. Her iki tarafı askerleri silahlarını doğrultmuş, dikkatle mendili takip ediyorlardı. Siperin içinden iri yapılı bir er çıktı. Ucuna mendil bağladığı silahını yere attı. İki kollarını açtı. Sonra kendine güvenen tavırlarıyla yavaş yavaş yüzbaşaya doğru yürümeye başladı. Karşı tarafla, çevresiyle hiç kimseyle ilgilenmiyor, herkes donup kalmış, bu cesur Türk askerini hayranlıkla seyrediyordu. Şaşkınlıktan kurtulabilen İngiliz askerleri ise nişan almaya çalışıyorlardı.

O ise hiçbir şeye aldırmadan yüzbaşının yanına geldi. Nazik ve yumuşak hareketlerle yaralının kıyafetini düzeltti. Onu yerden kaldırdı. Omuzlayarak yavaş yavaş bizim siperlere doğru yöneldi. Siperimizin hemen önüne yüzbaşayı yine nazikçe yatırdı. Sonra arkasını döndü. Yine kendinden emin adımlarla siperlerine doğru yürüdü. Hepimiz donmuştuk. Hayrete düşmüştük. Sonradan her iki tarafın siperlerinden alkışlar ve ısıklklar yükseldi.”¹⁵

¹⁵ M.İ. GENÇCAN, **Çanakkale Savaşlarında Kan Çiçekleri**, s.1112.

Yara Saran Türk Askeri

Çanakkale Savaşları'nda en kanlı çarpışmalara tanık olunmuş, iki taraftan da binlerce genç yaralanmış veya ölmüştür. Savaşın bu acı gelişmesi bile güzel insanlık örneklerini engellemiyordu. Argus gazetesinde 10 Ağustos 1915'te yer alan, "Düşünceli ve Saygılı Türk" başlıklı bir asker mektubunun sahibi, yaralanıp tedavisi için gittiği Malta'daki hastaneden arkadaşlarına yazan Avustralyalı Çavuş H.D. Coliyer, şunları anlatıyordu:

"Türklerin aslında iyi kalpli insanlar olduklarını biliyorum. İşte bunu kanıtlayan hatırlayabildiğim üç olay; bir keresinde on iki yaralı askerimiz cephede Türk Kızılay ekibi tarafından bulunur. Esir alınmazlar. Yaraları sarılır. Kendilerine de; "Gelip, sizi alırlar" deyip giderler. Bir başka sefer bir Türk askeri, yaralı ve yürüyemeyen askerimizi bulur. Yaralarını temizleyip sarar. Onu kuytu bir yere yerleştirir. Arkadaşları tarafından bulunması gecikebilir endişesiyle de yanına biraz su ile bisküvi bırakır. Yine bir başka Türk, yaralı askerimizin yarasını sarar ve hemen gitmesi gerektiğini aksi takdirde bir Alman Ssubayı gelirse, hem kendisini hem de askerimizi vuracağını söyler"¹⁶.

Düşmanın Övdüğü Asker

Mehmetçik öyle bir askerdir ki, onu dostun övmesi ayrı, kendi milletinin övmesi ayrı, düşmanın övmesi ise apayrı bir güzelliştir. Karşınızdaki düşman size saygı ve hayranlık duyuyorsa, o asker ancak ve ancak Mehmetçiktir. Bu tanımlamalar okuyucunun hamaset duygularını okşasın, memnun etsin diye yazılmamıştır. İşte kanıtı...

Avustralyalı bir subay bakın neler anlatıyor:

"Çanakkale'de bulunduğumuz günlerde, bir gün bizim dini bayramımız. O günü neşe içinde geçirmek ve eğlenmek istiyorduk. Ama harp halinde bulunduğumuz için de bunu imkânsız görüyorduk. Son çare olarak Türklere bir elçi gönderip onlardan bugün olsun ateş açmamaları için söz aldık. Ama hile olup olmayacağı kuşkusu içindeydik. Bununla beraber, eğlencemize devam ederken, bize Türk kumandanlarından hediyeler gönderildiği haberini alıp, elçiye kabul ettim. Bize adına "ayran" dedikleri içecek göndermişti. Türklerin bu hareketi beni son derece duygulandırmıştı."¹⁷

¹⁶ A.M. TUNÇOĞLU, **Anzakların Kaleminden Mehmetçik**, s. 99100.

¹⁷ Talha UĞURLUEL, **Çanakkale Savaşları ve Gezi Rehberi**, s.122.

Yaradaki Bir Tutam Ot

Fransızlar, Çanakkale Savaşı'nda çok ağır kayıplar vermişlerdir. Kırte Savaşlarında sağ kolunu kaybeden Fransız subayı bir anısını şöyle anlatmaktadır:

“Biz Fransızlar, Türkler gibi mert bir milletle savaştığımız için övünebiliriz. Şiddetli bir süngü harbinden sonra, savaş sahasını dolaşırken, bir Türk askerinin kendi gömleğini yırtarak, bir Fransız askerinin yarasını sardığını gördüm. Tercümanım vasıtasıyla sordum:

“Niçin öldürmek istediğin askere yardım ediyorsun?”

Mecalsiz Türk askeri şu cevabı verdi:

“Bu asker yaralanınca, , cebinden yaşlı bir kadın resmi çıkardı... Herhalde resimdeki annesi olacaktı. Benim ise kimsem yok, o kurtulsun, anasının yanına dönsün istedim.”

Bu asil davranış karşısında gözyaşlarımı tutamadım. Bu sırada emir subayım, Türk askerini yakasını açtığında, gördüğüm manzara karşısında yanaklarımdan sızan yaşlarımın donduğunu dahi hissettim. Çünkü Türk askerinin göğsünde bizim askerden daha ağır bir süngü yarası vardı ve bu yaraya bir tutam ot tıkamıştı. Az sonra ikisi de öldüler...”¹⁸

Merhametli Asker

Bir Fransız subayı 18 Mart günü başından geçenleri ise şöyle anlatmaktadır:

“Top başında bekliyordum. Her an bir merminin başıma düşmesi mümkündü. Derken, birden bire müthiş bir patlama oldu. Yere kapaklandım. Sonra dehşetli bir sarsıntıyla havaya fırladım. Kendimi boğazın derin sularında buldum.

Mayına çarpmıştık. Gemimiz batıyordu. Artık hiçbir şey yapılamazdı. Yüzerek kurtulmaktan başka çare yoktu. Sahil yakındı. Fakat sağ bacağımdan yaralanmış olduğumu ve müthiş bir ıstırap verdiğini hissetmeye başlamıştım. Buna rağmen sahile doğru yüzmeye gayret ettim. Karaya ayak atmak üzere iken, pantolonum kan içindeydi. Halsiz ve bitkindim... Tam o esnada tüfeğine süngüsünü takmış bir Türk askerinin bana doğru hızla koşarak geldiğini gördüm.

Güçlkle yüzerek sahile çıkabildim. Kurtulmuştum. Bana doğru gelen askerin süngüsünden nasıl kurtulacaktım?

¹⁸ İzzettin BARIŞ, *Çanakkale Savaşları*, s. 140141.

Bu süngüden kurtulamayacağımı ve biraz sonra göğsüme saplanan süngünün sırtından çıkacağını peşinen kabul ettim. Gözümü yumdum ve akıbetimi beklemeye başladım.

Türk askeri yanıma yaklaştı. Yere diz çöktü. Cebinden çıkardığı sargı beziyle yaramı sardı. Sonra da sırtından kaputunu çıkardı, titreyen ıslak vücuduma örttü. Üzerimize yağan mermi yağmuruna rağmen, hiç aldırış etmeden koluma girdi.

Yavaş yavaş geriye doğru yürüdük.

Türk siperlerine yaklaştık. Beni orada da iyi karşıladılar. Türkler, siperlerinde bana sıcak çay ikram ettiler. Kısa bir zaman içinde kendime geldim.”¹⁹

Bu örneklerden sonra Çanakkale Savaşlarının kahramanı eşsiz komutan ve önder M. Kemal ATATÜRK Mehmetçığı şöyle tanımlamıştır:

“Dünyanın hiçbir ordusunda yüreği seninkinden daha temiz, daha sağlam bir askere rast gelinmemiştir. Kanaatinle, imanıyla, itaatinle, hiçbir korkunun yıldırmadığı demir gibi pak kalbinle düşmanı nihayet alt eden gayretin için minnet ve şükranımı ifade etmeyi en aziz bir borç bilirim.”

Büyük asker ve devlet adamı M. Kemal ATATÜRK, askerlerle ilgili söylemimizi sadece Mehmetçikler, Türk askeri için söylememiştir.

Atatürk’ün Anzaklara Seslenişi

“Bu memleketin toprakları üstünde kanlarını döken kahramanlar! Burada bir dost vatanın toprağındasınız. Huzur ve sükün içinde uyuyunuz. Sizler, Mehmetçiklerle yan yana ve koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını harbe gönderen analar! Gözyaşlarınızı dindiriniz. Evlatlarınız, bizim bağrımızdadır. Huzur içindedirler ve huzur içinde rahat rahat uyuyacaklardır. Onlar bu toprakta canlarını verdikten sonra artık bizim evlatlarımız olmuşlardır.”

Alman Genel Kurmay Başkanı Helmuth Von MOLTKE ise Türk askeri için şu değerlendirmeyi yapmıştır:

“Birçok milletlerin askerlerini bir araya getiriniz. Hangilerinin Türk olduklarını size hemen söyleyeyim. Renkleri, elbiseleriyle değil, hareketleri ve tavırlarıyla belli olurlar.” der.²⁰

¹⁹ Vehbi VAKKASOĞLU, **Bir Destandır Çanakkale**, s. 7273.

²⁰ İsmail BİLGİN, **Çanakkale Destanı**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2006, s 15.

Yine Alman General Liman Von SANDERS ise şöyle demektedir:

*“Tarih kitaplarında Türkler hakkında yazılı olanlar, hatta onlarla savaşanların anlattıkları, gerçekleri ifadeden acizdir. Benim için en büyük mutluluk Türklerle beraber savaşmış olmamdır. Bu şerefi ömrümün sonuna kadar taşıyacağım.”*²¹

Dr. Charles Ryan ise; şunu söylemektedir:

*“Bütün doktorluk hayatımda her çeşit acılarla, azaplara tahammül eden Türk askerlerine benzeyen insanlar görmediğim gibi, korkunç ağır yaralardan onlar kadar olağanüstü tarzda kurtulup iyi olan adamlara da rastlamadım. İçki ve başka sefahatle bozulmamış mükemmel vücutlu, tam sıhhatli insanlardı.”*²²

V. ÇANAKKALE SAVAŞLARINDAKİ ŞEHİTLERİMİZ

Çanakkale Savaşları'nın tarih sayfalarındaki yeri ve önemini, cephede yaşanan olayları, Mehmetçiklerin ruh hallerini ve savaşırken bile duygu ve düşüncelerindeki derinlikleri ve insani özellikleri bir gazinin dilinden ve şehitlerimizin mektuplarından üç örnekle anlatalım:

Bir Çanakkale Gazisinin Anlattıklarından:

“Sadece AnafartalarArıburnu hattında 0622 Ağustos 1915'te 1800 kayıp verdik. En az otuz kırk bin yaralımız oldu. Sahra hastanelerinde doktorlar günlerce uykusuz, yaralılara hizmet veriyorlardı.

Böyle bir hücum gününde tezkereciler hiç durmadan yaralı taşıyor, doktorlar sadece yaralıları sarabiliyordu. Hayatlarından umut kesilenlerle fazla ilgilenmiyorlardı. Tam işin en yoğun olduğu sırada önüne gencecik bir çocuk yatırırılar, bir ayağı kopmak üzere parça parça ve bağırsaklar dışarıdadır. Ümit yoktur. Kopmak üzere olan bacakla fazla ilgilenmez sadece bağlar, bağırsakları toparlar. Sıhhiyecilere 'Kaldırın bunu!' derken genç çocuk 'Baba!' diye seslenir. Bakar kendi oğludur. Sarılır öper oğlunu. 'Bu benim oğlum' der, 'Gölge bir yere kaldırın.' Masanın üzerine çoktan bir başka yaralı Mehmet yatırılmıştır. Doktor onunla meşgul olmaya başlar, sırada daha pek çok Mehmet beklemektedir.

*Doktor ancak ertesi günü oğlu ile ilgilenecek vakti bulur. Oğlu çoktan gömülmüştür.”*²³

²¹ İsmail BİLGİN, a.g.e., s 39.

²² İsmail BİLGİN, a.g.e., s 195.

²³ Tıp Tarihi Araştırmaları, Cilt:10, Haziran, 2001, İstanbul, s.167.

Muharebenin mukadderatı üzerinde rol oynayan o günün hadiseleri arasında küçük rütbeli bir subayın şehadatinin hikâyesi ehemmiyetsiz görülebilirse de Yüzbaşı Kamil Efendinin bugün elimizde bulunan son mektubu bu şehadete sembolik bir mahiyet vermektedir. Vatanı için ölümü büyük bir kalp rahatlığı içinde bekleyen bir adamın vasiyeti olan bu mektup Çanakkale’yi Çanakkale yapan kahramanlık destanının özel bir ifadesidir.

“Seddülbahir Civarında Salimbey

Çiftliğinden

1819 “M” 1331 Kazım

Sevgili Kardeşim,

Ben vatan ve millet uğrunda bana düşen vazifeyi ifa ettim. Artık gerisini size terk ediyorum. Ben cümlenize hakkımı helâl ettim. Tabiidir ki siz de helâl edersiniz. Hemşiremin, Ziya'nın kemâli hasretle gözlerinden öperim. Muhterem amcamın ellerinden öperek dualarını her zaman beklerim. Çoluk çocuğumu evvel Cenabı Hakka sonra vatan ve millete ve sizlere emanet ederim. Sevgili valideme, aileme, çocuklara güzel bakınız. Tahsillerine hizmet ediniz. Maaşlarının tahsisi, icap eden muamelenin ifası için arkadaşlardan alayımızın tabur kâtibi aynı zamanda alay naibi (vekili) bulunan Hasan Efendi'ye yazdım. Bulunduğum fırkanın kumandanı Miralay Remzi Bey'dir. Alay Kumandanı Binbaşı Halil Bey'dir. Bu isimler size lazım olursa kendileri ile muhabere edersiniz. Binbaşımız Şevki Bey de benim gibi tehlikede bulunduğu için, sağ kalırsa ona da müracaat edersiniz. Kolordu Kumandanımız malum olduğu üzere Esat Paşa Hazretleridir. Hayvanım hakkında lazım gelen muamele için de kâtip efendiye yazdım. Oradaki hakkımı da çocuklarım için ararsınız. Sana çok rica ederim, efradı ailem (aile fertlerimi), validemi hiçbir vakit üzme, daima iyilik ile muamele et. Bana acımasınlar. Ben mukaddes vatan vazifem uğrunda terki can ettim, bahtıyarım. Cenabı Hak sizleri de bahtıyar buyursun. Baki cümlenizi Cenabı Hakk'a emanet ederim sevgili kardeşim.”

21. Alay 1.Tabur, 1. Bölük Kumandanı Yüzbaşı Kazım Efendi bu mektubu yazdıktan tam 26 gün sonra [27 Nisan (Rumi: 14 Nisan 1331) günü] hissettiği vechile Seddülbahir’de şehit olmuştur.

Yine bir şehit mektubunda şunlar yazılmaktadır:

“Valideciğim,

Dört asker doğurmakla müftehir (iftihar eden) şanlı Türk annesi!

Nasihatâmiz (içinden öğüt alınacak söz) mektubunu, Divrin ovası gibi güzel, yeşillik bir ovacığın ortasından geçen derenin kenarındaki armut ağacının sayesinde (gölgesinde) otururken aldım. Tabiatın yeşillikleri içinde mest olmuş ruhumu bir kat daha takviye etti. Okudum. Okudukça büyük büyük dersler aldım. Tekrar okudum. Şöyle güzel ve mukaddes bir vazîfenin içinde bulunduğumdan sevindim. Gözlerimi açtım, uzaklara doğru baktım. Yeşil yeşil ekinlerin rüzgâra mukavemet edemeyerek eğilmesi, bana, annemden gelen mektubu selamlıyor gibi geldi. Hepsi benden tarafa doğru eğilip kalkıyordu ve beni, annemden mektup geldi diyerek tebrik ediyorlardı.

Gözlerimi biraz sağa çevirdim güzel bir yamacın eteklerindeki muhteşem çam ağaçları kendilerine mahsus bir sedâ ile beni tebşir ediyorlardı (müjdeliyorlardı). Nazarlarımı sola çevirdim cıgıl cıgıl akan dere, bana validemden gelen mektuptan dolayı gülüyor, oynuyor, köpürüyordu. Başımı kaldırdım, gölgesinde istirahat ettiğim ağacın yapraklarına baktım. Hepsi benim sevincime iştirak ettiğini, yaptıkları rakslarla anlatmak istiyordu. Diğer bir dalına baktım, güzel bir bülbül, tatlı sedasile beni tebşir ediyor ve hissiyatıma iştirak ettiğini ince gagalarını açarak göstermek istiyordu.

İşte bu geçen dakikalar anında, hizmet eri:

- Efendim, çayınız, buyurunuz, içiniz, dedi.
- Pekâlâ, dedim. Aldım baktım, sütlü çay.
- Mustafa bu sütü nereden aldın? dedim.
- Efendim, şu derenin kenarında yayıla yayıla giden sürü yok mu?
- Evet, dedim. Evet, ne kadar güzel.
- İşte onun çobanından on paraya aldım.

Valideciğim, on paraya yüz dirhem süt, hem de su katılmamış. Koyundan şimdi sağılmış, aldım ve içtim.

Fakat bu sırada düşünüyorum. Ben validemin sayesinde onun gönderdiği para ile böyle süt içeyim de, annem içmesin olur mu? Şevket neden içmiyor? dedim.

Fakat yukarıdaki bülbül bağıırıyordu: “Validen kaderine küssün, ne yapalım. O da erkek olsaydı, bu çiçeklerden koklayacak, bu süitten içecek, bu ekinlerin secdelerini görecektir ve derenin âheste akışını tetkik edecek ve çıkardığı sesleri duyacak idi.”

Şevket merak etmesin, o görür belki de daha güzellerini görür.

Fakat valideciğim, sen yine müteessir olma (üzülme). Ben seni, evet seni mutlaka buralara getireceğim. Ve şu tabii manzarayı göstereceğim. Şevket, Hilmi de senin sâyende görecektir.

O güzel çayırın koyu yeşil bir tarafında, çamaşır yıkayan askerlerim saf saf dizilmişler. Gayet güzel sesli biri ezan okuyordu.

Ey Allah'ım, bu ovada onun sesi ne kadar güzeldi. Bülbül bile sustu, ekinler bile harekettten kesildi, dere bile sesini çıkarmıyordu. Herkes, her şey, bütün mevcudat onu, o mukaddes sesi dinliyordu. Ezan bitti. O dereden ben de bir abdest aldım. Cemaat ile namaz kıldık. O yeşil güzel çayırların üzerine diz çöktüm.

Bütün dünyanın dağdağa ve debdebelerini unuttum. Ellerimi kaldırdım, gözümü yukarı diktim, ağzımı açtım ve dedim:

Ey Türkler'in Ulu Tanrısı! Ey şu öten kuşun, şu gezen ve meleyen koyunun, şu secde eden yeşil ekin ve otların, şu heybetli dağların Hâlıkı! Sen bütün bunları Türk'lere verdin. Yine Türkler'de bırak. Çünkü böyle güzel yerler, seni takdis eden ve seni ulu tanıyan Türkler'e mahsustur.

"Ey benim Yarabbim! Şu kahraman askerlerin bütün dilekleri; ismi celâlini İngilizlere ve Fransızlara tanıtmaktır. Sen bu şerefli dileği ihsan eyle ve huzurunda titreyerek, böyle güzel ve sakın bir yerde sana dua eden biz askerlerin süngülerini keskin, düşmanlarını zaten kahrettin ya, bütün bütün mahveye!"

Diyerek bir dua ettim ve kalktım. Artık benim kadar mes'ut, benim kadar mesrur (sevinçli) bir kimse tasavvur edilemezdi.

Anneciğim, oğlun Halit de benim gibi güzel yerlerdedir.

Dünyanın en güzel yerleri burası imiş. Yalnız bu memleketlerde düğün olmuyor. İnşallah düşman asker çıkarır da, bizi de götürürler, bir düğün yaparız, olmaz mı?

Kadir'e mektup yazdım.

Valideciğim evdeki senet vesaireyi kimselere kat'iyen vermeyin ve sorarlarsa biz bilmiyoruz deyin.

Çantayı al, sandığa koy. Ben vaktiyle sana anlatmış idim, bu dünya böyledir.

Fakat sen merak etme. O parayı vermese, adliyedeki adam vermezdi. Hani nasıl aldık. Yalnız zaman ister.

Valideciğim, çamaşır falan istemem, paralarım duruyor, Allah razı olsun.

Oğlun

Hasan Etem

4 Nisan 1331 (17 Nisan 1915)

Mektubu yazan; ihtiyat zabıt (yedek subay) namzedi Edhem, İstanbul Hukuk Fakültesi son sınıfına devam ederken aynı zamanda Beyazıt Numune Mektebinde öğretmendi (1912) Gönüllü olarak katıldığı Çanakkale Savaşında bu mektubu yazdıktan sonra şehitlik mertebesine yükselmiştir.”²⁴

Bir başka şehit mektubunda ise şunlar vardır:

‘Sevgili babacığım ve valideciğim,

Arıburnu’nda ilk girdiğim müthiş muharebede pantolonumdan hain bir İngiliz kurşunu geçti. Bundan sonra gireceğim muharebelerden kurtulacağıma ümidim olmadığından bir hatıra olsun diye şu satırları yazıyorum.

... Gözbebeğim, zevcem Münevver ve oğlum Nezih’ciğimi önce Cenabı Hakk’ın sonra sizin himayenize bırakıyorum. Onlar hakkında ne mümkünse lütfen yapmaya çalışınız. Servetimiz olmadığı malum. Mümkün olandan fazla bir şey isteyemem, istesem de boşunadır.

Refikama hitaben yazmış olduğum kapalı mektubu lütfen kendi eline veriniz. Fakat çok üzülecektir, o üzüntüyü giderecek şekilde veriniz, teselli ediniz. Allahu Tealâ’nın takdiri böyleymiş.

İsteklerim ve borçlarım hakkında refikamın mektubuna koyduğum deftere ehemmiyet veriniz. Münevver’in hafızasında veyahut kendi defterinde kayıtlı borçlar da doğrudur. Münevver’e yazdığım mektup daha geniştir, kendisinden sorunuz.

Sevgili babacığım ve valideciğim, belki bilmeyerek size karşı birçok kusurda bulunmuşumdur. Beni affediniz, hakkınızı helâl ediniz, ruhumu şad ediniz.

Sevgili hemşirem, Lütfiye’ciğim, bilirsiniz ki sizi çok sevdim. Sizin için gücümün yettiği nispette ne yapmak lâzımsa yapmak isterdim. Belki size karşı da kusur etmişimdir. Beni affet, hakkını helâl et. Yengeniz Münevver Hanım ile oğlum Nezih’e sen de yardım et. Sizi de Cenabı Hakk’ın lütuf ve himayesine tevdi ediyorum (bırakıyorum).

Ey akraba ve ehibba (dostlar)! Cümlenize elveda. Cümleniz hakkınızı helâl ediniz. Benim tarafımdan cümlenize hakkım helâl olsun. Hepinizi Cenabı Hakk’a tevdi ve emanet ediyorum. Elveda, elveda!

Ebediyen Allahaismarladık, sevgili babacığım ve valideciğim...’

18 Mayıs 1915’te yazılan bu mektubun sahibi Yüzbaşı Mehmet Tevfik, on beş gün sonra (2 Haziran 1915) şehit olmuştur.”²⁵

²⁴ **Bir Çanakkale Şehidinin Son Mektubu**, Türkpetrol Vakfının Armağanı, 1986, İstanbul.

²⁵ İsmail BİLGİN, **a.g.e.**, s 189,190.

İşte bu düşünce ve ruh haliyle vatani için ölüme seve seve giden şehitlerimize, Mehmet Akif ERSOY “Çanakkale Şehitlerine” adlı şiirinde şöyle övgüde bulunmuştur:

*“Asım’ın nesli... diyordum ya... Nesilmiş gerçek,
İşte çiğnetmedi namusunu, çiğnetmeyecek,
Şüheda gövdesi, bir baksana dağlar, taşlar...
O, rüku olmasa, dünyada eğilmez başlar,
Vurulup tertemiz alnından, uzanmış yatıyor,
Bir hilal uğruna Ya Rab, ne güneşler batıyor!”*

VI. SONUÇ

25 Nisan 1915 sabahından, 9 Ocak 1916 sabahına kadar 259 gün süren Çanakkale kara muharebeleri; çok küçük bir alanda çok büyük çarpışmaların yaşandığı ve karşılıklı olarak çok büyük kayıpların verildiği bir savaş olarak tarihe geçti.

Çanakkale Savaşı dendiği zaman ilk akla gelen noktalardan biri, tarafların zayıyatı, genellikle de Türk tarafının zayıyatıdır.

Konuyla ilgili bilgilerin çelişkili olmasının yanı sıra, toplam kayıp ve zayıyat dendiğinde; ortaya çıkan rakamın; kayıp, yaralı ve ölü arasında ayırım yapmaksızın şehit olarak algılanmak istenmesi sonucu, yıllar boyunca, okul kitaplarından devlet büyüklerinin demeçlerine kadar bir “250 bin” sayısı şehit sayısı olarak genel kabul görmüştür. Oysa bu rakam, yaklaşık olarak Türk tarafının Çanakkale Muharebelerinde kaybettiği toplam insan sayısıdır.²⁶

“İnsani anlamdaki bu büyük yenilgiye rağmen, Çanakkale Savaşı askeri açıdan büyük bir zaferdir. Ama onu bütün zamanlar için bir başlangıç noktası yapan karakteri; sağladığı yarattığı maddi ve manevi değerlerdedir, Müttefiklerin 1915’te Çanakkale’de durdurulmaları, Türkiye’yi çok büyük bir yıkımdan korumuş; dolayısıyla o tarihte lidersiz, örgütsüz, moralsiz ve bağımsızlığını kaybetmiş bir milletin haritadan silinmesini engellemiştir.

“Kendilerinin çoğunlukla bulunduğu toprakları ölere koruyan Türkler, Çanakkale’de nelere kadir olduklarını öncelikle kendilerine, sonra diğer milletlere ispatladılar. Bu nokta, yeniden bir millet olabilmenin temelini

²⁶ Gürsel GÖNCÜ, Şahin ALDOĞAN, a.g.e., s 144.

atıldığı noktadır. Çanakkale'nin tüm millete verdiği öz güven, I. Dünya Savaşı'nda yaşanan büyük yenilgi ve yıkıma rağmen, Kurtuluş Savaşının gerçekleştirilebilmesini sağladı.

Mustafa Kemal'in muharebeler sırasında özellikle 25 Nisan ve 10 Ağustos 1915 tarihlerindeki inisiyatifi sadece milletin kaderi üzerinde tayin edici olmamıştır; aynı zamanda edindiği haklı şöhret, 19 Mayıs 1919, Sivas Kongresi ve TBMM'nin açılışına dek uzanan süreçteki liderliğini de sağlamıştır.

Çanakkale'siz Mustafa Kemal'in bir Ulusal Kurtuluş Savaşı liderliği için destek bulması ve onu başarıyla sonuçlandıracak bir irade göstermesi çok uzak bir ihtimaldi.”²⁷

Çanakkale Savaşları'dır ki, Mustafa Kemal'i tarih sahnesine çıkarmış ve onun önderliğinde yok olmakta olan bir imparatorluktan yepyeni, özgür ve bağımsız Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasının yolunu açmıştır.

Çanakkale Savaşları'nın 100. yıl dönümü yaklaşıyor. Yarımada'ya yine ziyaretçiler gelecek: anıtları, mezarlıkları dolaşacaklar. Umulur ki Çanakkale'yi anlamak, kavramak ve özümseyerek değerini bilmek için bir yüzyıl daha geçmesin.”²⁸

Bu anlamda, özetlersek; gerek ülkemizi her kademede yönetenlere, gerek üniversitelere, araştırmacılara, gerekse tarihçilere çok önemli görevler düşüyor, sorumluluklar yükleniyor. Bu ülkede yaşayan, havasını teneffüs eden herkes; tarihine ve ülkesine karşı ödev ve sorumluluklarını bilerek yaşamasına dikkat etmeli, özen göstermelidir ki yurdumuz gelişsin, ilerlesin ve kalkınsın.

Unutmamalıyız ki! Mustafa Kemal Atatürk'ün söylediği gibi:

“Çalışmadan, yorulmadan, üretmeden ve öğrenmeden yaşamının yollarını aramayı alışkanlık haline getirmiş milletler; önce haysiyetlerini, sonra hürriyetlerini, daha sonra da istiklal ve istikballerini kaybetmeye mahkûmdur mahkûmdurlar.”

²⁷ Gürsel GÖNCÜ, Şahin ALDOĞAN, a.g.e., s 150.

²⁸ Sermet ATACANLI, **Atatürk ve Çanakkale'nin Komutanları**, MB Yayınevi, s 404.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE YENİ İL VE İLÇE KURULMASINDAKİ YAKLAŞIMLAR

Erol Zihni GÜRSOY*

TARİHÇE

Türk Devlet geleneği son derce sağlam temellere dayanmakta ve uzun geçmişinden güç alarak şekillenmiş bulunmaktadır. Birbirini izleyen Türk devletleri, kendilerinden önce gelen devletlerden birçok kurumu devralarak geliştirmiş, edindiği tecrübeleri daha sonra, iyi bir yönetim için maharetle kullanmıştır.

Türklerin kullandıkları bu zengin mirası birçok avantajdan yararlanarak edindiklerini biliyoruz. Orta Asya'dan batıya yönelip, uzun göç serüvenim sürdürürken ara konaklarda ya yeni devletler kurmuşlar ya da kurulu devletlerin yönetiminde aktif görev almışlardır. Böylece yem uygarlıklarla yüz yüze gelmişler, İran ve İslam devlet kurumlarını tanıma olanağı bulmuşlardır.

Osmanlı İmparatorluğu son aşamada İstanbul'u devletin merkezi yaptığı zaman, orada da 1000 yıllık bir Bizans Uygarlığı ve devlet geleneği ile karşılaşmıştır.

Ancak Türkler bu geniş coğrafyada ve bu uzun zaman süreci içinde buldukları kurum ve kurallarla yetinmemiş, onlara yenilerini eklemiş var olanları da günün ihtiyaçlarına uyarlayarak geliştirmişlerdir. Nitekim Selçuklular İran ve İslam sivil yönetimlerine asken karakter eklemiştir. Halen kullanılan askeri birlik adları ve rütbelere o zamandan kalmadır ve tamamen Türkçedir. (bölük alaytümenyüzbaşıbinbaşalbay gibi)

Selçuklu toprak rejimi doğu ve İslami kökenli "İkda" sistemine dayanmakla birlikte Türkler tarafından askeri amaçlara yönelik düzenlemelerle güçlendirilmiştir. Osmanlı döneminde daha da geliştirilerek has, zeamet ve tımar adı altında mevki ve mansıp sahiplerine arazi tahsis edilerek belli sayıda atlı ya da yaya asker besleme şartı getirilmiştir.

* E. Vali

Bizans yönetiminde İmparator; başkanın koyucu, en yüksek yargıç, idari, mali ve askeri otoritedir. Tayin ve aziller onun elindedir. Gücünü tanrısal iradedenden alır. Kralı, sadece kilise ve feodal düzen sınırlar.

İslam ülkelerinde ise halife tanrısal iradenin değil, peygamberin halifesidir. Diğer İslam devletlerine göre önde gelen bir mevkii vardır. Ancak Abbasi döneminde büyük ölçüde dünyevi otoritesini kaybetmiştir.¹

Osmanlıların ilk kuruluş yıllarında sadrazamlık görevi Çandarogulları ve Evrenosoğulları gibi Türk soylu ailelerin elindeydi. İlk dönemlerde Padişahın Oğuz Han soyundan geldiği sık sık vurgulanmıştır.

İstanbul'un başkent oluşundan sonra ise, Bizans yönetiminden etkilenmelerin izlerine rastlanmaktadır. Balkanların ele geçirilmesi ile birlikte sadrazamların devşirme yolu ile gelenler ve iyi bir eğitimden geçirilenler arasından atanmaya, padişahlara "Han'da birlikte İstanbul'da ve Balkanlar'da Osmanlı egemenliğini vurgulamak ve pekiştirmek üzere zaman zaman "Diyarı Rum Hükümdarı" ya da "Rum Kayzeri" denmeye başlanmıştır.

Yavuz Selim'in hilafeti devralmasından sonra ve İslami motiflerin etkisiyle padişahlar Halifei Ruyi Zemin (Yeryüzünün Halifesi), Hadimül Haremeyni Şerifeyn (Kutsal yerlerinMekke Medine'nin hizmetkârı), Zıllullahi Fil Âlem (Allah'ın yeryüzündeki gölgesi) gibi unvanları da sık sık kullanmışlardır. Şu hususu da belirtmekte yarar vardır. Osmanlının uzunca bir döneminde padişahların otoritesini sınırlayan başlıca etken şer'i hükümler olmuştur.

Yalnız; yanlış bir anlamaya yol açmamak için hemen belirtelim ki, Osmanlı İmparatorluğu hiçbir zaman tümüyle şer'i esaslara göre yönetilen bir devlet olmamıştır. Koşulların da zorlamasıyla örfi ve dünyevi kuralların uygulandığı birçok kamu alanı olmuştur. Şer'i hükümlerin daha çok özel hukuk alanını düzenlemesi nedeniyle örfi hukukun yaygın şekilde kullanılması kaçınılmaz hale gelmiştir de diyebiliriz.

Nitekim daha Osman Gazi zamanında, Pazar kurulan yerlerde "Bac" Vergisi alınması gerektiği kendisine söylendiğinde "Allah'ın Emri" olup olmadığını sormuş "Allah'ın Emri Yoktur" ama mahalli icaplardandır diye cevap almıştır. Bunun üzerine Pazaryerlerinden "Bac" vergisi alma mecburiyeti getirilmiştir.²

Aynı şekilde Balkanlarda üzümden şarap imal eden ve domuz besleyen gayri Müslim reayadan vergi alınmazken tahıl üreten, büyük ve küçükbaş hayvan besleyen Müslüman halktan oşür ve ağnam (hayvanlardan alınan vergi)

¹ Dr. İlber ORTAYLI: Türk İdare Tarihi, TODAİEANKARA.

² Ord. Prof. Dr. Sıddık Sami ONARİdari Hukuk'un Umumi Esasları, Cilt: II Sayfa:64.

vergisi alınıyordu. Bu uygulama Müslüman ahalinin aleyhine işliyor ve rekabeti olumsuz yönde etkiliyordu. Sızlanmalar üzerine gayri Müslim reayadan da işgal konularına göre vergi alınarak adaletsizlik giderilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu Balkanlarda genişlemeye başlamadan önce Anadolu'daki benzerleri gibi küçük bir beylikten ibaretti. Devlet teşkilatı da o ölçüde sade idi. Taşra birimlerinin başına daha ziyade Beyin yakınları atanıyor ve beylik aile bireyleri eliyle yönetiliyordu.

İmparatorluk genişledikçe yem düzenlemeler devreye sokulmuş Fatih ve Kanuni dönemi kanunnameleri ile merkez ve taşra teşkilatı yeniden şekillendirilmiştir. Veziri Azam Padişahın mutlak vekili, Devlet muamelatının reisi, Askeri ve Mülki işlerin amiri idi. Mülki işlerde kendisine yardımcı olmak üzere Vezir Kethüdalığı ihdas edilmiştir.

Taşrada Mülki kademelenmenin esasını sancaklar oluşturuyordu. 34 sancağın bağlı olduğu üst birim eyaletlerdi. Başında beylerbeyi bulunuyordu. Beylerbeyi sadrazamın yetkilerine paralel olarak mülki idarenin ve askeri birliklerin başı idi. Taşra teşkilatı toprak rejimine dayanıyor ve malı kaynağını oradan sağlıyordu.

Önce Rumeli'deki eyaletlerin bağlı olduğu ve merkezi manastır olan Rumeli Beylerbeyliği, daha sonra Anadolu eyaletlerinin bağlı olduğu ve merkezi Kütahya olan Anadolu Beylerbeyliği kuruldu.³

Kırım Hanlığı, Erdal Beyliği ve Gürcistan Prensliği mümtaz eyaletti. Kıbrıs Sadrazamın, Cezayir Kaptanı Deryanın "has"ı idi. Hicaz Peygamber sülalesinden bir emirin yönetimine, Fas, Cezayir ve Tunus "dayı" denen bölge beylerinin yönetimine verilmişti. Mısır Mehmet Ali Paşa'nın isyanından sonra hıdivi ilk statüsünde yarı bağımsız hale gelmişti.

Kanuni devrinde 34 eyalet 377 liva (sancak) mevcuttu.

Viyana kuşatmasından sonra Rumeli 11, Anadolu 11, Arabistan 11, Afrika 6 olmak üzere toplam 39 eyalete bölünmüştü.

Başka bir istatistiği de şöyle verebiliriz. Kanuni dönemindeki Mülki taksimat esas alınırsa İmparatorluk parçalandıktan sonra 22 eyalet ile 212 sancak ülke sınırları dışında, 12 eyalet ile 165 sancak ülke sınırları içinde kalmıştır.

Fransız ihtilalinden sonra, yenileşme hareketlen ile birlikte batı benzeri bazı kurumların İmparatorluk kamu yönetiminde uygulama alanı bulduğunu görüyoruz. Babı Ali (merkezi yönetim) hizmet alanlarına göre bakanlıklar eliyle

³ Vali Vecihi TÖNÜK: Türkiye'de İdare Teşkilatı.

yönetilmeye başlandı. 1836'da Sadrazamın Riyasetinde diğer bakanlıklarla birlikte taşra teşkilatının bağlandığı “Umuru Mülkiye Nezareti” kuruldu. Daha sonra mülkün yönetimi anlamına gelen ve padişahın yetkilerim anımsatan bu isimlendirmenin adabı ubudiyete münafi (padişaha bağlılık adabına aykırı) olduğundan bahisle adı, Hariciye Nezaretine paralel Dâhiliye Nezareti olarak değiştirilmiştir.

1864 yılında Mithat, Cevdet ve Fuat Paşaların gayretlen ile Fransız il sistemi örnek alınarak “Vilayet Nizamnamesi” yürürlüğe konmuş, ilk uygulama bugünkü Bulgaristan'ı içine alan Tuna Vilayetinde başlatılmıştır. Vali Mithat Paşa'nın yönetiminde başarılı sonuçlar alınmış, 1870 tarihli “İdarei Umumiyei Vilayet Nizamnamesi”nin kabulü ile de uygulama İmparatorluk tarihinde yaygınlaştırılmıştır.

Her iki nizamname ile Valiler Askeri yetkilerinden arındırılmış azınlıkların bazı talepleri karşılanmakla birlikte, İmparatorluğun parçalanmasını önlemek düşüncesiyle yetkilerin merkezi idarede yoğunlaştırılmasına özen gösterilmiştir.

Osmanlı döneminde son değişiklik 1913 yılında kabul edilen “İdarei Umumiyei Vilayat” Kanunu ile gerçekleştirilmiştir. Bu kanunla merkez ilçe teşkilatı kurulmuş, mahkemelerin bağımsızlığına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Aynı yasa ile Genel Müfettişliklerin kurulması öngörülmüş ancak Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması nedeniyle uygulamaya geçilememiştir.

1921 tarihli Anayasa'da Genel Müfettişliklere yeniden yer verilmiş ilk uygulama ise 1164 sayılı Kanunla Bakanlar Kuruluna yetki verilerek sağlanmıştır.

Osmanlı taşra yönetimi; büyük ölçüde Cumhuriyet Taşra yönetimine örneklik etmiştir. Osmanlı Merkezi İdaresi de Şeriye Vekâleti ve Şeyhülislamlık gibi İslami bazı kurumlar dışında büyük ölçüde Cumhuriyet Yönetimine aktarılmıştır. Bu tespit Osmanlı'nın son dönemi ile Cumhuriyetin ilk döneminde görev alan Mülki İdare Amirleri içinde geçerlidir.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz. Türkiye Cumhuriyeti kamu yönetimi, radikal değişikliklerden çok evrimsel bir gelişmenin ürünüdür. Onu anlamak uzak ve yakın tarihi yapının bilinmesini gerektirir.⁴

CUMHURİYET DÖNEMİ

⁴ Orhan PİRLERAhmet BAŞSOY Erol Zihni GÜRSOY: İl Düzeyinde Merkezi İdare Mahalli İdare Görev Bölüşümü 1997 ANKARA.

Esas konumuz olan Cumhuriyet döneminde il ve ilçe sayılarındaki artış eğilimini incelemeden önce derli toplu bir bakış açısı verebilmek düşüncesiyle idare tarihine ilişkin yukarıda kısa bir özetleme yapmayı uygun gördük.

Cumhuriyet kurulduğunda Ülkemizdeki il sayısı 71'dir. O tarihten başlayarak günümüze kadar geçen süre içinde birçok yeni il kurulmuş o arada bazı iller de ilçe haline dönüştürülmüştür.

Tablo- 1
Cumhuriyet Döneminde İl Sayısındaki Değişmeler

YILI	İL SAYISI	AÇIKLAMA
1924	74	ArtvinKarsArdahan il haline getirildi.
1926	63	ÜsküdarBeyoğluÇatalcaGeliboluArdahan MuşDersim GençSiverekErganiKozan ilçeye dönüştürüldü.
1929		Muş tekrar il oldu.
1933	57	AksarayCebelibereketArtvinŞebinkarahisar Hakkâri ilçe oldu. Mersin ve Silifke İlleri birleştirilerek İçel İli kuruldu.
1936	62	ArtvinHakkâriBitlisBingölTunceli il haline getirildi.
1939	63	Hatay il oldu.
1953	63	Uşak il oldu. Kırşehir ilçeye dönüştürüldü.
1954	66	AdıyamanSakaryaNevşehir illeri kuruldu.
1957	67	Kırşehir tekrar il oldu.
1989	71	AksarayBayburtKaramanKırıkkale il oldu
1990	73	Batman ve Şırnak il oldu
1991	74	Bartın il oldu.
1992	76	Ardahan ve Iğdır il oldu.
1995	79	KarabükKilisYalova il oldu
1996	80	Osmaniye il oldu.
1999	81	Düzce il oldu.

Tablo 1'in incelenmesinden de anlaşılacağı üzere daha sonra bu ilçelerden

bazıları tekrar il düzeyine yükseltilmiştir. ArtvinHakkâriAksaray örneğinde olduğu gibi. Ancak; il statüleri 1926 ve 1933 yıllarında kaldırılan bazı ilçelerin ise (halen sayıları 10 kadardır) ilçe olma statüleri devam etmektedir. Üsküdar, Siverek ve Şebinkarahisar örneğinde olduğu gibi.

İl sayısı uzun yıllar 6367 arasında bir dengeye oturmuş iken 19891999 yılları aralığında ve sadece 10 yıl içinde (bazıları için sağlam gerekçeler olmadığı halde) il sayısı 14 artarak 81'e ulaşmıştır.

Cumhuriyet döneminde ilçe sayısındaki değişikliklere baktığımızda 1927 yılında 328 olan ilçe sayısı 1999'da 850'ye ulaşmış ve 72 yıl içindeki artış 2,6 kat olmuştur. (Tablo2) Bu hızlı artış zaman zaman bir yarışa dönüşmüş, örneğin 1958 yılında 7033 sayılı Yasa ile 76 ilçe, 1987 yılında 3391 sayılı Yasa ile 111 ilçe ve yine 1990 yılında 3644 sayılı Yasa ile bir kerede 130 ilçe kurulduğu dikkate alınırsa ölçünün ne boyutlarda kaçırıldığı daha iyi anlaşılır. Bu inanılmaz artışlarda siyasi düşüncelerin başlıca etken olduğu kuşkusuzdur. Ancak diğer bir etken de bucakların zaman içinde işlevlerini yitirmiş olmaları ve bazılarının ilçe haline getirilmiş bulunmalarıdır.

Tablo-2
Cumhuriyet Döneminde İlçe Sayısındaki Artışlar

YILI	İLÇE SAYISI
1927	328
1940	370
1950	422
1960	570
1970	572
1987	693
1990	829
1999	850

Yeni il ve ilçe kurulmasının kuşkusuz bir maliyeti vardır. İçişleri Bakanlığının her yıl yemlediği rakamlar dikkate alındığında 2006 yılı birim fiyatlarına göre bir ilçenin kuruluş maliyeti 16.151.087.YTL'dir. Aynı hesaplamalara göre ilin kurulma maliyeti 64.899,099.YTL olarak bulunmuştur.

İl ve ilçe kurulmakla iş bitmemekte, oluşturulan yeni il ve ilçe hizmet birimleri ve ilave personel için her yıl sürekli ek harcama yapılması gerekmektedir. O takdirde ortaya çıkan gider tablosunun devlet bütçesine yüklediği yük çok

daha iyi anlaşılacaktır.

Evrensel bir gelişme olarak şunu söyleyebiliriz. Ulaşım olanaklarının arttığı ve kolaylaştığı, haberleşme olanaklarının geliştiği ve yaygınlaştığı çağımızda, insanların yaşam biçimleri değişmiş, yer değiştirmelerle birlikte hareketlilik artmış, bir yerden başka bir yere gitmek yük olmaktan çıkmıştır. Ayrıca bilişim ve bilgisayar teknolojisindeki inanılmaz gelişmeler birçok bürokratik düzenlemeyi geçersiz hale getirmiştir.

Çağımızın bu gerçeği devlet yapılanmalarına da yansımış ve devletlerin taşra kuruluşları sayılarında özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ciddi azalmalar görülmüştür. Gerçi Devletlerin taşra kuruluşları farklı yapılanmalar içindedir. Ancak sayılardaki azalmalar ortak karakter olarak ortaya çıkmaktadır. Örnek verirsek, Federal Almanya, Japonya, İspanya ve Hollanda'da taşra kuruluşları sayısı son 60 yıl içinde yarı yarıya azalmıştır.^{5 6}

Bunun istisnalarından biri Fransa olarak görülmektedir. Taşra kuruluşlarında azalma sağlanamadığı gibi Comun sayıları da azaltılamamıştır. Fransa'da görülen ters yöndeki bu direnç, Fransız halkındaki bireysellik tutkusu ile açıklanmaktadır. Ancak rasyonel bir uygulama olmadığı, kendileri tarafından da kabul edilmektedir. Uç bir örnek olarak Türkiye'yi de bu kategoriye sokabiliriz.

Ülkemizde uzun yıllardan bu yana taşra kuruluşlarının ve yerel yönetimlerin sayıları ve sınırları araştırma ve tartışma konusu olmuştur. Biz bu yazımızda daha çok taşra kuruluşları (il ve ilçelerin kurulmaları) üzerinde duracak, konu ile ilgili yapılan araştırma ve çalışmaların ortaya koyduğu verileri değerlendireceğiz.

Bilindiği üzere il ve ilçelerin kurulması ve kaldırılması 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 2/A madde ve fıkrasına göre kanunla düzenlenir. Her ne kadar işlemin oluşmasında siyasi iradenin ve yasama erkinin tercihi söz konusu ise de konu ile ilgili bilim çevrelerinin, en büyük Mülkiye Amirleri olarak Vah ve Kaymakamların isabetli karar alınmasına katkıda bulunmaları kaçınılmazdır.

Anayasamızın 126. maddesi, taşra kuruluşu olarak sadece illere yer vermiş ilçelerin kuruluşunu yasa koyucunun takdirine bırakmıştır. Aynı madde illerin kurulmasında coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin

⁵ Dr. Selçuk YALÇINDAĞ: Federal Almanya'da Yerel YönetimlerAmme İdaresi Dergisi, Mart1989.

⁶ Turgut KILIÇER: İspanya'da Yerel Yönetim SistemiTürk İdare Dergisi, Haziran1988.

gereklere göre hareket edilmesini ön görmüştür. Aynı ölçütlerin ilçelerin kurulmasında da dikkate alınması yanlış olmaz.

Ne var ki belirtilen ölçütlerin netlik taşımaması bilim ve bürokrasi çevrelerini yeni arayışlara yöneltmiş daha değişik ölçülerin ortaya konulmasına çalışılmıştır.

Aşağıda konu ile ilgili olarak yapılan araştırmaları, ortaya çıkan sonuçları ve ileri sürülen görüşleri kısaca özetlemekte yarar görülmüştür.'

a İçişleri Bakanlığı tarafından 1945 yılında valilere yöneltilen bir ankette, valilerin büyük bir bölümü, illerin kurulmasında alan ve nüfus itibariyle bir ölçü verilemeyeceği görüşünü dile getirmişlerdir.

b 1947 yılında toplanan I. İdareciler Kongresi, büyük alanlı illerin kurulmasının uygun olacağı görüşünü benimsemiştir.

c 1949 yılında 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun görüşülmesi sırasında İçişleri Komisyonu, I. İdareciler Kongresi'nin belirttiği görüşün tam aksine dar alanlı il sitemini, mülki bölümlenmede bir amaç olarak düşünülmesi gerektiğini dile getirmiştir.

d Merkez valilerinden kurulu bir komisyon 29.12.1960 tarihli raporunda, büyük ya da küçük il yerine en iyi hizmet verebilecek il üzerinde durulmasını önermiş, bununla beraber kurulacak ilin yüz ölçümü 24.000 km'den büyük olmamalı, merkez ilçe belediye nüfusu 45.000'den İl genel nüfusu 210.000'den az olmamalı görüşüne yer vermiştir.

e İçişleri Bakanlığı, Müdürlük Encümeni 03.10.1961 tarihli kararında yeni il kurulmasında illerin alan ve nüfuslarına ilişkin bir rakam belirtmemiş, ancak bakanlıklar arası bir kuruluşun gerekli incelemeyi yaparak öneride bulunmasını öngörmüştür.

Ayrıca kurulacak ilçe alanlarının 1.000 km'den, merkez nüfuslarının 2.000'den, genel nüfuslarının 25.000'den az olmaması gerektiğini belirtmiştir.

f İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü 1964 yılında yaptığı bir çalışmada illerin yüz ölçümleri 4.00024.000 km2 aralığında olmalı, merkez nüfusları 10.000'den genel nüfusları 130.000'den aşağı olmamalıdır, görüşüne yer vermiştir.

Aynı çalışmada kurulacak yeni ilçelerin alanları 6002.000 km2 aralığında olmalı, merkez nüfusları 2.000'den genel nüfusları 20.000'den az olmamalıdır, denmektedir.⁷

⁷ İçişleri Bakanlığı İç Düzen Araştırması, İl Genel Yönetimi, Cilt-II 1972 ANKARA.

g- TODAİE'nin 1961 yılında yaptığı bir araştırmada, kurulacak illerin en az 5 ilçesi olmalı, genel nüfusu 210.000'den aşağı olmamalıdır, sonucuna varmıştır.

h- 1030 Kasım 1964 tarihleri arasında toplanan II. İdareciler Kongresinde kurulan komisyon zaman darlığı nedeniyle bir öneride bulunmamış İl İdaresi Kanununun 2. maddesine bir fıkra eklenmesini ve konu ile ilgili bir tüzük hazırlanmasını tavsiye etmiştir.

i-MEHTAP raporunda ise il ve ilçelerin sayıları ve büyüklükleri konusunda herhangi bir görüş ileri sürülmemiştir.

j- Kamu Yönetimi Araştırması (KAYA) raporunda; il ve ilçe sayısındaki hızlı artışa işaret edilerek zaman içinde il sayısının 100, ilçe sayısının 1.000 rakamına ulaşabileceği öngörüsünde bulunulmuştur.

Ayrıca il ve ilçe kurulması, büyük çapta maddi kaynağı ve yetişmiş insan gücünü gerektirdiğinden yanlış adım atılmaması için önceden bilimsel inceleme yapılmasını önermiştir.⁸

k-2527 Nisan 2002 tarihinde toplanan Mülki İdare Şurası il ve ilçe kurulmasına ilişkin kriterleri detaylandırmış ve İller İdaresi Genel Müdürlüğü bünyesinde “Mülki İdare Bölümlemesi Özel İhtisas Komisyonu” kurulmasını önermiştir. Aynı zamanda mevcut il ve ilçe sayısının artırılmamasını, mevcutlardan yeterli olmayanların ise kaldırılmasını uygun görmüştür.⁹

Yukarıda özetlenen araştırmalar ve kongre kararlarının dışında konuya ilişkin birçok inceleme ve yayın yapılmıştır. Her inceleme ve araştırma, sorunun bir başka yönüne ışık tutmuş, yeni kriterler geliştirerek yanlış adım atılmamasını talep etmiştir.¹⁰

Sonuç olarak şu kadarını söyleyebiliriz ki, il ve ilçe kurulmasına farklı açılardan bakılmış olsa bile ortak kanı optimum büyüklükler elde edilmeden, ölçek ekonomisi dikkate alınmadan yem il ve ilçe kurulmasının yanlış olacağı yönündedir.

Bütün bu çabalara ve aksi yöndeki görüşlere rağmen, siyasal kadrolar üzerinde etkili olmak mümkün olamamış, çok küçük il ve ilçelerin kurulması önlenememiştir.

Ortaya çıkan tabloda, halk kitlelerinin iktidarlar üzerindeki aşırı baskı ve

8 Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü: Kamu Yönetimi Araştırması (KAYA), Ankara1991.

9 İçişleri Bakanlığı: Mülki İdare Şurası, Ankara2002.

10 Recep SANAL: İllerin Yeniden Düzenlenmesiİçişleri Bakanlığı, Ankara2000.

taleplerinin payı büyüktür.

Her genel seçim döneminde siyasi partilerimiz adeta birbiriyle yarışmasına iktidara geldiklerinde birçok yerleşim yerini “büyüklüğüne göre” il ya da ilçe yapacakları vaadinde bulunuyordu. 22 Temmuz 2007 Genel Seçimlerinde ise basına yansıdığı kadarıyla hiçbir parti böyle bir vaat içinde olmamıştır. Bu yeni anlayış olumlu bir gelişme olarak nitelenmelidir.

İl ve ilçe olma isteklerinin altındaki nedenleri şöyle sıralayabiliriz:

1 Kasabaların ilçe, ilçelerin il olmasıyla kamu hizmetlerinin halka daha yakın olacağı, yapılacak yatırımların eskiye oranla daha çok artabileceği düşünülmüştür.

Aslında bu görüş büyük ölçüde yanlıcıdır. Kendi il veya ilçelerinden çok uzakta ikamet eden vatandaşların bile bilişim ve iletişim olanaklarını kullanarak kamu hizmetlerinden süratle yararlanması mümkündür. Örneğin günümüzde nüfus işlemlerinin birkaç saat içinde ikamet ettiğiniz yerden sonuçlandırılması sağlanabilmektedir.

Yatırımlardan yararlanma ise ülkenin gelişmişlik düzeyi ekonomik ve mali kaynaklarının zenginliği ile ilgilidir. Klasik ifadeyle pasta büyütülmeden yapılacak paylaştırma sanıldığı kadar bir avantaj sağlamaz.

2 Yeni kurulan il ve ilçelerin kuruldukları yerleşim yerlerim çekim merkezi haline getirecekleri ve ekonomik hareketlilik yaratılarak büyüyüp kalkınabilecekleri ileri sürülmüştür.

Bir yerleşim yerinin bir üst kademeye dönüştürülmesi ile ekonomik cazibe merkezi haline getirilmesi arasında sanıldığı kadar doğrudan bir bağlantı yoktur.

Birçok il ve ilçe çok eski tarihlerde kurulmuş olmalarına rağmen eğer belli bir ekonomik potansiyele sahip değillerse fazla bir gelişme gösteremedikleri bilinmektedir.

Son 19 yılda il statüsü kazanan bazı merkezlerin 10 yıllık periyot içinde nüfuslarındaki değişmeyi aşağıdaki cetvelde görebiliriz.

İlin Adı	1990 Nüfus Sayımı			2000 Nüfus Sayımı		
	Toplam	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy
Bayburt	81.474	33.677	47.797	71.267	32.285	36.982
Kilis	01.806	84.077	17.729	87.387	70.670	16.717
Batman	170.334	147.347	22.987	274.489	248.406	26.083
Karaman	129.410	76.525	52.885	153.054	106.165	46.889

Yeni il olmalarına rağmen Bayburt ve Kilis’te iş olanakları yaratılamadığı,

göç önlenemediği için köy ve şehir nüfuslarında azımsanamayacak azalmalarla karşılaşmıştır.

Batman ve Karaman'da ise nüfus artışlarıyla birlikte gelişmeler yaşanmıştır. Görüldüğü üzere belli bir hinterlandı bulunmayan yeni iller, cazibe merkezi olamamış, bu özellikleri taşıyan iller ise önemli bir sıçrama yapabilmiştir.

Aynı kıyaslamayı yeni ilçeler için de yapmak mümkündür.

3 Anadolu insanı köyüne, il ve ilçesine başka bir ifadeyle toprağına duygusal bağlarla bağlıdır. Geçim kaygısıyla memleketinden ayrılmak zorunda kalsa bile, gittiği büyük kentlerde hemşerilerini arayıp bulmakta, aynı mahallelerde gruplar oluşturarak yaşamakta, Demekler, Vakıflar kurarak memleketleriyle bağlarını korumaktadır. Yöre insanı, aynı duygu ve düşüncelerle memleketlerinde yeni il ve ilçe kurulmasını bir tutku halinde talep etmekte, bunu ihtiyaçtan ziyade çevreye karşı bir prestij ve gurur vesilesi saymaktadır. Sayıların artmasında, belirttiğimiz bu ruh halinin de etkisi büyük olmuştur.

YENİ DÜZENLEMELER

Sürekli sayıları artan yeni il ve ilçelerin varlığı, bakanlıkları, kamu kurum ve kuruluşlarını tasarrufa yönelik bazı tedbirler almaya yöneltmiştir. Örneğin; Adalet Bakanlığı iki yıl kadar önce 136 ilçe adliyesi ile 3 ağır ceza mahkemesinin kapatılmasına karar vermiş, oralardan açığa çıkan 515 hakim ve savcı ile 750 Adliye personelinin iş yükü yoğun olan mahkemelere atamıştır. Tasarruf edilen paranın 93 Trilyon 119 Milyar TL olduğu belirtilmektedir.

Benzer bir gelişme Yerel Yönetimlerde yaşanmaktadır. Mülga 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 7. maddesine göre nüfusu 2000'i aşan köylerde belediye kurulması mümkündür. Ancak 2000 nüfusla belediyeler yasal gelirleri ile üstlendikleri görev ve hizmetleri yerine getirmekte büyük zorluklarla karşılaşmakta, adeta istihdam ettikleri birkaç memur ve işçinin maaş ve ücretini ödemenin dışında bir hizmet ve yatırım yapamamaktadır. 2000 yılı genel nüfus sayımına göre büyük kentlere göç nedeniyle 321 kasaba belediyesinin nüfusu 2000'in de altına düşmüş bulunmaktadır. Bu belediyelerdeki hizmet yetersizliği daha da belirgindir.

Bu durumu dikkate alan TBMM 5393 sayılı yeni Belediye Kanunu'nun 4. maddesi ile yeni belediye kurulması için 5000 nüfus esas alınmıştır. Aynı kanunun geçici 3. maddesine göre 2000 genel nüfus sayımına göre 2000'in altına düşen belediyelerin ise tüzel kişiliklerinin kaldırılarak köye dönüştürülmeleri ön-

görülmüş ve uygulamanın 31.12.2006 tarihine kadar ertelenmesi

kararlaştırılmıştır. Daha sonra 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kurumu Kanunu'nun geçici 10. maddesi uyarınca erteleme, ikametgaha dayalı nüfus kayıt sisteminin kurulmasına kadar uzatılmıştır. Halen bu süreç işlemektedir.

İkametgaha dayalı nüfus sayımı tamamlanıp sonuçları Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından ilan edildikten sonra TBMM tarafından kabul edilen 06.03.2008 tarih ve 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”

22.03.2008 tarihinde yayımlanmıştır.

Kanunun getirdiği yenilikleri kısaca şöyle özetleyebiliriz.

1 Nüfusu 2000'in altına düşen 862 belde belediyesinin tüzel kişilikleri, ilk mahalli idareler genel seçimlerinden geçerli olmak üzere kaldırılmış ve köy tüzel kişiliğine dönüştürülmüştür.

2 Büyükşehir Belediye sınırları içinde bulunan 147 ilk kademe belediyesinin tüzel kişilikleri kaldırılarak mahalleleriyle birlikte mevcut İlçe Belediyelerine katılmaları yoluna gidilmiştir.

3 Büyükşehir belediye sınırları içinde bulunan 98 ilk kademe belediyesinin tüzel kişilikleri kaldırılarak mahalleleri ve çevredeki köylerle birlikte yeni kurulan 43 yeni ilçe belediyesine bağlanmıştır.

Yeni ilçelerin memur ihtiyaını karşılamak üzere değişik Bakanlıklara ait 3182 yem kadro ihdas edilmiştir.

4 Eminönü İlçesi ile ilçe belediyesi tüzel kişiliği kaldırılarak Fatih İlçesi Belediyesi ile birleştirilmiştir.

5 Bu Yasada adları yazılı 47 bucak kaldırılarak bağlı köyleri ile birlikte aynı yasada belirtilen il ve ilçelere bağlanmıştır.

Büyükşehir Belediye sınırları içinde kurulmakta olan 43 yeni ilçe için şunları söyleyebiliriz:

— Bilindiği üzere merkez ilçe teşkilatı ilk önce 1913 yılında yayınlanan “İdarei Umumiyei Vilayat” Kanununda yer almıştır. Daha sonraki mevzuat düzenlemeleri sırasında ise bu kademeye yer verilmemiş ve günümüze kadar gelinmiştir.

— İçişleri Bakanlığının yürüttüğü İDzen alışmalarında Merkez İlçelerin kurulması gereğine işaret edilmiş gerekçe olarak valilerin vilayet işlerine yeteri kadar zaman ayırabilmeleri için bir nevi merkez ilçe kaymakamlığı yarmaktan kurtarılmaları gerektiği görüşüne yer verilmiştir.

Ayrıca merkez ilçelerde kaymakamın bulunmayışı nedeniyle, bu ilçelerde

kamu hizmetlerinin sahipsiz kaldığı ve yatırımların aksadığı ileri sürülmüştür. Büyükşehir belediye sınırları içinde daha önce kurulan ve bu yasayla kurulacak olan yem ilçeler bir anlamda belirtilen merkez ilçe ihtiyacını karşılamakta ve oluşan boşluğu doldurmaktadır.

Yalnız bu uygulamanın bize göre iki önemli eksiğine işaret etmekte yarar vardır.

a) İçDüzen raporunda merkez ilçe kuruluşu bütün iller için önerildiği halde yapılan yeni düzenleme Büyükşehir statüsündeki illerle sınırlı tutulmuştur. Oysa Büyükşehir kapsamında olmadığı halde bazı illerimizin merkez ilçe nüfusları Büyükşehir statüsündeki bir kısım illerin nüfuslarından az değildir. Örneğin Malatya, Elazığ, Denizli, Maraş, Ş.Urfa ve Van'ı bu iller arasında sayabiliriz.

Yine merkez ilçe nüfuslarının yüksekliğine vurgu yapmak açısından şu hususu da belirtmek uygun olacaktır, merkez ilçe nüfusları 60.000 ila 100.000 arasında bulunan küçük il sayısı sadece 16'dan ibarettir. Bunların merkez ilçe nüfusları bile Ülkemizdeki normal ilçe büyüklüklerinin çok üstündedir.

b) Büyükşehir belediye sınırları içinde kurulan ve yeni yasayla kurulacak olan İlçelerin, yetki ve sorumluluk sınırları, büyükşehirlerin bir bütünlük arz etmesi nedeniyle netlik taşımamakta, il ve ilçeler arasında görev bölümünde tereddütlere ve tedahüllere yol açmaktadır. Hatta iller arasında uygulama farklılıkları gözlenmektedir. Bu konuda mevzuat boşluğundan da söz edilebilir, ilçe sınırları içindeki eğitim, sağlık ve özellikle iç güvenlik hizmetlerinin il ve ilçeler arasında nasıl bölüştürüleceğine açıklık kazandırılması uygun olacaktır.

Yem Yasa küçük il ve ilçeler için yem bir düzenleme öngörmemiştir.

SONUÇ

Belediyeler için gerçekleştirilen değişikliklerin Merkezi İdare'nin, taşra kuruluşları olan il ve ilçeler için de düşünülmesi gerekir. 21. yüzyılın kaçınılmaz gerçeği olan küreselleşme, uluslar arasında acımasız rekabete yol açmakta ulusların birbirine üstünlüğü kamuda rasyonel örgütlenmeyi, bürokraside en verimli tekniklerin uygulanmasını, tasarrufa azami şekilde riayet edilerek kaliteli hizmet üretilmesini zorunlu kılmaktadır.

Küçük belediyeler için geçerli olan sorunlar ve sıkıntılar küçük il ve ilçeler için de aynen geçerlidir. Küçük illerin kurulması aynı zamanda birer yerel yönetim birimi olan il özel idarelerinin de cılız doğmasına yol açmıştır. Bu durumda olan özel idareler cari harcamaların dışında yatırımlara kaynak akta-

ramamakta, ilin gelişimi ve dönüşümü için gerekli projeleri üretememekte,

merkezi idarenin yanında ilin kalkınmasına, eğitim, sağlık ve kültür hizmetlerine yeteri kadar katkıda bulunamamaktadır.

Birkaç köyden ve 35 bin nüfustan ibaret küçük ilçelerde ise devlet memurları gün boyu birkaç işlemlerle mesailerini tamamlamaktadır. Bu ilçelerde görev yapan genç kaymakamlar hizmet ve icraat üretememenin sıkıntısını yaşamaktadır.

Yalnız şu noktaya işaret etmekte yarar görüyoruz. Ekonomik potansiyelleri düşük, yüzölçümleri ve nüfusları yetersiz olsa bile emniyet ve asayiş açısından duyarlı olan yeni il ve ilçeleri bu tasniftan ayrı tutmak uygun olacaktır.

Birçok tarihçinin ortak kanaati şudur:

Osmanlı İmparatorluğu döneminde taşra idaresi önceleri eyalet sistemine, daha sonraları il sistemine dayalı olarak yönetilirken İmparatorluğun birlik ve bütünlüğünün sağlanmasında beylerbeyleri, sancak beyleri ve sonraları il valilerinin hizmeti büyük olmuştur. Cumhuriyet döneminde ise bazı düzeltmelerle korunan il sistemi aynı şekilde ülkenin üniter yapısını sağlamlaştıran başlıca güvencelerden biri olmaya devam etmektedir.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz; iyi bir taşra yönetimi için tarihi gerçekleri de dikkate alarak il sistemini güçlendirmek, optimal büyüklükleri gözetmek ve var olabilen arızalarından arındırmak temel siyaset olarak sürdürülmelidir.

**HUKUKA AYKIRI
BELEDİYE MECLİS KARARLARI ÜZERİNDE
İDARİ VESAYET YETKİSİNİN KULLANILMASI**

Dr. Kasım TURGUT*

GİRİŞ

2000’li yıllarda, kamu hizmetlerinin sunumunda var olan sorunları ortadan kaldırmak, vatandaşlara etkili, verimli ve kaliteli hizmetleri, en ucuz maliyetlerle sunabilmek amacıyla, yerel yönetimlerde kapsamlı reform yapılması çabaları ortaya çıkmıştır. Yerel yönetimlerde reform niteliğinde olan mevzuatın yasalaşma sürecinde, yerel yönetimler ve merkezi yönetim arasındaki ilişkiler temel değişiklik konusu olmuştur. Ülkemizde yerel yönetimlerin özerkliğinin güçlendirilmesi için, “idari vesayetin kapsamının daraltılması gerektiği” bütün reform çalışmalarında yer almış yaygın bir kanaat niteliğindedir.

Kamuda yeniden yapılanma çabalarının ürünü olan Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısının genel gerekçesinde, merkezi idarenin, mahalli idareler üzerindeki gereksiz vesayet uygulamaları, temel sorunlardan biri olarak kabul edilmiştir.¹

2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile yerel düzeyde demokratikleşmeye önem verilerek, seçimlerle oluşan yerel organlar üzerindeki merkezi idarenin denetiminin, hukuka uygunluk denetimi ile sınırlandırılması yönünde düzenlemeler yapılmıştır.

Belediye Kanununun 23’üncü maddesinde; “mülkî idare amiri hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine idarî yargıya başvurabilir”, 5216 sayılı Yasanın 14’üncü maddesinde; “mülkî idare amiri hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine on gün içinde idarî yargı mercilerine başvurabilir” şeklindeki ibarelerde, idari yargıya başvurma hukuki niteliği belirgin değildir. Yani vesayet dene-

* Mülkiye Başmüfettişi

¹ Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı Genel Gerekçe s.79.

timinin yapılması bağlamında, “idari yargıya başvurma” Danıştay’ın idari görevleri kapsamında “idari itiraz” mı, yoksa idari yargıda “iptal davası” açma şeklinde mi değerlendirileceği açıkça belirtilmemiştir.

Bu düzenlemeler üzerine, merkezi yönetimin idari vesayet yetkisi azaltılarak, birçok konuda idari makamların yerine yargı organlarının devreye sokulduğu, yani vesayet denetimi yerine, yargısal denetimin ikame edildiği şeklinde değerlendirmeler yapılmıştır.²

Belediye meclislerinin hukuka aykırı kararlarına karşı yargı yoluna başvurulması yönündeki düzenlemenin uygulanmasında sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunlardan biri, idari yargıya başvurunun niteliğinin açıkça belirtilmemiş olmasıdır. Diğer sorun ise, Büyükşehir belediye meclisi kararlarına karşı, “on günlük” zaman sınırlandırmasının mevzuatta yer alması sebebiyle, hukuka aykırı olduğu teftişlerde tespit edilen meclis kararlarının iptal edilme olanağının ortadan kalkmış olmasıdır.

Bu çalışmada, belediye meclislerinin hukuka aykırı kararlarına karşı, mülki idare amirlerinin “yargı yoluna başvurusu” yönündeki düzenleme, idari vesayet kavramı kapsamında değerlendirilmiş ve “idari yargıya başvurunun” niteliğinin ne olması gerektiği ortaya konulmuştur.

İDARİ VESAYETİN KAPSAMI

Yeni yerel yönetim kanunlarında yer alan; “idari yargı mercilerine başvurma” kavramını, öncelikle idari vesayet kavramı kapsamında değerlendirmek ve bu kapsamda idare hukukunda idari vesayet neyi kapsadığını ortaya koymak gerekmektedir.

İdari vesayet, “merkezi yönetim ile yerinden yönetim kuruluşları arasında, yönetimin bütünlüğünü sağlamaya yönelik hukuksal ilişki” olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda idari vesayetin dayanağı olan iki temel neden vardır. Bunlardan birincisi, merkez ile yerinden yönetim kuruluşlarının arasında bir ilişki kurarak çelişkileri önlemek, ikincisi, devletin birliği ve kamu hizmetlerinin görülmesinde devamlılık sağlamaktır.³ İdare hukukçularından Sıddık Sami Onar idari vesayeti; “merkezin, âdemi merkeziyet idarelerinin icrai kararlarını, idari fiil ve hareketlerini murakabe etmek ve bu kararları bozabilmek salahiyeti” olarak tanımlamıştır.⁴ Şeref Gözübüyük ve Tekin Akıllıoğlu’nun İdare Hukuku kitabında idari vesayet denetimi; “yerinden yönetim kuruluşlarının, kendilerinin

² Ahmet NOHUTÇU – Bayram COŞKUN, “5393 Sayılı Belediye Kanununun İdari Vesayet Denetimi Açısından Değerlendirilmesi”, **Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması**, 2007, s.71.

³ Ahmet NOHUTÇU – Bayram COŞKUN, **a.g.e** s.72.

⁴ Sıddık Sami ONAR, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, İstanbul, 1966, Cilt 2, s.622.

dışındaki başka bir yönetsel kuruluş tarafından yasaların öngördüğü sınırlar içerisinde denetlenmesi” şeklinde tanımlamışlardır.⁵ Metin Günday’ın tanımına göre; “devletin bütünlüğünü ve kamu hizmetlerinin tüm ülke düzeyinde uyumlu bir biçimde yürütülmesini sağlamak için, devlet tüzelkişiliğinin ve bu tüzelkişiliği temsil eden merkezi idarenin, yerinden yönetim kuruluşları üzerinde sahip olduğu bu denetim yetkisine idarî vesayet denir”.⁶

İdare hukukçularının bu tanımlarına göre idarî vesayet, kamu hizmetlerinin ülke düzeyinde dengeli biçimde yerine getirilmesi, idarenin bütünlüğünün sağlanması için, merkezi yönetim organlarının, yerel yönetimlerin organları ve işlemleri üzerinde kanunların verdiği yetki dâhilinde yürütmüş oldukları idari denetim yetkisidir.

Türkiye’nin kabul etmiş olduğu idarî rejimin sonucu olarak, idarî vesayet idarî bir denetimdir. Adli makamların mahalli idarelerin kararları üzerinde böyle bir denetim yapmaya yetkileri bulunmamaktadır. Bu denetim esas itibarıyla devletin genel menfaatleri bakımından konulmuştur. Âdemi merkeziyet idaresinin devletin birliğini, genel menfaatini, kamu hizmetlerinin ahenk ve dengesini ihlal edecek karar ve fiillerini önlemek için konulmuştur. Fakat bu denetim mahalli halkın himayesi, bu halkın mahalli idarelerin keyfi muamele ve hareketlerinden korunması için de kullanılacağı kabul edilmiştir.⁷

Anayasanın 127’nci maddesine göre, merkezi yönetime yerel yönetimler üzerinde şu nedenlerle vesayet hakkı tanınmıştır; 1 Yerel hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun biçimde yönetilmesi, 2 Kamu görevlerinde birliğin sağlanması, 3 Toplumun yararının korunması, 4 Yerel ihtiyaçların gereği gibi karşılanması.

Anayasa Mahkemesi, 1987 yılında vermiş olduğu bir kararda; “idarî vesayet yetkisi merkezden yönetimin elinde sadece saf ve biçimsel denetim ve otorite aracı olarak düşünülemez. Bu yetki, aynı zamanda demokratikleşme sürecinde, yerel plandaki katılımcı yönetimi, sosyal hukuk devleti anlayışı doğrultusunda geliştirici, toplumsal dayanışmayı güçlendirici, Anayasa’nın öngördüğü temel hak ve özgürlüklere saygı bilincini yüceltici, çağdaş ve uygar bir eğitim yöntemi olarak değerlendirilmelidir.” şeklinde karar vermiştir.⁸

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı da, idarî vesayet denetimine ilişkin bazı temel hükümler içermektedir. Şartın “Yerel Makamların Faaliyetlerinin

5 Şeref GÖZÜBÜYÜK Tekin AKILLIOĞLU, Yönetim Hukuku, 5. baskı s.292.

6 Metin GÜNDAY – İdare Hukuku, Ankara 2004 s. 74.

7 Sıddık Sami ONAR, a.g.e, s.624625.

8 Anayasa Mahkemesi Kararı, Esas No; 1987/18, Karar No; 1988/23, Tarih 22.06.1988.

İdari Denetimi” başlığını taşıyan 8’inci maddesinde; “yerel makamların faaliyetlerinin kanuna ve anayasal ilkelere uygunluk sağlamak amacıyla idari denetime tabi tutulabileceği” belirtilmiştir.⁹

Anayasa Mahkemesi’nin 1993 tarihli kararında; “74’üncü madde uyarınca Belediye meclislerinin işlemleri üzerinde il idare kurulu ya da Danıştay’ca yapılması öngörülen denetim bir idari vesayettir. Danıştay burada Anayasa ve 2575 sayılı Yasa ile kendisine verilen danışma ve inceleme işlevini yerine getirmekte, bir yönetim organı imişcesine yönetsel bir karar almaktadır. Çünkü bu itiraz yargısal bir başvuru ya da dava olmayıp, yönetsel bir başvurudur. Aslında 74’üncü maddede kullanılan tasdik ya da iptal sözcükleri de öngörülen işlemin bir idari vesayet olduğunu göstermektedir. (.....) İdari başvuru sonucunda, anılan dairece yapılan inceleme sonucunda verilen kararın bir idari işlem niteliğinde olması nedeniyle yargısal denetime tabi tutulması Anayasanın 125’inci maddesi gereği olduğu açıktır.” denilmektedir.¹⁰

Anayasa Mahkemesi’nin bu kararında açıkça belirtildiği gibi, idari vesayet kapsamında yürütülen işlemler, yargısal başvuru niteliğinde olmayıp, idari işlem niteliğindedir. Dolayısıyla idari vesayet kapsamında “idari yargıya başvurulması” kavramından yargısal başvurunun anlaşılmaması gerektiği, bu başvurulardan, idari işlem niteliğinde karar veren Danıştay Birinci Dairesine yapılan başvuruları anlamak gerektiği açıktır.

Bütün bu değerlendirmelere baktığımızda, vesayet denetiminin idari bir denetim olduğu, idarenin işlemlerinin yargısal denetiminin vesayet denetimi kapsamında olmadığı görülmektedir.

HUKUKA AYKIRI KARARLARA KARŞI İDARİ YARGIYA

BAŞVURU

Belediye meclislerinin hukuka aykırı olduğu düşünülen meclis kararlarına karşı, vesayet yetkisinin kullanılmasında bazı sorunlar bulunmaktadır. Uygulamada karşılaşılan sorunlar sırasıyla mevcut mevzuat çerçevesinde aşağıda değerlendirilmiştir.

⁹ Yerel Özerklik Şartının 8’inci Maddesinde; “1.Yerel makamların her türlü idari denetimi ancak kanunla veya Anayasa ile belirlenmiş durumlarda ve yöntemlerle gerçekleştirilebilir. 2.Yerel makamların faaliyetlerinin idari denetimleri normal olarak sadece kanunla ve Anayasal ilkelere uygunluk sağlamak amacıyla yapılacaktır. Bununla beraber, üst makamlar yerel makamları yetkili kıldıkları işlerin gereğine göre yapıp yapılmadığını idari denetime tabi tutabileceklerdir.” denilmektedir.

¹⁰ Anayasa Mahkemesi Kararı, 21.12.1993 Tarihli, E:1993/27, K:1993/57 Sayılı Kararı.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 84'üncü maddesinde; “bu Kanuna aykırı olan 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun ilgili hükümlerinin uygulanamayacağı” hüküm altına alınmıştır. Böylece belediyeler üzerindeki 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'na göre mülki amirlerin genel gözetim ve denetim yetkilerinin artık kalmadığı görülmektedir. Bunun yerine 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun, denetim başlığı altında; “belediyenin malî işlemler dışında kalan diğer idarî işlemleri, hukuka uygunluk ve idarenin bütünlüğü açısından İçişleri Bakanlığı tarafından da denetleneceği” hüküm altına alınmıştır. Ancak İçişleri Bakanlığı'nın bu yetkisini nasıl kullanılacağı konusunda, mahalli idare kanunlarında bir hüküm bulunmamaktadır. İçişleri Bakanlığı bu denetimi eskiden olduğu gibi mülkiye müfettişleri ve mahalli idare kontrolörleri aracılığıyla yapmaktadır. 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat Kanunu¹¹ ve Teftiş Kurulu Tüzüğü¹² gereğince mülkiye müfettişleri, yerel yönetimlerin ve bunlara bağlı kuruluşların, her çeşit işlemlerini incelemek ve teftiş etmekle görevlidirler. Ancak teftiş ve denetimlerde tespit edilen, hak doğurmamış ve henüz gerçekleşmemiş ve aynı zamanda hukuka aykırı olduğu düşünülen kararların iptal edilmesi konusunda bir düzenleme mevzuatta yer almamıştır. 1580 sayılı Kanunda valilerin ve İçişleri Bakanlığı'nın, 74'üncü maddeye istinaden, tespit edilen hukuka aykırı kararlara karşı Danıştay'a ve İdare Kurullarına başvurma yetkileri bulunmaktaydı.¹³ Bu doğrultuda teftişlerde tespit edilen hukuka aykırı kararların iptali için, mülkiye müfettişleri tarafından inceleme raporu düzenlenmekteydi ve bu inceleme raporları doğrultusunda İçişleri Bakanlığı Danıştay'a başvurmaktaydı. Bu yetkiye paralel bir yetki yeni Belediye Kanununda açıkça yer almamıştır. Teftiş ve denetimlerde mülkiye müfettişlerinin tespit etmiş olduğu hukuka aykırı kararların iptali için tüzüğün 60'ıncı maddesi gereğince, inceleme raporu

¹¹ İçişleri Bakanlığı Teşkilat Kanunu'nun 15'inci maddesinde; “Bakanlığın merkez birimlerinin, bağlı kuruluşların, il ve ilçelerin ve mahalli idarelerle, bunlara bağlı ve bunların kurdukları veya özel kanunlarla kurulmuş birlik, işletme, müessese ve teşebbüslerin işlem ve hesaplarını teftiş etmek ve denetlemek, inceleme ve soruşturma yapmak” görevi Teftiş Kurulu'na verilmiştir.

¹² Teftiş Kurulu Tüzüğü'nün Teftiş Kurulunun görevleri başlıklı 5'inci maddesinde; “Bakanlık merkez birimlerinin, bağlı kuruluşlarının, Bakanlığın denetim ve gözetimi altında bulunan kuruluşların, il ve ilçe kuruluşlarının, mahalli idarelerle bunlara bağlı ve bunların kurdukları veya özel kanunlarla kurulan birlik, işletme, müessese ve teşebbüslerin çalışmalarını, işlemlerini ve hesaplarını teftiş etmek ve denetlemek” şeklinde düzenleme vardır.

¹³ 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 74'üncü maddesinde; “Adi ve fevkalade içtimalar haricinde veya vazife ve salahiyeti kanuniye hilafında veya Devlet kanun ve nizamnamelerine mugayir olarak ittihaz edilen mülhakat meclisi kararları valinin talebi üzerine vilayet idare heyeti tarafından, vilayet merkezi olan mahallerde Dâhiliye Vekâletinin talebi üzerine Devlet Şurasınca tetkik olunarak tasdik veya iptal olunur.” şeklinde düzenleme yer almıştı.

düzenlenmektedir.¹⁴ İçişleri Bakanlığı'nın mevcut Kanunda Danıştay'a başvurma yetkisi bulunmadığı için, inceleme raporları idari vesayet yetkilerini kullanmaları için mülki idare amirlerine verilmektedir. Ancak bu raporlara dayanarak mülki idare amirlerinin, hukuka aykırı olduğu düşünülen kararların iptali için vesayet yetkilerini kullanmaları gerektiği hususunda, mevzuatta zorlayıcı bir hüküm yer almamıştır. Belediye Kanunu'na göre; “yerel yönetimlerin işlemlerini, hukuka uygunluk ve idarenin bütünlüğü açısından” denetleme yetkisine sahip olan İçişleri Bakanlığı'nın, bu yetkisini kullanırken tespit edilen hukuka aykırı meclis kararlarının iptal edilmesi konusunda “idari itiraz” yetkisini nasıl kullanacağı açıkça belirlenmemiştir.

Hukuka aykırı olduğu düşünülen meclis kararları üzerinde idari vesayet yetkisi kullanılırken, karşılaşılan ikinci önemli sorun süre sınırlamasıdır. Hukuka aykırı olduğu düşünülen meclis kararlarına karşı idari yargıya başvurmada “10 günlük” süre sınırlaması 5272 sayılı Kanunda¹⁵ yer almış, ancak 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda yer almamıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun kaldırılan hükümler başlıklı 85'inci maddesinde “10 günlük” ibaresi kanundan çıkarılmıştır. Aynı maddede, İl Özel İdaresi Kanunu'nda yer alan “10 günlük” ibare de çıkarılmıştır. Ancak Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda bu süre sınırlaması yürürlüktedir. Büyükşehir Belediye Kanunu'nda, hukuka aykırı kararlara karşı mülki idare amirlerinin “10 gün” içerisinde idari yargıya başvurabileceği belirtildiğinden, İçişleri Bakanlığı adına, hukuka uygunluk ve idarenin bütünlüğü açısından denetim yapan mülkiye müfettişlerinin tespit etmiş oldukları ve hukuka aykırı olduğu düşünülen, büyükşehir belediye meclis kararlarının iptal edilme olanağı da bulunmamaktadır. Bu konuda 2006 yaz teftişi sırasında, hukuka aykırı olduğu tespit edilen belediye meclis kararının iptali için vesayet yetkisinin kullanılması için mülkiye müfettişi tarafından inceleme raporu düzenlenerek Adana Valiliği'ne verilmiş, Valiliğin İdare Mahkemesine yapmış olduğu başvuru süre yönünden reddedilmiştir.¹⁶ Bu konuda süre sınırlamasını dikkate almayan idare mahkemeleri de bulunmaktadır. Süre sınırlamasının mahalli idare kanunlarında farklı düzenlenmiş olması yürü-ü-

¹⁴ Teftiş Kurulu Tüzüğü'nün 60'ıncı maddesinde; “Müfettişler, teftişleri sırasında, acele olarak düzeltilmesini gerekli gördükleri bir konuya rastlarsa, buna ilişkin görüşlerini, Başkanlığa bir inceleme raporuyla iletirler. Bu raporlar üzerine 52, 53 ve 54'üncü maddeler hükümleri gereğince işlem yapılır.” denilmektedir.

¹⁵ 7.12.2004 tarihli ve 5272 sayılı Belediye Kanunu, 03.05.2007 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır.

¹⁶ Adana İdare Mahkemesinin 23.11.2006 tarih Esas No; 2006/3934, Karar No; 2006/3196 Sayılı Kararı.

lecek işlemlerin niteliğinin ne olması gerektiği konusunda tereddütler ortaya çıkarmıştır. Kanunlarda sürelerin idari yargıya başvuru sürelerinden daha kısa tutulmuş olması, “idari yargıya başvurunun” iptal davası değil idari itiraz olabileceği şeklinde yorumlanmaktadır.

Hukuka aykırı olduğu düşünülen meclis kararları üzerinde idari vesayet yetkisi kullanılırken karşılaşılan ikinci önemli sorun, büyükşehir sınırları içerisinde yer alan ilçe ve ilk kademe belediye meclis kararlarının, hukuka uygunluk yönünden incelenmesi ve denetlenmesinde görülmektedir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nun 14’üncü maddesinde; “bütçe ve imarla ilgili olan kararlar dışındaki kesinleşen belediye meclis kararlarının yedi gün içerisinde büyükşehir belediye başkanına gönderileceği, kesinleşen kararların iptali için on gün içinde idari yargıya başvurulabileceği” hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm doğrultusunda, büyükşehirlerde ilk kademe belediye meclis kararları, mülki idare amirine değil, sadece büyükşehir belediye başkanına gönderilmektedir. Bazı ilçelerde ise hem mülki idare amirine, hem de büyükşehir belediye başkanına gönderilmektedir. İlk kademe belediyelerinde, bu düzenleme sebebiyle mülki idare amirlerinin kullanması gereken idari vesayet yetkisi büyükşehir belediye başkanı tarafından kullanılmaktadır. Bu durum, idari vesayet denetiminin mantığına ve anayasada tanımlanan idari vesayet denetiminin merkezi idare tarafından kullanılacağına ilişkin hükmüne aykırılık oluşturmaktadır. Teftiş ve denetimlerde hukuka aykırı olduğu tespit edilen, ilk kademe belediye meclislerinin almış olduğu kararların iptali için, hangi makama inceleme raporu verileceği belirsizdir.

Hukuka aykırı olduğu düşünülen meclis kararları üzerinde, idari vesayet yetkisi kullanılırken karşılaşılan üçüncü önemli sorun kanunda yer alan idari yargıya başvurma kavramının niteliğinin açıkça belli olmamasıdır.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nda idari dava türleri açıkça belirtilmiştir.¹⁷ İdari Yargılama Usulü Kanununun 2’nci maddesinin 1’inci fıkrası

¹⁷ 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 2’nci maddesinde İdare Mahkemelerinin bakacağı dava türleri “a) (İptal: Ana. Mah.nin 21.9.1995 tarih ve E:1995/27, K:1995/47 sayılı kararı ile Yeniden Düzenleme: 8.6.2000 – 4577/5 md.) İdari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılan iptal davaları, b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları, c) (Değişik: 18.12.1999-4492/6 md.) Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan her türlü idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar.” şeklinde belirlenmiştir.

sının (a) bendinde iptal davaları; “İdari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptali için menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan” davalar olarak tanımlanmıştır. İdari dava türleri içerisinde kamu yararı veya idarenin bütünlüğü açısından vesayet makamlarının iptal davası açılabileceğine ilişkin bir düzenleme yer almamıştır.

İptal davalarında önkoşul olan “menfaat ihlali” kavramı, teoride ve yargısal içtihatlarda, dava konusu kararlarla bir “ilişki”, o karardan “etki”lenme olarak ele alınmaktadır. Söz konusu “etki”, bir hakkın ihlalinin gerektirmeyen, “yarar” veya “çıkar” anlamı taşımayan bir “ilgi” terimiyle karşılanmaktadır.¹⁸

1994 yılında 4001 sayılı Yasa ile İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 2’nci maddesinde değişiklik yapılmış, iptal davasının ön koşulu olan “menfaat ihlali” kavramı yerine, “kişisel hak ihlali” kavramı getirilmiştir. Ayrıca “çevre, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, imar uygulamaları gibi kamu yararını yakından ilgilendiren” idari işlemlere karşı açılacak iptal davaları, “kişisel hak ihlali” koşulu dışında tutulmuştur. Bu yasa değişikliği Anayasa Mahkemesinin¹⁹ kararıyla iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu kararda hak arama özgürlüğünün kısıtlandığı birçok işleme karşı dava yolunun kapatıldığı gerekçesiyle değişikliğin Anayasanın 2 ve 36’ncı maddelerine aykırılık teşkil ettiği kanaatine varmıştır.

Hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle valiler tarafından açılan iptal davalarında, idare mahkemelerinin, yapılan başvuruları vesayet denetiminin bir gereği olarak kabul etmediği, menfaati zedelenen kişilerin açmış olduğu bir iptal davası şeklinde değerlendirildiği görülmektedir. Konuyla ilgili örnek vermek gerekirse; Afyon İl Genel Meclisinin bir kararına karşı, İl Valisinin 5302 sayılı Kanun doğrultusunda idari yargıya başvuruda bulunduğu, Mahkemenin bu başvuru üzerine, davacı olarak başvuruyu yapan Valiyi, hasım olarak İl Özel İdaresini belirlediği görülmüştür. Valiliğin itirazı üzerine hasım olarak İl Genel Meclisi belirlenmiştir. Valinin Danıştay Üyeliğine atanması üzerine Afyonkarahisar İdare Mahkemesi’nin vermiş olduğu kararda; “İl Valisi sıfatına sahip olan ve meclis kararının iptalini istemekte menfaati bulunan davacının Danıştay Üyeliğine atanması ve İl Valisi sıfatının sona ermesi sebebiyle İdari Yargılama Usul Kanunu’nun 26/1 maddesi gereğince dosyanın işlemiden kaldırılmasına” karar verdiği incelenmiştir.²⁰

¹⁸ Sıddık Sami Onar, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, Hak Kitabevi, İstanbul, 1966, s. 1780.

¹⁹ Anayasa Mahkemesi’nin 21.09.1995 tarihli ve E. 1995/27, K. 1995/47.

²⁰ Afyonkarahisar İdare Mahkemesinin Esas No; 2006/898 ve Karar No; 2007/5 Sayılı Kararı.

Benzer şekilde Muğla ilinde İl Genel Meclisinin almış olduğu bir karara karşı Muğla Valiliği tarafından Muğla İdare Mahkemesinde açılan iptal davasında, mahkemenin vermiş olduğu kararda²¹; “5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’nun 15’inci maddesi hükmü karşısında dava konusu uyuşmazlığın hangi yöntemle ve hangi mercii tarafından çözümlenebileceği, maddede belirtilen “idari yargıya başvurulabilir” ifadesinden ne anlaşılması gerektiğinin belirlenmesine, başka bir anlatımla valiliğe verilen yetkinin Danıştay’da karara bağlanacak bir itiraz yolu mu yoksa idari yargıda açılacak dava yolu mu olduğunun belirlenmesine bağlıdır. (...) Vali tarafından dava açılması söz konusu olmadığına göre, maddede yer alan “idari yargıya başvurulabileceği” ifadesi ile Danıştay’ın amaçlandığı, bunun da itiraz niteliğinde olması nedeniyle uyuşmazlığın Danıştay Kanunu’nun 42’nci maddesi uyarınca Danıştay Birinci Dairesince karara bağlanacağı açıktır.” şeklinde karar vermiştir. Konu il özel idareleriyle ilgili olsa da, İl Özel İdaresi Kanunu’ndaki düzenleme, Belediye Kanunu ile paralel bir düzenlemedir ve kullanılan ibareler aynı niteliktedir. İdare mahkemesi vermiş olduğu kararda, Kanunda geçen “idari yargıya başvurma” kavramının niteliğinin açık olmadığına vurgu yaptıktan sonra, bu ibareden anlaşılması gerekenin Danıştay Birinci Dairesi olduğuna vurgu yapmıştır.

“İdari yargıya başvuru” kavramının niteliğine açıklık getirecek bir karar da Danıştay Birinci Dairesi tarafından verilmiştir.²² Danıştay Birinci Dairesi, İl Özel İdaresi Kanunu’nun 27’nci maddesine istinaden yapılan bir başvuruda; “Valinin kesinleşen encümen kararlarının uygulamasını durdurarak, idari yargı yerlerine başvurabileceğine ilişkin hükmü” usul hukuku açısından öncelikle niteliğinin saptanması gerektiği, yani idari yargıya başvurudan kastın iptal davası mı, yoksa idari itiraz yolu mu olduğunun açıklığa kavuşturulması gerektiği üzerinde durmuş ve “idari yargıya başvuru” kavramının “idari itiraz” yolu olduğuna karar vermiştir. Bu kararda iptal davasının idari yargı rejimini benimsemiş olan hukuk sistemlerinde, idari işlemlerin yargısal denetimini sağlayan genel dava yolu olduğu, bu sebeple idari işleme karşı dava açılabilmesi için, yasada iptal davası açılabilmesine ilişkin hüküm bulunmasına gerek olmadığına vurgu yapılmıştır. Ayrıca kararda idari vesayet yetkisinin, merkezi idare ile mahalli idare arasındaki bütünlüğü sağlamaya yönelik bir hukuki araç olduğu belirtilmiş ve mevzuatta yer alan “idari yargıya başvuru” kavramının vesayet denetimini sağlayan yollardan biri olan “idari itiraz” yolu olduğu ortaya konulmuştur. Kararda; “genel dava teorisine göre, idari işlemler hakkında

²¹ Muğla İdare Mahkemesinin Esas No; 2007/418 ve Karar No; 2007/608 Sayılı Kararı.

²² Danıştay Birinci Dairesi, Esas No; 2006/1186, Karar No; 1286 (08/12/2006).

menfaati ihlal edilen herkese tanınmış olan iptal davası açabilme hakkının, kanunda sadece valiye verilmiş olması ve süresinin on günle sınırlandırılmış olmasının da, iptal davası dışında idari itiraz yolunun öngörüldüğünü ortaya koymaktadır.” şeklinde yorumlanmıştır.

Bu örnek kararda da açıkça görüldüğü üzere, vesayet yetkisi kapsamında idare mahkemelerine yapılan başvurular birçok karışıklığa sebebiyet vermektedir ve idare mahkemeleri yasadaki görevlerinin gereği olarak bu başvuruları menfaati zedelenen kişilerin açmış olduğu iptal davası olarak kabul etmektedir. Hâlbuki mülki idare amirlerinin hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine idari yargıya başvurmaları, kendi menfaatleri sebebiyle değil kamu menfaati açısından ve idari vesayetin gereğidir. İdari vesayet yetkisi kapsamındaki işlemler, yargısal işlemler olmayıp idari itiraz niteliğindedir. Dolayısıyla İdari Yargılama Usul Kanunu’na göre bu başvuruların idari işlere ilişkin yetkisi olmayan idare mahkemelerine değil, idari itirazlara ilişkin karar alan Danıştay Birinci Dairesine yapılması gerekmektedir.

Danıştay Kanunu’nun 41 ve 42’nci maddelerinde Danıştay’ın idari işlerdeki görevlerine değinilmiştir. İdari işlerde görev başlıklı 41’inci maddesinde; “ İdari işlere ilişkin idari uyuşmazlıklar ve görevler Birinci Daire ve İdari İşler Kurulunda görülür.” denilmektedir. Birinci Dairenin görevleri 42’nci maddede düzenlenmiştir. Bu maddenin (1) fıkrasında; “Belediye Kanunu ile Danıştay’a verilip idari davaya konu olmayan işlere” bakma yetkisi Danıştay Birinci Dairesi’ne verilmiştir. Vesayet yetkisi kapsamındaki “idari yargıya başvurma” iptal davasına konu olamayacağına göre, bu kapsamdaki başvuruların Danıştay Birinci Dairesi’nde görüşülmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

SONUÇ

Belediye meclislerinin, hukuka aykırı olduğu düşünülen kararlarına karşı yürütülen işlemler ve mahkeme kararları, mevcut mevzuat çerçevesinde değerlendirildiği zaman, uygulamada bazı sorunların bulunduğu ortaya çıkmaktadır.

Yerel yönetimlerin işlemlerini hukuka uygunluk ve idarenin bütünlüğü açısından denetleme yetkisine sahip olan İçişleri Bakanlığı’nın, bu yetkisini kullanırken, hukuka aykırı meclis kararlarının iptali konusunda, idari itiraz yetkisine ilişkin mevzuatta bir hüküm bulunmaması, uygulamada karşılaşılan önemli sorunlardan biridir. Büyükşehir belediyelerinde hukuka aykırı olduğu düşünülen meclis kararlarına karşı idari yargıya başvurmada “10 günlük” süre sınırlamasının bulunması, bu ibarenin Belediye Kanunu’nda yer alması, büyükşehirlerde ilçe ve ilk kademe meclis kararlarının mülki idare am-

irinin denetimine tabi olmaması mevzuattan kaynaklanan diğer önemli sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır.

Belediye Kanunu'nun 23'üncü ve Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 14'üncü maddesinde yer alan; “mülki idare amiri hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine idarî yargı mercilerine başvurabilir” hükmünün, idari vesayet kapsamında yürütülecek bir işlem olduğu değerlendirilmektedir. Anayasa Mahkemesi'nin kararı ile idari vesayet kapsamında yürütülen işlemlerin, yargısal başvuru niteliğinde olmayıp idari işlem niteliğinde olduğu açıkça ortaya konulmuştur.

Belediye Kanunu'nda; “mülki idare amiri hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine idarî yargı mercilerine başvurabilir.” şeklindeki ibarede, idari yargıya başvurma hukuki niteliğinin açıkça belirtilmemiş olması sebebiyle, hukuka aykırı kararlara karşı bazı mülki idare amirleri idare mahkemelerinde iptal davası açma yoluna gitmişlerdir. Bu durum idari işlem niteliğinde olması gereken idari vesayet denetimi yetkisinin, yargısal denetime dönüşmesine sebep olmaktadır. İdari Yargılama Usul Kanununun 2'nci maddesinde idari dava türleri açıkça belirtilmiştir. İdari dava türleri içerisinde kamu yararı veya idarenin bütünlüğü açısından iptal davası açılabilceğine ilişkin bir düzenleme yer almamıştır. Kanunda dava türleri sayılırken menfaati zedelenenler tarafından iptal davası açılabilceği belirtilmiştir. Buna karşılık Danıştay Kanununda, Danıştay Birinci Dairesinin görevleri arasında “Belediye Kanunu ile Danıştay'a verilip idari davaya konu olmayan işler” şeklinde bir düzenleme yer almıştır. Vesayet yetkisi kapsamındaki “idarî yargıya başvurma” işlemlerinin iptal davasına konu olamayacağına göre, bu kapsamdaki başvuruların Danıştay Birinci Dairesi'nde görüşülmesi gerektiği düşünülmektedir. Şu ana kadar verilmiş olan mahkeme kararları da bu yöndedir.

Sonuç olarak, vesayet denetimi, idari bir denetimdir ve idarenin işlemlerinin yargısal denetiminin vesayet denetimi kapsamında değerlendirilmemesi gerekmektedir. Belediye meclislerinin hukuka aykırı olarak almış olduğu kararlara karşı, mülki idare amirlerinin “idarî yargıya başvuruları” idari itiraz niteliğindedir. Bu sebeple, Belediye Kanun'da geçen idari “yargıya başvuru” kavramından kasıt, idari işlem niteliğinde karar alan Danıştay Birinci Dairesi'ne yapılacak başvurulardır. Vesayet yetkisini kullanan mülki idare amirlerinin, hukuka aykırı meclis kararlarına karşı iptal davası açmaları, idari denetim niteliğinde olan “vesayet denetiminin”, “yargısal denetime” dönüşmesine sebebiyet vermektedir. Bu doğrultuda mahalli idare kanunlarında geçen “idarî yargıya başvuru” kavramının niteliğinin, düzenleyici işlemlerle ortaya konulması gerektiği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

Kitap ve Makaleler

- 1 GÖZÜBÜYÜK, Şeref – AKILLIOĞLU, Tekin, **Yönetim Hukuku**, 5. baskı.
- 2 GÜNDAY, Metin – **İdare Hukuku**, Ankara 2004.
- 3 NOHUTÇU, Ahmet – COŞKUN, Bayram, “5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun İdari Vesayet Denetimi Açısından Değerlendirilmesi”, **Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması**, 2007.
- 4 ONAR, Sıddık Sami, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, İstanbul, 1966, Cilt 2.

Mahkeme Kararları

- 5 Adana İdare Mahkemesinin 23.11.2006 tarih Esas No; 2006/3934, Karar No; 2006/3196 Sayılı Kararı.
- 6 Anayasa Mahkemesi Kararı, Esas No; 1987/18, Karar No; 1988/23, Tarih 22.06.1988.
- 7 Anayasa Mahkemesi’nin 21.09.1995 tarihli ve E. 1995/27, K. 1995/47.
- 8 Afyonkarahisar İdare Mahkemesinin Esas No; 2006/898 ve Karar No; 2007/5 Sayılı Kararı.
- 9 Danıştay Birinci Dairesi, Esas No; 2006/1186, Karar No;1286 (08/12/2006).
- 10 Muğla İdare Mahkemesinin Esas No; 2007/418 ve Karar No; 2007/608 Sayılı Kararı.

Mevzuat

- 11 1982 Anayasa’sı.
- 12 5393 sayılı Belediye Kanunu.
- 13–5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu.
- 14 1580 sayılı Belediye Kanunu (Mülga).
- 15 5272 sayılı Belediye Kanunu (Mülga).
- 16 Danıştay Kanunu.
- 17 İdari Yargılama Usul Kanunu.
- 18 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun.
- 19 Avrupa Yerel Özerklik Şartı.
- 20 Mülkiye Teftiş Kurulu Tüzüğü.

TÜRKİYE’NİN KENTLEŞME SÜRECİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Doç. Dr. A. Kadir TOPAL*

1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI

Basit bir ifadeyle bir şeyin varlığını sürdürebilmesi ya da nesnelerin ve süreçlerin değişebilme, dolayısıyla da gelişebilme özelliğinin korunabilmesi anlamına gelen sürdürülebilirlik kavramı (Tuna/Ceritli, 1997:24; Çağlar, 1997: 61); ilk olarak Birleşmiş Milletler Çevre Programı tarafından Dünya Çevre Üçüncü 10 Yılı nedeniyle bir rapor hazırlamakla görevlendirilen BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (UNWCED) başkanı Norveç eski Başbakanı GroHarlem Brundtland tarafından hazırlanan, 1987 tarihli “*Ortak Geleceğimiz*” adlı raporda (TÇSV, 1991) gündeme gelmiştir (Yaşamış, 1995:16; Görmez, 1997:86). Temel amacı, çevre sorunlarının uzun vadeli çözümleri ile çevreye uygun ekonomik kalkınmanın önkoşullarını incelemek olan ve ülkelere bu yönde öneriler getiren söz konusu raporda (Berkes/Kışlalıoğlu, 1990:324) çevreye uygun ekonominin temel koşulunun “Sürdürülebilir Kalkınma” olduğu ileri sürülmüş ve sürdürülebilir kalkınma “bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılamaktır” şeklinde tanımlanmıştır. Sürdürülebilir kalkınma kavramı, 1992 yılında toplanan *Rio Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı* sonucunda yayınlanan deklarasyonla da desteklenmiş, insan varlığının sürdürülebilir kalkınma kavramının merkezinde yer aldığı, bu tür bir kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için çevresel korumanın kalkınma programlarının bir tamamlayıcı/parçası haline getirilmesi gerektiği temel ilkeler olarak belirtilmiştir (Choi, 1994:37; Fuentes, 2002:110; Blassingame, 1998:1). 2002 yılında *Johannesburg Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi*’nde ise, belirlenen amaçların gerçekleştirilebilmesi için yerel yönetimlerin temel birimler olduğu vurgusu yapılmıştır (Evans/Theobald, 2003:782).

* KTÜİİBFKamu Yönetimi BölümüTRABZON.

Bununla birlikte, literatürde sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin başka tanımlar da yer almaktadır. Şöyle ki; Tuna ve Ceritli (1997:24) sürdürülebilir kalkınmayı, madde ve enerji alanında kendi kendini yenileyebilme ve masedebilme kapasitesinin aşılmadığı (varlıkların yenilenme kapasitelerinin altında kalındığı) bir kalkınma biçimi olarak tanımlanmaktadır. Meadowcroft'a (1997:429) göre ise, sürdürülebilir kalkınma, ekosistemin taşıma kapasitesinin üstüne çıkmadan insan varlığının yaşam kalitesinin yükseltilmesidir. Ayrıca; daha geniş bir perspektiften, sürdürülebilir kalkınma aşırı kullanım, kimyasal atık ve kirliliği asgari düzeyde tutarak, doğal çevrenin kendini yeniden üretmesini engellemeyen, belirli oranlarda da olsa kullanılan doğal kaynakların yerine yenileri ikame edilerek, gelecek kuşakları söz konusu kaynaklardan yoksun bırakmayan, böylece, kuşaklar boyu kendi kendisini sürekli yenileyebilecek kalkınma (Demir/Acar, 1997:211) şeklinde tanımlanmaktadır.

Bu bağlamda, Borghesi ve Vercelli (2003) sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin tanımlamaların ağırlıklı olarak gelir ve refah dağılımında adalet üzerine temellendirildiğini, ancak *kuşaklar arası (intergenerational) sürdürülebilirlik* kavramı tartışmalara dahil edilirken, mevcut kuşak içi (intragenerational) dengesizliklerin ihmal edildiğini belirtmektedir.

Ancak, burada şunu ifade etmek gerekir ki, sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk olarak 1987 tarihli Brundtland raporunda yer almasına rağmen, gerek 6 Eylül 1989 tarihinde Jefferson'un "Dünya hepimize aittir, bir kuşak kendi yaşam sürecinde üreyebileceğinden daha fazla borç bırakmamakla yükümlüdür" (Fisunoğlu, 1997:13) şeklindeki ifadesi, gerekse Roma Kulübü'nce 1971 yılında DennisDonella Meadows'a hazırlatılan ve nüfus miktarı, endüstriyel üretim, besin maddeleri, hammadde ve çevre kirliliği olmak üzere beş ayrı değişken ve aralarındaki ilişkiler üzerinde duran "Büyümenin Sınırları" adlı rapor (Kaplan, 1999:121), sürdürülebilir kalkınma kavramının temelini atmıştır denilebilir.

Temelde iktisadi kalkınma ile çevre korumanın bağdaştırılabileceğini, kalkınma ile çevre korumanın birbirini dışlayan değil, tam aksine, birbirini destekleyen olgular olduğu, toplumların hem çok gereksinim duydukları kalkınma çabalarını yürütebilmesinin, hem de çevrelerini tahrip etmeden bu amacı elde edebilmelerinin olanaklı olduğunu savunan ve çevresel korumanın yanı sıra ekonomik ve sosyal konuları da kapsayan (Camagni vd. 1998:105) sürdürülebilir kalkınma kavramının nasıl uygulanacağı konusunda bir görüş birliği olmadığı (Berkes/Kışlalıoğlu, 1990:325) ve kavramın belirsiz bir kavram olduğu, akıl çelici basitliği ve açıkça görülen anlamı, niteliğindeki belirsizliği daha da artırdığı, öyle ki kavramın herkese her şeyi söyler hale geldiği (Karaman, 1998:14;

Anderson/Leal, 1996:233; Çağlar, 1997:61; Camagni vd. 1998:105) yönündeki tartışma ve eleştirilere rağmen, söz konusu kavramın kullanım alanı giderek genişlemiştir. Şöyle ki; başlangıçta iktisadi kalkınma ve çevre korumanın birbirine alternatif oluşturmadığı, hatta iki olgunun birbirini tamamlayan bir niteliğe sahip olduğu fikrini seslendirmek için kullanılan sürdürülebilir kalkınma bu bağlamda sürdürülebilirlik daha sonra, tarım, ormancılık, turizm, kent, kentleşme vb. alanlarda kullanılmaya başlanmış ve sürdürülebilir ormancılık, sürdürülebilir tarım, sürdürülebilir turizm, sürdürülebilir kent ve sürdürülebilir kentleşme gibi kavramlar sürdürülebilirlik tartışmalarına dâhil edilmiştir.

Bu çalışmada, hizmetlerin optimum düzeyde sunulduğu, üzerinde yaşayan nüfusun ihtiyaçlarının karşılanmasında, kentin hizmet kapasitesinin aşılmadığı (altında kalındığı) ve kentsel yapılanması içinde nüfusun ve kentsel fonksiyonların, fiziksel, sosyal, ekonomik, kültürel ve hatta siyasal alanlarda kenti tehdit etmesinin söz konusu olmadığı (Tuna/Ceritli, 1997:24) gelişme sürecinde kaynakları optimum kullanan ve yerine koyabilen (Şengül, 2001:133) kentleşme türü olan sürdürülebilir kentleşmenin gerçekleştirilmesinde kırsal kalkınmanın önemi üzerinde durulacaktır.

2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE KENTLEŞME/KIRSAL KALKINMA BAĞIMLILIĞI

Bilindiği gibi, ilk insan yerleşimleri, kırsal insanın tarımsal alandaki başarıları ve bunun ortaya çıkardığı gıda ve emek fazlalığı sonucu mümkün olabilmıştır (Antrop, 2004:9). Günümüze dek süregelen bu bağımlılık ilişkisini, Midmore ve Whittaker (2000:174) şöyle ifade etmektedir: Kentsel yerleşim alanlarının insan yaşamı için önemli olmasına rağmen, kırsal alanlar da doğal kaynak ve gıda maddesi arzı, dinlenme ve diğer çevresel hizmetler ile yaşam kalitesinin korunması ve devamı için son derece önemlidir. Bu bağlamda, Tveitdal (2004:7) kırsal gelişim ile kentsel gelişimin birbirinden bağımsız ya da karşıt olgular olarak düşünülemeyeceğini, aksine sürdürülebilir kalkınma için birbiriyle etkileşim ve bağımlılık ilişkisi içinde olan etkin bir kırsalkentsel kalkınma stratejisinin uygulanması gerektiğini savunmaktadır. Benzer şekilde, Hoogstra (2004:2) kentleşmenin yalnızca kentsel alanlarda meydana gelen bir değişim/ gelişim olmadığını, bu olgunun aynı zamanda kentlerin kırsal hinterlandını da etkilediğini, başka bir deyişle, kentsel yığılmalar sonucu oluşan etkilerin kentin sınırlarını aştığını belirtmektedir.

Birleşmiş Milletler tarafından 1996 yılında İstanbul'da düzenlenen *İnsan Yerleşimleri Konferansı* ya da diğer adıyla *Habitat II Kent Zirvesi*'nde de kırsal ve kentsel kalkınmanın birbiriyle ilişkili olduğu, kentsel alanı iyileştirmenin

yanı sıra kırsal alandaki altyapı, diğer kamu hizmetleri ve istihdam olanaklarının artırılması, böylece kırdan kente göçün minimize edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bunun için de orta ve küçük ölçekli kentlere önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Ertürk, 1998:233).

Öte yandan, *T. C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Kırsal Kalkınma Grubu*’nun hazırladığı “*Avrupa Birliğine Üyelik Yolunda Türkiye Kırsal Kalkınma Raporu*” adlı çalışmada (TKİB, 2003:29), kentleşme sürecinin, kırsal alanda başlayıp kentlere doğru uzanan bir sürekliliği ifade ettiği, bu sebeple kentlerde karşılaşılan sorunlardan büyük bir kısmının çözümünün kırsalda yattığı, bu anlamda kırsal kalkınmanın, kentleşmenin hızını yavaşlatan ve kentleşme sorunlarının daha az yaşanmasını sağlayan bir yöntem olduğu ifade edilmektedir.

Ancak, uygulamaya bakıldığında, hızlı bir kentleşme süreci yaşayan az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin, kentsel ve kırsal alanların tek bir sisteme ait iki ayrı parça olduğunu kavramada ve bu parçalardan birini etkileyen kararların diğerini de etkileyeceğini anlamada başarısız olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle, söz konusu ülkeler kırsal ve kentsel gelişmeyi farklı olgular olarak görme eğilimindedirler. Nitekim, bu ülkelerin kırsal ve kentsel gelişim için birbirinden ayrı kurumsal yapılar oluşturmaları, bu eğilimin en açık göstergesi durumundadır (UN, 2001:2).

Gelişmekte olan ülkelerin birçoğunda gözlemlenen bu durumun nedenini, Epstein ve Jezeph şöyle açıklamaktadır (2001:1443): Gelişmiş ülkeler büyük ölçüde kentleşmiş ülkelerdir ve buna bağlı olarak bu ülkelere ilişkin gelişme/büyüme paradigmaları içinde kentlerin önemli bir yeri vardır ki bu durum, “*Gelişme paradigmalarında kentsel ön yargı*” (urban bias) olarak adlandırılmaktadır. Bu noktada gelişmiş ülkeler için bir sorun yoktur. Ancak, birçok azgelişmiş ülke politikacısı ya da üst düzey yöneticisi de, gelişmiş batı ülkelerinin üniversitelerinde eğitim görmüş olmalarının etkisiyle, aynı kentsel önyargıyı kendi kalkınma politika/paradigmalarına yansıtmakta, böyle bir yaklaşım ise yeterli sanayi istihdamı yaratamayan ve nüfusunun çoğu kırsal karakterli yerleşim birimlerinde yaşayan söz konusu ülkeler için önemli sorunlar doğurmaktadır. Bu ülkeler kıt kaynaklarını büyük ölçüde kentsel gelişmeye yönlendirerek, kırsal alanları ihmal etmektedir.

Epstein ve Jezeph’ e göre (2001:1444), kırsal alanların ihmali yüksek yoksulluk düzeyi ile sonuçlanmakta, dolayısıyla yoksul aileler işsizlik, konut, sağlık ve eğitim gibi ihtiyaçlarına çözüm üreteceği ümidiyle, özellikle büyük kentsel merkezlere göç etmektedir. Kitlel boyutlardaki kırsal göçler ise kent-

sel merkezlerin büyük kaynak açığıyla karşılaşmalarına neden olmaktadır. Ayrıca, yüksek oranlı göç alan birkaç büyük kentin altyapısına ilişkin yatırım kararları da, söz konusu kentlerin daha büyük oranda göç almasına neden olmaktadır.

Birçok gelişmekte olan ülkede uygulanan ve kentsel önceliği kalkınma/gelişme politikalarının merkezine yerleştirerek kentsel yerleşim birimlerini önceleyen, buna karşılık kırsal alanları ihmal eden bu politikalar yerine, Epstein ve Jezeeph kırsalkentsel bağımlılığı dikkate alan yeni kalkınma/gelişme politikalarının uygulanması gerektiğini ileri sürmektedir. Bu politikalarla birlikte, kırsal ve kentsel yerleşmeler arasındaki sosyoekonomik farklılaşma azaltılacak ve kırsal göç yavaşlatılmış olacaktır. Ayrıca, kırsal ve kentsel gelişim sınırlı kaynaklar için birbiriyle rekabet eden değil, birbirini tamamlayan olgular olarak düşünülecektir.

Bu bağlamda Brown (2003:168), kırsal alandaki tarımsal ya da diğer yatırım teşviklerinin, kırsal alanlarda yaşayanları buralarda yaşamak konusunda cesaretlendireceğini, böyle bir stratejiden yoksun olunduğunda ise kırsal fakirliğin kentsel fakirliği besler hale geleceğini belirtmektedir.

Buraya kadar sürdürülebilirlik kavramı ve sürdürülebilirlik açısından kentsel gelişme ile kırsal kalkınmanın birlikte yürümesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Aşağıda ise bu açıklamalar ışığında, önce Türkiye'nin kentleşme süreci değerlendirilmiş, daha sonra ise kırsal kalkınma çabaları ve sorunlar ele alınmıştır.

3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE TÜRKİYE'NİN KENTLEŞME SÜRECİ

Kentleşme, ekonomik gelişmeye paralel olarak kent sayısının artması ve kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplumda artan oranda örgütlemeye, uzmanlaşmaya ve insanlar arası ilişkilerde kentlere özgü değişikliklere yol açan nüfus birikim süreci olarak tanımlanabilir (Ertürk, 1995:87; Ünal vd., 1998:103; Keleş, 1990:5; Fındıklı, 1997:11). Başka bir ifadeyle kentleşme, sanayileşmenin işgücünü çekmesi, tarımsal üretimin de fazla nüfusu itmesi sonucu, nüfusun kırsal alanlardan şehir merkezlerine doğru kitlesel boyutlarda akın etmesi sürecidir (Demir/Acar, 1997:132).

Kentleşme, iki ucu olan bir çözülme, yoğunlaşma ve akım olayıdır. İki uçtan birisi kır, diğeri ise kenttir. Çözülme, tarımsal üretimde verim düşüklüğü, tarımsal gelirin azlığı, gelirin ve toprak iyeliğinin dengesiz dağılması, mülkiyetmiras düzenine bağlı olarak tarım topraklarının giderek parçalanması ve tarımsal üretimde daha çok makine daha az insan kullanımı sonucu kırdan oluşmaktadır. Yoğunlaşma ise, barınma, eğitim, sağlık, ulaşım vb. olanakların fazlalığı,

Üretim maliyetlerinde düşme ve gelirdede artışa yol açan uzmanlaşma (içsel ekonomiler); tamamlayıcılık ilişkisi içinde olan işletmelerin birbirlerinden saēladıkları yerleşme ekonomileri (localization economies); farklı ekonomik etkinlikleri gerçekleştiren birimlerin bir arada olma sonucu saēladıkları kentleşme ekonomileri (urbanization economies) nedeniyle kentlerde oluşmaktadır (Nakamura, 1985:108; Parr, 2002:718719; Moomav; 1988:150: Kartal, 1992:33).

Yukarıdaki tanımlamalardan da anlařılacaēı gibi kentleşme basit bir demografik olgu olmayıp, sanayileşmenin bir yan ürünü olduēu kadar tarımsal gelişmeyle de ilişkilidir. Nitekim gelişmiş Batı lkelerinde kentleşme süreci, bir yandan tarımsal verimlilik artışları sonucu işgücü fazlası oluşması, bir yandan da sanayileşmeye baēlı olarak kentsel alanlarda ihtiyaç gösteren işgücü talebi ile ivme kazanmıştır. Başka bir ifadeyle, söz konusu ülkelerde sanayileşmeye koşut bir kentleşme süreci yaşanmış, bir taraftan kırsal işgücü fazlası kentsel alanlardaki sanayi sektöründe istihdam edilirken, diēer taraftan tarımsal verimlilik artışları sonucu, giderek büyüyen kentsel nüfusu besleyebilecek tarımsal artı deēer saēlanabilmiřtir. Gelişmiş Batı lkelerinin kentleşmesanayileşme süreçleri incelendiēinde, kentleşmenin sürekli bir ekonomik büyümeye eşlik ettiēi (Fay/Opal, 2000:3), istihdam olanaklarının, tarım sektöründeki azalışlara paralel olarak, önce sanayi sektöründe, daha sonraları ise hizmet sektöründe geniřlediēi görülmektedir.

Ne var ki, günümüzün gelişmekte olan ülkeleri ve bu arada Türkiye’de yaşanan hızlı kentleşme süreci, gelişmiş ülkelerin geçmişte tecrübe ettiēi kentleşme tipiyle uyuşmamakta, yakın ilişki içinde olmakla birlikte, sanayileşme ile orantılı bir seyir izlememektedir (İsbir, 1991:39). Aşırı nüfus artışına eşlik eden hızlı ve saēlıksız kentleşme; söz konusu ülkelerin çarpıcı özelliklerinden biridir. Kırsal kesimde toprakinsan ilişkilerindeki çarpıklıklar, toprak mülkiyetinde dengesizlikler, tek ihraç ürününe baēımlılık ve devletin yerli tarımsal üretim karşısında ithal gıda maddelerini destekleyici fiyat politikaları sonucu insanlar kırdan koparak kentlere akın etmektedirler. Kentler ise, sınaı ve ticari gizilgce sahip olmadıkları için, nüfusun büyük bölümü işsiz kalmakta ya da marēinal sektörde çalışmakta, kötü barınma koşulları altında yoksulluk içinde yaşamaktadır (Kaplan, 1999:81). Türkiye’de 1950’li yıllardan itibaren gerçekleştirilen altyapı yatırımlarına paralel olarak tarımda makineleşme kırsal yörelerde, bir yandan tarımda sermaye malı kullanımını yoēunlařtırarak işgücü fazlalıēına yol açarken, öte yandan hem genel ekonomik yapının, hem de tarım sektöründeki sosyal yapının deēiřmesi sonucunu getirmiştir. Önceleri Marshall yardımı çerçevesinde küçük oranlarda pulluk, traktör ve biçerdöver gibi tarımsal üretim

araçlarının tarıma girmesi ve giderek öngörülenin üstüne çıkması, daha sonraları tarımsal üretime tanınan kredi ve sübvansiyonlar dağınık bir makineleşmeye yol açmıştır. Bu tür bir makineleşme, tarımsal üretimdeki bir bakıma belirli bir düzenleme sayılan geleneksel ve geçimlik üretim faaliyetini, makineleşme şokuyla tekrar dağınık ve düzensiz duruma getiren bir olay olmuştur (Karaman, 1998: 1516).

Tarım sektöründeki bu düzensizlik, bu sektördeki işgücünün istihdamını da çok belirsiz bir hale getirerek genelde tarımsal işgücünü etkileyecek bir itici faktör niteliğini kazandırmıştır. Öyle ki, makineleşmenin açığa çıkardığı işgücü miktarından daha fazla işgücü veya fiilen tarımda çalıştığı kabul edilen işgücü, tarımsal faaliyetin dışına çıkarak herhangi bir uzlanıma sahip olmadan yerleşim merkezlerine akmaya başlamıştır. Bu açıdan bakılınca kırsal alandan kalkan iç göçü, sektörler arasındaki işgücü transferi şeklinde değil, tarım sektöründen kente gelen bir işgücü transferi şeklinde değerlendirmek gerekir. Bunun sonucu olarak da kente göçen kırsal işgücü belirli bir uzlanıma sahip olmadığı için ya hizmet sektöründe tekrar gizli işsiz niteliği kazanmış ya da marjinal sektör adıyla anılan seyyar satıcılık ve ayakkabı boyacılığı gibi faaliyetlerde bulunmuşlardır (Karaman, 1998:16).

Üretim faktörlerinin bileşimindeki değişme de, tarımda verimi etkileyerek bir diğer itici nedene yol açmıştır. Bu da daha çok, miktarı sınırlı olan üretim faktörü niteliğindeki toprağın karşısında miktarı bollaşan işgücü faktörünün verimliliğinin azalmasıdır. Bilindiği gibi, üretim faktörlerinin hepsi sabit tutulup, yalnız biri artırıldığında, bir süre sonra “azalan verimler”le karşılaşılır. Bu iktisadi kanun, tarıma teknolojinin girmesi sonucu, Türkiye’deki tarım sektörünü önemli ölçüde etkilemiştir. Kısaca, toprakların miras yoluyla küçük parçalar haline gelmesi, zaten yetersiz olan ekilebilir arazide önce işgücünün verimini azaltmış, daha sonra ise söz konusu verim azalması sermaye mallarını da kapsamı içine almıştır. Böylece kredi şeklinde desteklenen makineteçhizat biçimindeki tarımsal sermaye alımları, verimin düşmesi sonucu çiftçinin borç yükünü artırırken, aynı zamanda onun daha belirgin bir biçimde geçim sıkıntısıyla karşılaşmasına yol açmıştır. Bu da alandan alana, yani kırsal alandan kentsel alana yalnızca işgücü değil, geniş anlamıyla bir nüfus transferine yol açmıştır. Ayrıca kırsal alanların yerleşim birimleri olarak kabul edilen köylerde, eğitim ve sağlık gibi sosyal hizmetlerle, kültürel hizmet arzı yok denecek kadar az olmuştur. Altyapı yatırımlarının yalnızca ulaştırma yatırımlarıyla sınırlı kalması, sağlık, eğitim ve kültürel gelişmeyle ilişkili yatırımların bu yerleşimlere götürülmemesi, kırsal alanlarda yaşayanları bu ihtiyaçlarını kentlerde karşılamaya

yönelmiştir. Bu durum ise kırsal alanlardan kentsel alanlara nüfus transferini sağlayan bir diğer faktör olmuştur (Karaman, 1998:1617).

Öte yandan, özellikle 1980’li yıllardan sonra tarımsal ürün sanayi ürünü arasındaki iç ticaret hadleri tarımsal ürünler aleyhine gelişmiştir. Öyle ki; tarımsal ürünlerin sanayi ürünlerine göre fiyat değişiminde; özellikle 1990’lı yıllardaki düşüşün çok önemli olduğu ve açılan makasın % 45’lere varan kaynak transferine yol açtığı görülmektedir (DPT, 2000:56). Yine aynı dönemde, uluslararası piyasalarda da tarımsal ürün fiyatlarında reel düşüşler yaşanmış ve tarımsal ürün ihracatçılarının gelirlerinde önemli azalmalar meydana gelmiştir. Şöyle ki; 1980 sonrası dönemde uluslararası piyasalarda tarımsal ürün fiyatları sanayi ürünü fiyatlarına göre düşme eğilimi göstermiştir. Bir başka ifadeyle, tarımsal ürün fiyatları düşerken, sanayi ürünü fiyatları yükselme eğilimi göstermiş, bunun sonucu olarak da tarım ve sanayi ürünleri arasındaki dış ticaret hadleri tarım aleyhine bozulmuştur. Bu bozulmanın bir göstergesi olarak yapılan hesaplamalar, tarımsal ürün ihracatıyla sanayi ürünü ithalatı arasında yapılmış ve çarpıcı bir sonuç olarak, 1981’den 1990’a kadar bu azalmanın % 30 civarında olduğu ve ortalama yıllık azalmanın da % 3 civarında gerçekleştiği hesap edilmiştir. Ülkeler arasında bakıldığında ise, bu azalma tarımsal ürün ihraç eden kalkınmakta olan ülkeler için % 40, tarımsal ürün ihraç eden kalkınmış ülkeler için ise % 20’dir (Fisunoğlu, 1997:61). Tarım sektöründe yaşanan bu tür bir gelişme de önemli bir itici faktör olarak tarımsal işgücünün kırsal alanlardan kentsel alanlara göç etmesi sonucunu doğurmuştur.

Bütün bu etkileşimler sonucunda günümüz Türkiye’sinde nüfusun % 64’ü kentlerde (DPT kabulüne göre nüfusu 20.000’den fazla olan yerleşim birimlerinde) yaşamaktadır (DPT, 2001:153). Kentsel yönetim birimleri olarak kurgulanmalarına rağmen, bugün kırsal yerleşim birimlerine de dayatılan belediye örgütleri açısından bakıldığında ise yukarıdaki oran daha da yükselmekte ve belediye nüfusun toplam nüfus içindeki oranı %76’lara çıkmış görünmektedir. Ancak burada şunu ifade etmek gerekir ki, Türkiye ölçeğinde özellikle 1950 sonrasındaki sosyoekonomik ve siyasal gelişimlere endeksli olarak gelişmeye başladığı noktada hemfikir olunan “Kentleşme” olgusu (Öner, 1998: 6869), batıdaki sanayileşme ve tarımda modernleşmenin doğal bir türevi biçiminde değil; temelde kent yoksulluğunu kır yoksulluğuna tercih eden bir göç biçiminde gelmiştir. Nitekim bu süreçte toplam nüfus üç kat artarken kentsel nüfustaki artış sekiz kat olarak gerçekleşmiştir. Bunun sonucunda Türkiye kentlerinin temel karakteristikleri yoksulluk ve sefalet mahalleleri, yasa ve hukuk tanımazlık, başıbozukluk, günlük yaşamda kargaşa, ulaşım ve altyapı yetersiz-

liği, kirlilik, denetimsiz büyüme; tümüyle kaçak yapılardan oluşan kent parçaları, kontrolsüz ve plansız büyüme, konut ve arsa yetersizliği, kent kimliği sorunu, toplumsal huzursuzluk ve güvenlik sorunları bireylerin birbirlerine, sivil toplum örgütlerine ve kent yönetimine yabancılaşmaları eksenlerinde şekillenmiştir (DPT, 2001:153; Öner, 1998:67).

Kentleşme sağlıklı bir planlama süreci yaşamamış, planlar yönlendirme yerine kentin kendiliğinden gelişimini esas alan imar ıslah gibi uygulamalarla yönlenen konuma gerilemiştir. Ülkesel yerleşim politikalarının yanı sıra sektörel politikalar ve master planların eksikliği, özellikle tarım, hayvancılık, eğitim, sağlık, teknik altyapı, turizm, sanayi, çevre vb. alanlardaki kamu yatırımlarının günlük kararlarla yürütülmesine ve imar planlarını yönlendirecek sağlıklı bir çerçevenin oluşturulamamasına yol açmıştır (DPT, 2001:153).

Basit anlamda nüfusun yer değiştirmesinin çok ötesinde ekonomik, toplumsal, kültürel ve politik alanda büyük çaplı dönüşümleri de beraberinde getiren kentleşme olgusu (Işık, 1999:282) Türkiye’de hem dikey hem de yatay anlamda dengesiz bir gelişim çizgisi izlemiş ve çoğunlukla ülkenin batısında yer alan büyük kentlerin daha da büyümesi sonucunu doğurmuştur. Bu kentlerde oturanların her alandaki gereksinimleri ve özlemleri katlanarak artmış ve bunları istenilen zamanda karşılayabilecek gerekli kaynak (insan ve maddi) bulunamaması sonucu ciddi darboğazlar ve yetersizlikler oluşmuştur (Göymen, 1997:69). Birçok az gelişmiş ülkede olduğu gibi, Türkiye’de de sermaye birikimi yetersizliğinin getirdiği sınırlama devleti kentsel alanlara yapılan yatırımları olabildiğince sınırlamaya itmiştir. Kaynakların öncelikli olarak sanayileşmeye yönlendirilmesi, kentsel altyapı ve birlikte tüketime ayrılan payın oldukça sınırlı kalmasına yol açmıştır. Kentleşme sürecinde ortaya çıkan talepler karşılanmayarak, bu sürecin gerektirdiği çözümlerin bulunması yerel toplulukların inisiyatifine bırakılmış, bunun sonucunda ise gecekondı, kayıt dışı sektör ve benzeri türden yerel topluluk temelli çözümler ortaya çıkmıştır (Şengül, 2001:186187). Özellikle 1960’ların sonu ve 1970’li yılların başlarında *gecekondulaşmayı önlemenin olanak dışı olduğu*, dolayısıyla *iş i olurluna bırakmaktan başka çare olmadığı* görüşü genel kabul görmüştür (Kartal, 1985:70).

Bütün bunlar Türkiye’nin 1950’li yıllardan sonra yaşadığı hızlı kentleşme sürecinin sağlıklı bir gelişim çizgisi izlediğini ve bu durumun, içinde bir yığın sorun barındıran kentsel formlar ortaya çıkardığını göstermektedir. Burada ş unu da ifade etmek gerekir ki, kalkınmanın yolu hizmet ve sanayi sektörlerinden geçtiği sürece kentleşme eğiliminin yön değiştirmesi mümkün değildir. Diğer bir anlatımla, kalkınma için gerekli olan sanayileşme ve hizmet sektörlerinin

güçlenmesi, ancak bu sektörlerin tüm girdilerinin bir arada bulunabildiği kentlerde mümkün olabilmektedir. Yani büyüme kaçınılmaz biçimde kentleşmeyi getirmektedir (Kozlu, 1994:282289). Bu bağlamda Friedman ve Alanso gibi kentleşme uzmanları, kentleşmeyi bir azgelişmişlik hastalığı olarak değil, aksine bir gelişme aracı olarak görmek gerektiğini savunmaktadırlar (Keleş, 1990:25).

Ancak kentleşme sanayileşmenin bir yan ürünü olmakla birlikte tarımsal gelişme ile de yakından ilişkilidir. Nitekim gelişmiş Batı ülkelerinde sanayi etkinliklerinin yoğunlaşması sonucu kentlerin giderek büyümesi, tarımda verim artışının sağlanması ile mümkün olabilmiş, tarımsal verimlilik artışları sonucu oluşan “artı değer” kentleşme ile ortaya çıkabilecek sorunların azaltılmasına olanak sağlayabilecek koşullar yaratmıştır. Öte yandan; söz konusu ülkelerde, üretimi içeren birinci çevrimden sağlanan aşırı birikim, başta kentsel altyapı yatırımları olmak üzere, doğrudan üretken olmayan ikinci çevrime yönlendirilmiş, bu yolla kentsel yatırımlara önemli kaynak aktarımları sağlanabilmiştir. Geniş ölçekli refah devleti uygulamaları, bu aşırı birikimin ikinci çevrime aktarılması ile mümkün olabilmiştir. Kentsel alanlar bu aktarımın ve refah devleti uygulamalarının merkezinde yer almıştır (Şengül, 2001:186). Böylece geçmişte gelişmiş ülkelerin sanayileşmelerine paralel olarak yaşadığı kentleşme süreci ve bu sürecin gerektirdiği finans kaynakları oluşturulabilmiştir.

Ne var ki, Türkiye’nin 1950’li yıllarda başlayan ve giderek hız kazanan kentleşme süreci, yukarıda sözü edilen her iki finans kaynağından yoksun bir gelişim seyri izlemiştir. Diğer bir ifadeyle, Türkiye ne 1950’den sonra tarımda makineleşmeye bağlı verim artışları sonucu önemli bir “artı değer” yaratabilmiş, ne de sanayileşme çabaları sonucu ikinci çevrime yönlendirilebilecek bir aşırı birikim elde edebilmiştir. Ayrıca, kentsel alanlarda arsa arz ve talebini spekülasyonların yönlendirmesi ve kentsel gelişmeye bağlı olarak oluşan rantların kente dönüşünün sağlanamaması da, kentleşmenin finansmanında kullanılabilecek önemli bir kaynağın kaybedilmesine sebebiyet vermiştir. Bu bağlamda gecekondulaşma, nitelik değiştirerek, kırsal alandan gelenlerin barınma sorunlarını çözen değil, kayıt dışı ekonominin bir parçası olarak hazine arazilerini yağmalayan, ormanları, tarım topraklarını yok eden bir yapıya dönüşmüştür. Bu bakımdan, Işık (1998:288) gecekondulaşmanın, hızlı kentleşmenin bir sonucu olmaktan çok, temel nedeni haline geldiğini belirtmektedir.

Sonuçta 50 yılı aşkın bir süredir yaşanmakta olan ve temel itici faktörü tarımsal verimlilik artışlarına bağlı kırsal işgücü fazlalığı, temel çekici faktörü ise kentsel alanlardaki sanayileşme, buna bağlı daha yüksek ücretle istihdam olanakları olmayan kentleşme süreci ile birlikte, yerleşim yerlerinin, gecekon-

duların, sanayileşmenin belirli bir plan hiyerarşisi içinde geliştirilememesine bağlı olarak kıyılar, çevre, kültürel miras, toplumsal yapı, teknik altyapı ve toplumsal donanım, tarıma elverişli topraklar, nüfus beslenme dengesi, olumsuz bir biçimde etkilenmiştir. Kuşkusuz böyle bir kentleşme sürecinin, gelişme sürecinde kaynakları optimum kullanan ve yerine koyabilen sürdürülebilir bir kentleşme süreci olduğunu kabul etmek mümkün değildir. Nitekim Pirenne kentleşme sanayileşme, kent kırsal alan ilişkisinin önemini şöyle ifade eder: Hiçbir uygarlıkta, kent yaşamı, ticaret ve sanayiden bağımsız olarak gelişmemiştir. Ne antik çağda ne de modern zamanlarda bu kuralın dışında kalan bir durum olmamıştır. İklim, halk ve din ayrılıkları, bu bakımdan, tıpkı çağların ayrılıkları gibi önemsizdir. Bu geçmişte, Mısır, Babil, Yunanistan kentlerinde, Roma ve Arap imparatorluklarında geçerli olmuş bir kuraldır; tıpkı günümüzde, Avrupa, Amerika, Hindistan, Japonya ve Çin kentlerinde geçerliliğini koruduğu gibi. Bu evrensellik, zorunlulukla açıklanmaktadır. Gerçekten bir kent grubu, ancak yiyecek maddelerini dışarıdan getirerek yaşayabilir. Ancak, bu dış alımın buna denk düşen ya da bununla eşdeğerdeki mamul ürünlerin dış satımıyla dengelenmesi zorunludur. Böylece, kentle çevresindeki kırsal bölge arasında sıkı bir karşılıklı hizmet ilişkisi kurulur. Bu karşılıklı bağımlılığın sürdürülebilmesi için ticaret ve sanayi vazgeçilmez öğelerdir; sürekli bir alışveriş sağlamak için birincisi, değişim amacıyla mal sağlamak için de ikincisi olmasaydı, kent yok olup giderdi (Pirenne, 1994:103104). Yine bu bağlamda Erdoğan ve Ejder (1997:21), dünyayı ekonomik, fiziksel, psikolojik ve hemen her yönüyle besleme ve desteklemenin kırsal alanın omuzlarına yüklü olduğunu ifade etmektedirler.

Şu halde sağlıklı ve sürdürülebilir kentleşmenin sağlanabilmesinde, kentin dış alım, altyapı ve sosyal donanımlarını mümkün kılacak birikim için sanayileşme önemli olduğu kadar, bunu karşılayabilecek, ekonomik, sosyal ve fiziki şartlara sahip kırsal alanların oluşturulması da önemlidir, hatta zorunludur. Başka bir ifadeyle, sağlıklı ve sürdürülebilir bir kentleşmenin sağlanabilmesi, sosyoekonomik bakımdan sağlıklı bir kırsal kalkınmayla mümkün olabilir.

4. TÜRKİYE'DE KIRSAL KALKINMA ÇABALARI

Literatürde kırsal alana ilişkin farklı tanımlamalara rastlamak mümkündür. Şöyle ki; bir tanımlamaya göre kırsal alanlar, nüfus yoğunluğunun düşük olduğu, ekonomik hayatın daha çok tarım kesimi üzerine kurulu bulunduğu, doğal koşulların ve geleneksel değerlerin gündelik hayatın şekillenmesinde etkin olduğu, eğitim, sağlık ve haberleşme gibi imkânların yeterince gelişmemiş olduğu mekânlardır (TKİB, 2003:12). DPT *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı* çalışmalarında ise kırsal alanlar kentsel yerleşmeler dışında kalan, yaşam ortamı

ve ekonomik aktiviteleri, önemli ölçüde doğal üretim kaynaklarının kullanım ve değerlendirilmesine bağlı, ekonomik toplumsal kültürel gelişme süreci görece olarak yavaş ilerleyen, teknolojik gelişmenin yaşama ve üretime yansıma oranının görece olarak gecikmeli olduğu, gelenek ve törelerin yaşam biçimini ve kurallarını fazlaca etkilediği, yaşam biçimi ve tüketim kalıplarının görece geleneksel olduğu ve insan ilişkilerinde yüz yüzelığın yaygın olduğu alanlar olarak ifade edilmektedir (DPT, 2000:2).

Öte yandan, literatürde kırsal kalkınmaya ilişkin tanımlamalarda da farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır. Örneğin, *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu*’nda kırsal kalkınma için, birbirini tümleyen aşağıdaki tanımların yapılabileceği belirtilmektedir (2000:3): Kırsal kalkınma;

- Ekonomik, toplumsal ve kültürel boyutları bulunan bir süreçtir.
- Evrensel ölçütler, eşitlik ve denge (adalet) ile geliştirilmiş kırsal yaşam düzeyidir.
- Kırsal toplumun ülke gelişmişliği ve refahından, yerinde kalkınarak pay almasıdır.
- Kırsal emeğin üretken olduğu ve haklarını aldığı bir istihdam biçimidir.
- Kaynaklara daha iyi ulaşım, refah ve gelirin dengeli paylaşarak geliştirilen yaşam düzeyidir.
- Kırsal alanda yoksulluğun ve kötü beslenmenin yok edilmesidir.
- Kırsal toplum yaşamının modernizasyonudur.
- Kent/kır ayrışımının azaltılmasıdır.
- Kırsal sayılan ortamların ekonomik kalkınmasıdır.

Kalkınma çabalarını mekânsal boyutta ele alan ve çoğu zaman tarımsal kalkınma ile de yakın bağlar kurulan kırsal kalkınma için daha geniş kapsamlı bir tanımlama ise şöyledir (TKİB, 2003:12): Kırsal kalkınma; kentsel alanların dışında bulunan dezavantajlı yaşam ve çalışma ortamlarında, mevcut doğal kaynakların istismarına neden olmadan, uygulanabilirlik ve sürdürülebilirlik açısından değerlendirilmek yoluyla, hayat standartlarının ve gelir düzeylerinin yükseltilmesi, refahın artırılması, bu bölgeler/yörelere/havzalar ile diğer bölgeler/yörelere/havzalar arasındaki gelişmişlik farklarının azaltılması, tarımsal yapının iyileştirilmesi, tarımsal üretimde kalite ve miktarın artırılması, her ölçekten işleme sanayiinin kurulması, en azından tarımsal üretimin sanayi ile entegre edilmesi, gıda güvenliği, işsizliğin azaltılması, sağlıksız göçün önlenmesi gibi amaçlarla,

tarımsal kalkınmaya ek olarak kırsal altyapı eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, örgütlenme, barınma, ulaşım, haberleşme, istihdam, pazarlama kırsal turizm, yöresel el sanatları gibi sosyal, kültürel ve ekonomik alanlardaki mevcut yapılarda ihtiyaçların ve önceliklerin belirlenmesi ve bu konulardaki yetersizliklerin giderilmesi için planlanan tüm geliştirici faaliyetlerdir.

Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte, Türkiye’de kalkınma çabalarının tarım ve kırsal kesimde başlatılması ve bu yolla kaynak yaratılması gereğine inanılmıştır. Bu amaçla, 18 Mart 1924 tarihinde 442 sayılı Köy Kanunu çıkarılmış ve bu kanun ile kalkınmanın köyden başlaması gereği vurgulanmıştır. Bu dönemde, kırsal alana yönelik olarak çıkarılan bir diğer kanun ise 1945 tarihli “Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu”dur (Gürlük, 2001:7). Geray’ dan aktararak Gürlük (2001:7), bu kanunun temel amacının, bir yandan büyük toprak sahiplerinin siyasal gücünü kırmak, bir yandan da toprak mülkiyetini tarımsal üretimi artıracak biçimde yeniden düzenlemek ve aynı zamanda kullanılmayan toprakların kullanılmasını mümkün kılmak olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Köy Enstitüleri’nin kurulması da kırsal alanın kalkındırılmasına yönelik bu dönem faaliyetleri arasında yer almaktadır. Bunlarla birlikte, kırsal kalkınma adına yürütülen bu çalışmalar, birbirinden kopuk ve dağınık bir şekilde sürdürülmüş ve kırsal alanların toplumsal yapısı ve örgütlenmesine ilişkin sorunlar devam etmiştir (Gürlük, 2001:8). Köy ve köylünün sorunlarının ulusal ekonominin temel sorunlarından ayrı olarak ele alınması, kırsal alanın kalkındırılmasında sektörler arası gerekli ilişkilerin kurulamamış olması ve buna bağlı olarak hizmet bütünlüğünün sağlanamaması bu dönemdeki başarısızlıkların temel nedenidir (Çakı, 1986:253254).

1960’lı yıllarda planlı döneme girilmesiyle birlikte, kırsal alana yönelik politikalarındaki temel yaklaşımlarda aynı eksiklikler görülmesine rağmen, bir takım yenilikler de getirilmiştir. Kırsal alanın sorunları özellikle tarımın içinde yer alması, ülkenin ulusal kalkınmasında, sanayileşme ve tarımın bir bütün olarak değerlendirilmesi sonucu, kırsal alan kalkınmasına ulusal kalkınmanın içinde yer verilmiştir. Ancak, ulusal kalkınma planlarında sektörel planlama yaklaşımının benimsenmesi ve tarım kesimini sektörel planlama yaklaşımı ile kalkındırma çabaları ülke çapında bazı olumlu sonuçlar vermesiyle birlikte, kırsal alan planlamasının ayrı sektörler içerisinde planlanması, bütünün disipline edilememesine ve bu kesim ile ilgili politika ve uygulamaların dağınıklık içerisinde kalmasına sebebiyet vermiştir (Çakı, 1986:254).

Bununla birlikte, planlı dönemde, gerek altyapı ve diğer devlet hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulması, gerekse yöre insanının ekonomik ve sosyal

kalkınmasının sağlanması amacıyla kırsal alanlar için yeni stratejiler geliştirilmeye çalışılmıştır. *Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nın Avrupa Birliği Yolunda Türkiye Kırsal Kalkınma Politikası Raporu*'ndaki (TKİB, 2003) sistematik kullanılarak planlı döneme ilişkin kırsal kalkınma faaliyet/çabaları aşağıdaki gibi sıralanabilir.

Merkezi Yönetim Faaliyetleri

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ve diğer Bakanlıkların yanı sıra, Devlet Bakanlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, İl Özel İdareleri, Belediyeler, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri, Kooperatifler, Vakıflar ve Sivil Toplum Örgütleri aracılığıyla kırsal kesime hizmet sunulması ve gelir getirici projeler uygulanması bu kapsamda değerlendirilebilir.

Entegre Kırsal Kalkınma Projeleri

Türkiye'de kırsal kalkınma projeleri çoğunlukla dış kaynak yoluyla finanse edilmiş ve sektörel planlamanın bir tamamlayıcısı olarak ele alınmıştır. İlk entegre kırsal kalkınma projesi ise, *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı* döneminde, finansmanı Dünya Bankası'nca sağlanan Çorum Çankırı Kırsal Kalkınma Projesidir. Proje ile Çorum ve Çankırı illerinin sosyal ve ekonomik yönden kalkındırılması hedeflenmiş, proje kapsamında, tarımsal üretimin artırılması ve buna bağlı olarak çiftçilerin gelirlerinde artışlar sağlanması için çiftçilere düşük faizli orta ve uzun vadeli krediler verilmiştir. Çorum Çankırı entegre kırsal kalkınma projesinden kazanılan tecrübe ve bu projede duyulan eksikliklerin giderilmesinden hareketle 1980 yılında Erzurum Kırsal Kalkınma Projesi uygulamaya konmuştur (Çakı, 1986:261). Halen uygulanmakta olan diğer projeler arasında ise (DPT, 2000:5; TKİB, 2003:32); Yaş Sebze ve Meyve Geliştirme Projeleri (MEYSEP), Hayvancılığı Geliştirme Projeleri (5 adet), Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projeleri (TYUAP I ve II), Yozgat Kırsal Kalkınma Projesi, Ordu Giresun Kırsal Kalkınma Projesi, Doğu Anadolu Havza Geliştirme Projesi, Ortak Ormancılık İçin Uygun Metotların Geliştirilmesi Projesi ve Ürün Borsaları Geliştirme Projesi sayılabilir.

Bölgesel Gelişme Projeleri

Türkiye'deki bölgesel gelişme projelerini Tutar ve Öztürk (2003:3) üç gruba ayırarak sınıflandırmaktadır: Planlı dönem öncesi başlatılan, I. ve II. Plan dönemlerinde de devam eden bölgesel gelişme projeleri; VII. Plan döneminde başlayan ve VIII. Plan döneminde devam eden bölgesel gelişme projeleri ve

GAP. Birinci grupta yer alan projeler, aşırı gelişmiş bölgelerin sosyoekonomik sorunlarına çözüm getirmeyi amaçlayan *Doğu Marmara Projesi*; büyük bir endüstri projesinin yaratacağı sorunların çözümü için *Zonguldak Projesi*; bir nehir havzasının planlanmasını amaçlayan *Çukurova Projesi*; bölgesel planlama için eleman yetiştirilmesi, bu alanda deneyim kazanılması ve turistik bir bölgenin gelişme sorunları için *Antalya Projesi*; geri kalmış bir bölgeyi geliştirmek ve bölgeler arası sosyoekonomik gelişmişlik farklarını azaltabilmek için *Keban Projesi*'nden oluşmaktadır.

İkinci grupta yer alan projeleri ise Tutar ve Öztürk şöyle sıralamaktadır (2003:10): Yeşilirmak ve kollarının yer aldığı havzada su taşkınları, erozyon ve çevre kirliliği sorunlarının çözümü için *Yeşilirmak Havza Gelişim Projesi*; Türkiye Taşkömürü Kurumu'nun küçültülmesi ve Karabük ile Ereğli Demir Çelik İşletmelerinin özelleştirilmesi nedeniyle doğacak ekonomik sorunların çözümünü amaçlayan *Zonguldak Bartın Karabük Bölgesel Gelişme Projesi*; göreceli olarak Türkiye'nin en geri kalmış bölgesi olan Doğu Anadolu'nun gelişimini sağlamak amacıyla *Doğu Anadolu Projesi (DAP)*; kronik işsizlikle karşı karşıya olan ve sürekli göç veren Doğu Karadeniz Bölgesi'nde istihdamın artırılması için *Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Projesi (DOKAP)* ve Marmara Bölgesi'nde depremin yarattığı olumsuzlukları gidermek için *Marmara Bölge Planı*.

Son grubu ise tek başına *Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP)* oluşturmaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde uygulanmakta olan bu proje, toprak ve su kaynaklarını geliştirerek, genel bir sosyoekonomik kalkınmayı amaçlayan, entegre ve sürdürülebilir insani gelişme ilkesine dayalı bir girişim niteliğindedir.

Kırsal alana yönelik yukarıda üzerinde durulan faaliyetlerden başka, kırsal alana götürülen hizmetlerin maliyetlerinin azaltılması, yerleşim yapısının iyileştirilmesi, ulusal Pazar yapısıyla bütünleşmenin sağlanması ve köy/kent arasındaki yaşam düzeyi farklılıklarının azaltılması amacıyla değişik hükümet dönemlerinde Toplum Kalkınması, Merkez Köyler, Köy Kentler gibi kırsal kalkınma modelleri de uygulanmaya çalışılmıştır (TKİB, 2003:35).

Toplum Kalkınması

Toplumun ekonomik, kültürel ve sosyal şartlarını geliştirmek, ulusal kalkınmaya tam olarak katılmalarını sağlamak için halkın çabalarını devletin çabaları ile birleştirme süreci (Kantarıcıoğlu, 1969:8) olarak tanımlanabilecek olan Toplum Kalkınması, kırsal alanda halkın gönüllü işbirliği çerçevesi içinde örgütlenmesi, idare ile gerekli işbirliğini kurması ve merkezi idarenin götürdüğü

hizmetlere fiziki ve mali gücü ile katılması veya hizmetleri benimsemesi ve koruması esaslarına dayanan, toplumu eğitici ve birlikte çalışmaya yöneltici faaliyetleri düzenlemede önemli bir kalkınma metodudur (Çakı, 1986:255).

Toplum Kalkınması modeli, Birleşmiş Milletler tarafından, az gelişmiş ülkelere uygulanan teknik yardım programları çerçevesinde geliştirilmiş, 1958 yılında ise Türkiye’de tartışılmaya başlanmıştır (Kongar, 1971:134). Daha sonra 1963 yılında uygulanmaya başlanan *Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı* ile Toplum Kalkınması modeli hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Söz konusu planda Toplum Kalkınması için en uygun yönetsel birim olarak, kırsal yerleşmelere yakınlığı, kamu hizmet birimlerinin yoğunluğuna sahip bulunuşu, kaymakam gibi yerel kalkınmaya yetkin bir genel yöneticinin varlığı gibi nedenlerle ilçeler seçilmiştir (Geray, 1989:213).

Uygulamada, ilçelerin yerel halkın gücünü, kaynaklarını harekete geçirecek, katılımlarını özendirecek, destekleyecek kaynaklara ve bütçeye sahip tüzel kişilikli bir yerel yönetim birimi olmaması, köy yerel yönetim birimlerinin ise köyün ekonomisini, toplumsal ve sosyal yaşamını ilgilendiren konularda yerel gereksinimleri gidermek, sorunları çözmek, kalkınmanın gerektirdiği katkılarda bulunmak açılarından yetersiz olması (Geray, 1989:213-214) ve yerel örgütlenme arasındaki işbirliği ve koordinasyon eksiklikleri, Toplum Kalkınması modelinin başarı şansını zayıflatmıştır. Nitekim Toplum Kalkınması modeli denemeleri *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*’nda köy ve köylü sorunları başlığı altında genel ifadelerle geçirilmiştir.

Merkez Köyler

Kırsal yerleşim birimlerinin sayıca fazlalığı ve dağınıklığı, söz konusu birimlere kamusal hizmetlerin götürülmesini olanaksızlaştırmaktadır. Bu nedenle, köy kümelerinin oluşturduğu, nüfusu bir ölçüde yoğun yörelerde, merkezde bulunan bir yerleşim birimini, hizmet istasyonu olarak geliştirerek, yerel toplulukları bu yoldan etkilemek, kalkınmalarını sağlamak “Merkez Köy” düşüncesinin ortaya atılmasına yol açmıştır (DPT, 2000:29; TKİB, 2003:37). *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı*’nda kırsal alanlardaki yerleşmelerin, merkezi idare tarafından götürülen hizmetler üzerindeki olumsuz etkilerinin giderilmesi amacıyla merkez köylerin oluşturulması öngörülmüştür. Merkez köylerle verilmesi istenen hedef köylere götürülen hizmetlerin daha koordine, daha az maliyetle ve daha çok nüfusun yararlanması şeklinde özetlenebilir. Kırsal alan yerleşimleri arasından söz konusu amaçlara hizmet edecek durumda olan köylerin, merkezi idarece önceden tespit olunan sosyal, ekonomik ve fiziki ölçütlere göre seçilmesinin esas olacağı, ancak merkezi idarenin gerek gördüğü durumlarda köy yönetimlerinin de görüşlerinin değerlendirileceği belirtilmiştir (Çakı, 1986:256-257).

Merkez köylerden vatandaşa sağlanması öngörülen yerleşik hizmetler arasında; sağlık evleri ve ocakları, ana çocuk sağlığı istasyonları, temel eğitim ve yatılı bölge okulları, sabit mesleki köy kursları, tarımsal yayın yapıları, aşılama ve yapay tohumlama istasyonları, PTT şube ve ajanları, karakollar, pazar yerleri ve benzeri hizmet birimleri sayılmıştır. *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı* Merkez Köyler'den hizmetlerin kapsam ve sınırını genişletmelerinin, maliyeti düşürmelerinin, hizmetlerden bütün köylü nüfusun yararlanmasını sağlamalarının, köy nüfusunun pazarla bütünleşmesini gerçekleştirmelerinin beklendiğini ifade etmiştir. Bu amaçlarla, 06.02.1983 tarih ve 83/7493 sayı ile yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile kırsal alana yönelik hizmetlerin icracı kuruluşlar ve belli öncelikli yerleşme merkezleri aracılığı ile çevre yerleşimlere zamanında ve eksiksiz olarak ulaştırılmasında birliğin sağlanması amacıyla merkez köylerin kurulduğu açıklanmış ve karar ekinde merkez köyleri iller itibariyle liste halinde verilmiştir. Söz konusu Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen merkez köylerin sayısı 4319, merkez köylere bağlı köy sayısı ise 36022'dir. Merkez köyü en fazla olan iller sırasıyla Konya, Sivas, Ankara, Balıkesir, İzmir, Kars, Kastamonu ve Ordu illeridir. Kırşehir, Niğde, Burdur, Isparta, Muş, Tekirdağ, Tunceli, Kırıkkale ve Nevşehir ise en az sayıda Merkez köyü olan illerdir. DPT tarafından 1970-1980 yılları arasında yapılan *Yerleşim Yerlerinin Kademelenmesi* çalışmaları, merkez köylerin belirlenmesinde büyük katkı sağlamıştır (TKİB, 2003:3738). Merkeze götürülen hizmetler iki kategoride ele alınmış, 1983-1990 itibariyle bu hizmetler; su, elektrik, sağlık, eğitim ve haberleşmeden oluşan birinci kademe hizmetler ile güvenlik, tarıma dayalı teknik yardım, küçük sanayi, imalat haneler, orta seviyeli eğitim hizmetleri, yetişkin eğitimi, tapu kadastro, nüfus, kooperatif, banka şubesi, soğuk hava deposu, ticarethaneler, spor ve eğlence tesislerinden oluşan ikinci kademe hizmetler olarak belirlenmiştir (DPT, 2000:2930).

Belirli merkez köyler seçilerek tüm kamu yatırımlarının çevre köyler açısından cazibe merkezi olan bu yerleşimlere yönlendirilmesi amacına yönelik bu uygulama başarılı olamamıştır (Doğanay, 1993:3). DPT'nin merkez köy uygulamasının başarısını belirlemek üzere 1990 yılında başlattığı bir araştırma bu sonucu açıkça ortaya koymuştur.

Köy Kentler

Tarıma dayalı sanayiler kurarak ve sanayiye kırsal alana yayararak kırsal kalkınmayı hedefleyen köy kent modeli (Güven, 1974:12) *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı* döneminde kırsal yerleşim birimleri arasında tespit edilen merkez köylerin uygulamaya konulması şeklinde gerçekleşmiş ve 1977 yılı hükü-

met programında ayrıntılı olarak yer almıştır. Programda, düşük ve orta gelirli grupların, çeşitli ekonomik ve sosyal sorunlarına çözüm yolu bulmak ve bu gruptakilerin kalkınmanın hizmetlerinden sosyal adalet ilkelerine uygun düşecek şekilde pay almalarını sağlamak için halk sektörü öngörülmüştür. Halk sektörünün önemli unsurlarından olarak kooperatiflerin ve köy-kentlerin uygulamada başlıca araç olarak kullanılacağı belirtilmiştir. Köy-kentler uygulaması “köylerin çevresinde yeni iş ve kazanç imkânlarının açılması, çağdaş uygarlık imkânlarının yeterli sağlık ve eğitim kurumlarıyla ve her türlü kamu hizmetleriyle buralara ulaşması, nüfusun büyük kentlerde yoğunlaşmasının önlenmesi amaçlarına uygun olarak demokratik bir anlayış içerisinde köy-kentlerin kurulması yoluna gidilecektir” cümlesinden hareketle ortaya konulmak istenmiştir (Çakı, 1986:259).

Kırsal alan için bir kalkınma metodu olarak ortaya konan Köy-Kentler çevresindeki yerleşim birimlerinde bulunmayan hizmetlerin toplandığı bir merkez olması fonksiyonu yanında, buralardaki üretimin sanayiye dönüştürülmesi ve köyün kentleştirilerek kent hizmetlerini sunma biçiminde bir işleve kavuşturulması şeklinde ele alınmıştır (Çakı, 1986:260). Bu proje, geçmiş yıllardaki denemeler (Van/Özalp, Erzurum/Çat) ve uygulamadaki kesintinin ardından, 2 Eylül 2000 tarihinde Ordu/Mesudiye ilçesine bağlı Çavdar Köyünde resmen “*Çavdar ve Yöresi Köy-Kent Projesi*” olarak uygulamaya konulmuştur.

Bunlara ek olarak, faklı dönemlerde kırsal alan kalkınmasına yönelik başka projeler de geliştirilmeye çalışılmış (Bkz. TKİB, 2003:3637), ancak söz konusu projeler uygulama alanı bulamamıştır. Köy-Kent benzeri bir model olan ve 1970-1980 dönemi için hazırlanan *Tarım Kentleri Projesi*, 1963-1965 dönemindeki *Örnek Köyler (Pilot Köy Yönetimi) Projesi* ve 1965-1975 yılları arasındaki *Çok Yönlü Kırsal Alan Planlama Projesi* kırsal kalkınmayı amaçlayan, ancak uygulama alanı bulamayan projelerdir.

Kırsal alanları kalkındırmaya yönelik bütün bu model/projeler kırsal alan nüfusunun üretim ve gelirlerinin artırılmasında, refah düzeyinin yükseltilmesinde etkin olamamış (Çakı, 1986:262) kırsal alana ilişkin sorunlar artarak günümüze kadar gelmiştir. Bir yandan, toprak mülkiyetine ilişkin hukuksal rejim nedeniyle tarımsal toprakların aşırı parçalanması ve tarımsal toprakların yerleşim yeri ya da sanayi amaçlı kullanımının yaygınlaşması, öte yandan da devletin, kırsal alanların temel faaliyet alanı olan tarım sektörüne ilişkin temel bir politikasının bulunmaması ve bunun sonucu olarak tarım sektöründe bilgi, teknoloji ve girdi eksikliğinden kaynaklanan üretim ve verim düşüklüğü kırsal göçü tetikleyen önemli faktörler arasında yer almıştır. Özellikle sanayi ürünü nite-

liğindeki tarımsal girdi fiyatlarının hızla artması, buna karşılık tarımsal ürün fiyat artışlarının görece yavaş seyri, kırsal nüfusun giderek fakirleşmesi sonucunu doğurmuş ve kırsal nüfus bulunduğu yerde geçimini sağlayabilecek bir gelir düzeyinden yoksun kalmıştır.

Ayrıca kırsal alanlara ilişkin önemli örgütlenme ve yönetim sorunları yaşanmaktadır. Kırsal alanların ya da kırsal yerleşmelerin, zaten var olan coğrafi, ekonomik, sosyal, kültürel sorunlarına, yönetim biçiminin ortaya çıkardığı sorunlar da eklenince; kırsal alan, ülkemiz için çözülmesi güç bir problem haline gelmiştir. Özellikle, kırsal alana hizmet götürecek en önemli örgütlenmelerden il özel idarelerinin “devletin üstlendiği hizmetleri onun kararlaştırdığı para ile onun kararlaştırdığı yerde ve onun personeli aracılığıyla yapmaya çalışan bir emanet komisyonu” durumunda olması; hem ülkenin genel teşkilat yapısı içinde kırsal kesime en yakın alt birim olması hem de sahip olduğu nüfus ve yerleşim yapısı itibarıyla ideal bir kırsal örgütlenme birimi olabilecek ilçenin tüzel kişilikli, gerekli bütçeye, personele ve hizmet birimlerine sahip bir yerel yönetim birimi olmaması kırsal örgütlenmeye ilişkin sorunların başında gelmektedir. Öte yandan köy yönetimlerinin ve belediyelerinin, tüzel kişiliğe sahip birer yerel yönetim birimi olmalarına karşın, gerek sayıca fazlalığı ve dağınık bir yerleşim düzenine sahip olmaları gerekse mali tabanlarının zayıflığı ve buna bağlı olarak mali bakımdan büyük ölçüde merkeze bağımlılığı, kırsal alan hizmet yetersizliklerinin başlıca sebebidir.

Son olarak, yeterli sağlık hizmeti sunabilecek altyapı eksikliği, sağlık sigortasının bulunmayışı, konut ve eğitim gibi hizmetlere ilişkin yetersizlikler de kırsal alanların temel sorunları arasında yer almaktadır.

SONUÇ

Kentleşme, Türkiye’ye özgü bir olgu değildir. Yeryüzünün her yanında, kentlerin çekme ve kırsal alanların itme güçleri altında bu devinim gözlemlenir. Kentlerin çekici ve kırsal alanların itici özellikleri arasında her yerde ayrımlar vardır. Bu güçlerin etkileşimi altında, kırsal alanlardan kentlere doğru nüfus akınları olur. Bu akınları ters yöne çevirmek, ne istenilir bir durumdur, ne de olanaklıdır. Ne var ki, bu hareketliliğin başıboş bırakılması, planlı bir düzenlemeye konu yapılmaması bu akınlara hem toplumsal hem de ekonomik erozyon niteliği kazandırmakta, kentsel mekânlar eğitim, sağlık, konut, güvenlik, sosyal ve çevresel koşullar bakımından önemli sorunlarla karşılaşmaktadır.

Kentleşme sürecinin kırdaki çözülme ile başladığı dikkate alındığında, kentsel mekânlarda yaşanmakta olan sorunların çoğunun çözümünün kırdaki olduğu

anlaşılmaktadır. Başka bir deyişle, kırsal gelişme ile kentsel gelişmenin birbirini tamamlayan olgular olduğu, dolayısıyla kentleşme hızının, üstesinden gelinebilecek bir düzeye indirilmesinde kırsal alanların büyük önem taşıdığı anlaşılmaktadır. Özellikle yüksek kentleşme hızı yaşayan gelişmekte olan ülkelerin, sürdürülebilirlik için kırsal gelişme kentsel gelişme bağımlılığını dikkate almaları ve bu doğrultuda kalkınma/gelişme politikalarına yön vermeleri kaçınılmaz bir zorunluluk olarak gözükmektedir.

Bu bağlamda, Türkiye'nin durumu değerlendirildiğinde, 1950'li yıllarda başlayan kentleşme sürecinin giderek hız kazandığı ve hem dikey hem de yatay anlamda dengesiz bir gelişim çizgisi izlediği görülmekte, temelde kırsal yoksulluk tarafından tetiklenen böyle bir sürecin kentsel alanlarda önemli sorunlar doğmasına neden olduğu dikkat çekmektedir.

Sonuç olarak söylenebilir ki, Türkiye'de temel itici faktörü tarımsal verimlilik artışlarına bağlı kırsal işgücü fazlalığı, temel çekici faktörü ise kentsel alanlardaki sanayileşme, buna bağlı daha yüksek ücretle istihdam olanakları olmayan hızlı kentleşme süreci ile birlikte, yerleşim yerlerinin, gecekonduların, sanayileşmenin belirli bir plan hiyerarşisi içinde geliştirilememesine bağlı olarak kıyılar, çevre, kültürel miras, toplumsal yapı, teknik alt yapı ve toplumsal donanım, tarıma elverişli topraklar, nüfus beslenme dengesi, olumsuz biçimde etkilenmiştir. Kuşkusuz böyle bir kentleşme süreci; gelişme sürecinde kaynakları optimum kullanan ve yerine koyabilen, üzerinde yaşayan nüfusun ihtiyaçlarının karşılanmasında, kentin hizmet kapasitesinin aşılmadığı ve kentsel yapılanması içinde nüfusun ve kentsel fonksiyonların fiziksel, sosyal, ekonomik, kültürel ve hatta siyasal alanlarda kenti tehdit etmediği sürdürülebilir kentleşme süreci değildir. Çünkü kentleşme sürecinin sürdürülebilirliği, bir yandan tarımsal verimlilik artışları sonucu oluşan işgücü fazlalığını istihdam edebilecek, bir yandan da kentsel gelişmeye finansman sağlayabilecek bir sanayileşme hızının varlığına bağlıdır. Bu ise, sanayileşme hızının önüne geçmeyen kontrollü bir kentleşme hızı ile mümkün olabilir. Dolayısıyla Türkiye, büyük ölçüde toplumsal ve ekonomik erozyon niteliği kazanmış kentleşme sürecini yavaşlatmak, bu bağlamda da önemli bir tampon işlevi görebilecek kırsal kalkınma projelerine ağırlık vermek zorundadır.

KAYNAKÇA

Anderson, Terry L. Ve Leal, Donald R. (1996), **Serbest Piyasa ve Çevrecilik**, Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları: 5, Ankara.

Antrop, Marc (2004), Landscape Change and the Urbanization Process in Europa, **Landscape and Urban Planning**, 67, pp. 926.

Berkes, Fikret ve Kışlalioğlu, Mine (1990), **Ekoloji ve Çevre Bilimleri**, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Blassingame, Lurton (1998), Sustainable Cities: Oxymoron, Utopia, or Inevitability? **The Social Science Journal**, 35 (1), pp. 113.

Borgesi, Simone and Vercelli, Alessandro (2003), Sustainable Globalisation, **Ecological Economics**, 44, pp. 7789.

Brown, Lester R (2003), **EkoEkonomi**, Çeviri: A. Yeşim Erkan, TEMA Vakfı Yayınları, No:42.

Camagni, Roberto, Capello, Roberta and Nijkamp, Peter (1998), Towards Sustainable City Policy: An EconomyEnvironment Technology Nexus, **Ecological Economics**, 24, pp. 103118.

Choi, YongYil (1994), A Green GNP Model and Sustainable Growth, **Journal of Economic Studies**, Vol:21, No:6, pp. 3745.

Çağlar, Yücel (1997), Sürdürülebilirlik ve Türkiye Ormancılığı, **Sürdürülebilir Kalkınmanın Uygulanması Tartışma Toplantısı**, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını.

Çakı, Ali (1986), Kırsal Kalkınma ve Merkez Köyler, T.C.İçişleri Bakanlığı, **İl Planlama ve Koordinasyon Müdürleri İle APK ve İl Planlama Uzman Yardımcıları Kurs Notları**, Yayın No: Genel: 416APK16, Ankara.

Demir, Ömer ve Acar, Mustafa (1997), **Sosyal Bilimler Sözlüğü**, Vadi Yayınları.

Doğanay, Filiz (1993), **Merkez Köyler**, DPT Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü, Planlama Dairesi Başkanlığı Yayını, Ankara.

DPT (2000), **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, DPT Yayın No: 2522ÖİK: 538, Ankara.

——— (2001), **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, DPT Yayın No: 2538ÖİK: 554, Ankara.

Epstein, T. Scarlett and Jezeph, David (2001), Development There is Another Way: A RuralUrban Partnership Development Paradigm, **World Development**, 29(8), pp. 14431454.

Erdoğan, İrfan ve Ejder, Nazmiye (1997), **Çevre SorunlarıEgemen ve Marksist Anlayışın İlettikleri Üzerine**, Doruk Yayınları, Ankara.

Ertürk, Hasan (1998), **Çevre Bilimlerine Giriş**, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayını No: 10, Bursa.

_____ (1995), **Kent Ekonomisi**, Ekin Kitabevi, Bursa.

Evans, Bob and Theobald, Kate (2003), LASALA: Evaluating Local Agenda 21 in Europa, **Journal of Environmental Planning and Management**, 46 (61), pp.781794.

Fay, Marianne and Opal, Charlotte (2000), Urbanization Without Growth: A not so Uncommon Phenomenon, **Working Paper**, World Bank.

Fuentes, Ximena (2002), International LawMaking in the Field of Sustainable Development, The Unequal Competition Between Development and the Environment, **International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics**, 2, pp. 109133.

Fındıklı, Remzi (1997), Şehirleşme ve Bir Şehir Yönetimi Olarak Türkiye’de Belediyeciliğin Gelişim Süreci, **Mahalli İdareler Dergisi**, Sayı: 35.

Fisunoğlu, Mahir (1998), Tarımsal Üretim,Nüfus ve Çevre, **Nüfus Çevre ve Kalkınma Konferansı**, 1314 Kasım 1997, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını.

Geray, Cevat (1989), Toplum Kalkınması Açısından Yerel Yönetimler, **İl Özel İdareleri Başta Olmak Üzere Mahalli İdareler ve Toplum Kalkınması Sempozyumu**, 811 Haziran 1987, DPT Yayın No: 2173SPB: 417, Ankara.

Görmez, Kemal (1997), **Çevre Sorunları ve Türkiye**, Gazi Kitabevi, Ankara.

Göymen, Korel (1997), **Türkiye’de Kent Yönetimi**, Boyut Kitapları, İstanbul.

Gürlük, Serkan (2001), Dünyada ve Türkiye’de Kırsal Kalkınma Politikaları ve Sürdürülebilir Kalkınma, **UÜ İktisat Fakültesi Dergisi**, Cilt:19, Sayı: 4, Bursa.

Güven, H. Sami (1974), Köykent Sorunu, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 2.

Hoogstra, Marjanke A. (2004), The Future of European Forestry Between Urbanization and Rural Development, **Forest Policy and Economics**, 6, pp. 15.

Işık, Oğuz (1998), 1980’lerden 2000’lere Türkiye’de Kentsel Gelişme: Yeni DengelerYeni Sorunlar, **Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri**, Dünya Yerel Yönetimler ve Demokrasi Akademisi (WALD), İstanbul.

İşbir, Eyüp G. (1991), **Şehirleşme ve Meseleleri**, Gazi Büro Yayınları, Ankara.

Kantarcıoğlu, Selçuk (1969), **Toplum Kalkınması**, Gül Kitap Dağıtım, Ankara.

Karaman, Z. Toprak (1998), **Kent Yönetimi ve Politikası**, Anadolu Matbaacılık, İzmir.

Kaplan, Ayşegül (1999), **Küresel Çevre Sorunları ve Politikaları**, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Tezler Dizisi: 3, Ankara.

Kartal, S. Kemal (1992), **Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye’de Kentleşme**, Adım Yayıncılık, Ankara.

_____ (1985), Gecekondu Türü Konuta Yaklaşımlardaki Değişmeler ve Kurumlarca Üretilen Sosyal Konuta Geçme Zorunluluğu, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 18, Sayı: 3.

Keleş, Ruşen (1990), **Kentleşme Politikası**, İmge Kitabevi, Ankara.

Kongar, Emre (1971), Toplum Kalkınması ve Toplum Örgütlenmesi, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 4.

Kozlu, Cem (1994), **Türkiye Mucizesi İçin Vizyon Arayışları ve Asya Modelleri**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, No: 335.

Meadowcroft, James (1997), Planing for Sustainable Development: Insights from the Literatures of Political Science, **European Journal of Political Research**, 31, pp. 427454.

Moomav, Ronald L. (1988), Agglomeration Economies: Localization or Urbanization? **Urban Studies**, 25, pp.150161.

Nakamura, Ryohei (1985), Agglomeration Economies in Manufacturing Industries: A Case of Japanese Cities, **Journal of Urban Economics**, 17, pp. 108124

Öner, Şerif (1998), Kentleşme ve Modernleşmenin Siyasal Davranışlar Üzerine Etkisi, **Türk İdare Dergisi**, Yıl: 70, Sayı: 420.

Roseland, Mark (1997), Dimensions of the Ecocity, **Cities**, 14 (4), pp. 197202.

Parr, John B. (2002), Agglomeration Economies: Ambiguities and Confusions, **Environment and Planning**, 34, pp. 717731.

Pirenne, Henri (1994), **Ortaçağ Kentleri Kökenleri ve Ticaretin Canlanması** (Çeviren: Şadan Karadeniz), İletişim Yayınları.

Şengül, H. Tarık (2001), **Kalkınma Kuramlarında Kentler, Kentsel Çelişki ve SiyasetKapitalist Kentleşme Süreçleri Üzerine Yazılar**, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi (WALD) Yayını.

TÇSV (1991), **Ortak Geleceğimiz, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu**, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını.

TKİB (2003), **Avrupa Birliğine Üyelik Yolunda Türkiye Kırsal Kalkınma Raporu**, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Yayını, Ankara.

Tuna, Yusuf ve Ceritli, İsmail (1997), Kentsel Kalkınma Sürecinde Kent Ekonomisinin İşlevleri ve Sorunları, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 4.

Tutar, Erdinç ve Öztürk, Nazım (2003), Türkiye’de Gerçekleştirilen Bölgesel Planlama Çalışmaları, **AÜ İİBF Dergisi**, Cilt:17, Sayı:2, ss. 119.

Tveitdal, Svein (2004), UrbanRural Interrelationship: Condition for Sustainable Development, **United Nations Environment Programme**, Nairobi.

UN (2001), **Policy Issues for the Escap Region: Balanced Development of Urban and Rural Areas and Regions Within the Countries of Asia and the Pacific**, United Nations Economic and Social Council, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, Bangkok.

Ünal, Erol, Duyguluer, Feridun ve Bolat, Z.Ersin (1998), **İmar Terimleri Sözlüğü**, Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi, Kentsel Hizmetler Dizisi/3, TODAİE, Ankara.

Whittaker, Julie and Midmore, Peter (2000), Economics for Sustainable Rural Systems, **Ecological Economics**, 35, pp.173189.

Yaşamış, F. Demir (1995), **Çevre Yönetiminin Temel Araçları**, İmge Kitabevi, Ankara.

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI'NDA KARIYERE DAYALI UZMANLAŞMA VE YENİ BİR MODEL ÖNERİSİ

Ahmet KOÇKÖPRÜ*
Yahya Can DURA**
Coşkun KARAKOÇ*
Selen GÖRGÜN***

GİRİŞ

Geçmişten günümüze uzanan süreçte İçişleri Bakanlığı, üstlendiği çok önemli görevleri mülki idare amirliği sistemini kurmak suretiyle gerçekleştirmiştir. Bu sistem Türkiye'nin kalkınmasında hayati roller üstlenmiş olup, güçlü teşkilatıyla il ve ilçelerimizin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişiminde ana unsur olmuştur. Üstlenilen görev kompozisyonunun çeşitliliği, mülki idare amirlerinin bugün çok farklı alanlarda genel düzeyde bilgi sahibi olmaları zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir.

20. yy.'ın sonlarında başlayan “üretim ilişkilerinde yaşanan değişimler” toplumu oluşturan çeşitli unsurları doğrudan etkilemiştir. Kamuda, özel sektörde ve diğer kesimlerde fikri ve eylemsel bir değişim süreci başlamıştır. Bu süreç, çoğu sosyal bilimci tarafından “küreselleşme” olarak ifade edilmekte olup, olumlu ve olumsuz yanlarıyla ülkemizi de etkisi altına almıştır.

Küreselleşme sürecinin en önemli etki alanı kamu kesimi olmuş ve bu kapsamda kamuda tartışmalarla dolu yeni bir yapılanma süreci başlatılmıştır. Geleneksel kamu yönetiminden modern yönetim anlayışına geçiş olarak betimlenen bu sürecin bizim inceleme alanımıza giren tarafı ise “kamu kuruluşlarında uzmanlaşma”dır.

*İçişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı İl Planlama Uzmanı

**İçişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı İl Planlama Uzmanı ve Uluslararası İktisat Bilim Uzmanı

***İçişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı APK Uzman Yardımcısı

Ülke çapına yayılan hizmet alanı ve üstlendiği geniş görevler ile özel bir yeri olan İçişleri Bakanlığı, diğer kamu kurumları ile kıyaslandığında, bu yeni süreçte teşkilat yapısını “kariyere dayalı uzmanlaşma sistemi” doğrultusunda değiştirmekte bir takım sıkıntılar yaşamaktadır. Fakat kamudaki yeniden yapılanma çalışmaları ve bunun da ötesinde Bakanlığın hem merkezde ve hem de taşrada yürüttüğü hizmetleri, modern kamu yönetimi anlayışı doğrultusunda, daha etkin, hızlı ve verimli bir şekilde gerçekleştirebilmesi, ancak uzman personel istihdamı ile mümkün olabilecektir.

Günümüzün değişen koşulları, tek bir liderin bütün konularda uzmanlık düzeyinde bilgi sahibi olmasını imkânsız kılmaktadır. Bilim ağacı, olanca hızıyla gelişmektedir ve bu gelişim süreci içerisinde dalları ve yaprakları o kadar çoğalmıştır ki, tek bir otoritenin bütün sürece hâkim olması, son kertede mümkün olamamaktadır. Gelişen ve değişen bilim, birçok uzmanlık alanını da beraberinde getirmiştir.

Özetle, “devir, artık uzmanlaşma devridir”.

Bu itibarla, önemli birçok kademedeki idarecilerin de ifade ettiği gibi İçişleri Bakanlığı’nda kariyere dayalı bir uzmanlaşma modeli geliştirilmesine şiddetle ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkemizde, devletle özdeşleşmiş olan İçişleri Bakanlığı’nda etkin, verimli, uzmanlaşmış, çağdaş, hızlı ve bilimsel kriterlere dayalı hizmet sunumu arzulanıyor ise uzmanlaşmanın öncelikli ve ivedi olarak ele alınması gerekmektedir.

Çalışmamız işte bütün bu gereksinimlerden hareketle hazırlanmış olup, ilk bölümde örgütlenme türleri bağlamında organizasyonlardaki uzmanlaşma konusunun önemi açıklanacaktır. İkinci bölümde değişen kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde İçişleri Bakanlığı ve uzmanlaşma hususları incelenecek olup, üçüncü bölüm, tarihsel gelişim içerisinde İçişleri Bakanlığı’nda uzmanlaşma ve mevcut durum analizi temelinde şekillenmektedir. Son bölümde ise İçişleri Bakanlığı için kariyere dayalı yeni bir uzmanlaşma modeli, öneri olarak getirilmektedir.

I. ÖRGÜTLENME TÜRLERİ BAĞLAMINDA UZMANLAŞMANIN ÖNEMİ

Yönetim sürecinin en önemli aşamalarından birisi örgütlenmedir. Örgütlenme, bir kurumun amacına ulaşmak için kimin, nerede, hangi kaynakları kullanacağını ve hangi yapıların oluşturulacağını belirlenmesidir.

Örgütlenme, amaca ulaşmak için gerekli olan kaynakları belirli bir sistem ile bir araya getirerek, yetki ve sorumlulukların tam olarak belirlenmesine katkı

sağlar. Bu sayede iş akım süreçleri tam olarak belirlenerek, amaca daha hızlı ulaşma ve faaliyet alanında uzmanlaşma sağlanır. Örgütün hedeflerine ulaşabilmesi için gereken en önemli kaynak, maddi kaynakları kullanacak olan insanlardır. İnsanlar, hedefe odaklanmış, motivasyona ve işbirliğine açık olmalıdır.

Örgütlenmenin statik ve dinamik iki yönü vardır. Statik yön, örgütün asıl amacına uygun bir şekilde düzenlenmesidir. Kurulma aşamasında uzun yıllar düşünülerek örgütün temel amacı, çevresi, kaynakları ve kuruluş gerekçesi yeterli düzeyde irdelenmelidir. Dinamik yön ise farklı birçok alanda meydana gelen değişimlerdir. Değişimlere ayak uyduramayan örgütler zamanla işleyemez ya da amacına uygun iş yapamaz hâle gelir¹

Örgütler kararların alınıp biçimlerine göre dikey, dikey ve kurmay, komite tipi örgütler olarak gruplandırılır²

Dikey örgütlenme, büyük çaplı kurumlarda personelin faaliyetlerini gruplandırmak ve sevk etmek için emir verme yetkisinin belli sayıda yöneticide toplanması ile oluşur. Bu tip örgütlenmede tüm yetki ve sorumluluk tek bir yöneticide toplandığı için danışma birimleri oluşturulmaz ise alınan kararlarda ve verilen emirlerde tutarsızlıklar oluşur.

Dikey ve kurmay örgütlenme, yürütme ve danışma organlarının bir araya gelmesi ile oluşan örgütlenme şeklidir. Kurmay organların karar alma ve yürütme yetkileri yoktur. Ana hizmet ve karar alma birimlerine araştırma ve iş geliştirme alanlarında yardımcı olurlar. Kurmaylar kendilerinden beklenen faydayı sağlayabilmek için emir kumanda zincirine dâhil olmamalıdır. Emir kumanda zinciri içerisinde bazen memurlar danışma hizmeti yapabilirler ancak bu durum kurmay birimlerden beklenen fayda kadar olamaz. Kurmay ve hiyerarşik birimler arasındaki bağ iyi bir örgütlenmenin en önemli aşamasıdır.

Dikey ve kurmay örgütlenme biçimi uzmanlaşmaya dayanan bir örgütlenme biçimidir. Araştırmalar yapma, planlar hazırlama ve bunları yöneticinin bilgisine sunarak karar almasına yardımcı olmak kurmayların görevidir. Kurmayların bu görevlerini tam olarak yerine getirebilmeleri için çalışma alanlarında uzmanlaşmaları gerekir. “Belirlenen amaçları gerçekleştirmeye yönelik işlerin etkin ve verimli bir şekilde yapılabilmesi için, söz konusu işlerin işbölümü ve uzmanlaşmaya olanak verecek biçimde düzenlenmesi gerekir.”³ Bu şekilde

¹ Nuri TORTOP, Eyüp G. İSBİR ve Burhan AYKAÇ, Yönetim Bilimi, Yargı Yayınları, Ankara, 1993, s.73.

² Nuri TORTOP, a.g.e., s.74.

³ M. Şerif ŞİMŞEK, Yönetim ve Organizasyon, Atlas-Basın Yayın, Konya 1994, s. 167.

organizasyonların hizmet sunumunda etkinlik ve verimlilik artışı sağlanabilecektir. Luther GULICK endüstride yaşanan iş bölümü ve uzmanlaşmanın kamu kuruluşlarında faaliyet alanlarına göre uzmanlaşma yolu ile olabileceğini belirtmektedir. Buna ulaşmak ise amaçlara uygun bir örgütlenme ve uzmanlaşma yolu ile olacaktır.

Türk kamu yönetimi merkezi idaresinin, örgütlenme açısından incelendiğinde “halka götürülecek hizmetlere göre uzmanlaşma” yolunu seçtiği ve bu doğrultuda bakanlık düzeyinde örgütlendiği görülmektedir. Ülkemizde bakanlıklar, ana hizmet birimleri, danışma ve denetim birimleri ve yardımcı hizmetler şeklinde yapılanmıştır. Ana hizmet birimleri ile diğer birimlerin koordineli çalışmalarını sağlamak için ise müsteşarlık birimi oluşturulmuştur.

Türk idare sisteminin örgütlenme açısından, dikey ve kurmay tipi örgütlenme yoluna gittiği ve hizmet alanları açısından uzmanlaşmaya yöneldiği açıktır. Ancak, özel sektörün tam anlamıyla uzmanlaşarak, hizmet kalitesinde sağladığı etkinliği ve verimliliği, kamu sektörünün bazı yönleriyle sağlayamadığı söylenebilir.⁴ Kuşkusuz bunun birçok sebebi vardır. Bunlardan biri ve belki de en önemlisi “personel bazında uzmanlaşmanın gerçekleştirilememiş olmasıdır. Personel açısından hizmete yönelik olarak uzmanlaşmayı sağlayan veya en azından bu yönde çalışmalar yapan kuruluşlar olmasına rağmen, bunun kamu sektörü için genel bir eğilim olduğundan söz etmek mümkün değildir.

II. DEĞİŞEN KAMU YÖNETİMİ ANALIŞI ÇERÇEVESİNDE İÇİŞLERİ BAKANLIĞI VE UZMANLAŞMA

Bilindiği üzere küreselleşmenin en önemli sonuçlarından birisi de rekabet ortamının güçlenmesidir. Hizmet sunumunda rekabetçi yönde yaşanan bu değişim, yönetim anlayışında da birtakım gelişmelerin yaşanmasına neden olmuştur. Özel sektörün sunduğu etkin hizmetten⁵ yararlanan halk, aynı etkinlikteki hizmeti kamudan beklemeye başlamıştır. Bu durum kamuda yeniden yapılanmayı zorunlu hâle getirmiş olup, değişen kamu yönetimi çerçevesinde sunulacak hizmetlerin, şeffaf, katılımcı, etkin, belirsizliği ve ayrımcılığı azaltacak şekilde hukuka dayanan, düşük maliyetle ve yüksek kalitede olması beklenmektedir.

Dünyada yaşanan gelişmeler doğrultusunda, Türk kamu yönetiminde son yıllarda görülen değişim, klasik yönetim usullerinden, modern yönetim anlayışına geçilmesi şeklinde kendisini göstermektedir. Bu doğrultuda İçişleri Bakan-

⁴ Kamu sektöründe etkin ve verimli işleyen sayısız örnek olduğu da unutulmamalı, buradaki eleştirinin uzmanlaşma boyutunda yapıldığı dikkate alınmalıdır.

⁵ “Özel sektörün etkin hizmet sunumu”, kuşkusuz bütünü kapsayan bir yargı değildir.

lığı'nda da birçok konuda, yönetimdeki gelişim ve değişime fırsat tanıyan modeller uygulamaya konulmuştur. “İyi Yönetimin Geliştirilmesi” konu başlığı ile Mayıs 2002 tarihinde mülki idare ve yerel idarelere gönderilen bir yazıyla “Bürokratik Kültürden Vatandaş Odaklı Kamu Hizmeti Kültürüne Geçiş Programı” uygulamaya konulmuştur. Bu kapsamda, İçişleri Bakanlığı merkez ve taşra birimleri ile yerel yönetimler, yürüttükleri kamu hizmetlerini ve personelin performansını geliştirmek için vatandaşların beklenti ve ihtiyaçlarını da dikkate alarak, katılımcı bir anlayışla hedeflerini belirleyecek ve bu hedefleri gerçekleştirmek üzere “stratejik planlar” yapacaktır. Belirlenen stratejiler ise “eylem planları”na dönüştürülerek uygulamaya konulacaktır.

Bu programın Mayıs 2002’de yürürlüğe girmesinin ardından yine birçok yeniliği ve gelişimi içinde barındıran 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu 24.12.2003 tarih ve 25326 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Kamu yönetiminde yeniden yapılanmayı ele alan 5018 sayılı Kanunun yürürlüğe girişinden önce de ifade edildiği üzere, Bakanlık düzeyinde bir takımı çalışmalar yapılmıştır. Ancak ülke genelindeki köklü değişim ve stratejik planlama anlayışı, şüphesiz 5018 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile başlamıştır. Ayrıca 5018 sayılı Kanun ile İçişleri Bakanlığı, diğer bakanlıklardan farklı olarak, mahalli idarelerin stratejik planları ile bütçelerinin kalkınma planlarına, yıllık programlara uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, bu çerçevede diğer bakanlıklarla koordinasyon ve işbirliğinin sağlanmasından da sorumlu tutulmuştur.⁶

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun yürürlüğe girmesinin ardından stratejik planlamanın kamu kurum ve kuruluşlarında uygulamasına yönelik bir dizi mevzuat çalışması ve değişikliği daha yapılmıştır. Bu mevzuat değişikliklerinin amacı, kurumlara kendi geleceklerinin şeklini vermede ve sorumlusu oldukları iş ve işlemlerin belirli bir zaman diliminde ve belirli bir plan dâhilinde yapılmasında yol gösterici olmaktır.

Stratejik planlar kurumun gelecekteki beş yılına şekil verecek olan uygulama belgeleridir. Plan, hazırlayan personelin bakış açısını, kurumun yapısını ve değerlerini içeren bir belge olup, dinamik bir özellik taşınmaktadır. Oysa İçişleri Bakanlığı örneği bağlamında, mülki idare amirliği gibi sürekli atama ve yer değiştirmelere tabi olan bir meslek grubu çalışanlarının, devamlılığı esas alan bir planın ve bu planlama anlayışının gerektirdiği yönetim felsefesinin hayata geçirilmesinde tek sorumlu ve uygulayıcı olmasını düşünmek, sağlıklı bir yaklaşım

⁶ 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu.

olmayacaktır. O halde İçişleri Bakanlığı'nda stratejik planlama sürecinde ve ulaştırılması amaçlanan stratejik yönetim anlayışında uzmanlaşmış personele acilen ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu kapsamda, Türk kamu yönetiminde yeni bir anlayış olan ve köklü bir değişimi öngören “stratejik Yönetim’in kamu kuruluşlarında uygulanması ve başarıya ulaşabilmesi için “stratejik insan kaynakları yönetimine” geçilerek, personel kalitesinin yükseltilmesi gerekmektedir. Fakat mevcut kamu personel sistemi, stratejik insan kaynakları yönetiminde öngörüldüğü kadar esnek bir yapıya sahip değildir. Kamu kurum ve kuruluşlarının personel politikalarına uyarlanabilecek ve stratejik insan kaynakları yönetiminin kamu sektörüne bir yansıması olarak düşünebileceğimiz “uzmanlaşma” personel kalitesinin yükseltilmesinde önemli bir araç olarak düşünülebilir.

Kamu kurum ve kuruluşları ne kadar mükemmel bir stratejik plan hazırlarsa hazırlasın, eğer mevcut personel kalitesi yükseltilemeyecek olursa uygulamanın başarısız olacağı aşikârdır.

Tüm il ve ilçelere yayılmış taşra teşkilatı yanında diğer bakanlıkların taşra teşkilatlarının da valilik ve kaymakamlıklara bağlı olması; İçişleri Bakanlığı'm diğer bakanlıklardan daha farklı değerlendirmemize yol açmaktadır. Bu doğrultuda, il ve ilçelerde tüm kamu kurum ve kuruluşlarına yol gösterici, yönlendirici olması ve örnek teşkil etmesi açısından, Bakanlığın taşra teşkilatının insan gücü ve ihtisaslaşma bağlamında yemden yapılanması gerektiği görülmektedir. Ancak İçişleri Bakanlığı'nın zaman içerisinde yaşanan gelişme ve ilerlemelere uyum sağlayarak, teşkilat yapısını güncelleyebildiğini söylemek olanaksızdır.

İçişleri Bakanlığı geniş yetki ve görevlerle donatılmış olup, Türk Kamu Yönetiminde önemli bir yere sahiptir. Bakanlığın merkez ve taşrada güçlü mülki idare amirliği temelli bir yapılanması vardır. Ancak, merkez ve taşra teşkilatında çok ciddi bir kalifiye personel eksikliği bulunmaktadır. Değişen ve gelişen yönetim koşullarında, lider ne kadar yeterli ve kalifiye olursa olsun, nitelikli personele sahip değilse arzulanan ölçüde etkin olamamaktadır.

Üst düzeyde yer alan mülki idare amirlerinin kuşkusuz her konuda bilgi sahibi olması hem insan fizyolojisi açısından hem de zaman yönetimi açısından mümkün değildir. İçişleri Bakanlığı'nın taşrada üstlenmiş olduğu görev ve mülki idareye vermiş olduğu sorumluluk, kurumlar arasında koordinasyon sağlamak, il ve ilçede idari faaliyetleri yürütmektir. Hem idari faaliyetleri yürütmek hem de koordinasyonu sağlamak, tek bir kişinin sorumluluğunda olduğu için tam olarak yerine getirilememekte ve sunulan hizmetlerde standart oluşması yönünde sıkıntılar yaşanmaktadır. Sonuç olarak, büyük bir organizasyon tarafın-

dan elde edilen başarılar ve yapılan işler, bireysel yetenekler olarak görülmekte ve algılanmaktadır.

Uzmanların gerekliliği ise işte tam bu noktada ortaya çıkmaktadır. Sadece rutini sürdürmek, genel iş ve işlemleri ifa etmekle görevli olan memurların dışında Bakanlığın yürüttüğü iş ve işlemlerde uzmanlaşmış, bizzat konuya hâkimliği sayesinde sorumluluk alabilen, kariyer uzmanlara ihtiyaç vardır.

Türk İdari Araştırmalar Vakfı tarafından yayınlanan 11 İyi Yönetim Arayışında Türkiye 'de Mülki İdarenin Geleceği" adlı değerli bir çalışmada ulaşılan bir takım sonuçlar, yukarıda temellendirmeye çalıştığımız görüşlerimizi doğrular niteliktedir.

Tablo Ude yukarıda değindiğimiz çalışma kapsamında mülki idare amirlerine yöneltilen “valiler görev yerinin özelliklerine göre gereksinim duyulan niteliklere sahip uzman/danışmanlar istihdam edebilmelidir” şeklindeki öneriye verilen cevaplar yer almaktadır. Verilen cevaplar oldukça düşündürücüdür. Ankete iştirak edenlerin yaklaşık %89’u “Valiliklerde uzman personelin esnek istihdamı sağlanmalı yani valiler görev yerinin özelliklerine göre gereksinim duyulan niteliklere sahip uzman/danışmanlar istihdam edebilmelidir” önerisine katıldıkları yönünde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 1.

Mülki İdare Amirlerinin Valiliklerde Uzman Personelin Esnek İstihdamı İle İlgili Görüşleri

	“Valiliklerde Uzman Personelin Esnek İstihdamı Sağlanmalı”	
	Sayı	%
Katılıyorum	1013	88,9
Katılmıyorum	103	9,0
Fikrim yok	10	0,9
Yanıt yok	14	1,2
TOPLAM	1140	100,0

Kaynak: Cahit Emre (Ed.), “İyi Yönetim Arayışında Türkiye’de Mülki İdarenin Geleceği”, Türk İdari Araştırmalar Vakfı (TİAV), Ankara 2002, s. 170.

Bu olumlu görüşün altında yatan ana sebep, il ile ilgili her türlü sorunla uğraşan valinin bütün uzmanlık alanlarında yeterli bilgiye sahip olmasının beklenemeyeceği gerçeğidir. Anket çalışmasında ulaşılan bu sonucun düşündürücü yanı ise, ankete katılan mülki idare amirlerinin neredeyse tamamına ya-

kininin uzman istihdamını arzuladıkları hâlde, bu görüş doğrultusunda İçişleri Bakanlığı'nda henüz herhangi bir ciddi girişimin yapılmamış olmasıdır. Hemen hemen bütün birimler ve çeşitli kademedeki yetkililer, uzmanlaşmanın önemini vurguladıkları hâlde, sağlıklı işleyen bir kariyere dayalı uzmanlaşma sistemini hayata geçirme doğrultusunda gereken irade henüz gösterilememiştir.

Sonuç olarak denilebilir ki, İçişleri Bakanlığı'nın artık kabuk değiştirip yemlenmesi için, kariyere dayalı uzmanlaşma yoluyla, yaygın hizmet alanlarında kalifiye uzman personel istihdamına gitmesi gerekmektedir. Bakanlığın sağlıklı işleyemeyen mevcut kariyer uzmanlaşma sisteminde bile çalıştırılan APK ve İl Planlama uzmanlarından çok iyi verim alınmış olup, performanslarından övgüyle bahsedilmektedir. Merkez ve taşra teşkilatında sınırlı sayıda istihdam edilen kariyer uzmanlarından alınan bu yüksek verim, kariyere dayalı uzmanlaşmanın artık Bakanlık geneline yayılan yeni bir yapılanmayla yaygınlaştırılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

III. TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE İÇİŞLERİ BAKANLIĞI'NDA UZMANLAŞMA VE MEVCUT DURUM

Kamu kurum ve kuruluşlarında üst ve orta düzey yöneticilerden sonra gelen, alt kademe çalışanlar ile yöneticiler arasında "ara kademe" olarak değerlendirilen bir sınıf oluşturulması doğrultusunda birçok çalışma yapılagelmıştır.

Kurumların, Dünya'da büyük bir hızla değişen ve gelişen teknolojiye ayak uyduracak, üst düzey yöneticilere çeşitli konularda teknik anlamda danışmanlık yapacak, uzman personel çalışmalarının stratejik önemi yadsınamaz bir gerçektir.

Diğer bütün bakanlıklarda olduğu gibi, İçişleri Bakanlığı'nda da bir dönem uzmanlaşmanın öneminin farkına varılarak, ciddi çalışmalar yapılmıştır. Bu bölümde, yapılan fakat başarıya ulaşamamış olan çalışmaların tarihsel gelişimi ve İçişleri Bakanlığı'ndaki uzmanlaşmanın mevcut durumu, bütün yönleriyle ortaya konulmaya çalışılacaktır.

A. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI'NDA UZMANLAŞMA GİRİŞİMLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Türkiye'de 1960 sonrasında planlı kalkınma dönemine geçilmiş ve bu amaçla Devlet Planlama Teşkilatı kurulmuştur. Ülke için yeni bir model olan planlı kalkınma sisteminin sağlıklı, etkin ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için, bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarında, DPT'ye yardımcı olacak ve süreci birlikte yürütecek birimlere ihtiyaç duyulmuştur. Bu kapsamda, 1968 Yılı Programı'm yürürlüğe koyan Bakanlar Kurulu kararında bütün kamu kuruluş-

larında “Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Birimleri”(APK) kurulması öngörülmüştür.

İçişleri Bakanlığı bu doğrultuda, APK birimleri oluşturulması için çeşitli çalışmalar yapmıştır. Ayrıca diğer bakanlıklardan farklı olarak taşra teşkilatı ve yerel yönetimlerle olan ilişkilerinden dolayı APK Birimine yeni boyutlar kazandırmıştır.

Bu kapsamda, İçişleri Bakanlığında ilk olarak, 01.06.1967 tarihinde Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü bünyesinde, öncelikle yerel yönetimler bakımından kalkınma plan ve programlarıyla üstlenilen görevlerin yerine getirilebilmesi için Dördüncü Daire Başkanlığı kurulmuştur. Daha sonra bu daire “Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Birimi”ne dönüştürülmüştür.

Ancak, 1967 yılında başlatılan “İçişleri Bakanlığı Hizmet ve Teşkilatını Yeniden Düzenleme Projesi (İÇ DÜZEN)” çalışmaları, 1970 yılında yayınlanan “İl İdaresi ve Planlı Kalkınma” adlı araştırma raporunda ve Kasım 1970 tarihli “İçişleri Bakanlığı Merkez ve Taşra Örgütlerinde Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Hizmetlerinin Yeniden Düzenlemesine İlişkin Öneri ve Gerekçesi” adlı raporlarda APK Biriminin yeniden düzenlenmesi ve özellikle ayrı bir “Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü” ve buna bağlı ayrı bir taşra örgütü kurulması önerilmiştir.⁷

Bu çalışmaların sonucunda APK Birimi, merkezde “Bakanlık Danışma Kurulu” ve “Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü” şeklinde iki ayrı organ haline getirilmiştir. Birimin taşra organları ise “İl Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü” ve “İlçe Planlama Uzmanlığı” şeklinde örgütlenecektir⁸

Buna göre, APK Genel Müdürlüğünde iş hacminin gerektirdiği sayıda uzman, uzman yardımcısı, şef, memur, daktilo, teknik ve yardımcı personel bulunacaktır. İl APK Müdürlüğü yine iş hacminin gerektirdiği sayıda uzman ve uzman yardımcısı ve büro personelinden oluşacak ve İlçe Planlama Uzmanlığı ise aynı zamanda Kaymakam yardımcılığı yapacak bir uzman ile ilçenin iş hacminin gerektirdiği sayıda uzman yardımcısından ve büro personelinden oluşacaktır.

Görüldüğü üzere, İçişleri Bakanlığı’nda ilk uzmanlaşma girişimleri 1970 yılında başlamıştır. “Ancak, APK Genel Müdürlüğüne verilen fonksiyonlarla *

⁷ Tayfur ÖZŞEN, İçişleri Bakanlığında Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Hizmetleri “Mülki ve Mahalli İdareler Düzeyinde Planlama” içinde, İçişleri Bakanlığı APK Yayınları, Ankara 1988, s.21. h

⁸ Tayfur ÖZŞEN, a.g.e. s.21.

Tetkik Kurulu Başkanlığının fonksiyonları arasında çok yakın ilişki bulunduğu ve Bakanlığın yeniden düzenlenmesi amacıyla yapılan çalışmalar çerçevesinde hazırlanan “Bakanlık Kuruluş ve Görevleri Yasa Tasarısı”nda iki ayrı teşkilat yerine “APK Kurulu Başkanlığı” adıyla bir örgütün teşkilat şemasında yer almasının uygun görülmesi nedeniyle; 13.09.1972 tarihli Bakanlık Onayı ile APK Genel Müdürlüğü kaldırılarak, görevleri Tetkik Kuruluna devredilmiştir.”⁹ Böylece, İçişleri Bakanlığında ilk uzmanlaşma girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Tetkik Kurulunun APK Birimi görevlerini de üstlendiği bu dönem, 30. 12.1977 tarihli Bakanlık Onayı ile yemden Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Genel Müdürlüğünün kurulması ile sona ermiştir. Ancak, 1978 yılındaki hükümet değişikliği nedeniyle bu girişim de uzun sürmemiş ve Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü fiilen hayata geçirilememiştir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında, planlı kalkınma çabalarının başarıya ulaşabilmesi için, kamu yönetiminin daha etkin ve verimli olmasının gerektiği ve bu doğrultuda yönetsel yapının yeniden oluşturulması gerekliliği önemle vurgulanmıştır. Bu paralelde İçişleri Bakanlığı’nda, kamu yönetimindeki stratejik yeri ve planlı kalkınmada üstlendiği görevleri yerine getirebilmek amacıyla yeni bir örgütlenmeye gidilmiş olup, “26.07.1979 tarihli Bakanlık Onayı ile APK Genel Müdürlüğü üçüncü kez kurulmuş ve hazırlanan teşkilat şeması 10.09. 1979 tarihinde Bakan tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir.”⁽¹⁰⁾

Kurulan APK Genel Müdürlüğü ile yine Bakanlık bünyesinde bulunan Tetkik Kurulu Başkanlığı’nın görevlerinin çakışması sebep gösterilerek, 06.01. 1981 tarihli Bakanlık Onayı ile iki birimin “Tetkik Kurulu Başkanlığı ve APK Genel Müdürlüğü” adı altında birleştirilmesi uygun görülmüştür.

Bu birleşmede, APK Genel Müdürlüğü’nün yapısı esas alındığı için süreklilik korunmuştur. Bu durum, 13 Kasım 1981 tarih ve 17513 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “İçişleri Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Yönetmelik” de görülmektedir. Yönetmelik hükümlerine göre; Genel Müdürlük merkez ve il kuruluşlarından oluşmaktadır. Merkez kuruluşu bir genel müdürün yönetimindeki Danışma Kurulu ile yeterli sayıda genel müdür yardımcısı, daire, şube ve bürolardan oluşmaktaydı. Taşra teşkilatı ise İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlükleri ile İlçe Planlama Uzmanlıklarından oluşmaktaydı.

⁹ A.g.e. s.31.

¹⁰ A.g.e., s. 37.

Daha sonra 9 Şubat 1982 tarih ve 17600 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “İçişleri Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Uzmanlık Yönetmeliği” ile bu birimin merkez ve il kuruluşlarında görevlendirilecek uzman ve uzman yardımcılarının işe alınma, yetiştirilme, yer değiştirme ve görevlerine ilişkin kurallar ilk kez düzenlenmiştir.

Ancak, İçişleri Bakanlığı’nın APK birimlerine etkinlik ve süreklilik kazandırma çalışmaları, kamu yönetiminin yeniden düzenlenmesi çerçevesinde yapılan çalışmalar sonucunda yine değişikliklere uğramıştır. Şöyle ki 28 Şubat 1982 tarih ve 17619 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Bakanlıkların Yemden Düzenlenmesi ve Çalışma Esasları Hakkında Kararname” bakanlıkların merkez kuruluşlarının nasıl oluşturulacağını belirlemiş ve danışma ve denetim birimleri arasında da “Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığına yer verilmiştir. Bu doğrultuda 14 Aralık 1983 tarihli ve 18251 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 176 sayılı “İçişleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile Bakanlık teşkilatı yeniden düzenlenmiştir.

Bu düzenlemede, İçişleri Bakanhğı’nın merkez teşkilatı danışma ve denetim birimleri arasında “Araştırma, Geliştirme, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı” yer almıştır. Daha sonra bu kuruluş 18.07.1984 tarihinde yapılan değişiklikle “APK Kurulu Başkanlığı” adını almış ve 3152 sayılı Yasa ile de yapılan düzenlemeler süreklilik kazanmıştır.

Bütün bu gelişmelerden sonra, 07.03.1986 tarihinde “İçişleri Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı ile İl ve İlçe Planlama Birimleri Uzmanlık Yönetmeliği” çıkartılarak, APK ve Planlama Uzman ve Uzman Yardımcılarının görev, yetki ve sorumluluklarıyla uzmanlık kariyerine ilişkin ilke ve esaslar düzenlenmiştir. Söz konusu yönetmelik, yapılan değişikliklerle, halen yürürlükte olan 15.8.1991 tarihli “İçişleri Bakanlığı Planlama Uzmanlığı Yönetmeliği” adı ile son halim almıştır. Yönetmelikte kariyer uzmanlığı, “APK ve İl Planlama Uzman Yardımcılığı, Kurul Başkanlığı ile il ve ilçe planlama birimlerinin Mülki İdare Amirliği Hizmetleri sınıfı dışında kalan uzmanlık kariyerinin ilk basamağını teşkil eder. Uzmanlık kariyerinin ikinci basamağı bu yönetmelik hükümlerine göre kazanılacak APK ve İl Planlama Uzmanlığıdır.” şeklinde ifade edilmiştir.

15.8.1991 tarihli İçişleri Bakanlığı Planlama Uzmanlığı Yönetmeliği, 7 Şubat 1992, 25 Temmuz 1994, 24 Ekim 2000 ve son olarak 28 Mayıs 2001 tarihli yönetmeliklerle getirilen değişikliklerle son şeklini almıştır.

APK Kurulu Başkanlığı kamu yönetiminde reform çalışmaları çerçevesinde çıkarılan 21.12.2005 tarih ve 5436 sayılı kanunun 17. maddesi gereğince kaldırılmıştır. Yerine yine Bakanlığın danışma ve denetim birimleri arasında yer alacak olan “Strateji Geliştirme Başkanlığı” 29.12.2005 tarihli Bakanlık Oluruyla kurulmuş ve 01.01.2006 tarihi itibarıyla çalışmalarına başlamıştır.

İçişleri Bakanlığındaki uzmanlaşma girişimlerinin tarihsel sürecine ilişkin genel bir değerlendirme yapılacak olursa, Bakanlık’ta kariyere dayalı uzmanlaşma girişimlerinin son derece sancılı olduğu söylenebilir. Mevzuat düzenlemelerine ve uygulamalara bakıldığında esas amacın aslında, sağlam bir merkez ve taşra ayağı olan, illerde ve ilçelerde MİA’lara uzmanlık gerektiren konularda teknik destek sağlayacak bir sistem kurmak olduğu görülmektedir. Fakat yaklaşık 40 yıllık bir süreç içerisinde bu amaca ulaşılamamıştır.

Bu başarısız girişimlerin birçok nedeni olmakla birlikte aslında temel sorunun, değişen kalkınma politikaları ile ilişkili olduğu ifade edilebilir. Bu meyan da özellikle, aslında bir türlü hayata geçirilememiş olan il planlamasının işlevlerini yerine getiremiyor olmasının, DPT’nin merkezden planlama anlayışı çerçevesinde konunun taşra ayağına yeterince sahip çıkmayışının ve benimsememesinin, yine taşradaki mülki idare amirlerinin, kendilerinin dışındaki nitelikli, vizyon sahibi kariyer uzmanları çok fazla içselleştirememelerinin temel sorunlar olarak algılanması gerekir.

B. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI’NDA KARIYER UZMANLAŞMANIN MEVCUT DURUMU

Yukarıda tarihsel gelişimi özet olarak verilen, İçişleri Bakanlığındaki kariyer uzmanlaşma, merkez teşkilatı ayağı tam olarak oluşturulmaksızın, yetersiz, etkinlikten ve kurumsallaşmadan uzak bir yapılanma ile günümüze kadar gelmiştir. Bakanlıktaki mevcut uzmanlaşma, üç alt başlık altında incelenmeye çalışılacaktır. İlk olarak teşkilat bazında kariyer uzmanlaşma üzerinde durulacaktır. İkinci bölümde uzman personelin nicel durumu ile uzmanlaşma seviyesi diğer kamu kurum ve kuruluşları ile karşılaştırmalı olarak analiz edilecektir. Son bölümde ise İçişleri Bakanlığındaki kariyer uzmanların kurumdan ayrılış nedenleri irdelenecektir.

1. İçişleri Bakanlığı’nda Teşkilat Bazında Kariyer Uzmanlaşma

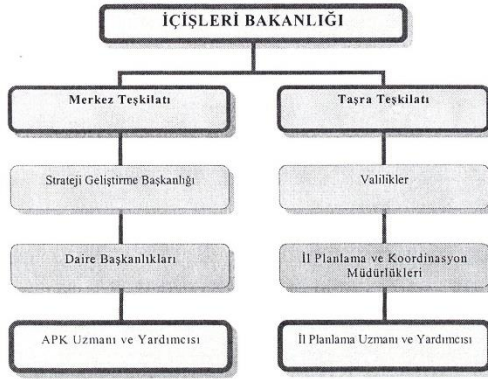
Bir kamu kurumunda kariyere dayalı uzmanlaşma sisteminin ilk ayağı, bizzat bu sistemin işleyebileceği bir teşkilat yapısının tesis edilmesidir. Uzmanlık gerektiren işlerin yürütüldüğü birimlerde uzman çalıştırılmaması durumunda, uzman çalıştırılan birimlerde ise nicelik olarak yetersiz bir yapı-

lanmanın sakat olacağı, birim faaliyetlerinin işlemeyerek tıkanacağı ifade edilebilir.

Bu doğrultudan bakılacak olursa, İçişleri Bakanlığındaki kariyer uzmanlaşma yapılanması tam da yukarıda ifade ettiğimiz şekildedir:

Şema 1.

İçişleri Bakanlığında Teşkilat Bazında Kariyer Uzmanlaşma

Şema 1 'de de görüleceği üzere İçişleri Bakanlığı merkez teşkilatında kariyer uzmanlaşma hâlihazırda sadece Strateji Geliştirme Başkanlığında (SGB) oluşturulmuştur. Bakanlıkta SGB dışında kariyer uzman personel çalıştıran diğer tek birim ise Dış İlişkiler ve AB Koordinasyon Dairesi Başkanlığı'dır. Burada yapılan uzmanlaşmanın ise kurumsal amaca uygun bir uzmanlaşma olduğu söylenemez.

5018 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte APK Uzmanlıkları kişiye özel bir hâl almıştır. Zira Kanun metninde, APK Uzmanlarının görevlerine devam edeceği ancak yenilerinin alınmayacağı belirtilmektedir. Bu nedenle var olan APK Uzmanlarının emeklilik, başka kurumlara nakil vb. nedenlerle meslekten ayrılışları durumunda İçişleri Bakanlığı merkez teşkilatında kariyer uzman" kalmayacaktır.¹¹

¹¹ İçişleri APK uzman ve yardımcılarının 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda kariyer meslek sınıfı içerisinde sayılmamış olmalarına rağmen, mesleğe KPSS ve sonrasında Bakanlığın yapmış olduğu yazılı/sözlü sınavla girmeleri, belirli bir staj yardımcılık süresi (3 yıl) sonunda, tez ve/veya yeterlilik sınavı ile uzmanlığa atanma şartına tabi olmaları nedeniyle, kariyer uzmanlık olduğu ortadadır.

İçişleri Bakanlığı taşra teşkilatında ise sadece valilikler bünyesinde il planlama uzman ve yardımcıları istihdam edilmektedir. KPSS ve sonrasında Bakanlığın yaptığı sınavla mesleğe alman il planlama uzman yardımcıları, Valilik İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüklerinde görevlendirilmekte ve görevlerini İçişleri Bakanlığı Planlama Uzmanlığı Yönetmeliği hükümlerine göre yürütmektedirler.

Bakanlık taşra teşkilatında çalışan kariyer uzmanların (İl Planlama Uzmanları) illerde valiliklerin üstlenmiş oldukları son derece önemli görevlerin yürütülmesi noktasında nicelik olarak yeterli olmadığı ortadadır. Kaldı ki bunun da ötesinde üniversite mezunu, lisansüstü eğitim almış, yabancı dil bilen kariyer uzmanların, aslında günümüzde fikren terk edilmiş ve maalesef uygulama imkânları ortadan kaldırılmış olan il planlaması konusunda çalıştırılmak üzere istihdam ediliyor olmaları, başlı başına büyük bir sorun olarak değerlendirilmelidir.

Bakanlık tarafından taşrada görevlendirilen nitelikli uzman personelden daha fazla verim alınabilmesi için yeni bir kariyer uzmanlaşmaya gidilmesi kaçınılmaz görülmektedir.

2. Bakanlıkta Kariyer Uzmanlaşmanın Nicel Durumu ve Uzmanlaşma Seviyesi

İçişleri Bakanlığındaki mevcut kariyer uzmanlaşma modelinde, uzmanların nicel durumları ile uzmanlaşma seviyesinin diğer kurumlarla olan karşılaştırmasının yapılacağı bu alt bölüm, kendi içinde iki kesimde değerlendirilecektir. İlk olarak Bakanlığın merkez ve taşra teşkilatlarında görevli kariyer uzmanlara ilişkin nicel bir değerlendirme yapılacak, daha sonra genel anlamda uzmanlaşma seviyesi, Maliye Bakanlığı ile karşılaştırılıp, TÜİK örneği üzerinde durulacaktır.

a. Nicel Durum

İçişleri Bakanlığının teşkilatında birimler bazında kariyer uzmanlaşma durumunu gösteren Tablo 2 incelendiğinde, merkez teşkilatındaki ana hizmet, denetim ve danışma ile yardımcı birimlerden sadece Strateji Geliştirme Başkanlığı ile Dış İlişkiler ve AB Dairesi Başkanlığında kariyer uzmanların çalıştırıldığı görülmektedir. Merkezde kadrolu ve geçici görevli olmak üzere sadece 25 uzman ve yardımcısı çalıştırılmaktadır. 3 APK uzmanı ise başka kurumlarda geçici görevlendirilmiş olup, Bakanlık'ta fiilen çalışmamaktadır.

Tablo 2.
Merkez ve Taşra Teşkilatında Birimler Bazında Kariyer Uzmanlaşma Durumu (2007 Yılı)

İçişleri Bakanlığı	Kariyer Uzman Personel		
	Var	Yok	Açıklama
Merkez Teşkilatı			
İller İdaresi Genel Müdürlüğü		●	
Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü		●	
Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü		●	
Sivil Savunma Genel Müdürlüğü		●	
KİİHBİ Dairesi Başkanlığı		●	
Demekler Dairesi Başkanlığı		●	
Teftiş Kurulu Başkanlığı		●	
Strateji Geliştirme Başkanlığı	●		3 APK Uzmanı, 6 APK Uzman Yrd., Geçici Görevlendirilen 5 İl Planlama Uzmanı ve 6 İl Planlama Uzman Yrd. (TOPLAM: 4 Farklı Daire Başkanlığı - 20 Uzman Personel)
Hukuk Müşavirliği		●	
Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği		●	
Araştırma ve Etütler Merkezi (AREM)		●	
Personel Genel Müdürlüğü		●	
Eğitim Dairesi Başkanlığı		●	
İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı		●	
Toplumla İlişkiler Daire Başkanlığı		●	
Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı		●	
Dış İlişkiler ve AB Dairesi Başkanlığı	●		Geçici Görevlendirilen 2 APK Uzmanı, 2 APK Uzman Yrd. ve 1 İl Planlama Uzman Yrd. (TOPLAM: 5 Uzman Personel)
Taşra Teşkilatı			
Valilikler	●		33 İl Planlama Uzmanı ve 42 İl Planlama Uzman Yrd. (TOPLAM: 75 Uzman Personel)
Kaymakamlıklar		●	

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı ve İl Planlama Uzmanları Web Sayfası (<http://www.ilplanlama uzmanlari.org>) verilerinden derlenerek hazırlanmıştır.

Ülkemiz için çok önemli ve hayati projelerin yürütülmekte olduğu, İller İdaresi, Mahalli İdareler, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlükleri ile Demekler Dairesi Başkanlığı ve Araştırma ve Etütler Merkezi (AREM) gibi birimlerde ise kariyer uzman personel çalıştırılmadığı görülmektedir.

Yukarıdaki birimler tarafından yürütülmekte olan KDRP (Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi), 112 Acil Çağrı Merkezleri Projesi, MERNİS (Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi), KPS (Kimlik Paylaşım Sistemi), BEPER, KÖYDEŞ vb. projelerde kariyer uzman personelin yer almıyor olması önemli bir eksiklik olarak düşünülmelidir. Oysa birçok Bakanlıkta ve kuruluştaki benzer projelerin yürütülmesi ve koordinasyonu, kariyer uzmanlardan oluşan bir uzman ekiple gerçekleştirilmektedir.

Bakanlığın taşra teşkilatında ise sadece valilikler bünyesinde kariyer uzman çalıştırılmaktadır. Kaymakamlıklarda kariyere dayalı bir uzmanlaşma söz konusu değildir. Zira “İlçe Planlama Uzmanlığı” modeli hayata geçirilememiştir.

Tablo 2’deki rakamlara bakıldığında taşra’da çalışan 75 İl Planlama Uzman ve yardımcısının bulunduğu görülmektedir. Bazı illerde birden fazla uzman çalıştırıldığı, büyük şehirlerdeki (İstanbul, Ankara, İzmir vb.) uzman sayılarının 2’den fazla olduğu ve kimi uzmanların da geçici görevli olarak TBMM, İl Özel İdareleri, Kalkınma Birlikleri vb. kurumlarda çalıştıkları düşünüldüğünde bazı valiliklerde uzman personelin fiili olarak görev yapmadığı söylenebilir.

Tablo 3.

**APK ve İl Planlama Uzmanı ve Yardımcısı Unvanlarında
Kadro Doluluk Oranı**

	Kadro	Dolu	Boş	Kadro Doluluk Oranı (%)
APK Uzmanı	9	8	1	88,8
APK Uzman Yrd.	9	8	1	88,8
İl Planlama Uzmanı	82	38	44	46,3
İl Planlama Uzman Yrd.	95	49	46	51,5

Kaynak: İçişleri Bakanlığı 2006 Yılı Faaliyet Raporu ve Tablo 2’deki verilerden derlenerek hazırlanmıştır.

Tablo 3’de ise İçişleri Bakanlığı’ndaki kariyer uzmanlık kadrolarının doluluk oranları verilmiştir. Sınırlı sayıda APK uzmanı ve yardımcısı kadroları itibarıyla doluluk oranları yüksek gözükmemektedir. Fakat burada 8 APK Uzmanından sadece 5’inin fiili olarak çalıştığı, diğerlerinin ise geçici olarak başka kurumlarda görevlendirildiği dikkate alınmalıdır.

İl planlama uzmanı ve yardımcısı kadrolarındaki doluluk oranının ise yaklaşık %50 düzeyinde olduğu söylenebilir. Yani kadroların yarısı boş durumdadır. Hemen hemen her yıl yeni uzman yardımcıları alınmasına karşın kadrolar doldurulamamaktadır. Zira yeni alımlar, sağlıklı bir uzmanlaşma modeli içerisinde, yeni ayrılışları da beraberinde getirmektedir.

b. İçişleri Bakanlığındaki Uzmanlaşma Seviyesinin Karşılaştırmalı Analizi

Burada İçişleri Bakanlığındaki mevcut uzmanlaşma seviyesinin bir analizi yapılacaktır. Analizin anlamlı olabilmesi için seçilen bazı kurumlarla karşılaştırma yapılmıştır. Bu kapsamda Maliye Bakanlığı ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) karşılaştırmalı analizimizde kullanacağımız kurumlar olarak belirlenmiş olup, her iki kuruluşta örnek bir kariyer uzmanlaşma modeli yürütmektedir.

Tablo 4.

Kariyer Uzman Personelin Toplam Personel İçindeki Payı (%)

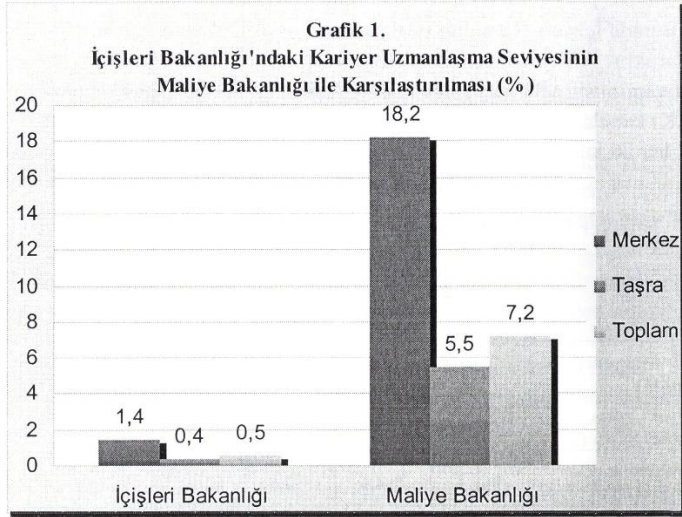
	İçişleri Bakanlığı			Maliye Bakanlığı		
	Merkez Teşkilatı	Taşra Teşkilatı	Toplam	Merkez Teşkilatı	Taşra Teşkilatı	Toplam
Toplam Personel Sayısı (1)	1885	17299	19184	3188	20433	23621
Kariyer Uzman Personel Sayısı (2)	28 ¹²	75	103	581	1124	1705
Uzmanlaşma Seviyesi (2/1)	%1,4	%0,4	%0.5	%18,2	%5,5	%7,2

Kaynak: İçişleri Bakanlığı 2006 Yılı Faaliyet Raporu, Maliye Bakanlığı 2006 Yılı Faaliyet Raporu ve Strateji Geliştirme Başkanlığı verilerinden derlenerek hazırlanmıştır.

İçişleri Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatlarında bütün hizmet sınıfları itibarıyla çalışan toplam personel içinde kariyer uzman personelin ağırlığının ortaya konulduğu Tablo 4’de sunulan veriler bütün sıkıntıyı güzel bir şekilde özetlemektedir.

Tablodaki verilere bakıldığında merkez teşkilatında çalışan toplam personelin sadece %1.4’ünün kariyer uzmanlardan oluştuğu görülüyor. Taşra teşkilatında ise bu oran daha da düşük çıkmaktadır (%0.4). Taşradaki oranın çok daha düşük çıkması, İçişleri Bakanlığı taşra teşkilatında ihtiyaç duyulan alanlara göre sağlam temelli bir uzmanlaşma yapılanmasının kurulmamış olması ile açıklanabilir. Merkez ve taşra teşkilatı birlikte değerlendirildiğinde toplam personel sayısı içerisinde kariyer uzman personel sayısı %0.5 gibi oldukça düşük bir seviyede kalmıştır.

¹² Merkez teşkilatında fiilen 25 uzman personel çalıştırılmakta olup, bunların dışında 3 APK Uzmanı başka kurumlarda geçici olarak görevlendirilmiştir.

Kaynak: Tablo 4'deki verilerden derlenerek hazırlanmıştır.¹³

Bu veriler, Maliye Bakanlığı ile karşılaştırıldığında çok daha anlamlı bir görünüm kazanmaktadır. Maliye Bakanlığı merkez teşkilatındaki uzmanlaşma düzeyi %20'lere yaklaşmaktadır. Taşradaki uzmanlaşma düzeyi ise %5.5 düzeyinde gerçekleşmiştir. Merkez ve taşra teşkilatı birlikte değerlendirildiğinde ise bu oran %7,2 düzeyine yükselmektedir.

Kurumsal amacı açısından uzmanlaşmaya çarpıcı bir diğer örnek ise Türkiye İstatistik Kurumudur (TÜİK). Merkez ve taşra teşkilatında kadrolu olarak çalışan toplam 1646 personelin % 83'ü yüksekokul mezunu olup, üniversite mezunu personel; uzman, uzman yardımcısı, istatistikçi, matematikçi, ekonomist, programcı gibi çeşitli kadrolarda istihdam edilmektedir.¹³ TÜİK'te özellikle son yıllarda hızlı bir uzmanlaşma süreci yaşanmış olup, sadece 2006 yılında kuruma alman uzman yardımcısı sayısı 290'dır. Tabii ki bu sürecin hızlanmasında TÜİK'in rutin görevleri dışında, alanında bir reform olarak kabul edilebilecek ve ülkemizde nüfus sayım sistemini tamamen değiştiren "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nin (ADNKS) de etkisi yadsınamaz. Bilindiği üzere ADNKS ile artık nüfusu sayımı ikametgâha dayalı bir sistemle yapılacak ve nüfusun yıllar

¹³ TÜİK 2006 Yılı İdare Faaliyet Raporu.

itibariyle gelişimi de bu yolla izlenecektir. İşte böylesine dev bir projeye imza atan TÜİK, personel politikalarında uzmanlaşmaya önem vermiş olmasının olumlu sonuçlarını fazlasıyla görmüştür ve görmeye de devam edecektir.

3. Kariyer Uzmanların Kurumdan Ayrılış Nedenleri

Daha önceki bölümlerde İçişleri Bakanlığı'nda kariyere dayalı mevcut uzmanlaşma modelinin sağlıklı işlemediği tespitinde bulunulmuştu. Bu yargımızı daha da temellendirmek için kariyer uzmanların kurumdan ayrılış nedenleri üzerinde durmak isabetli olacaktır.

Tablo 5'de APK ve İl Planlama uzmanları ile yardımcılarının kurumdan ayrılışlarına ilişkin yaklaşık veriler ortaya konulmuştur.

Tablo 5.
APK ve İl Planlama Uzman ve Yardımcılarının
Kurumdan Ayrılış Nedenleri

AYRILIŞ TÜRLERİ UNVANLAR	İstifa	Başka Kuruma Nakil	Atamadan Vazgeçme	Diğer	AYRILIŞLARIN GENEL TOPLAMI
APK Uzmanı	—	3			3
APK Uzman Yrd.	7	7	4	1	19
İl Planlama Uzmanı	2	7	2	1	12
İl Planlama Uzman Yrd.	30	40	14		84
GENEL TOPLAM	39	57	20	2	118

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı verilerinden derlenerek hazırlanmıştır.

Tablodaki veriler incelendiğinde şu yorumları yapmak mümkündür:

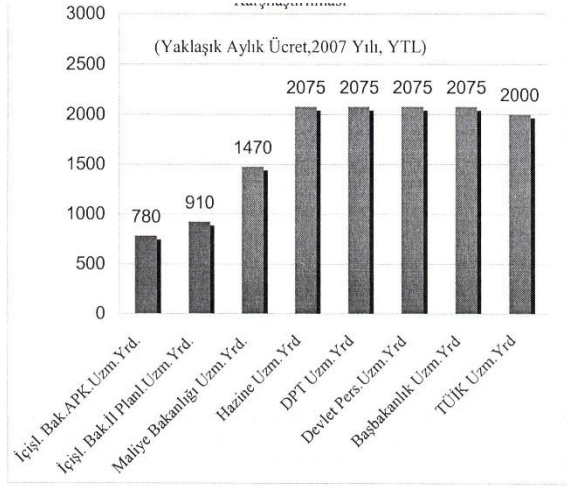
- Ayrılışların yaklaşık %47'si “başka kuruma nakil”, %33'ü ise istifa şeklinde gerçekleşmiştir. Bu demek oluyor ki, uzman personel açığı olan İçişleri Bakanlığı yetiştirip, deneyim kazandırdığı uzman ve uzman yardımcılarını başka bakanlıklara ve çeşitli kurumlara kaptırmakta veya söz konusu personel meslekten çeşitli sebeplerle (meslek tatmininin maddi ve manevi düşüklüğü vb.) istifa etmektedir.

- Uzmanlıklarını alan personelin ise yaş sınırı vb. nedenlerle kurumdan ayrılışlarının nispeten az olduğu görülmektedir. Ayrılışların özellikle yardımcılık döneminde ağırlık kazandığı dikkate değer bir husustur. Bu durum 3 yıllık yardımcılık staj sürecinde, uzman yardımcılarının özlük haklarının olumsuzluğu, kurumsallaşmış bir uzmanlaşmanın olmaması, taşrada yalnız, ilgisiz ve atıl

kalmaları nedeniyle başka kurumlara geçme psikolojisi içerisinde hareket ettikleri anlamına gelmektedir.

• Uzman personelin kurumdan ayrılmasının birçok nedeni olmakla birlikte, günümüz ekonomik koşullarında özlük hakları personel açısından güdüleyici önemli bir faktör olarak dnlmelidir. Sorunun temel noktası olmamakla birlikte, APK ve il planlama uzman yardımcılarının başka bakanlık ve kurumlara gitme eğiliminin altında aslında özlük haklarının tahammül edilemez bir noktada olması yatmaktadır. Grafik 2’de bu durum diğerkurumlarda çalışan emsal kariyer uzmanlıklarla karşılaştırılmal olarak görülmektedir.

Grafik 2. Kariyer Meslek Mensuplarının cret Düzeylerinin Karşılaştırılması

Grafikte de görüldüğü gibi İçişleri Bakanlığı kariyer uzmanları, ücret düzeyi itibariyle diğerkariyer uzmanların seviyesinin tahammül edilmez bir şekilde altında bulunmakta olup, ortalama 2 kat bir maaş farkının olduğu gözlemlenmektedir. Hatta İçişleri Bakanlığı APK uzman yardımcılarının Hazine, DPT, Başbakanlık vb uzman yardımcılardan neredeyse 3 kat daha az bir maaş

ile görev yaptıkları bile söylenebilir¹⁴ Bu kapsamda İçişleri Bakanlığı uzmanları, diğer kurumlardaki emsal meslek mensupları bir tarafa düz memur ve yardımcı hizmetler (hizmetli vb.) statüsünde çalışanlardan bile çok daha düşük bir ücret karşılığında, uzmanlık ve sorumluluk gerektiren çok önemli görevlerde çalışmaktadır.

Özetle, sınav ilanından, atamanın yapılıp, göreve başlanıncaya kadar geçen çok uzun bir süre içerisindeki sayısız bürokratik işlem, harcanan kamu kaynakları, verilen emekler boşa gitmekte, nitelikli uzman personel bir yılını bile doldurmadan kurumdan ayrılmaktadır. O zaman şu yorum kaçınılmaz olmaktadır:

“İçişleri Bakanlığında kariyere dayalı uzman personele ilişkin rasyonel bir politika geliştirilmeli ve bir an önce hayata geçirilmelidir. Ancak bu sayede Bakanlığın vizyonu için hayati önem arz eden uzman-kalifiye personelin etkin bir şekilde istihdamı sağlanabilecektir”.

Oysa mevcut durumda İçişleri Bakanlığı’nın uzmanlara yönelik net bir personel politikası oluşturduğundan söz edilemez. Zira Bakanlık hem uzman personelin gerekli olduğunu düşünmektedir ki yeterli olmasa da uzman personel istihdam etmektedir, hem de uzman personelin çok önemli olmadığını düşünmektedir ki yıllardır sürekli meslekten ayrılmaları görmesine rağmen bu durumu engelleyici çözüm ve düzenlemeler getirmemektedir. Önemli olan, uzman personel gerekliliğine duyulan inancın, gerek yükselme koşulları, gerekse özlük haklarındaki düzenlemelerle desteklenmesidir.

Tablo 6.
2002, 2004 ve 2006 Dönemi
14

APK ve İl Planlama Uzman Yardımcısı Atamalarında Personel Hareketliliği

Atama Dönemleri	Sınavı Kazanan Personel Sayısı	Kurumdan Ayrılan Personel Sayısı	Kurumda Kalan Personel Sayısı	Ayrılış Oranı
2002	60	43	17	%72
2004	67	35	32	%52
2006	28	10	18	%36

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı verilerinden derlenerek hazırlanmıştır.

¹⁴ Maliye Bakanlığı, TÜİK, Başbakanlık, Hazine ve DPT Uzman Yardımcılarının 2007 yılı ücretleri, ek ödemeler, ikramiyeler vb. ödemeler dâhil edilmiş şekildedir. İçişleri Bakanlığı Uzman ve Yardımcılarına herhangi bir ek ödeme, ikramiye verilmemektedir.

Son 5 yıl içerisinde İçişleri Bakanlığı'na alınan APK ve il planlama uzman yardımcılarının kurumdan ayrılış oranları aslında bütün sıkıntıyı tek başına özetlemektedir. 2002 senesinde 60 kişilik boş uzman yardımcılıkları kadroları için bir sınav yapılmıştır. 2007 yılı itibarıyla 2002 döneminde göreve başlayan uzmanların kurumdan ayrılış oranı %72 düzeyindedir. 2004 yılında ise yine boş uzman yardımcılıkları kadrolarını doldurmak üzere bir sınav daha yapılmış olup, bu sınavla 67 APK ve il planlama uzman yardımcısı alımı gerçekleştirilmiştir. 2007 yılı itibarıyla 2004 dönemi uzmanlarının kurumdan ayrılış oranı ise %52 olarak gerçekleşmiştir. Boşalan kadroların doldurulması amacıyla 2006 yılında bir kez daha il planlama uzman yardımcısı alımı yapılmış olup, 1 yıl gibi çok kısa bir süre içerisinde mesleğe başlayan personelin %36'sı kurumdan ayrılmıştır. Oranların yıllar içinde azalıyor olmasının yorumunu ise şu şekilde yapabiliriz: Mesleğe girişin ilk yıllarında kaçış oranı nispeten düşük olmakta, ilerleyen yıllarda ise uzman personelin başka kurumlara geçişi hız kazanmaktadır. Dolayısıyla 2006 yılı atamalarının ayrılış oranının diğer yıllara göre düşük olmasını bu şekilde düşünmek gerekmektedir. Önümüzdeki birkaç yıl içerisinde 2006 yılı girişli uzmanların kurumdan ayrılış oranlarının yükseleceği tahminini yapmak zor olmayacaktır.

Tablo 7.

İl Planlama ve APK Uzman ve Yardımcıları

Lisans Mezuniyetlerinin Üniversitelere Göre

	Sayı	Dağılımı %
Mezun Olunan Üniversite		
Gazi Üniversitesi İİBF	26	25
Ankara Üniversitesi SBF	20	19
İstanbul Üniversitesi (İFSBF)	8	8
Hacettepe Üniversitesi İİBF	7	7
Selçuk Üniversitesi İİBF Hukuk	7	7
Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF	5	5
ODTÜ İİBF	3	3
Diğer Üniversiteler	27	26
Toplam	103	100

Kaynak: İl Planlama Uzmanları Web Sayfası:
<http://www.ilplanlamauzmanlari.org>

Son üç uzman yardımcısı alımlarında da görüldüğü üzere, istikrarlı bir şekilde, APK ve il planlama uzmanlığı mesleğine dâhil edilen nitelikli personel, başka bakanlık ve kurumlara geçmektedir. Özellikle son dönem İçişleri Bakan-

lığı uzman yardımcısı alımlarında gözlemlendiği üzere; KPSS (A) grubu sınavından çok yüksek puanlar alan (8590), yabancı dil bilen ve Türkiye'nin seçkin üniversitelerinden mezun (Gazi, Hacettepe, İstanbul, Ankara, ODTÜ, Dokuz Eylül, Uludağ, Erciyes, Selçuk vb.), lisansüstü eğitim almış kalifiye personel, 1 2 yıl gibi kısa bir süre içerisinde uzman yardımcılığı görevini çeşitli sebeplerle bırakmış ve bırakmaya devam etmektedir. Bu olumsuz seyir dikkate alınarak önümüzdeki yıllar içinde uzman ve uzman yardımcısı unvanlı personelin, İçişleri Bakanlığı'ndan ayrılışlarının artarak devam edeceği kaçınılmaz bir sonuç olacaktır.

Özetle, meslekte sürekli olarak yaşanan bir kan kaybı vardır. Burada çözüm, boş kadroların doldurulması olamaz ve olmamalıdır. Palyatif (geçici) çözümler, sorunun temeline inilmesini önlemektedir. Oysa akılcı olan, “kariyere dayalı uzmanlaşma ve yeni bir model geliştirmek zaruretinin, İçişleri Bakanlığı'nın önemli gündem konularından biri haline getirilmesini sağlayarak, yıllarca uygulanıp başarı sağlanamayan uzmanlaşma sisteminin terk edilmesi ve yem bir “Kariyere Dayalı Uzmanlaşma Modeli” ortaya konulmasıdır.

IV.İÇİŞLERİ BAKANLIğI MERKEZ VE TAŞRA TEŞKİLATI İÇİN YENİ BİR UZMANLAŞMA MODELİ: KARİYERE DAYALI UZMANLAŞMA PROJESİ

Kamuda yeniden yapılanma çalışmalarında öngörülen bir şekilde İçişleri Bakanlığı'nın personel yapısında ve bileşiminde yapılacak bir değişiklik artık gereklilik olmaktan çıkmış, zaruret haline gelmiştir.

Bu kapsamda, İçişleri Bakanlığı'nda kariyer temelli uzmanlaşmaya ihtiyaç duyulduğu gerçeğinden hareket ederek, yeni bir model önerisi getirmekteyiz. Bu modelin hayata geçirilmesi için önerdiğimiz projeyi ise “İçişleri Bakanlığı Kariyere Dayalı Uzmanlaşma Projesi”(KARDUP) olarak adlandırmaktayız.

Modelimizi kuracağımız bu bölüm, iki alt başlıktan oluşacaktır. İlk olarak mevcut fakat etkin işlemeyen yapı üzerine temel eleştiri noktalarını belirteceğiz. Bu eleştirilerden hareketle de öneri olarak getirdiğimiz yeni model proje ve onu oluşturan unsurlar genel hatlarıyla açıklanacaktır.

A. MEVCUT YAPI ÜZERİNE TEMEL ELEŞTİRİ NOKTALARI

- İçişleri Bakanlığı merkez birimlerinde ve taşra teşkilatında, çalışma alanlarına göre uzman personel ihtiyacı bulunmasına rağmen, merkezde sadece iki birimde (Strateji Geliştirme Başkanlığı ve Dış İlişkiler ve AB Koordinasyon Dairesi Başkanlığı) ve valiliklerde ortalama bir uzman personel istihdam edilmektedir. Sınırlı sayıda istihdam edilen bu uzman personelin ise, çalıştıkları birimlerin amaçlarına uygun olarak ihtisaslaşmakta olduklarını söylemek pek

mümkün değildir. Bu yönüyle mevcut yapı, merkez birimlerim kapsayacak biçimde oluşturulamamıştır. Taşra teşkilatı bağlamında ise yetersiz kalarak, sağlıklı işleyememekte ve kendisinden beklenen fonksiyonları yerine getirememektedir.

- Mevcut yapı ile ilgili değinilmesi gereken bir diğer önemli sorun, mesleklerinin doğası gereği mülki idari amirlerinin hizmet yerlerinin sürekli değişmesi nedeniyle, “elde ettikleri deneyim ve bilgilerin kurumsal birikime katkısının olmaması hususu”dur. Zira bu bilgi ve deneyimler bir ekip tarafından oluşturulmamakta, ilgili birimin personeliyle paylaşılmamaktadır. Oysa bu tip iş ve işlemlerin mülki idari amirlerinin koordinatörlüğünde çalışacak uzman bir ekip eliyle yürütülmesi sağlanabilirse “kurumsal belleğin zayıflığı” sorunu ortadan kaldırılabilecektir.

- Mülki idare amirleri illerde kamu hizmetlerinin yürütülmesinde eşgüdümü sağlama ve planlama işlevini, İl Koordinasyon Kurulu ve İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlükleri (İPKM) aracılığıyla yürütmektedirler. Ancak, Türk İdari Araştırmalar Vakfı tarafından yayımlanan “İyi Yönetim Arayışında Türkiye 'de Mülki İdarenin Geleceği” adlı çalışma, bu işlevin yerine getirilemediği, İPKM’lerin etkin çalışmadığı yönünde önemli sonuçları ortaya koymaktadır:

Çalışma kapsamında 1096 mülki idare amirine (MİA), “İl Koordinasyon Kurullarının gerektiği gibi çalışıp çalışmadığı” yönünde soru yöneltilmiş olup, ankete katılan MİA’ların % 88,6’sı “gerektiği gibi çalışmadığı” yönünde görüş bildirmiştir. Yine aynı çalışma kapsamında 1140 mülki idari amirine yöneltilen, “İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlükleri işlevlerini yerine getiriyor mu?” sorusuna da % 74,3 oranında “işlevlerini yerine getiremediği” yönünde cevap verilmiştir.¹⁵

- İl düzeyinde incelendiğinde var olan İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüklerinin etkin ve verimli çalıştığını söylemek mümkün değildir. Bu müdürlükler mevcut yapısı ile sadece il envanteri, brifing ve yatırım programı hazırlayan, yılda üç kez toplanan ve etkin işlemeyen İl Koordinasyon Kurullarına sekreteryaya hizmeti veren birimlerin ötesine geçememiştir. Kaldı ki saydığımız bu sınırlı hizmetlerin de etkin bir şekilde yapılmadığı ortadadır. Zira İPKM’ler tarafından hazırlanan il envanterlerinden elde edilen verilerin güvenliği ve tutarlılığı sağlanamamakta dolayısıyla iller ile ilgili geleceğe yönelik projeK-

¹⁵ Cahit Emre (Ed.), “İyi Yönetim Arayışında Türkiye’de Mülki İdarenin Geleceği”, Türk İdari Araştırmalar Vakfı (TİAV), Ankara 2002, s.254256.

sıyonlar çıkartılamamaktadır. Hazırlanan yatırım programları ve yatırım teklifleri, çeşitli kurumlardan alınan verilerin toplulaştırılmasının ötesine geçememekte, süreç içerisinde İPKM'ler ve sınırlı sayıdaki uzman personel aktif rol alamamaktadır. Bu yönüyle teknik anlamda bir planlama fonksiyonu ifa edilemediği, sadece sınırlı bir koordinasyon görevinin görülebildiği saptamasını yapabiliriz. Sonuç itibarıyla, Bakanlığın taşra teşkilatında sadece İPKM'lerde istihdam edilen kariyer uzmanların, bu müdürlüklerin mevcut yapısında atıl kaldıkları, eğitimleri ve nitelikleri doğrultusunda çalıştırılmadıkları ve mesleki anlamda köreldikleri üzücü bir gerçektir.

B. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI KARİYERE DAYALI UZMANLAŞMA PROJESİ (KARDUP)

1. Projenin Amacı

KARDUP'un amacı, Türkiye'nin bürokratik yaşamında çok ayrı ve özel bir yeri olan İçişleri Bakanlığı'nın merkez ve taşra teşkilatlarının, teknoloji ile barışık, yabancı dile hâkim, alanında donanımlı, vizyon sahibi, kariyer hedefi olan nitelikli personel ile güçlendirilmesini sağlamaktır. Bu kapsamda, Bakanlık merkez ve taşra teşkilatında İçişleri Uzmanlığı mesleği ihdas edilerek yeni bir yapılanmaya gidilecektir. Yine, sınırlı sayıdaki son derece nitelikli APK ve İl Planlama Uzmanlarının, yem tesis edilen mesleğe geçişleri sağlanarak, bilgi ve deneyimlerinden azami ölçüde faydalanmak amaçlanmaktadır.

Bu proje ile İçişleri Bakanlığı'nın temel değerlerinde ifadesini bulan; uzmanlık, hızlı ve nitelikli hizmet, etkinlik, verimlilik ve sürekli gelişimi¹⁶ yönünde önemli bir adım atılmış olacaktır. Bakanlık yine bu modelin hayata geçirilmesi sayesinde "...diğer kamu kurum ve kuruluşlarına önderlik eden" vasfını iyice pekiştirecektir.

2. Projenin Gerekçeleri

a. Dış Gerekçeler

Türk kamu yönetiminde yeniden yapılanmaya gidilmekte olması.

Modern kamu yönetimi anlayışına geçilmesi.

Kurumlarda Stratejik Yönetim anlayışının tesis edilmeye çalışılması ve bu kapsamda Stratejik Planlama yapma zorunluluğunun getirilmesi.

Avrupa Birliği ile uyum süreci bağlamında kurumlarımızda nitelikli personel istihdamına ihtiyaç duyuluyor olması.

b. İç Gerekçeler

¹⁶ <http://www.strateji.gov.tr> (Erişim Tarihi: 10/01/2007)

Bakanlığın çok önemli ve uzmanlık gerektiren projeler yürütüyor olması.

Bütün birimlerde uzman personele ihtiyaç duyulması.

Yürütülen iş ve işlemlerin daha verimli ve etkin gerçekleştirilmesi yönünde tıkanmalar yaşanıyor olması.

İçişleri Bakanlığı temel değerleri içerisinde “uzmanlık” kavramının yer alıyor olması ve bu doğrultuda çalışmalar yapılması gerekliliği.

Valiliklerde yabancı dil bilen, üniversite mezunu, nitelikli uzman personelin sağlıklı bir yapı içerisinde istihdam edilemiyor olması. Bu bağlamda bir beşeri kaynak israfının yaşanıyor olması.

3. Projenin Uygulama Alanı ve Sınırlandırılması

Merkez Teşkilatı Birimleri: Bakanlık ana hizmet, danışma ve denetim birimleri ile yardımcı hizmet birimleri kapsamındaki genel müdürlükler, başkanlıklar ve müstakil daire başkanlıkları.

Taşra Teşkilatı: Valilikler.

4. Projenin Başlangıç Aşamasında İşbirliği Yapılacak Birim ve Ekipler:

Proje Koordinasyon Ekibi

Merkez Valilerinden oluşacak bir ekip.

Merkez birim yöneticilerinden (Genel Müdür Yardımcısı, Daire Başkanı ve Şube Müdürü seviyesinde) oluşacak bir ekip.

Taşra ayağı için İPKM’lerden sorumlu Vali Yardımcılarından oluşacak bir ekip.

Meslekten gelen İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlerinden oluşacak bir ekip (kariyer uzmanlık oluşturulmadan önce doğrudan müdür olarak atananlar dâhil).

İl Planlama Uzmanları ile APK Uzmanlarından oluşacak bir ekip.

5. Teşkilatlanma

Merkezde görevlendirilecek İçişleri Uzmanları, genel müdürlükler, başkanlıklar ve müstakil daire başkanlıklarında çalıştırılacaklardır. Merkezdeki yapılanma, İçişleri Uzmanlarının daire başkanlarına bağlı olması şeklinde öngörülmektedir. İçişleri Uzmanları ise koordinatör bir İçişleri Uzmanına bağlı olarak çalışacaklardır. Asgari 4 İçişleri Uzmanı ve her bir uzmanın altında ikişer uzman yardımcısı olacak şekilde teşkilatlanma düşünülmektedir (Bkz. Şema 2). Birimlerin iş ve işlemlerine, yürütülen projelere ve iş hacmine bağlı olarak yukarıda belirtilen asgari rakamların üzerinde uzman istihdamı söz konusu

olabilecektir.

Şema 2.

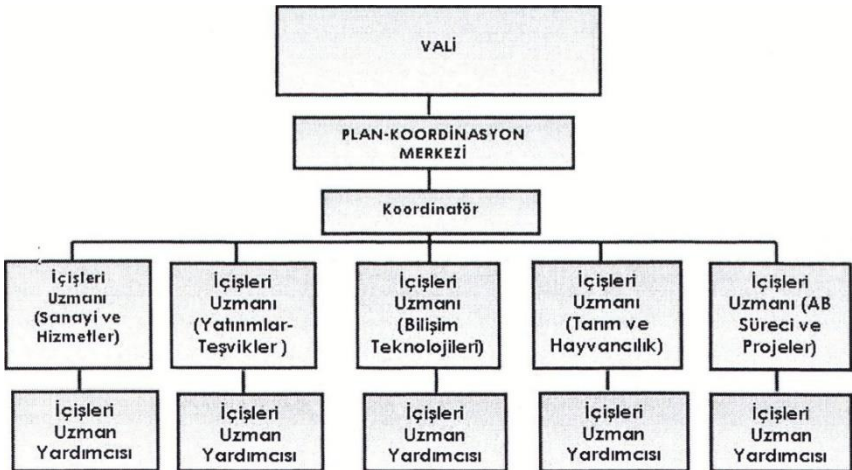
Merkez Birimleri İçin Kariyer Uzmanlık Teşkilatlanması Önerisi

Taşrada görevlendirilecek İçişleri Uzmanları, valilikler bünyesinde oluşturulacak olan “Plan Koordinasyon Merkezi”nde görev alacaklardır. Merkezin başında İçişleri Uzmanı unvanını taşıyan (APK ve İl Planlama Uzmanı, Meslek kökenli Planlama Müdürü) ve meslekte 10 yılını doldurmuş, deneyimli bir “koordinatör” bulunacak olup, doğrudan Valiye karşı sorumlu olacaktır.

Şema 3.

Valilikler İçin Kariyer Uzmanlık Teşkilatlanması Önerisi

İlin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi ve yerel ihtiyaçlar doğrultusunda asgari 4 İçişleri Uzmanı ve onlara bağlı ikişer uzman yardımcısı “Plan Koordinasyon Merkezi”nde görev yapacaktır. Büyük şehir statüsündeki iller ile daha fazla uzmana ihtiyaç duyan illerde, yukarıda belirtilen asgari rakamlar artırılabilir.

Kurulacak bu merkezde İçişleri Uzmanlarının kendi içlerinde de çeşitli branşlarda ihtisaslaşmaları öngörülmektedir. Bu kapsamda;

Sanayi ve Hizmetler Tarım ve Hayvancılık Yatırımlar ve Teşvikler Bilişim Teknolojileri Avrupa Birliği Süreci ve Projeler

konularında ayrı ayrı çalışma ekipleri kurulacaktır.

Oluşturulacak olan Plan Koordinasyon Merkezine yüklenen görev ve hizmetler, son dönemde kariyer uzman kökenli olmayan, planlamaya yabancı, meslek dışından müdürlerin (şef, sivil savunma uzmanları, ilçe müdürleri vb.) atandığı İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüklerini (İPKM) tamamen işlevsiz hale getirecektir. Bu kapsamda İPKM’lerin bir an önce ilgası gündeme gelmelidir. Aksi halde iki birim arasında bir yetki çatışması ortaya çıkacaktır.

6. Yeni Uzman Sınıfın Görev ve Çalışma Alanları

İçişleri Bakanlığı Kariyere Dayalı Uzmanlaşma Projesi (KARDUP) doğrultusunda yeni bir uzmanlık kadrosu ihdas edilecektir. Bu kapsamda, hem mevcut kariyer uzmanlar arasındaki unvan farklılığını ortadan kaldırmak (APK ve İl Planlama Uzmanları) hem de İçişleri Bakanlığı’nın görev alanına giren her konuda çalıştırılabilmelerini sağlamak için “İçişleri Uzmanı” adı altında yeni bir uzman sınıf oluşturulması öngörülmektedir.

İhdas edilecek olan İçişleri Uzmanı ve İçişleri Uzman Yardımcısı kadrolarına ise ilk etapta, merkez ve taşrada önemli deneyimler kazanmış olan, APK ve İl Planlama Uzman ve yardımcıları ile istekleri halinde meslek kökenli (APK ve İl Planlama Uzmanı kökenli ve kariyer uzmanlık oluşturulmadan önce doğrudan müdür olarak atanalar) İl Planlama ve Koordinasyon Müdürleri bir dizi kapsamlı eğitimden sonra, hiçbir işleme gerek kalmaksızın, atanacaklardır¹⁷. Daha sonra ihtiyaca göre yeni uzman yardımcısı alımları planlanacaktır.

¹⁷ İçişleri Uzmanlığı kadrolarına doğrudan geçiş hükümleri, Bakanlığımız bünyesinde görev yapan ve kariyer uzmanlık olarak nitelendirilmeyen “uzman”, “sivil savunma uzmanı” ve “eğitim uzmanı” gibi kadroları kapsamayacaktır.

İçişleri Uzman ve Yardımcılarının çalışma alanları ise, Bakanlığın merkez teşkilatında birimlerin faaliyet alanları, taşra teşkilatında ise ikin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısı paralelinde, yerel ihtiyaçlar doğrultusunda belirlenecektir. Bu bağlamda merkezde ve taşrada görevlendirilecek olan uzman personelin esnek istihdamı da sağlanmış olacaktır.

Merkez İçişleri Uzmanları görevlendirilecekleri genel müdürlük ya da başkanlıkların görev alanına giren konularda çalıştırılacaklardır. Taşrada görev yapacak İçişleri Uzmanlarının ise üstlenecekleri görevler ana hatlarıyla aşağıdaki şekilde öngörülmektedir:

Danışmanlık ve Rehberlik Fonksiyonu

Valilere güçlü, nitelikli ve sorunlara çözüm üretebilen bir danışmanlık hizmeti sunmak.

İlde yatırım hedefleyen potansiyel girişimcilere yatırım teşvikleri ile ilgili teknik bilgi sunmak ve yol gösterici olmak.

Kamu kurum ve kuruluşlarına, gerek ulusal gerekse uluslararası projelerin üretimi noktasında yardımcı olmak.

AB'ye uyum sürecinde, kamu kurum ve kuruluşlarına danışmanlık hizmeti sunmak.

İllerde oluşturulan/oluşturulacak olan AB Koordinasyon Birimlerinde bizzat sorumlu olarak görev almak.

Bölgesel Kalkınma Programları kapsamında İl Özel İdareleri, Belediyeler, Köylere Hizmet Götürme Birliklerine teknik destek sağlayarak, proje hazırlamalarına yardımcı olmak.

AB hibe programları konusunda ilgililere bilgi akışını sağlamak.

Planlama Fonksiyonu

Valilikler, bölgesel kalkınmaya yönelik programların uygulanmasında aktif rol almaktadır. Bu kapsamda projelerin uygulanma sürecinde programa dâhil olan illerin İl Özel İdarelerince birlikler oluşturulmaktadır. İçişleri Uzmanları bu birliklerde bizzat görevlendirilebilecek olup, programın uygulama ve koordinasyon işlemlerini yapacaktır. Bizzat görevlendirilmeyen uzmanlar ise ilde izleme görevini yerine getirecektir¹⁸).

¹⁸ İş bu konudaki ayrıntılı bilgi ve diğer öneriler için Bkz: Gazi BAYKALER, Türkiye'ye Yönelik AB Fonları ve İl Yönetimi, Türk İdare Dergisi (TİD), Haziran 2007, Sayı 455, s. 179.

İl Özel İdarelerinin hazırlamakla mükellef oldukları Stratejik Planların hazırlık sürecinde aktif rol üstlenmek.

İl Gelişme Planlarını hazırlamak.

Yerel yönetimlerin ve kamu kurumları tarafından il düzeyinde yapılan planların uyumlaştırılmasını gerçekleştirerek, gerekli koordinasyonu sağlamak.

İl yatırım programının, il gelişme planları doğrultusunda hazırlanmasını sağlayarak, ilin öncelikli yatırım tekliflerini çıkarmak.

Koordinasyon Fonksiyonu

İlde kamu kurumları arasında işbirliği ve koordinasyonu gerektiren işlerde Vali'ye yardımcı olmak.

Araştırma ve İnceleme Fonksiyonu

İl ile ilgili ekonomik, sosyal ve kültürel konularda araştırma ve inceleme çalışmaları yapmak.

İldeki kamu kurum ve kuruluşları ile ortak çalışmalar yürütmek.

Doğrudan Bakanlığın emri ile aynı coğrafi bölgelerde çalışan İçişleri Uzmanları, bölgelerinin ekonomik, sosyal v.b. konularıyla ilgili, ekip halinde araştırma ve inceleme çalışmaları yapabileceklerdir. Bu çalışmalar, Beş Yıllık Kalkınma Planlarına, il ve bölge düzeyinde, sağlıklı, yerinde alanında yapılması nedeniyle gerçekçi katkılar olarak değerlendirilerek, İçişleri Uzmanlarının, DPT Planlama Uzmanları ile ortak çalışma imkânları tesis edilecektir.

Eğitim Fonksiyonu

İldeki kamu kurum ve kuruluşlarına Dünya ve Türkiye'de ekonomik, sosyal ve idari alanlarda meydana gelen değişim ve gelişmeler hakkında bilgilendirici yol gösterici eğitim faaliyetlerinde bulunmak.

7. İçişleri Uzmanlarının Eğitimi

İçişleri Uzmanlığının altyapısını oluşturacak olan APK ve İl Planlama Uzman ve yardımcıları için, unvan değişikliği gerçekleştirildikten sonra, bir dizi kapsamlı eğitim yapılacaktır.

Temel Eğitim: Merkez ve taşrada görevlendirilecek uzman ve uzman yardımcıları, belirlenecek takvim doğrultusunda Bakanlık teşkilatı, görevleri, idari yapılanma, mülki idare amirliği sistemi vb. konularda, Eğitim Dairesi Başkanlığında en az 1 ay süreli, nitelikli ve kapsamlı ortak bir hizmet içi eğitime tabi tutulacaklardır.

Uzmanlık Eğitimi: Merkez birimlerinde görevlendirilecek olan uzman ve uzman yardımcıları için merkezde yürütülen iş ve işlemlerde uzmanlık kazan-

dırarak nitelikte farklı bir eğitim programı hazırlanacaktır. Valiliklerde istihdam edilecek uzman personele ise taşrada yürütülen iş ve işlemlerle ilgili olarak Eğitim Dairesi Başkanlığında uzmanlık eğitimi verilecektir.

Staj: İçişleri Uzmanları aldıkları bu eğitimlerden sonra, Merkezde görevli olanlar Bakanlığın bütün birimlerinde, Valiliklerde görevli olanlar ise ildeki çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında en az 2 aylık staj dönemine başlayacaklardır.

Söz konusu bu eğitim ve staj çalışmaları ile, İçişleri Uzmanlarından beklenen hizmet, iş ve faaliyetler ile ilgili gerekli temel formasyon verilmiş olacaktır.

8. Mesleğe Giriş Şartları ve Kariyer Basamakları

İçişleri Uzman Yardımcısı: KPSS (A) 31 puan türünden 80 ve üstü puan alan aday adaylar, yine aynı sınavda 30 yabancı dil sorusuna doğru cevap vermek şartıyla, İçişleri Uzman Yardımcılığı merkez ve taşra kadrolarına başvuru yapabileceklerdir. Adaylar merkez veya taşra kadrolarından sadece birisine başvuru yapabileceklerdir.

Giriş sınavı yazılı ve sözlü olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilecektir. Yazılı sınav ÖSYM tarafından test usulüyle yapılacak olup, bu sınavdan 70 ve üstü puan alan adaylardan, ilan edilecek kadro sayısının 4 katına kadar olanlar sözlü sınava çağırılacaktır. Yazılı ve sözlü sınav puanlarının ortalaması alınarak, başarı sırasına göre, kazanan adaylar belirlenecektir.

İçişleri Uzmanı: Meslekte 3 yılını dolduran yardımcılar, yazılı/sözlü yeterlilik sınavına gireceklerdir. Sözlü yeterlilik sınavı hazırlanacak uzmanlık tezine dayalı olarak yapılacaktır. Süreç sonunda başarılı olan uzman yardımcıları, uzmanlık kadrolarına atanırlar. Yüksek lisans derecesi olanlarda bu süre 2 yıldır. Doktora derecesine sahip yardımcılar ise 1 yılın sonunda, adaylıkları kaldırıldığı takdirde doğrudan, yeterlilik sınavına tabi olmadan ve tez hazırlamaksızın, uzmanlık kadrolarına atanabileceklerdir.

SONUÇ

Türkiye'nin yönetsel ve bürokratik yapısı son yıllarda hızlı bir şekilde fikri anlamda değişime uğramış, yeni kavram ve süreçler Türk bürokrasisine nüfuz etmeye başlamıştır. Olumlu ve olumsuz yönleriyle bu yeni süreç, kamu kurum ve kuruluşlarını da etkisi altına almıştır.

Esasen, sadece son dönem gelişmelerine ve yeni kamu yönetimi anlayışına sıkıştıramayacağımız (sadece bu anlayışa mal edemeyeceğimiz) “personel

bazında uzmanlaşma" konusu, geçmişten günümüze hem özel sektörde hem de kamu sektöründe önemli bir yer tutmuştur.

Kamu kesiminde uzmanlaşmanın, vatandaşlara çok daha verimli, etkin ve çağdaş hizmet sunumu için anahtar kavram olduğu ortadadır. Bu kapsamda birçok kamu kurum ve kuruluşu, personel politikalarını oluştururken bu hususu göz önünde bulundurarak, teşkilatlarında kariyere dayalı uzmanlaşmaya ağırlıklı şekilde yer vermiştir.

Türk bürokrasisinde ve idari yapılanmasında öncü rol üstlenen, devlet kavramıyla özdeşleşmiş İçişleri Bakanlığı, bir dönem, taşra yapılanması için mülki idare amirliği hizmetleri sınıfı dışında bir kariyer uzmanlık modeli oluşturmaya çalışmışsa da, geline aşamada bu girişimler başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Bilgi toplumuna geçişin uğraşı içinde olan ülkemizde, İçişleri Bakanlığı gibi öncü bir kurumun, merkez ve taşra teşkilatlarında sağlıklı işleyen bir yapıda, nicelik ve nitelik olarak yeterli kariyer uzmanlar çalıştırmıyor olmasının büyük bir eksiklik olduğunu mütalâa etmekteyiz. İçişleri Bakanlığı Teşkilat Kanunu'nun değiştirilmesi konularının gündemde olduğu bu dönem, "kariyere dayalı uzmanlaşmanın Bakanlıkta hayata geçirilmesi açısından büyük bir fırsat olarak görülmelidir.

Bu kapsamda temel çerçevesini verdiğimiz "İçişleri Bakanlığı Kariyere Dayalı Uzmanlaşma Projesi (KARDUP)"nin bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir. Proje çerçevesinde, Bakanlığın merkez ve taşra teşkilatları için yeni bir kariyere dayalı uzmanlaşma modeli öngörülmekte olup, İçişleri Bakanlığı'nın temel değerleri arasında yer alan, uzmanlık, hızlı ve nitelikli hizmet, etkinlik, verimlilik ve sürekli gelişim yönünde önemli bir adım atılmış olacaktır. İçişleri Bakanlığı, bu modelin hayata geçirilmesi ile öncü bakanlık vasfını geliştirip, daha da ileriye götürecektir.

KAYNAKÇA

BAYKALER, Gazi, Türkiye'ye Yönelik AB Fonları ve İl Yönetimi, Türk İdare Dergisi (TİD), Haziran 2007, Sayı 455, ss. 173188.

EMRE, Cahit (Ed.), İyi Yönetim Arayışında Türkiye'de Mülki İdarenin Geleceği, Türk İdari Araştırmalar Vakfı (TİAV), Ankara 2002, 539 s.

İçişleri Bakanlığı 2006 Yılı Faaliyet Raporu.

İçişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı: <http://www.strateji.gov.tr> (Erişim Tarihi: 10/01/2007).

İçişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Verileri.

İl Planlama Uzmanları Web Sayfası: (<http://www.ilplanlamauzmanlari.org>)
(Erişim Tarihi: 03/01/2008).

Maliye Bakanlığı 2006 Yılı Faaliyet Raporu.

ÖZŞEN, Tayfur, "İçişleri Bakanlığı'nda Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Hizmetleri" "Mülki ve Mahalli İdareler Düzeyinde Planlama" içinde, İçişleri Bakanlığı APK Yayınları, Ankara 1988.

ŞİMŞEK, M. Şerif, Prof. Dr. Yönetim ve Organizasyon, Atlas-Basın Yayın, Konya 1994,

351 s.

TORTOP, Nuri Prof. Dr. Prof. Dr. Eyüp G. İSBİR ve Doç. Dr. Burhan AYKAÇ, Yönetim Bilimi, Yargı Yayınları, Ankara 1993.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2006 Yılı Faaliyet Raporu.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu.

POLİS TEŞKİLATINDA BİLGİ YÖNETİMİ

Doç. Dr. Hasan Hüseyin ÇEVİK*

Dr. Orhan FİLİZ*

GİRİŞ

Teknolojinin, internetin ve bilgisayarın egemen olmaya başladığı günümüz dünyası 21. yüzyılın başındadır. Hem devlet hem de toplum yaşamında çok ilerleyen teknolojinin önlenemez etkileri hızlı ve köklü değişikliklere götürmektedir. Bu değişiklikler özellikle geniş anlamda devlette özeld kendi açımızdan kolluk güçlerinde hizmetlerin sunulması noktasında kolaylıklar sağlamaktadır. Teknolojik gelişmelerin bu kadar hızlı olması örgüt yapılarındaki değişiklikleri hızlandırmakla kalmayıp, aynı zamanda zorunlu hale getirmiştir. Yine bu teknolojik gelişmeler bilginin üretilmesini artırmış ve başkalarına kolay iletilmesini sağlamıştır. Günümüzde bilginin bu kadar yoğunlaşması ve paylaşılma gereği hem kamu kurumlarında hem de özel sektör kuruluşlarında bilgi ile ilgili yönetim tekniklerine yeni bir boyut kazandırmıştır. Bu bağlamda artık bilgi yönetimi diye bir kavram ve alan ortaya çıkmıştır. Özellikle bilginin elde edilmesi, toplanması, depo edilmesi, bilgi sistemleri bilginin kullanılması ve kullandırılması, paylaşımı, yok edilmesi ve benzeri konular bilgi yönetiminin alanına girmektedir.

Kolluk hizmeti sunan kuruluşlar bilgi yönetimi bağlamında sundukları hizmetlerin nitelikleri gereği bilginin iletilmesi ve koordinasyonu ile paylaşımı noktasında bilgi teknoloji ve sistemlerine en fazla gereksinim duyan kuruluşlardır. Hem kolluk örgüt içi, hem kolluk ile toplum arasındaki bilgi iletişimi hizmetlerin başarı ve kalite derecesinin artırılmasında önemli rol oynayacaklardır. Türkiye’de genel (kamu) ve özel kolluk olarak yapılan ayırında genel kolluk dediğimiz birimler yekûnu teşkil etmektedir. Bunların başında polis, jandarma, sahil güvenlik gelmektedir. Ayrıca bunun yanında diğer özel kolluk birimleri (devlet veya özel sektör) mevcuttur. İşte bu karışık örgütlenme ağı içinde bil-

* Polis Akademisi Öğretim Görevlisi

ğinin doğru ve yerinde kullanılması ve zamanında diğerlerine iletilmesi ayrı önem kazanmaktadır. Bugün karmaşık bir örgütlenmeye sahip kolluk güçlerinin sundukları hizmetlerin zorluğu ve gereği olarak bir birimin kendi içinde, komşu birimlerde ve ayrıca diğer kolluk birimlerinde nasıl bir bilgi iletişimi ve paylaşımı olabilir konusu önem kazanmıştır. Böylece iyi bir bilgi yönetiminin kolluk hizmetlerinde iyileşme ve kalitenin artmasına katkısı ne olabilir sorusuna cevap bulmak mümkün olabilir.

A BİLGİ VE ÖZELLİKLERİ

Bilgi tek başına ne ifade etmektedir? Bildiğimiz her şey acaba bilgi olarak kabul edilmekte midir? Bilgi aslında bizim evrendeki varlıklarla ve olgularla ilgili elde ederek aklımızda tuttuğumuz izlenimler midir? Çok yönlü bir kavram olan bilgi, değişik bir takım araçlar için, farklı şekillerde kullanılabilir. Bu nedenle de bilgiyle ilgili kullanılan bazı kavramlar söz konusudur. Bu kavramlar veri, bilgilendirme (information), bilgi (knowledge) ve akıl gibi kavramlardır.

Veri, olaylara ilişkin nesnel gerçekler olup birbirleriyle ilişkilendirilmemiştir. Yani veri özümlememiş ve yorumlanmamış gözlemler ve işlenmemiş gerçekler olarak tanımlanabilir (Barutçugil, 2002; 57). Bu açıdan bakıldığında veri söz konusu bilgi yönetim sürecinin hammaddesi olarak ve çeşitli harf, rakam ve ücretlerle temsil edilen, ham ve işlenmemiş gerçekler ya da izlenimlerdir (Bensghir, 1996;14).

Enformasyon ise, verileri kullanacak yöneticinin bugünkü ve gelecekteki kararları için gerçek bir değer taşıyan, anlamlı bir biçimde işlenmiş verilerdir (Akova, 2003). Veriden daha çok zengin bir içeriğe sahip olan enformasyon, yazılı sözlü veya görsel bir mesajdır. Her mesajda olduğu gibi enformasyon aktarımı içinde bir gönderenin ve alıcının olması gerekir (Barutçugil, 2002; 57). Böylece enformasyon alıcının değişmesini ve onun değer yargıları üzerinde bir etki yapmayı hedefler.

Bilgi öğrenmeyi mümkün hale getiren ve sadece bir araya getirmeye dayanan aynı zamanda kullanıcının amacına ve yeteneğine bağlı olarak öğrenmeyi mümkün kılan olgudur (Akova, 2003). Kısaca, bilgi herkes tarafından paylaşılan, insanların sahip olduğu ve anladığı olgu olarak kullanılmaktadır. Bilgi yargıyı içerir, bu nedenle değerler ve inançlar da bilginin bir parçasıdır. Neyin gözlemleneceğini, algılanacağını ve içselleştirileceğini büyük ölçüde değerler belirler. Akıl için bütünleştirilmiş bilgi denebilir. Akıl kişisel bir kimyadır ve bilginin sindirilmesi özümlemesidir. Dolayısıyla alınan bilginin içsel-

leştirilmesi ve yorumlanması akıl yoluyla yapıldığından akıl içselleştirilmiş bilgi anlamına gelebilecektir.

Bilginin, yönetim faaliyetinde karar vericiler ve çalışanlar tarafından kullanılması ve diğerklerine kullandırılması önemlidir. Bu bağlamda karar verme sürecinde bilgi olmaksızın sağlıklı karar almak zordur. Ancak bilginin taşınması gerektiğı bir takım niteliklere sahip olması gerekir. Bilginin değerini belirleyen temel niteliklerin; doğruluk, noksanlık, zararlılık, uygunluk, yerindelik ve ucuzluk olduğu söylenebilir (Bengshir,1996;15).

Doğruluk, karara esas olacak bilginin sahip olması gereken en temel niteliklerdir. Bilgiler hatalardan arındırılmış olmalıdır. Kararın niteliğine göre doğruluk derecesi farklılık gösterebilir. Doğruluk derecesinin düşük tutulduğu bilgiler için karar verici kabul edilebilir düzeyde doğruluk derecesini benimser.

Bilgilerin doğru olması etkin kararlar almada tek başına yeterli değildir. Bilginin doğru olmasının yanı sıra eksik olmaması da gerekir. Eksik bilgi ile ulaşılan kararlarda hata olasılığı oldukça fazladır. Örneğin kolluk hizmetlerinde istihbari faaliyetler ve terör operasyonları açısından bilginin eksik olması hayati sonuçlara sebebiyet vermektedir.

Aynı zamanda bilgilerin uygunluk kriteri bakımından da test edilmesi gerekir. Karar vericiye sunulan bilgiler doğru, noksanz ve uygun olabilir. Ancak karar esnasında bu niteliklere sahip değilse hiçbir değeri olmayacaktır. Bu nedenle bilginin zamanında karar vericiye ulaşması gerekir. Bu ise bilgilerin veri toplama ve işleme sürecinden zaman kayıpları olmadan kısa sürede elde edilmesini gerektirir (Bengshir,1996;16).

1.Bilgi Sistem Teknolojileri ve Kolluk Hizmetlerinde Kullanılma Alanları

Günümüzde teknolojinin ulaştığı nokta, belki çok yakın zamana kadar tahmin edilemeyen inanılmaz bir noktadır. Kolluk kuvvetlerinin kullanabilecekleri teknolojik imkânlar çok geniştir. Özellikle suç işlenmeden önce ve suç işlendikten sonra elde edilebilecek kanıtların analizi, istihbarat hizmetlerinde kullanılabilecek teknik malzemeler, kolluk birimlerinin her seviyesinde ve farklı kuruluşlarda iletişimi sağlayacak hızlı araçların kullanılabilmesi, bilgisayar desteğinde suç analizi, faaliyet analizi, istihbarat analizi, her türlü bilginin kayıt altına alınabilmesi ve istenildiğinde çok kısa sürede ulaşılabilmesi bu teknolojik gelişmelerin beraberinde getirdiğı imkânlardan bazılarıdır.

Görüldüğü gibi bilgi yönetim sistemleri suç ve suçluya karşı mücadelede kolluk kuvvetlerine önemli araçlar sağlamaktadır. Bu sistemler özellikle polis

ve jandarma birimlerinin büyük miktarda bilgiyi kısa zamanda analiz etmesini sağlamaktadır. Bu noktada bilgi analizi birkaç alanda yapılabilmektedir. Bilgi yönetim sistemlerinin kullanıldığı bu analiz yöntemleri kolluk kuvvetlerinin suç ve suçluyla mücadele etmesini kolaylaştırıcı analizlerdir ve kısaca ele alınabilir.

Suç analizi, suçu kimin işlediğini, niçin olduğunu, nasıl gerçekleştirildiğini ve diğer bağlantılı sorulara cevap bulmayı gerektirir. Bu tip analizle amaçlanan daha çok suç çeşitleriyle ve sorunlarıyla ilgili bilgileri saptama tanımlama ve ilgili yerlere yaymadır. Suç analizi belli bilgi çeşitlerinin elenmesini ve kullanılabilir hale getirilmesini gerektirir. Suç analizi eskiden tek tek kişilerin el yordamıyla yaptıkları bir faaliyetti. Bu yüzden daha çok tek tek tutulur ve bunlar bir araya getirilirdi. Daha sonra şehirlerin suç haritalarına eklenmek üzere diğerlerine gönderilirdi. Ancak bunlar hem çok zaman alırdı hem de çoğu zaman diğerlerine ulaşmada sorunlar yaşanırdı. Günümüzde özellikle gelişmiş ülkelerde suç analizi bilgisayarlar yoluyla yapılmaktadır. Böylece suçların kaydedilmesi, depolanması ve gerektiğinde tekrar bu kayıtlara ulaşılması çok kolaylaşmıştır. Ayrıca birçok bilgisayar programı ile çok kısa süreler içinde şehirlerin, kasabaların ve diğer yerleşim birimlerinin belli dönemler içindeki suç istatistiklerine ulaşılabilir. Sonuç olarak modern teknolojik bilgi sistemleri suç analizinde kolluk kuvvetlerinin işini çok kolaylaştırmıştır.

Faaliyet ve çalışmaların analizi kolluk kuvvetlerinin operasyon ve faaliyetleriyle ilgili sorunların yorumlanmasıdır. Bu analizde suçun önlenmesiyle ve kamu düzeninin korunmasıyla uğraşılmaz. Bu analiz ile amaçlanan bir kolluk biriminin çalışması bilginin toplanması ve analiz edilmesi için çok fırsatlar sağlamaktadır. Faaliyet ve çalışmalarla ilgili bilgi analizi kısa dönemli sorunlarla ilgili ya da uzun dönemli planlama ilkeleriyle ilgili olabilir. Bütün bunların hepsi bir kolluk biriminin yönetimiyle ilgili bilgi kullanımını gerektirir. Uzun dönemli stratejik planlama bilinebileceği üzere beş yıl veya daha fazla süreler için yapılan bir faaliyettir. Bu noktada bir kolluk amiri (il müdürü veya şube müdürü) başında bulunduğu birimin uzun dönemli hedef ve amaçlarını ortaya koyar. Daha sonra bu hedeflere ulaşmak için gereken adımlar planlanır ve hareket tarzları saptanır. Ancak geleceğin planlanması geçmişe bakılarak yapılabilecektir (Çevik, 2004). İlgili kolluk birimiyle ve hizmet sunduğu kesimlerle ilgili geçmişteki gerçekler, bilgiler, veriler ve eğilimler, uzun dönemde planlamak ve sorunları çözebilmek yollarını bulabilmek için kullanılmak zorundadır. Dolayısıyla faaliyetlerle ilgili iyi bir bilgi yönetimi analizde çok yararlı olacaktır. Yine bilgisayarın bu analizde kullanılması yöneticiye büyük imkânlar sağlayacaktır.

İstihbarat analizi organize, terör ve siyasi suçlarla ilgili bilginin toplanması, analizi ve ilgili birimlere dağıtılmasını gerektirir. İşin doğrusu istihbarat hizmetleri ve istihbari bilgiler kolluk kuvvetleri için en hassas ve zor işlerden biridir. Suç istihbaratının kaynakları çok çeşitlidir. Vatandaşlardan alınan ihbarlar, güvenilir muhbirler, organize suç ve terör örgütlerine istihbari amaçlı giren kişiler ve diğer kolluk birimleri başlıca bilgi kaynağını oluşturmaktadır. Bu bilgileri diğer kolluk birimlerinden ayrı ve gizli tutmanın önemli olduğu açıktır. Çünkü istihbari bilginin kaynağı bilinir hale gelirse, bu hem operasyonu başarısız hale getirir, hem de bilgi kaynağının tehlikeye atılmasına neden olur. İşte böyle hassas olan istihbari bilgilerin analizinin dikkatli yapılması gerekir. Ayrıca bu bilgilerin verileceği kişilerin doğru kişiler olması şarttır. Bilgisayar teknolojisi; yine bu tür bilgilerin analizinde, kayıtların tutulmasında, birbirine geçirilmesinde ve doğru kişiler tarafından kullanılmasında işe yarayacaktır.

İletişim sistemleri kolluk birimlerinin bilgileri merkezden alanda çalışanlara ve alanda çalışanlardan merkeze göndermesinde günümüzde yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu noktada merkez (operasyonun ve faaliyetlerin planlandığı ve yönlendirildiği) ile operasyon veya fiili kolluk faaliyeti yapan (örneğin devriye veya baskın yapan ekipler gibi) arasındaki iletişim hızı, bilgi aktarımı miktarı doğrudan başarıyı beraberinde getirecektir ve kolluk çalışanlarının yaşamlarının tehlikeye düşmesini engelleyecektir. Ayrıca Türkiye’de kolluk kuvvetlerine başlamadan önce örnek olması amacıyla Amerika Birleşik Devletlerinden bazı bilgi yönetim sistemlerinden söz edilebilir. Bunların başında Bilgisayar Destekli Bilgi Aktarım Sistemi (CAD), Araç Dijital İletişimi (MDC), Otomatik Araç İzleme (AVM), Ulusal Suç Bilgi Merkezi (NCIC), Otomatik Bölgesel Adalet Bilgi Sistemi (ARJIS) ve diğer alt bilgi yönetim sistemleri gelmektedir (Thibault vd: 1998, Wallace vd: 1995). Bunların hepsinde de temel amaç, hem önleyici hizmetler olarak hem de suçla mücadele amaçlı bilgisayar desteğinde geliştirilen programlar yoluyla merkez ile çalışanlar arasında düzenli ve hızlı bilgi alış verişini sağlamaktır. Böylece kamu düzeninin sağlanmasında kolluk güçlerinin etkili, hızlı ve sonuç odaklı hizmet yapması sağlanabilecektir. Çünkü iyi bir kolluk hizmeti bilginin doğru zamanda, doğru yerlere aktarılmasıyla ve paylaşılmasıyla gerçekleştirilebilir.

2.Türk Polis Teşkilatında Bilgi Yönetim Sistemleri

Türkiye’de genel kolluk hizmetlerini sunan üç temel kuruluş vardır: Emniyet Genel Müdürlüğü (polis), Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı. Polis daha çok belediyesi olan şehir sayılan yerlerde görev yapar-

ken, jandarma ve sahil güvenlik polisin görev yapmadığı kırsal kesimlerde ve sahil açıklarında görev yapar. Jandarmanın ve sahil güvenliğinin askeri yönü bir yana polis teşkilatının yaptığı bütün genel kolluk hizmetlerini kırsal denilen yerlerde ve sahil açıklarında yerine getirmekte bu yönüyle de birer kolluk kurumu olarak görülmektedir. Bu çalışmada Jandarma ve Sahil Güvenlik kaynak yetersizliği nedeniyle ele alınmayacaktır. Türkiye’de son yıllarda İnternet teknolojisinin gelişimine paralel olarak e-devlet denilen ve devletin birçok hizmeti internet sistemi üzerinden sunma çalışmaları hız kazanmıştır. Bu sayede halkın kamu hizmetlerini elde etme, başvurma ve bilgi alması ile şeffaf yönetim uygulamalarının kendiliğinden geleceğine inanılmaktadır. Bu doğrultuda kolluk hizmeti sunan kamu kurumları da teknolojinin getirdiği bilgi yönetim sistemlerini kendilerine uyarlamaya ve geliştirmeye çalışmaktadırlar (Çakmak vd, 2003).

Türk polis teşkilatında son zamanlarda oluşturulan bilgi yönetim sistemlerinin başında PolNet, MOBESE, TBS gibi sistemler gelmektedir. Şimdi kısaca bu bilgi yönetim sistemlerinin ne olduğunu ve ne işe yaradığına kısaca bakmak yararlı olacaktır. Bu bilgiler genel olarak Emniyet Genel Müdürlüğü ana internet sitesindeki (egm.gov.tr) ilgili birimlerinden linklerine girerek elde edilmiştir.

PolNet

Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde Bilgi İşlem Daire Başkanlığı 1982 yılında faaliyet göstermeye başlamış ve 19892001 yılları arasında taşra teşkilatlarına yaygınlaştırılmış 2500 sabit noktadaki kullanıcının bulunduğu bilgisayar ağı ile Unisys A Serisi Mainframe sistemi üzerinde, ihtiyaç doğrultusunda dağınık yapıda veri tabanları geliştirilerek çeşitli hizmetler verilmeye başlanmıştır. Teknolojik gelişmeler ile ana çerçeveler (mainframe) yerlerini PC tabanlı küçük, hızlı, işletim ve kullanım kolaylığı getiren, başka bilgisayarlar ile entegrasyon kabiliyeti olan, kapasitesi geniş, yüksek performanslı, düşük maliyetli, gelişim ve yeniliklere tümüyle açık sistemlere bırakmış, bu teknolojik gelişmeler ve e-devlet çalışmaları kapsamında teşkilat bünyesinde Bilgi İşlem Daire Başkanlığınca POLNET proje çalışmalarına başlanılmıştır (www.caginpolicisi.com.tr/26/16171819.htm 15.01.2008).

PolNet polisin görevinin gerekli kıldığı her türden bilgiye, en hızlı, kolay ve güvenilir bilgi sistemlerini kullanarak ulaşmasını sağlayacak modern bir bilgi sistemi olarak tanımlanabilir. PolNet ulusal ve uluslararası tüm bilgi ağları ve bilgi bankalarına entegre olabileceği düşünülerek tasarlanmış, ülkenin bilgi toplumu olmasını sağlayacak en önemli projelerden biridir. Emniyet Teşkilatına

Bilgi İşlem hizmeti verilmesi amacıyla kurulan ve işletilen her türlü İletişim Altyapısı, Bilgisayar Sistemleri ve Bilgi Sistemlerinin tamamını kapsayan PolNetTransPol; PBS (Polis Bilgisayar Sistemleri), EBS (Emniyet Bilgi Sistemi) AFIS, TBS, KPLNet, EmisNet, MOBESE(Mobil Elektronik Sistem Entegrasyon), PYBS (Personel Yönetim Bilgi Sistemi), Muhabere Sistemleri ve Arşiv sistemlerinin altyapısını oluşturur. 81 İl Emniyet Müdürlüğünün ilgili personelinin iletişim, sistem, bilgi sistemi ve kullanıcı eğitimleri tamamlanarak 01.01.2002 yılından itibaren aktif olarak hayata geçirilen PolNet projesi sayesinde;

- Gözaltı süreleri kısalmış ve gereksiz gözaltına alma olayları ortadan kalkmıştır.
- Pasaport, araç tescil, sürücü belgesi, silah ruhsat işlemleri bürokrasiden arındırılmış şekilde, yarım saatte yapılabilmektedir.
- Verilen trafik cezalarının izlenebilirliğinin artması ve etkin trafik denetimleri ile kaza oranları düşürülmüştür.
- Hudut kapılarında (bir şahsın giriş süresi 18 sn) verdiğimiz hizmetlerle ülkemizin imajına ve turizmine olumlu katkıları olmuştur.
- E-devletin altyapısını oluşturan PolNet mevzuat düzenlemeleri yapılmış vatandaşlarımıza doğrudan elektronik ortamda hizmet verilmektedir.

PolNet teşkilat içi otomasyon, ortak veri tabanı ve vatandaşa hizmet projesidir. Bilgiye erişim amacıyla yapılan yazışmalar ve bu yazışmaların kaybettirdiği zaman ortadan kaldırılarak adına bürokrasi dediğimiz zaman kayıpları en aza indirilmiş ve yeni sistem ilaveleri ile indirilmektedir. Bilgiye daha hızlı ulaşım sayesinde birçok hizmet gerektiği gibi yapılmaya başlanmış ve etkinlik artmıştır. Personel bilgiye ulaşmak için kullandığı zamanı hizmette etkinlik için kullanır hale gelmiştir.

PolNet 'in sağladığı altyapı ile vatandaşlara İnternet üzerinden; Online İhbar, Araç Sorgulama Sürücü Ceza Puanı, Araç Kaza Sorgulama Kazazede Sorgulama Sürücü Belgesi İşlemleri, Pasaport İşlemleri, Kayıp Şahıslar, Aranan Şahıslar, Çalıntı Oto, İhale İlanları, Basın Bildirileri gibi hizmetler verilmektedir.

PolNet 'in başlangıç aşaması olarak Emniyet Bilgi Sistemi (EBS) veri tabanının tasarımı, hazırlanması ve teşkilatın kullanımına sunulması işlemleri, Bilgi İşlem Daire Başkanlığı rütbeli ve teknik personeli tarafından gerçekleştirilmiştir. Telekom iletişim altyapısı doğrultusunda 10 Bölge Merkezi, 81 İl

Merkezi ve 86 Hudut Kapısının sistem altyapısı belirlenerek gerekli olan 317 adet sunucu ve kullanıcı bilgisayarı 2000 yılında alınarak kurulumları yapılmıştır. Eylül 2001 yılında EBS'nin alt bölümlerinden olan silah ruhsat ve sürücü projeleri tamamlanarak hizmete sunulmuştur. Böylece ilk web tabanlı ve tek bir veri tabanı üzerinde çalışan projeler eğitimleri verilerek devreye sokulmuş, bu projeler diğer projelere ışık tutarak gelen talepler doğrultusunda yeni düzenlemeler yapılmasına yardımcı olmuştur. Ocak 2002 tarihinden itibaren A serisi sistemi tamamen kapatılarak POLNET sistemine geçiş yapılmıştır. EBS hâlihazırda Merkez, 10 bölge 81 il serveri üzerinde 12.000 uç kullanıcıya hizmet vermektedir.

EBS' de toplam 26 proje bulunmakta, gelen talepler doğrultusunda yeni projeler yazılarak hizmete geçirilmektedir. Veri tabanındaki bilgilere ulaşım buna uygun tasarlanarak yazılan güvenlik programı kontrolünde gerçekleşmektedir. Polnet Bilgi Sisteminde yapılan tüm işlemleri takip edebilmek için log database oluşturularak, veritabanı üzerinde yapılan bütün işlemler burada tutulmaktadır. Bu sayede gerektiğinde hangi kaydı, hangi personelin girdiği, sildiği ya da değiştirdiği bulunabilmektedir. Böylece teşkilatın sık sık karşılaştığı usulsüz uygulamaların kimler tarafından yapıldığı tespit edilerek gerekli cezai işlemlerin başlatılması sağlanılmaktadır. Türkiye'de kara, hava ve deniz yoluyla giriş ve çıkış yapan yolcuların bilgileri, giriş ve çıkışları yasaklanmış olan kişilerin bilgileri, kayıp pasaport bilgileri ve aranan şahısların bilgileri, Tahdit Projesi grubundan aynı veri tabanı üzerinde tutulmakta ve tüm Hudut Kapılarında çalışmaktadır.

Trafikle ilgili her türlü kayıt polnet ve alt bir proje olan trafik bilgi sistemi (TBS) sayesinde kayıt altına alınmaktadır. Örneğin sürücü bilgileri, sürücü belge kayıtları, plaka kayıtları ve araç bilgileri, kazalar ve benzeri kayıtlar bunlar arasında sayılabilir. Yine diğer suçlarla ilgili her türlü kayıtlar tutulmakta gözaltına alınan kişiler, yapılan işlemler ve diğer ilgili konular izlenebilmektedir. G.B.T. (Genel Bilgi Toplama) Projesinde aranan şahısların bilgileri tutulmaktadır. Eskiden 45 dakika gibi büyük süreler alan sorgular 12 saniyeye kadar indirilmiştir.

Silah bulundurma ve taşıma ruhsatı bulunan vatandaşlarımızın silah ve şahıs bilgileri, terör örgütleri ve yasadışı olaylara karışan şahısların, kullanılan araçların ve silahların bilgileri, parti ve kurucularının bilgileri, sendika ve kurucularının bilgileri, dernek kurucularının bilgileri, genel kurul bilgileri, ülkemizdeki basılı yayınların bilgileri, kayıtları tutulan, bütün yabancı şahısların kimlik bilgilerine ek olarak ikamet, vize, suç, refakatçi, pasaport, giriş kapısı ve

diğer şahıs bilgileri tek bir veri tabanında tutulmaktadır. İltica eden Yabancı şahısların, hastalık, kamp, aile, tutukluluk, akrabaları, ikametgahları ve pasaport bilgilerinin tutulduğu projedir. Türkiye’de kaçakçılık suçuna (Narkotik, mali, silah, organize) karışmış yabancı ve Türklerin karışmış olduğu bilgiler tutularak, bu bilgiler doğrultusunda olabilecek olayları engellemek. Dijital arşiv projesinin de devreye girmesi ile birlikte tarayıcıdan çekilip şahıs bilgileri girilen dosyaların hem yeni işleme başlayan Dijital arşivde hem de eski fiş tetkik projesinden fiş tetkiklerinin yapılmasını sağlar. PolNet üzerinde 1 günde ortalama yapılan işlemler sorgulama 2.100.000, kayıt İşlemleri 400.000 ve toplam 2.500.000’dir. Bu da PolNet ‘in ne kadar önemli iş yaptığını göstermektedir.

Mobil Elektronik Sistem Entegrasyon (MOBESE) Projesi

Mobil Elektronik Sistem Entegrasyon (MOBESE) projesi, Emniyet Genel Müdürlüğü araçları için tasarlanmış iletişim altyapısı olarak GPRS teknolojisini kullanan, yazılım ve mobil donanım birimlerinden oluşan, Coğrafi Bilgi Sistemleri ve Bilgi Yönetim Sistemlerinin (GIS/MIS) entegrasyonudur. Mobil iletişim teknolojisinin kamu hayatındaki önemi çerçevesinde Emniyet hizmetlerinin de teknolojiye uygun bir hızda gelişmesini sağlamak, olaylara en kısa süre içinde müdahale etmek, kişi hak ve özgürlüklerini ön planda tutarak vatandaşa en iyi hizmeti sunmak gibi çok önemli hedefler ile MOBESE projesi tasarlanmıştır. Kent Güvenlik Yönetim Sistemi (Mobese); Emniyet Genel Müdürlüğü’nün asayişini sağlamak ve denetim görevini daha etkin bir biçimde gerçekleştirmek üzere; mevzuata uygun olarak elde edilen görüntü, ses ve konum verilerinin işlenerek anlamlı sonuçlar üretilmesini ve sonuçların PolNet Uygulamaları ile desteklenmesini sağlayan, modüler olarak geliştirilmiş bir bilişim sistemidir.

MOBESE’nin Sistematik Yapısı

Mobil Uygulamalar Sistemi: Mobil Uygulamalar Sistemi kullanıcılarının Mobese uygulamalarından faydalanarak, karşılaştıkları olay, şahıs ve araç karşısında zaman kaybetmeden ön bilgi almalarını sağlayan, kullanıcıları konum bilgisi ile destekleyen, gerçekleştirilen işlemlerden değerlendirme niteliğinde döküm, grafik ve harita üretebilen yazılım, donanım ve hizmet bütünlüğüdür. Mobil Uygulamalar Sistemi Kabiliyetleri: PolNet kablolu ağının dışında kalan yerlerde ekiplerin aşağıdaki verilere erişiminin sağlanması; Coğrafi Bilgi Sistemi; PolNet kablolu ağına erişilemeyen yerlerde ekiplerin aşağıdaki işlemleri gerçekleştirmesi: PolNet kablolu ağına erişilemeyen yerlerde ekiplerin aşağıdaki belgelerin üretilmesi: Günlük icmal dökümü, PolNet’e bağlı sabit bilgisayarlarda aşağıdaki fonksiyonlara erişmek mümkün olacaktır:

Çağrı Yönetim Sistemi: Çeşitli kaynaklardan gelen bilgiler ışığında güvenlik kuvvetlerinin olay yerine sevk ve idaresini düzenleyen, süreç dâhilinde personelin ve uygulamayı kullanan diğer kurum kullanıcılarının birbirleri ile etkileşimini sağlayan Coğrafi Bilgi Sistemi ile desteklenmiş bilişim sistemidir. Çağrı Yönetim Sistemi Kabiliyetleri, Çağrılarının kaydı, takibi ve seviyelendirilmesi, Çağrı kaydının fotoğraf bilgisi ile desteklenmesi, Çağrı ile ilgili diğer personel veya kamu kurumları telsiz, uygulama yazılımı üzerinden eş zamanlı iletişim imkânı ve benzeri uygulamalardır.

Görüntüleme Sistemi: Eş zamanlı olarak elde edilen görsel bilgilerin; delil niteliğinde saklanması, izlenmesini, otomatik olarak veya izleme neticesinde elde edilen alarmlar hakkında gerekli kayıt ve işlemlerin yapılmasını sağlayan donanım ve yazılımlardır. Görüntüleme Sistemi Kabiliyetleri ise elde edilen görüntü verisinin; Delil niteliğini kaybetmeden kaydedilip saklanabilmesi, Fotoğraf çıktısının alınabilmesi, Eş zamanlı veya geçmişe yönelik izlenebilmesi, Görüntü kalitesini arttırmak veya görünebilirliği sağlamak üzere işlenebilmesi ve ilgili alt uygulamaları içermektedir.

MOBESE'nin Ortaya Çıkışı ve Uygulamada Yaygınlaşma Süreci

Diyarbakır Araç Takip Sistemi	2002	İlk Uygulama Diyarbakır'da 2002 yılında 100 araçla, Araç Takip Sistemi şeklinde başlamıştır.
İstanbul MOBESE Projesinin Hayata Geçirilmesi	2005	Bu yapı İstanbul İlinde İl Özel İdaresinin katkıları ile genişletilmiş ve Bünyesinde 12 alt sistemi barındıran İstanbul MOBESE projesi ismi ile hayata geçirilmiştir.
Mobil Uygulamalar MAKAM OLURU	15.07.2005	İstanbul MOBESE projesinden elde edilen deneyimler ışığında, mobil uygulamaların kurulma çalışmalarını koordine görevi Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığına verilmiştir.
Standart Çalışmalarının Bitirilmesi	2006	Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı bünyesindeki teknik ekip, İstanbul MOBESE projesini incelemiş ve yeni dönemde Teşkilatımızın MOBESE projelerindeki standartları belirlemiştir.
MOBESE Standartlarının Yayınlanması	12.04.2006	Tüm illere yaygınlaştıracak olan MOBESE projesinin tanımı yapılmış ve Üst seviye amaçları belirlenmiştir. Alt Sistemler sadeleştirilmiş ve yerel kaynağa sahip illere öncelik verileceği belirtilmiştir.
MOBESE Talepleri İçeriği Makam Oluru	20.04.2006	MOBESE projelerinde izlenecek yöntem ve yerel kaynağa sahip illere öncelik verileceğine dair yazı gönderilmiştir.

MOBESE Keşif Çalışmaları Başlanması	2006	MOBESE projesi taleplerini, teknik açıdan yerinde incelemek üzere yerinde inceleme çalışmalarına başlanmıştır.
MOBESE Frekans Tahsisi	24.08.2006	MOBESE projesinde kullanılmak üzere Telekomünikasyon Kurumu tarafından 5 yıllığına EGM ye frekans tahsis edilmiştir.
MOBESE Tip Şartname Hazırlama Komisyonu	Ekim 2006	Standart Teknik Gereklilikler Dokümanı kapsamında yapılan çalışmalar ile her birimin ayrı ayrı teknoloji ve sistemler kullanmamaları için Tip Şartname hazırlanmıştır.
MOBESE Tip Şartnamenin Talep eden illere Yollanması	12.10.2006	Hazırlanan MOBESE Tip Şartnamesi proje talebi olan illere gönderilmiştir.
MOBESE Tip Şartnamenin 29 İle Yollanması	11.01.2007	İlgili Komisyonca Hazırlanan MOBESE Tip Şartname güncellemesi proje talebi olan 29 ile gönderilmiştir.
MOBESE Tip Şartnamenin 81 İl Valiliğine Yollanması	07.02.2007 18.06.2007 11.10.2007	İlgili Komisyonca Hazırlanan MOBESE Tip Şartname ve güncellemesi proje talebi olan 81 İl Valiliğine gönderilmiştir.

Ayrıca MOBESE ile emniyet teşkilatı bünyesinde var olan bilişim alt yapısının, hedeflere ulaşabilme doğrultusunda daha verimli, paylaşımcı ve uyumlu çalışmasının sağlanması ve ileriye yönelik proje ve yatırımların eşgüdümünü, mobil çalışanlara, zamansal yönden önemli bilgilerin iletilmesi ve alınması, bir sorun saptandığında ya da önemli ve acil durumlarda mobil personele uyarı gönderilmesi, Haber Merkezinde çalışanların mobil ekiplere ve polis merkezlerine veri göndermek, almak için basit ve hızlı bir erişime sahip olması sağlanmaktadır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin ilk kurma maliyeti yüksek olmasına karşın ilerleyen zaman sürecinde toplam sahip olma maliyetinin düşmesi, verilecek olan hizmetin daha hızlı sunulması, işletme giderlerinin azalması, doğru bilgiye ulaşım vs. gibi olumluluklar hizmetin elektronik olarak sunumu için bir neden olacak, vatandaş ile Emniyet arasındaki ilişki gelişecek, güven ortamı oluşarak kuvvetlenecek ve vatandaşın Emniyet ile ilgili işlerinde kısa sürede doğru bilgiye ulaşımı karşısında polise olan güveni artacaktır. Polisin bu proje ile yardıma ihtiyaç duyan insanlara, yapacağı yardım ihbarı ile merkezden sevk ve idare edilen

mobil polis ekiplerine, zaman ve mekân fark etmeksizin ulaşılarak suç ve suçlularla ilgili anlık bilgilerin aktarılması ile suç ve suçlularla mücadelede önemli kazanımlar sağlanacaktır. Zaman zaman suçlu ve zanlıların yakalanmasına yönelik yapılan huzur operasyonlarında merkeze bağlı mobil bilgisayardan yapılacak sorgulama imkânı ile şüpheli gözaltına alma uygulamasının en aza indirilmesi sağlanacaktır.

Mobil ekip araçlarının, yerleşim merkezine homojen olarak dağılımı yapılarak, hizmetin vatandaşın ayağına kadar götürülmesi sağlanacaktır. Kayıp çocuk ve insan ihbarlarında, şahsa ait fotoğraf veya eşkâlin merkez tarafından anında bütün mobil araçlara gönderilmesi sağlanarak halkımızın mağduriyeti giderilmeye çalışılacaktır. Olaylara müdahale ve ekiplerin koordinasyonunun en etkin şekilde sağlanması ile suç ve suçlularla mücadelede en yüksek verim elde edilecek personel, araç ve yakıt bakımından azami tasarruf sağlanacaktır. Suç ve suçlularla mücadelenin yanında önleme hizmeti yapan polisimiz, yerleşim merkezinde, suç işlenmesi muhtemel bölgelerin tespiti ve mobil ekiplerin bu yönde sevk ve idaresinin sağlanması ile önemli bir görevi yerine getirmiş olacaktır. Mobil ekiplerin ihtiyaç duyacakları acil yardım, ambulans ve itfaiye gibi hizmetlerin koordinasyonunda büyük kolaylıklar sağlanması ile kurumlar arası uyumlu çalışmalar temin edilecektir. Yerleşim biriminde meydana gelen olaylar ve trafik kazalarına ait bilgilerin veri tabanında tutulması ile ileriye yönelik olarak suç ve kaza analizleri yapılarak halka hizmet eden diğer kamu kurumlarına (Belediye, sağlık vb.) önemli bilgi aktarımları vatandaş memnuniyetinin artırılması sağlanacaktır. Herhangi bir şekilde gözaltına alınan bir vatandaşın yakınları en yakın mobil ekip sayesinde kendi yakınları hakkında gerekli bilgiyi anında alması sağlanmaktadır.

Sonuç olarak MOBESE sayesinde artık polis en çok hangi aylarda, en çok hangi günlerde, en çok hangi saatlerde ve en çok nerelerde suç işlenmekte gibi analitik düşünceye temel teşkil eden sorular ile mevcut kayıtlarını sayısal haritaların tüm avantajlarını kullanarak sorgulayabilecektir. Bu durumun ise, gerek kurumsal ve gerekse toplumsal bazda stratejilerin belirlenmesinde ve hayata geçirilmesinde olumlu katkılar sağlayacağı düşünülebilir. İstanbul uygulamasından sonra birçok ilde MOBESE'nin polisin hizmetine girmesine çalışılmaktadır.

B TRAFİK BİLGİ SİSTEMİ (TBS) VE ÖZELLİKLERİ

Her yıl binlerce insanımızın ölümüne on binlerce insanın yaralanmasına ve sakat kalmasına neden olan sosyoekonomik maliyeti katrilyonları bulan trafik kazalarının azaltılması için Karayolları İyileştirmesi ve Trafik Güvenliği İyileş-

tirmesi Projesi(KİTGi), ülkemizde trafik güvenliği alanında faaliyet gösteren Emniyet Genel Müdürlüğü, Karayolları Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Gazi Üniversitesi ile birlikte yürütülmektedir. Proje sayesinde bahse konu kayıpların telafisi amaçlanmıştır. Türkiye'nin ilk mobil e-devlet uygulaması niteliği taşıyan, GPRS ve GPS teknolojisinin kullanılması ile gerçekleştirilen trafik ekiplerinin Mobil PC'ler vasıtasıyla araç ve şahıs sorgulamaları yapabilmelerine imkân tanıyan en kapsamlı proje Trafik Bilgi Sistemi adı altında tamamlanmış ve faaliyete geçmiştir. Türkiye'deki trafik ve trafik güvenliği (araç, sürücü, kaza ve karayolu) ile ilgili tüm arşiv bilgilerini kapsamaktadır. Sistem online ve mobil hizmetler sunmaktadır.

Trafik Bilgi Sisteminin internet uygulamaları ile halka yansıtılmıştır. Böylece İnternet ortamından (www.trafik.gov.tr) trafik şubelerine gidilmeden çalıntı araç, kaza, tescil bilgisi ve ceza puanı sorgulamalarının yapılmasına imkân tanımaktadır.

Emniyet Genel Müdürlüğü Trafik Hizmetleri Başkanlığı, modern bir altyapıyla desteklenen güvenilir ve tutarlı ilişkisel bir veri tabanı yaratmak amacıyla "Trafik Bilgi Sistemi"nin kurulması kaçınılmaz olmuştur. Bu sistem online ve mobil hizmetler sunacak ve Türkiye'deki trafik ve trafik güvenliği (araç, sürücü, kaza ve karayolu) ile ilgili tüm arşiv bilgilerini kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Türkiye'deki trafik ve trafik güvenliği (araç, sürücü, kaza ve karayolu) ile ilgili tüm arşiv bilgilerini kapsayacak modern bir iletişim altyapısının geliştirilmesi, yukarıda bahsedilen veri tabanının desteklenmesi amacıyla karar destek ve coğrafi bilgi sistemlerini destekleyen bir veri sisteminin oluşturulması ile trafik kazaları, trafiğin hacmi ve karayollarının durumu gibi gerçek trafik verilerine göre uygulama planlarının değerlendirilmesi mümkün kılmaktadır. Trafik Bilgi Sistemi trafik denetlemede karar vericilere, denetlemenin gerçek yönünü göstererek yardımcı olacak şekilde planlanmıştır.

Trafik Bilgi Sistemi Türkiye'de üç bölge üzerine yayılmıştır. Bölge 1, Bölge 2 ve Bölge 3 olarak isimlendirilen bu bölgelerin kapsamı aşağıda verilmiştir. Bölgeler üç tanedir. Bölge 1, Anıttepe Trafik Araştırma Merkezi, Eskişehir Trafik Polis Okulu ve Dikmen Trafik Hizmetleri Başkanlığını içermektedir. Bölge 2, dört grup ve 56 siteden oluşmuştur (www.egm.gov.tr; www.trafik.gov.tr 15.01.2008). Bölge 3, on üç grup ve 144 siteden oluşmuştur (www.egm.gov.tr; www.trafik.gov.tr 15.01.2008).

POLNET ve MAS sistemlerinden DSS sistemine veri aktarımı periyodik olarak gerçekleştirilmektedir. DSS alt sisteminde oluşturulan veritabanı da

periyodik olarak IAS alt sistemi veri tabanına aktarılmaktadır. IAS (Internet Applications Subsystem); İnternet Uygulamaları Alt sistemi: Mevcut sistemde internet üzerinden vatandaşın trafik ile ilgili çeşitli istatistiki bilgiler açısından bilgilendirilmesi POLNET (Hâlihazırda Emniyet Genel Müdürlüğü'nde kullanılmakta olan veritabanı) aracılığı ile sağlanmaktadır. Bu bilgilendirme trafik mevzuatı ve ceza puanı sorgulaması, çalıntı araç sorgulaması gibi münferit uygulamalardan oluşmaktadır. Bu bilgiler POLNET veri tabanındaki Ceza, Kaza, Araç ve Sürücü grubu tablolarından elde edilmektedir. Fakat bu yayınlar statiktir ve dinamik harita bilgisi içermemektedir. POLNET üzerinden yayınlanan Trafik İstatistik Yıllığı ve Aylık İstatistik Bülten hazırlama süreci çok uzun olduğundan istenilen etkinliği sağlayamamaktadır. Bu nedenle İnternet Uygulamaları Alt sistemi (IAS) oluşturulmuştur.

TBS'yi oluşturan alt sistemlerden birisi olan İnternet Uygulamaları Alt sisteminin (IAS) amacı, söz konusu trafik faaliyetleri ile ilgili olarak çeşitli istatistiki ve mevzuatla ilgili bilgileri vatandaşa internet üzerinden sunulmasıdır. Bu kapsamda verilecek bilgilerin bir kısmı Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) araçları kullanılarak 1/250.000 ölçekli Türkiye haritası üzerinde gösterilmektedir. Vatandaş, IAS üzerinden sürücü belgesi ve plaka numarası bilgilerini vererek araç (sahibi, çalıntı durumu, vb) ve sürücü belgesi (cezaları, ceza puanı, durumu) hakkında bilgi alabilmektedir. IAS yazılım ve donanım olarak tamamen izole edilmiş bir çevrede faaliyet gösterir. IAS kendisine ait veritabanı sunucusu, uygulama sunucusu, CBS sunucusu ve ağ sunucusu üzerinde çalışmaktadır. IAS'da veritabanı, DSS veri tabanından sağlanan bilgilerle düzenli olarak güncellenerek, IAS kapsamında dinamik ve statik olarak hazırlanmış, kredili veya kredisiz, istatistiki raporlar hazırlanarak harita verileriyle ilişkilendirilmiş çıktılar alınabilmektedir. İnternet Uygulamaları Alt sisteminin fonksiyonları arasında; rapor sorgulama dinamik rapor üretme, araç sorgulama ceza puanı sorgulama kazaya karışan araçları sorgulama kazazede sorgulaması sayılabilir.

IAS sistemi genel olarak kurum içi kullanım ve internet üzerinden kullanım olmak üzere iki düzende çalışabilecek şekilde tasarlanmıştır. Mevcut sistem (POLNET), temel olarak aşağıdaki işlevleri yerine getirebilmektedir.

- Şahıs ve sürücü belgesi işlemleri
- Araç ve araç tescil işlemleri
- Trafik cezası ve ceza puanı işlemleri
- Trafik kazası ve sonuçlarının ele alındığı işlemler

Tüm bu işlemler sonucunda elde edilen bilgiler, aylık ve yıllık istatistiksel raporların hazırlanmasında girdi olarak kullanılmaktadır. Burada en büyük sorun, eldeki verinin, istatistiksel bilgi haline getirilme aşamasına kadar izlenilen işlemlerde yaşanmaktadır. Mevcut verilerin, SQL sorgularıyla veri öbekleri haline getirilip, son aşamada da ilgili öbeklerin birleştirilmesiyle gereksinim duyulan istatistiki raporlar elde edilmektedir.

Bu sürecin oldukça uzun ve doğru istatistiki bilgiler elde etmek açısından her işlem adımında dikkat gerektiren bir süreç olduğu, ayrıca kurum bünyesinde bu işlem adımlarının bireyler tarafından yürütüldüğü dolayısıyla kişiye bağlı yürüten bu işlemlerin kişi ve / veya kurumdan kaynaklanabilecek sorunlarda aksayabileceği göz önüne alınmalıdır.

Gerek kurum içi gerekse kurum dışındaki kişiler tarafından gereksinim duyulan raporların elde edilmesi anlık olamadığından dolayı belli zaman ve idari işlem adımlarından geçtikten sonra elde edilebilmektedir.

Maddi hasarlı kazalara ait veriler, doğrudan merkeze, Maddi Hasarlı Trafik Kazaları Aylık İstatistik Formu halinde gönderilmekte, veri girme işlemi merkez birimleri tarafından yapılmaktadır. Jandarma tarafından ele alınan kaza bilgileri de aynı işlem adımlarından geçtikten sonra mevcut sisteme entegre edilmektedir. Uç birimlerden gelen dönemsel istatistik raporlar da merkezde Excel formatına dönüştürülüp saklanmakta, ancak aylık bültenlere yansıtılmaktadır.

Bütün bu etkenler sonucunda, aylık bültenlerin veya trafik yıllık istatistiğinin yayınlanma süreçlerinde gecikmeler yaşanmakta, istatistiki bilgi oluşturma sürecinin sürdürülebilirlik, kullanım kolaylığı, yeniden kullanılabilirlik gibi nitelikleri yetersiz kalmaktadır.

Bu bilgi sistemlerinin kolluk hizmetlerinde nasıl etkili ve verimli kullanılabileceği ve böylece polislik hizmetlerinde hız, başarı ve vatandaşın memnuniyeti nasıl artırılabilceği konusu önemlidir. İşte polis teşkilatının kendi iç birimleri arasında sağlıklı ve doğru bir bilgi yönetimindeki başarı doğrudan hizmetlerine yansıyacaktır. İzleyen bölümde doğru ve işler bir bilgi yönetiminin hem polis kurumu içinde hem de diğer kolluk kurumları arasında ne kadar önemli olduğu konusu tartışılacaktır.

C BİLGİ YÖNETİMİNİN ÖNEMİ VE TÜRKİYE'DEKİ POLİS TEŞKİLATINA YAPACAĞI KATKILARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

1 Kurum İçi Bilgi Yönetimi ve İletişim

Günümüzde suç çeşitleri ve suçluyla mücadele yöntemleri çok değişmiştir. Kolluk hizmeti sunan iç güvenlik kurumlarının suçla mücadelede hem teknik

açından, hem de örgütsel açıdan kendini geliştirmesi gerekir. Bunu yaparken özellikle polislik hizmetinin sunulmasında polis görevlilerinin karşılaşacağı sorunlar ve tehlikeler önemlidir. Özellikle polis teşkilatının doğrudan güvenlik hizmeti sunan birimlerindeki çalışanları birçok risk ve tehlike içinde görev yapmaktadır. Operasyon yapan veya günlük polislik hizmetlerini yerine getiren birimlerde çalışanların arasındaki bilgi akışı ve paylaşımı başarı ve güveni beraberinde getirecektir.

Polis birimleri günümüzde suçu önleme ve suçluyla mücadelede birçok aşamada görev yapmaktadır. Başlıca amaç asayiş ve huzurun temini ile adaletin sağlanması olduğuna göre kolluk çalışanları her aşamada hem çalışma arkadaşlarını hem de ilgili birimleri bilgilendirmelidir. Böylece bir birim için az önemli olan bir bilgi başka bir birim için çok daha fazla önemli olabilir. Ayrıca bilgilendirme sayesinde çalışanlar arasında güven oluşacaktır.

Yukarıda kısaca anlatılan iç güvenlik bilgi yönetim sistemlerinin yardımıyla bu tür bilgi akışı ve paylaşımı kolayca yapılabilecektir. Çalışanların bu bilgi sistemlerini en verimli şekilde kullanmaları gerekir. Merkezdeki bilgi sistemine çalışanlar tarafından hem bilgi aktarma hem de bilgi alabilme, her türlü polisiye müdahalede hızlı ve etkili şekilde sonuca götürecektir.

Polis birimlerinin birincil derecede görevleri olan asayiş (karakol ve asayiş şubeleri), trafik, terör ve organize suçlarla mücadele ve adli hizmetlerin daima öncesi vardır. Dolayısıyla bu önceki dönemlerle ilgili bilgilerin iyi saklanması ve gerektiğinde kullanılması gelecekteki faaliyetleri planlamada çok önemli işe yarayacaktır. Ayrıca suç ve suçlunun izlenmesinde istihbari dönemdeki bilgilerin iyi paylaşımı çalışanların operasyon anında ne yapacaklarını daha iyi bilmelerini sağlayacaktır.

Bugün kurum içi bilgi yönetiminde yaşanan en önemli sorunlardan birinin kaynağı olarak hiyerarşik yapının çok katı olması söylenebilir. Özellikle amir ile memurlar arasındaki iletişimin seviyesi oldukça mesafelidir. Diğer bir ifadeyle, amirler ile memurlar arasındaki bilgi paylaşımında ve akışında katı hiyerarşik ast üstlük nedeniyle sorunlar yaşanabilmektedir. Bugün polis birimlerinin halkla temasını sağlayan daha çok hiyerarşinin en alttaki çalışanlarıdır. Bunların üst yöneticilerle aralarındaki mesafenin çok olması ve uygulamada astlarla fazla muhatap olmama gibi düşünceler doğru bilgi akışının olmamasına neden olabilmektedir. Dolayısıyla birçok polis faaliyetinde doğru ve güvenilir bilgi akışı ve paylaşımı ile elde edilebilecek başarı ve halkın bu hizmetlerden memnuniyetinin sağlanması zorlaşacaktır. Bu noktada üstlerin astlarına her türlü bilgiyi aktarmaları önemli hale gelmektedir. Böylece asıl hizmeti sunan kişilerin

hem kuruma hem de üstlerin güveni sağlanacak, bu da doğrudan hizmetin

kalite ve başarısına yansiyacaktır.

Polis hizmetlerinin en temel özelliklerinden bir tanesi bu hizmetlerin takım veya grup halinde yapılması gereğidir. Diğer bir ifadeyle özellikle destekleyici hizmetler dışındaki doğrudan polis hizmetlerinin tek başına bir personel tarafından sunulması zordur. Bir baskın, bir operasyon, devriye ve benzeri hizmetler takım halinde sunulur. Hatta özellikle organize suçlar, terörle mücadele ve istihbari hizmetler tamamen ekipler tarafından gerçekleştirilmek zorundadır. Dolayısıyla kurum veya birim içindeki kişilerin birbiriyle bilgi iletişimi hem çalışanların can güvenliği ve riski azaltma açısından hem de başarılı faaliyetler yapmak açısından ayrı bir önem kazanmaktadır. Bu noktada ekipler arasında ve ekip içinde tam bir dayanışma ve güven oluşturabilmek sağlıklı iletişime bağlıdır. Elde edilen veya daha önceden bilinen bilgiler zaman geçirilmeden ilgili taraflara aktarılmalıdır. Bu noktada en sıkıntılı yerin istihbarat ekipleri olduğu söylenebilir. Çünkü birçok istihbarat bilgisinin her birimle paylaşılması söz konusu olmayacağından bu noktada bilginin kime iletileceği iyi süzûlmelidir.

Suç ve suçluların günümüzün teknolojik ulaşım araçları sayesinde çok hareketli olması günümüzde sınır tanımamasına neden olmaktadır. Örneğin bir şehirde işlenen bir suçun faili çok kısa sürede ülkenin en uzak şehirlerine gidebilmektedir. İşte yukarıda PolNet gibi ulusal çapta ortak kullanıma açık projeler ile hızlı iletişim sistemleri sayesinde ülke çapında bilgi aktarımı kolaylaşabilir. Ancak bunun temel şartı il polis teşkilatının suç ve suçlu ile ilgili bilgileri birbirine zamanında aktarmaları gerekir. Böylece suç ve suçlunun ulaştığı hızın önüne geçilerek bunlarla başarılı ve etkili mücadele edilebilir.

2 Kurumlar Arası Bilgi Yönetimi ve İletişim

Bilindiği gibi Türkiye’de genel kolluk kabul edilen polis, jandarma ve sahil güvenlik kurumları vardır. Yukarıda anlatıldığı gibi bunların görev alanı ayrılmakta ve birinin çalıştığı yerde diğeri çalışmamaktadır. Suç ve suçlunun sınırı olmadığından, bir kolluk kurumunun görev bölgesine giren bir suç işlenmesi ve suçun suçlunun yer değiştirmesi durumunda ne olacaktır? Bu durumda örneğin polis jandarma görev bölgesinde suçluyu izlerken ne yapmalıdır? Veya jandarma bir suçlu veya suçlu grubunu izlerken polis görev alanına veya sahil güvenlik birimleri alanına girerse ne olacaktır? İşte bu noktada bir ülkede her ne kadar kolluk hizmetleri farklı birimler tarafından yapılsa da, bu hizmetlerin bir bütünlük içinde yapılması esastır. Bu nedenle başarılı bir şekilde kolluk hizmeti sunmak, bu kurumlar arasında koordinasyonu ve işbirliğini gerektirmektedir. Bu koordinasyonun ve işbirliğinin en iyi uygulanabileceği alan bilgi paylaşımı

ve karşılıklı akışıdır. Bu da iyi bir bilgi yönetimini gerektirir. Bu noktada özellikle terör ve organize suçlarıyla mücadele ederken karşılıklı dayanışma ve bilgi paylaşımı şarttır.

Türkiye’de, bu noktada gereken işbirliği ve koordinasyonun ne seviyede olduğunu söylemek için belki araştırmalar yapmak gerekir. Ancak bazı protokoller dışında kolluk kurumları arasında ciddi anlamda bir bilgi paylaşımı ve akışının olduğunu söylemek zor görünmektedir. Bir suçlunun izlenmesinde bir kolluk biriminin alanından diğer bir kolluk biriminin alanına girdiğinde karşılıklı iletişim ile koordinasyon gerekir. Bununla ilgili yazılı mevzuatın verdiği direktiflerin de ötesinde (örneğin bir ilde Valinin kolluk birimlerini koordine etmesi gibi) kolluk birimleri sürekli iletişim içinde olmalıdır. Özellikle bilgisayar destekli bilgi yönetim sistemlerinin karşılıklı kullanılabilmesi bilginin alışverişini kolaylaştıracaktır. Ancak bütün bunların temel şartı bu kurumların birbirlerine güven duymasıdır. Yoksa bu söylenenlerin değeri olmayacaktır.

Kurumlar arasında bilgi akışının ve iletişimin sağlıklı ve güvene dayalı olabilmesi, kurumların her seviyede karşılıklı yapacağı protokollere bağlı olacaktır. Ayrıca bu protokollerle bilgi akış seviyesi de belirlenmiş olacaktır. Bunun getireceği yararları şöyle sıralamak mümkündür. Kolluk kurumları arasında dayanışma sağlanacaktır. Güven oluşturularak faaliyetlerde ve hizmetlerde başarı sağlanacaktır. Kolluk hizmetlerinde hız ve kalite artacaktır. Halkın, hızlı ve kesintisiz hizmet sunulmasından dolayı kolluk kuvvetlerine güveni artacaktır.

Ancak Türkiye’de kurumlar arası bilgi yönetiminin çok kolay gerçekleştirilemeyeceği bilinmelidir. Çünkü yüzyılı aşkın bir süredir kurumların edindiği örgütsel kültür ve anlayış bu bilgi alışverişi ve iletişim faaliyetinde işbirliğini zorlaştıracaktır. Özellikle çalışanların yıllar boyunca edindikleri davranış ve tutum ile diğer kurumları algılama biçimi bu işi zorlaştıracaktır. Ancak gelişen teknolojik bilgi sistemlerinin kolluk yönetiminde kullanılması başarı için zorunlu hale gelmiştir. Bu nedenle kolluk kuruluşları her türlü zorluğu aşarak ortak bilgi yönetim sistemlerini kuracak ve başarıya ulaşacaklardır.

SONUÇ

Bugün kolluk hizmeti sunan kuruluşlar teknolojinin getirdiği yenilikleri izlemek zorunda kalmaktadır. Özellikle iletişim ve bilgi yönetim sistemlerindeki gelişimler kolluk kuvvetleri tarafından dikkatli şekilde izlenmekte ve uygulanmaktadır. Suç ve suçluyla mücadele ederken çok işe yarayan ve kolluk hizmetlerinde hız ve başarıyı getirecek olan bu sistemlerin iyi ve yaygın kullanımı kolluk çalışanlarının bunlara inanmasıyla mümkün olacaktır.

Türkiye’de farklı kurumlar tarafından sunulan kolluk hizmetlerinin ülke çapında uyumlu olması ancak iyi bir bilgi yönetimine bağlıdır. Bilginin doğru şekilde depolanması, paylaşımı, alışverişi ve iletişimi farklı kolluk örgütlerinin ortak başarısını getirecektir. Her ne kadar yılların getirdiği örgütsel özellikler bu dayanışma, koordinasyon ve işbirliğini zorlaştırsa da demokratik bir ülke olan Türkiye’de halkına iyi hizmet sunmak isteyen kolluk kuvvetlerinin iyi seviyede bir bilgi yönetim sistemi oluşturmaları şart görünmektedir. Hem kurum içi, hem kurumlar arası kaliteli ve etkili bir bilgi yönetimi, Türkiye’de asayişin ve kamu düzeninin sağlanmasında önemli rol oynayacaktır. Sonuç olarak polis, jandarma ve sahil güvenlik birimleri teknolojinin kendilerine sunduğu yeni bilgi teknolojilerini koordinasyon ve işbirliği içinde suçu önleme ve izlemede kullanmak zorundadır.

KAYNAKÇA

AKOVA, H. Oğuzhan, (2003), **Bilişimden Bilgi Yönetimine** www.bahadirakin.tripod.com/bilgiyonetimibnb.htm

BALCI, A, (1995), **Örgütsel Gelişme**, Ankara, Personel Eğitim Merkezi Yayınları.

BARUTÇUGİL, İsmet, (2002), **Bilgi Yönetimi**, İstanbul, Kariyer Yayıncılık

BENSGHİR, Kaya, Türksel (1996), **Bilgi Teknolojileri Ve Örgütsel Değişim**, Ankara, Todaie Yayınları.

ÇAKMAK T, Kaplan V, Üstün C, Yıldırım H, (2003), **Her Şeyi Eleştirdik**, Ankara.

KLEİN, Julie Thamson, (1996), **Crossing Boundaries(Knowledge,Disciplinaries And Interdisciplinaries)** ,University Press Of Virginia.

LICKER, Paul. S., (1997), **Information Management Systems**, Printed In Usa, Harcourt Brace College Publisher.

NONAKA, I, (1998), “Bilgi Yaratan Şirket”, **Bilgi Yönetimi (Harvard Business Review On Knowledge Management)**, Çeviren:Gündüz Bulut, Mess Yayınları.

SAVAŞAN, Mustafa, (2003), **Kurumlarda Bilgi Zincirlerinin Yönetimi**, www.kets.com.tr/basindan/makaleler/kurumlarda.bilgi.zincirlerinin.yonetimi.htm

ŞAHİN Ebru, (2003), **Bilgiyle Güçlenen EÇalışanlar**, www.kets.com.tr/basindan/makaleler/b2e.htm

TANER, Sönmez, (1979), **Uluslar Arası Enformasyon Sistemleri**, Ankara, Tübitak Yayınları

THIBAUT A. E., L.M. Linch ve M.B. Mcbridge, (1998), **Proactive Police Management** New Jersey, Prentice Hall.

WALLACE, H., C. Roberson ve C. Steckler, (1995), **Fundamentals Of Police Administration** New Jersey, Prentice Hall.

www.caginpilisi.com.tr/26/16171819.htm 15.01.2008.

www.egm.gov.tr

www.jandarma.tsk.mil.tr/

MOBESE KAMERALARI “SİHİRLİ DEĞNEK” MİDİR?

Değerlendirme Araştırması Bağlamında İngiltere ile Türkiye’deki MOBESE Uygulamalarının Karşılaştırılması

Selim ÇAPAR *

GİRİŞ

Pawson ve Tilley’in (1997: 1) ifadesiyle ‘her şey, ama her şey, değerlendirmeye gereksinim duyar.’ Sosyal bir müdahalenin ya da planlanmış bir programın aksiyon merkezli bir yaklaşımla sistematik bir şekilde incelenmesi olan değerlendirmeden, özellikle kamu yönetimi önemli ölçüde yarar sağlayabilir. Kuşkusuz, İstanbul’da başlayan ve Türkiye geneline yayılma eğilimi gösteren kent güvenliğine yönelik MOBESE programının da değerlendirmeye ihtiyacı bulunmaktadır. Çünkü tek yönlü bakış açısına dayanan açıklamalarla, MOBESE’nin kamuoyunda suçla mücadele için “sihirli değnek” gibi algılanma tehlikesi oluşmaya başlamıştır. Bir programı başarılı bir şekilde değerlendirmenin yolu ise, araştırma yöntemini iyi ele almaktan ve düşünmekten geçmektedir.

Bu çalışmanın ana amacını, değerlendirme araştırması bağlamında, cadde ve meydanları gözetlemek için kurulan MOBESE kameralarının niçin ve nasıl bir değerlendirmeye ihtiyacı olduğu konuları ele alınıp incelenmesi oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda önce ana hatları ile değerlendirme araştırması ele alınacak, cadde ve meydanlarındaki kameralı gözetlemenin dünyadaki ve Birleşik Krallık’taki gelişimi içinde Exeter Kenti’ndeki uygulama modeline göz atılacaktır. Devamında Türkiye’deki MOBESE uygulamaları ve İstanbul MOBESE modeli ele alınacaktır. Sonuç bölümünde Türkiye’deki uygulamalara yön verebilecek nitelikte ve bir model oluşturmaya yönelik öneriler yer alacaktır.

* İzmir Vali Yardımcısı, İçişleri Bakanlığı AREM Başkan Yardımcısı olarak görev yapmaktadır.

1. DEĞERLENDİRME ARAŞTIRMASI

Bilimsel araştırmalar temel, uygulayıcı ve değerlendirci araştırmalar olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Değerlendirme araştırmaları herhangi bir uygulama sonucunda sosyal hayatta meydana gelen değişimler ve bunların o uygulamanın amaçlarıyla örtüşüp örtüşmediğini ele alır (Kuş, 2007: 27). Bunun asıl amacı, temel araştırmada olduğu gibi yeni bilgi keşfetmek değil, fakat mevcut bilgiyle etkinliğin incelenmesi sonucunda, uygulama hakkında bilgi vermeyi ve rehberlik yapmayı sağlamaktır (Clarke, 1999: 2). Stufflebeam ve Shinkfield'in (1985: 151) işaret ettikleri gibi 'değerlendirmenin en önemli amacı ispat etmek değil, fakat geliştirmektir.' Bu bakış açısı araştırma değerlendirmesini diğer araştırma çeşitlerinden ayırır, uygulama yöntem ve tasarımının yapısından daha çok, yönelinen hedefinin farklı olduğu birçok teorisyen tarafından paylaşılar (Suchman, 1967; Rossi ve Freeman, 1993; Berk, 1995).

Değerlendirme yapanlar bilgi toplamak için mevcut sosyal bilimler araştırma yöntem ve tekniklerine önemli ölçüde dayandıkları halde, değerlendirme araştırması ve akademik araştırma birçok açıdan birbirlerinden ayrılırlar. Değerlendirme uygulaması başlatılan bir politika ya da planlı müdahalenin değerini ve önemini bulmayla ilgilidir. Ayrıca değerlendirmenin siyasi sonuçları ortaya çıkarken, siyasi güçler de onu etkiler (Clarke, 1999). Bu bakımdan, Rossi ve Freeman'ın (1993) değerlendirme araştırması sadece araştırma tekniklerinin uygulanması değil, aynı zamanda siyasi bir etkinliktir, biçimindeki görüşlerine çok az kişi karşı çıkabilir.

'Değerlendirme araştırması' ve 'değerlendirme' kavramları arasında herhangi bir fark var mıdır? Bu iki kavramı birbirlerinin yerlerine kullanmaya yönelik bir eğilim varsa da, bu ikisi arasında ayırım yapan teorisyenler de vardır (Suchman, 1967; Condray ve Lipsey, 1986; Patton, 1986). Örneğin, Suchman'ın bakış açısından değerlendirme bir eylem, program veya müdahalenin değerini oluşturma hedefini işaret ederken, değerlendirme araştırması bir değerlendirme sürecinde bilimsel yöntemler kullanıldığında söz konusu olur.

Değerlendirme nedir? Bu sorunun basit ve açıklayıcı bir cevabını bulmak mümkün görünmez (Clarke, 1999:4). Pawson ve Tilley'e göre, bu kavram öyle fazla yük taşımaktadır ki, kişi her an sihirli formül ile uğraştığı kadar metodoloji ile uğraşmama tehlikesi ile karşı karşıyadır (1997:2).

Değerlendirmek ile izlemek, hesapları kontrol etmek ve teftiş arasında da farklar mevcuttur. Bunların hepsi değerlendirmede kullanılabilen bilgileri üret-

me kapasitesine sahiptirler, ancak kendi başlarına değerlendirme oluşturmazlar. Değerlendirme bir programın nasıl çalıştığını aramak yanında, bir programın altında yatan mantığı da açıklamayı hedefleyerek bütün bu sözü edilen aktivitelerin çok ötesine geçer (Clarke, 1999:7).

Değerlendirmenin temel çeşitleri nelerdir? Scriven (1967) sonuçlandırıcı ve geliştirici değerlendirme kavramlarını kullanır. Patton'un (1986:66) gözlemlediği gibi, 'şekillendirici değerlendirmeler hareket odaklı olmaya meyilli iken, sonuçlandırıcı değerlendirmeler sonuç odaklı olmaya meyillidir'. Scriven'e (1991:340) göre, sonuçlandırıcı değerlendirme yapan bir program üzerine rapor verirken, geliştirici değerlendirme yapan bir programa rapor verir. Öte yandan, Chen (1996) sonuçlandırıcı/geliştirici ayrımının kendi kendini sınırlandığını ifade ederek değerlendirmenin değişik çeşitlerini kapsayacak daha yoğun kavramsal bir çerçeveye ihtiyaç olduğuna işaret eder.

Farklı bir açıdan yaklaşan, Chambers v.d. (1992) beş geniş çeşit değerlendirme saptadılar: program çıktıları araştırmaları; maliyet etkinlik araştırmaları; maliyet yarar analizleri; uygulama araştırmaları; müşteri memnuniyeti çalışmaları ve ihtiyaç çalışmaları. Benzer biçimde, Stockdale v.d. (1999) bu çeşitlerden bazılarını, güvenlik faaliyetlerine ekonomik değerlendirmeyi uygulamak amacıyla kullanmışlardır.

Değerlendirme ve kuram arasında da yakın bir ilişki vardır. Weis (1972) teoriye dayanan program değerlendirmesi hakkındaki konuyu ortaya koyan ilk teorisyenlerden birisidir. Genelde, kuram birçok fonksiyonu yerine getirir ve değerlendirme sürecinin hayati bir elementidir. Kuram ve değerlendirme arasındaki ilişkiyi ararken değerlendirme hakkındaki kuram ile değerlendirmenin içindeki kuram arasında dikkatli olmak oldukça önemlidir (Clarke, 1999:31). Ayrıca, Chen (1990) değerlendirmede kuram güdümlü bir anlayışın yerini, yöntem odaklı bir yaklaşımın alması gerektiğini savunmaktadır.

Pawson ve Tilley'in (1997) 'bilimsel gerçekçi(realist)' yaklaşım markalarının tanıtımıyla birlikte teori güdümlü değerlendirmelere yönelik hareketin güç kazandığı görülmektedir. Gerçekçi sosyal açıklama işleyişler, koşullar ve çıktıların kavramsal yapıları için bir model sağlamaktadır (Tilley, 1993; Pawson and Tilley, 1997). Gerçekçi değerlendirme yapan araştırmacı, bir programın nasıl ve hangi şartlar altında nedensel potansiyelinin ortaya çıktığını anlamaya ihtiyacı vardır. Bu ise, koşullar işleyiş (mekanizma)çıktı bağlamında düşünölmek suretiyle başarılabılır (Pawson and Tilley, 1997).

1.1. Nicelik ve Nitelik

Nitel araştırma çalışmaları alana yönelme eğilimindedir. Hipotezin sınanması olarak tanımlanabilen nicel yaklaşımın aksine, nitel yaklaşım araştırma sorusuna yorumsal ve etnoğrafik bir yaklaşım anlamına gelmektedir ve sıklıkla hipotez üretici olarak adlandırılır (Robin, 1993:19). Kuvvetli ve sağlam bilgi arayan araştırmacılar nicelik isterken ‘gerçeğin derinliği’ ile ilgili araştırmacılar nitelik isterler, ayırımından hareketle birçok yazar nicel araştırmanın nitel araştırmaya göre daha az geçerli olduğunu düşünür (Zelditch, 1986:122). Leedy’nin (1989:139) işaret ettiği gibi eğer veriler sözel ise yöntem niteldir ve eğer veriler rakamsal ise yöntem niceldir.

Saf şekilleri altında nitel ve nicel paradigmlar mantıksal olarak birbirleriyle uyumlu değildirler. Doğacı (naturalistic) değerlendirmecilerin nicel teknikleri ve nicel değerlendirmecilerin nitel teknikleri ‘önyargısız’ olarak benimsemelerinden hareketle, Guba ve Lincoln (1988:105) değerlendirme araştırması tasarımı karma yöntemlerin kullanılabileceğini kabul ederlerse de, paradigmların karıştırılabilmesi fikrini şiddetle reddederler. Öte yandan Cook ve Reichardt, (1979:19) değerlendirme araştırması tasarımı ilk dikkat edilmesi gereken konunun dar görüşlerle tıkanmış metodolojik paradigma tartışmalarının yaratıcılığı ve yeniliği boğmaya yönelik potansiyeli olduğunu ifade etmektedirler. Değerlendirme yapanların ‘esnek ve benimseyici’ paradigmatik bir pozisyonu benimsemelerinde ısrar ederler.

Değerlendirme yapanların hem nitel hem de nicel teknikler konusunda uzmanlaşmış olmaları gerektiği söylenebilir. Patton’un (1986:215) dediği gibi, ‘paradigmların seçimi farklı yöntemlerin farklı durumlar için uygun olduğunu ortaya koyar.’ Bu pratik yaklaşım bir değerlendirme çalışmasında tekniklerin birlikte kullanımına imkân verir.

Tekniklerin seçimi değerlendirmenin tertiplendiği durum ve şartlardan ciddi biçimde etkilenir. ‘Özel bir duruma ve belirli bir politika oluşturma şartlarındaki bir duruma uygun bir tasarım ve bilgi toplamayı oluşturmaya yönelik metodolojik kararları güvence edebilecek katı kuralları yoktur’ (Patton, 1987: 9).

Anketler ana bilgilere ulaşmanın temel yoludur. Mülakatlar işleyiş ve çıktılara ilişkin nicel ve nitel bilgiler üretebilirler. Yapılandırılmış mülakatlar bir ankete yaslanırken, yapılandırılmamış mülakatlar yoğun görüşmelerdir. İkisinin arasında yarıyapılandırılmış mülakatlar daha az katı kurallara sahiptir. Standart sorular yanında, açık uçlu soruları da kapsar ve daha fazla niteliksel bilgi elde etmeyi amaçlar. Genel olarak araştırmacı kullandığı bilgi toplama tekniklerinden bağımsız olarak gözlem yeteneklerini de kullanır, fakat bu sistematik

olmalıdır. Yazılı belgelere dayanan dokümanlar programın resmi amaçları ve hedefleri konusunda çok yararlı olur, ancak bunların sağladığı bilgilerin sınırlı olduğunu da unutmamak gerekir.

Cook ve Reichardt (1979:27) ‘teknikler arasında duvarlar örmenin zamanı geçmiştir ve köprüler kurmanın zamanı gelmiştir,’ tavsiyesinde bulunurlar. Üçgenleme iki veya daha fazla yöntemin bir çalışma da kullanılmasını ifade eder (Leedy, 1989). Üçgenlemede en büyük avantaj, tek teknikli bir araştırmaya göre çok teknikli bir araştırma yapan araştırmacının bulgularına güven duyulmasını sağlar (Clarke, 1999: 88).

1.2. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Öte yandan, her bilimsel araştırmada olduğu gibi, değerlendirme araştırmasında da güvenilirlik ve geçerlik hayati önemdedirler. Bu sebeple, bir değerlendirme araştırması planlanırken, araştırmacının araştırmanın geçerliği ve güvenilirliği hakkında net bir fikrinin olması önemli bir önkoşul olarak karşımıza çıkmaktadır (Çapar, 2000; Kuş, 2007).

1.3. Suçu Önleme Programlarının Değerlendirilmesi

Toplumların birbirlerinden sosyal yapı, nüfus profili, etnik yapı ve kültürel geçmiş gibi pek çok açıdan farklı oldukları bir gerçektir. Pawson ve Tilley’in (1997) tavsiye ettikleri bilimsel gerçekçi yaklaşımda, arzulanan program çıktılarının başarılarının hissedilebildiği işleyişler ve programın başarılarını üretebilen muhtemel şartlar da hesaba katılmaktadır.

Suç önleme çabalarının altında yatan formülasyon ve uygulamaya ilişkin ayrıntıları anlamak önemlidir. Bir görüşe göre, nicel olarak yapılan çıktı değerlendirmesiyle bu anlaşılamaz ve niteliksel araştırma tekniklerinin kullanımını gerektirir (Crawford ve Jones, 1996). Bilimsel gerçekçi bakış açısından program mekanizmalarının kavramsallaştırılması ve tespiti üzerinde durulmasının önemi kabul edilirken, Crawford ve Jones (1996:23) Pawson ve Tilley’in bütün mekanizmaları sonuç bağlantılı olarak görmelerinin ‘süreçsel mekanizmaların’ değerlendirmesini göz ardı ettiğinden bahsederler. Bunların doğal olarak karar vermeyi, iletişimi, uzlaşmacı yönetimi ve müzakereleri kapsayan süreçler ve sosyal düzenlemeler olduğunu ifade ederler.

Nitel teknikler özellikle toplumsal suç problemleriyle uğraşan ve karmaşık sosyal dinamikleri olan çok kurumlu işbirliğine dayanan projeleri incelerken yararlıdırlar (Clarke, 1999:122). Son yıllarda politika üretmeye ilişkin çok sayıda belge, suç kontrolüne koordineli bir yaklaşımın gerekliliğine vurgu yapmakta ve devlet birimleri, bağımsız kurumlar ve halk arasında işbirliği içinde

birlikte çalışmaktan bahsetmektedir (Blagg v.d., 1988). Öte yandan, güç farklılıklarının, kazanılmış hakların ve ideolojik taahhütlerin çok kurumlu programlarda nasıl birer tansiyon artırıcı ve uzlaşmazlığı körükleyici kaynak olma potansiyeli taşıdığını araştırmalar ortaya dökmüştür (Sampson v.d. 1988; Pearson v.d. 1992).

Değerlendirme araştırması suçu önleme programları açısından önemlidir. Nitel ve nicel yöntemlerin ikisi de önemli olmasına rağmen, bir programın ortaklık işbirliği yapısı içerisinde nasıl çalıştığını anlamak için nitel teknikler kıymetli bilgiler üretebilirler (Çapar, 2000).

Bir suçla mücadele programının değerlendirme araştırması tasarlanırken, uygulama öncesi ve sonrasında makul zaman aralıkları içinde suçların seyrine bakılması önemlidir. Ayrıca uygulamanın yapıldığı alan incelenirken, benzer bir kontrol alanının (uygulama yapılmayan) da göz önünde bulundurulması araştırmanın güvenilirliğini artırıcı yönde etkili olur (Çapar, 2000).

2. KAMERALI GÖZETLEMENİN TARİHÇESİ VE BİRLEŞİK KRALLIKTAN BİR UYGULAMA ÖRNEĞİ

2.1. Kameralı Gözetlemenin Tarihçesi ve Birleşik Krallıktaki

Uygulamalar

Kamera ile gözetlemenin öncülüğü ABD tarafından Vietnam Savaşında yapıldı. 1960'ların sonlarında ve 1970'lerin başlarında polis kullanımına açıldı (ManwaringWhite, 1983:90). Birleşik Devletlerde çok sayıda polis teşkilatı kent caddelerini gözetlemek için 24 saatlik izleme sistemleri kurdular. Kameralar, güvenlik sistemleri pazarıyla 1960'larda tanışmış olmakla birlikte 1970' lerin sonlarına kadar ekonomik değillerdi (Geleri, 1996: 24). Ancak, 20 yüzyılın son yirmi yıllık zaman diliminde gelişen teknolojiye hızlı bir şekilde yararlanmayı bildiler, bilgisayarlarla ve diğer sistem geliştirici ürünlerle kolayca uyum sağladılar.

Birleşik Krallık'ta 20. yüzyılın sonlarına doğru kapalı devre televizyon kameraları toplum yaşamının sık rastlanan bir özelliği konumuna gelmekteydi. Bu kameralar şehir merkezleri, otoparklar ve alışveriş merkezleri gibi halkın kullanımına açık alanlar yanında bankalar, diğer finans kuruluşları ve mağazalar gibi özel alanlarda da sıkça kullanılır durumdaydı. Hatta su, gaz, elektrik, telefon olarak sayılan olmazsa olmaz 4 temel hizmetin yanına 5. sırada kameraların gelmesi gerektiğini düşünenler bile vardı. Birleşik Krallık'ta caddelere kamera yerleştirilmesini 20. yüzyılın suçu önleme girişimi olarak görmek mümkündür (Çapar, 2000).

Kameralı gözetlemenin arkasında önemli ticari ve siyasi çıkarlar olmasına rağmen, bu sistemin suç üzerindeki genel etkisi üzerinde bir uzlaşmadan söz edilemez. Bazı araştırmalar suç işlemeyi azalttığını öne sürerken, diğerleri hiçbir etkisi olmadığına dikkat çekerler. Bir iddiaya göre kameralı gözetim suçu önlemek yerine suçu başka bir alana kaydırır. Buna karşılık başka bir iddia kameraların, yararlarının komşu alanlara yansımaları gibi, umulmadık sonuçlarından söz eder (Çapar, 2000: 8). Birleşik Krallık'taki kameralı gözetleme uygulamalarının etkilerine yönelik çok ciddi sayıda değerlendirme araştırması yapıldığı dikkati çekmektedir (Çapar, 2000). Hatta bazen, uygulamanın içindeki yetkililerin kameraların suçları büyük oranlarda azalttı gibi açıklamalarına karşın, aynı dönem için yapılan değerlendirme araştırmasında daha farklı sonuçlara ulaşıldığına rastlamak mümkün olmaktadır (Çapar, 2000: 2627).

Birleşik Krallık'ta halka açık caddelerde kameralı gözetleme sistemleri kurulmasının temel amaçları olarak suç işlenmesinin önlenmesi, işlenmiş suçların aydınlatılmalarının sağlanması ve halkın kendisini güvende hissetme duygusunun artırılması sayılabilir. Birleşik Krallık'ta kameralı gözetleme sisteminin yaygınlaşmasındaki başlıca etken İçişleri Bakanlığı(Home Office) tarafından desteklenmesidir. 1994-1997 yılları arasında 37 milyon sterlinlik ödenek ile 550'den fazla proje desteklendi. 1999-2002 dönemi için ayrılan kaynak ise 170 milyon sterline tekabül ediyordu (Çapar, 2000: 17).

Ancak bu kaynaktan yararlanmak için hazırlanan başvuru rehberi ilginç bir uyarı ile başlıyordu (Home Office, 1994: 9):

“Suç ve diğer problemlere karşı çözümler aranırken geniş bir çözüm yelpazesi bulunmaktadır ki, bu yelpaze kameralı gözetlemeyi de kapsamaktadır. Sadece şu anda kullanıma hazır bir seçenek diye veya komşu kentler kullanmayı planladılar diye kameraları öne alma tuzağına düşmekten sakınınız. Kameraların kentinizin şartları altında sizin problemlerinize çözüm olup olmadığını iyi düşünmeniz gereklidir. Gerçekdışı beklentilerden sakınınız. Kameraların kendiliğinden sizin problemlerinizi için bir çözüm olacağını varsaymayınız. Bir kameralı gözetleme projesinin başarılı olabilmesi için dikkatlice planlamaya, uzmanca yönetilmeye ve genel bir programın bir parçası olmaya ihtiyacı vardır.” Burada bir kameralı gözetleme programının başarısı için çok dikkatlice düşünülp uygulanması gerektiği yanında “durumsallığına” da dikkat çekilmektedir. Her yerleşim biriminin sorunlarına çare olabilecek genel bir uygulama yerine, o yerleşim birimine özgü düşünmek gerekliliğine vurgu yapılmaktadır.

Aynı zamanda kamera kullanımının başka bir yönüne de bakılmalıdır. İçişleri Bakanlığı yine hassas bir noktaya dikkat çekiyordu (Home Office, 2000: 2):

“Kameralar halkın güvenliğini kazanıp sürdürülmelidir. Kameraların meşru ve yasal çerçevede işletildiği garanti edilmesine yönelik olmak üzere, projeler kişi hakları ve özel hayatı korumak için ayrıntılı bir yönergeye sahip olmalıdır ve 1998 Bilgi Koruma Kanununun prensiplerine uyumu sağlanmalıdır. İyi örgütlenmiş kameralı gözetim projeleri muhakkak 1998 İnsan Hakları Yasasının gereklerini karşılar mahiyette olmalıdır.”

Birleşik Krallık'ta polis teşkilatlanması, Türkiye'deki merkezi yapılanmanın aksine yerel ağırlıklı bir görünümde iken, gelişen teknoloji ile uyum sağlanması ve kameralı gözetleme sistemlerinin başarısını üst düzeyde tutmak amacıyla İçişleri Bakanlığı'ndaki “bilimsel araştırma birimlerinin” ciddi bir çalışma ile uygulamalara rehberlik yapması da ilgi çekmektedir (Aldridge, 1994; Wallace ve Diffley, 1998; Brown, 1995). Bu aslında teknik altyapının desteklenmesi anlamına gelmektedir.

2.2. Exeter Şehir Merkezindeki Kameralı Gözetleme (CCTV) Projesi

Exeter Şehir Merkezinin gözetlenmesi amacıyla 1996 yılı Mart ayında Kent Merkezi Ortaklığı (partnership) polis teşkilatının desteği ile proje teklifini bakanlığa sundular. Ortaklık kent merkezi konsorsiyumu (özel sektör), Kent Konseyi, Bölge Konseyi ve Kent Merkezi Müdürü makamının ana finansörlerinden (özel sektör) oluşuyordu. Kural olarak ortaklığın başkanlığı dönüşümlü olarak özel sektör ve kamu sektörü arasında değişiyordu. Proje teklifi esnasında kent merkezi konsorsiyumu başkanlığı yürütüyordu (Çapar, 2000: 1819).

Proje teklifi başarılı oldu ve İçişleri Bakanlığı proje sabit maliyetinin %50'lik kısmını (40.000 Sterlin) sağladı. Özel sektörün katkısı 20.000 Sterlin olurken, Exeter Kent Meclisi ve Devon Bölge (County) Meclisi kalan sabit maliyetle birlikte sistemin işletme masraflarını üstlendiler. 1997 yılında Exeter Şehir merkezindeki High Caddesine dört kamera yerleştirildi. Aynı yıl kameralı gözetlemeye ilişkin uygulama yönergesi geliştirildi ve sistemin denetlenmesi amacıyla “Etik Komite” oluşturuldu (Çapar, 2000).

Kontrol Merkezi Bölge Meclisine ait bir binada oluştu, gözetleme işini yapan sivil personeli ve günlük işleyişten sorumlu müdürü Bölge Meclisi sağladı. Ancak projenin genel sorumluluğunu Kent Meclisi üstlendi. Ortaklık bünyesindeki birimlerin bilgilendirilmesi ve koordinasyon için birim temsilcilerinin katıldığı düzenli çalışma grubu toplantıları gerçekleştirildi.

Kontrol Merkezinin, Polis haber merkezi ile doğrudan iletişimini sağlayacak kanallar kuruldu. Hatta polis devriyesi ve mağazalarla doğrudan görüşülecek telsiz sistemleri oluşturuldu. Polis teşkilatı bir irtibat memuru görevlen-

dirdi. Polis irtibat görevlisinin Kontrol merkezi Müdürü'nün izniyle gerektiğinde, Kontrol Merkezinin yönetimini üstlenmesi konusu da yönerge ile düzenlendi.

Ayrıca, 1998 Suç ve Düzensizlik Yasası suçun kontrolü amacıyla farklı birimlerin işbirliği içinde ortaklık (partnership) şeklinde çalışmalarını öngörmektedir. Bu bağlamda Exeter'de "Toplumsal Güvenlik Stratejisi" oluşturuldu. Bu strateji toplum destekli güvenlik anlayışı çerçevesinde kameralı gözetlemeyi de içeren değişik güvenlik uygulamalarını kapsıyordu.

Daha sonra 1999 yılında kameralar hakkında proje teklifleri Exeter Toplumsal Güvenlik Ortaklığınca (Exeter Şehir Konseyi, Devon ve Cornwall Polis Teşkilatı, Devon Bölge Konseyi, Kuzeydoğu Devon Sağlık Otoritesi, Exeter İşadamları Forumu ve Devon Gözaltı Servisi) sunuldu ki, bu işbirliği 1998 yasaının sonucuydu (Çapar, 2000: 22). Aynı zamanda bu yapılanmayı, son yılların yükselen değeri "katılımcı demokrasi" anlayışı içinde bir "yönetişim (governance)" uygulaması olarak değerlendirmek mümkündür.

Kamera gözetiminin artışı kolaylıkla Orwelyan 'Büyük Birader' endişelerini uyandırır. 'Büyük Birader' terimi George Orwell'in klasik kitabı '1984' teki Okyanusya devletini ifade eder. Orwell'in gelecekteki yaşamla ilgili soğuk tasviri ve vatandaşların özel hayatlarına hükümetin karışımına yönelik büyüyen soğukluk, kamera gözetimi karşıtı kaygıları gündeme getirmektedir (Çapar, 2000: 34; Çoban, 2007).

3. KAMERALI GÖZETLEME TÜRKİYE'DE: MOBESE

3.1. Türkiye'deki Uygulama

MOBESE (Mobil Elektronik Sistem Entegrasyonu) kent güvenliği için gerekli tüm elektronik ve yazılım ürünlerinin entegre uygulamalarından oluşan bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. MOBESEİ İstanbul projesi ortaya koyduğu yeni güvenlik konsepti bakımından bir ilk olarak görülmektedir (İEM, 2007; Yıldırım vd. 2006: 134).

MOBESE Kent Bilgi ve Güvenlik sistemi gerek kamu yöneticileri gerekse çalışanlar açısından kamu, emniyet ve asayiş hizmetlerinin yürütülmesi için bir araç ve kılavuz olarak tasarlanmıştır. Bu projenin bir özelliği de tasarım ve işleyişine ait fikirlerin tamamen özgün ve Emniyet Teşkilatına ait olmasıdır (Çoban, 2005; Yıldırım vd., 2006).

MOBESE projesine ilişkin künye bilgilerinde "hızla değişen dünyamızda insanımızın güven ve emniyet içerisinde yaşayabilmesi için çözüm araştırmaları

neticesinde ortaya çıkan ve zamanla ihtiyaç görülen illerimizde uygulanmasına karar verilen bilgi, teknoloji, demokrasi ve insan odaklı” modern bir kent bilgi ve güvenlik sistemi olarak tanımlanmaktadır (Çoban, 2005).

Emniyet Genel Müdürlüğü’nün desteği ile ilk defa 10 Nisan 2001 tarihinde Genel Müdürlük, İstihbarat Daire Başkanlığı, Bilgi İşlem Şube Müdürlüğü tarafından Diyarbakır İli Emniyet Müdürlüğü’nde uygulamaya geçildiği ve 2005 yılına kadar Mersin, Ankara, İstanbul illerinde MOBESE olarak kullanıma geçtiği anlaşılmaktadır. Ayrıca kullanıldığı illere İzmir ve Antalya’nın da eklendiği görülmektedir (Çoban, 2005). İnternette bir arama motorunda yapılan araştırmada bile ülkemizin birçok il ve ilçesinde MOBESE adı altında elektronik izleme sistemlerinin kurulduğu veya kurulma aşamasında olduğu anlaşılmaktadır (Google, 2007). Bu yaygınlaşmada, belki de ticari pazarlama tekniği olarak, çok yararlı bir sistem olduğuna yönelik tek taraflı yayınların etkisi de göz önüne alınmalıdır.

3.2. İstanbul MOBESE Projesi

İstanbul MOBESE’nin entegre yapısı ile özel bir yeri olduğuna dikkat çekilmektedir. İstanbul Valiliği’nin desteği ile İstanbul Emniyet Müdürlüğü bünyesinde faaliyete geçirilen “Kent Bilgi ve Güvenlik Sistemi” olarak MOBESE’nin, kameralı gözetleme sistemi dâhil olmak üzere 12 ayrı sistem ve yazılımlar ile entegre edildiği ifade edilmektedir. Bu sistemin amaçları olarak, sunulmakta olan kamu hizmetlerinin iyileştirilmesi, yönetim işlevinin kolaylaştırılması, muhtarlık hizmetlerinin düzenlenmesi ve suç sayılarının düşürülmesi sayılmaktadır (İEM, 2007).

İstanbul kentinin yönetimi sırasında ihtiyaç duyulabilecek her türlü bilginin toplandığı Komuta Kontrol Merkezi, olağan ve olağanüstü durumlarda, güvenlik hizmetlerinin yönetildiği ve yönlendirildiği kontrol ve yönetim sistemi olarak oluşturulmuştur. Kentin önemli noktalarına yerleştirilmiş kameralardan alınan görüntüler dev ekranlardan izlenebilmektedir. Söz konusu sistem, toplumsal olaylar, yangın, sağlık, tabii afet durumlarında da kullanılabilecek özelliklere sahiptir (İEM, 2007).

Bölge Görüntüleme Sistemi, halkın yoğun olarak bulunduğu ve geçiş güzergâhı olarak bilinen yerlere konulan kameralar ile gözetleme yapılması ve bu kameralardan alınan görüntülerin merkeze sürekli olarak aktarılıp kaydedilmesinden oluşmaktadır. Görüntüler yedi günlük bir süre için kaydedilmekte, sürenin bitimiyle eski görüntülerin üzerine yenileri otomatik olarak kaydedilmektedir. İstanbul’da bu amaçla bulunan kamera sayısı 570 olarak belirtilmektedir (İEM, 2007). Bu sistemin bilgi transferi için Türk Telekom Şirketinin alt-

yapısının kullanıldığı, ancak bunun işletme maliyetini artırdığına dikkat çekilmektedir. Bu maliyet yükü sebebiyle sistemin yaygınlaştırılmadığı da ifade edilmektedir (AREM, 2007).

Öte yandan, MOBESE İstanbul projesinin önemli modüllerinden biri de İlçe Komuta Merkezleridir. Bölgelerden gelen bilgiler, ilk önce Komuta Kontrol Merkezinin küçük birer prototipi olan bu merkezlerde biriktirilir. Veri tabanına işlenen bilgiler daha sonra ana Komuta Kontrol Merkezine iletilmektedir (İEM, 2007).

Bu bilgilerden anlaşıldığına göre, İstanbul'da bu sistemin kurulmasına Valilik destek sağlamıştır. Ancak sistemin işletilmesi tamamıyla Emniyet Müdürlüğü'nün sorumluluğu altındadır. Sistemin işletilmesi ve izlenmesi için komuta kontrol merkezlerinde görev yapan personel doğal olarak Emniyet Müdürlüğü görevlilerinden oluşmaktadır. Öte yandan, bu sistem içerisinde özellikle kameralardan gelen önemli bilgilerin iki aşamalı bir sistem içinde geçerek kayıt altına alındığı ortaya çıkmaktadır. Bu noktada böyle önemli bilgilerin sadece polisin elinde bulunması, hangi şartlar altında ne kadar süre ile saklanması, kimler tarafından görülebileceği, mahkemelerde hangi usul içinde delil olarak değerlendirilebileceği gibi konularda soru işaretleri oluşmaktadır.

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün kameralı takip sistemi MOBESE'nin hukuki ve teknik altyapısı üzerinde çalışma yürütüldüğüne ilişkin açıklama yapması da yukarıdaki konuların önemini gündeme taşımıştır (Türk.net, 2006). Kameralı takip sistemleri konusunda özellikle "Büyük Birader" yakıştırmaları ve çağrışımlarının önüne geçilmesi için temel hak ve hürriyetlerin korunmasına, özel hayatın gizliliği esasına ilişkin güvencelerin sağlanması bir önkoşul olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca elde edilen görüntülerin yasal süreçlerde kullanımına ilişkin hukuki altyapının oluşturulması da hayati öneme sahiptir. Öte yandan, merkezi anlamda kameralı takip sistemlerinin sağlıklı gelişimine yön vermek, özellikle teknolojik gelişmelerle uyumunun üst düzeyde tutulmasının sağlanması için de sürekli bir ARGE yaklaşımıyla konuyla ilgilenmek gerekmektedir. Örneğin, İstanbul'da Bölgesel görüntüleme sistemi kablolar vasıtası ile bilgi transferini içeren bir sistemdir ve bedeli her ay ödenerek Telekom altyapısı kullanılmaktadır. Bu kullanım maliyeti sistemin yaygınlaşmasını engellemektedir.

Öte yandan, Türkiye'deki MOBESE uygulamalarının hızla yaygınlaşma eğilimine karşılık, bu uygulamaların etkileri ve sonuçlarının ele alındığı bilimsel nitelikte herhangi bir "değerlendirme araştırması" yapıldığına ilişkin bir kaynak bulunmamaktadır.

Bu bağlamda, ülkemizin sosyal ve kültürel yapısı ile uyumlu bir model ile kameralı gözetleme sistemlerinin tasarlanması ve gerçekleştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Toplum Destekli Güvenlik Hizmetleri konusunda İçişleri Bakanlığının yeni açılımları da göz önünde bulundurularak, suçla mücadeleyi sadece güvenlik kuvvetlerine bırakmak yerine, toplum destekli ve çok kurumlu bir anlayışın esas alınması da çağdaş bir güvenlik yaklaşımının gereği olarak ortaya çıkmaktadır (İçişleri Bakanlığı, 2003).

4. İNGİLTERE VE TÜRKİYE UYGULAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Birleşik Krallıkta kameralı gözetleme sistemleri 1990'lı yıllarda İçişleri Bakanlığı'nın teknik ve finans açılarından ciddi destekleri ile yaygınlaştığı görülmektedir. Hukuki alt yapının genel olarak oluşturulduğu dikkati çekmektedir. Veri Koruma Yasasının olması, ayrıca kişi hak ve hürriyetleri ile özel hayatın korunmasına yönelik, etik komitelerin oluşması gibi, önlemler alınmıştır. Öte yandan elde edilen verilerin hukuki süreçte kullanımına yönelik sıkıntı yaşanmadığı da anlaşılmaktadır. Öte yandan, gelişen teknoloji ile uyum sağlanması ve sistemlerin başarısını üst düzeyde tutmak amacıyla bir "bilimsel araştırma biriminin" ciddi bir çalışma ile teknik açıdan kameralı gözetleme uygulamalarına rehberlik yaptığı da unutulmamalıdır.

Bu bağlamda Türkiye'deki uygulama için İçişleri Bakanlığı'nın doğrudan bir desteğinden söz edilememektedir. İstanbul MOBESE için İstanbul Valiliği'nin (Özel İdare kaynaklı) ciddi bir desteği görülmektedir. MOBESE için her ne kadar demokrasi ve insan odaklı bir çalışma olduğu ifade ediliyorsa da (Çoban, 2005), kişi hakları ile özel hayatın korunması konusunda kaygıları giderebilecek nitelikte olmadığı görülmektedir. Bu uygulamaya bağlantılı hukuki anlamda kişi hak ve hürriyetleri ile özel hayatın korunmasına ilişkin yasal düzenlemelerin henüz tamamlanmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca elde edilen verilerin hukuki süreçte delil niteliğinde kullanılmasına ilişkin düzenlemelerin de yetersizliği söz konusudur.

Birleşik Krallıkta kameralı gözetleme sisteminin hangi şartlar altında, hangi işleyiş içinde başarılı olabileceğine yönelik detaylı bir planlamasına, uzmanca yönetilmesine ve genel bir suçla mücadele programının bir parçası olmasına özel önem verildiği anlaşılmaktadır. Çünkü yapılan değerlendirme araştırmalarında kameraların hangi suçlar üzerinde etkili olduğuna ilişkin bulgular mevcuttur. Ayrıca kameralar kurulmadan önce ve sonra yapılan çeşitli kamuoyu yoklamaları ile halkın suçlar ve kameralarla ilgili düşünceleri dikkate alınmaktadır. Hatta polis yönetiminin kameraların "suçları çok ciddi oranda düşür-

dü”, gibi açıklamalarından sonra yapılan değerlendirme araştırmalarında bu oranların söylenenden oldukça aşağılarda olduğu tespit edilmesini olağan kabul etmek gereklidir (Çapar, 2000).

Türkiye’de bu konuda ciddi değerlendirme araştırmaları olmadığı, kameraların hangi şartlar altında, hangi işleyiş (mekanizma) içinde başarılı olabileceği konusunda bir fikir oluşmadığı ortaya çıkmaktadır. Böyle olunca ayrıntılı bir planlamaya ve uzmanca yönetilmeye ilişkin kısımlarında sıkıntı olduğu görüntüsü alınmaktadır. Yine halkın kendini güvende hissetmesi ve suç korkusu gibi konular yanında kameralar ile ilgili düşüncelerini tespiti yönelik araştırmaların da pek örneği olmadığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, bilimsel yöntem içerisinde “değerlendirme araştırmasına” konu olan bir gözetleme sisteminin olduğuna dair bir bilgiye de rastlanmamıştır. Bu sebeple, hangi suçlar üzerinde etkili olduğu ve hangi oranlarda etkili olduğu da henüz açıkça ortaya konulamamıştır.

Kameralı gözetleme sistemleri kurulma amaçlarına bakıldığında Birleşik Krallıkta suç işlenmesinin önlenmesi, işlenen suçların aydınlatılmasının sağlanması ve halkın kendisini güvende hissetme duygusunun artırılması gibi daha dar bir kapsam dikkati çekmektedir.

Türkiye’de ise daha geniş amaçlar söz konusudur. Örneğin, İstanbul MOBESE’nin amaçları, sunulmakta olan kamu hizmetlerinin iyileştirilmesi, yönetim işlevinin kolaylaştırılması, muhtarlık hizmetlerinin düzenlenmesi ve suç sayılarının düşürülmesi, olarak belirlenmiştir (İEM, 2007). Amaçların çok genel ve soyut olduğu dikkati çekerken, suçla ilgili sadece “sayıların” düşürülmesi üzerinde odaklanıldığı anlaşılmaktadır.

Kameralı gözetleme sistemlerinin “kontrol merkezleri” konusunda Exeter’deki uygulamada “özel bir kontrol odası” bulunduğu, sivil personel tarafından gözetlemenin ve kayıt işlemlerinin yapıldığı görülmektedir. Bu kontrol odasının polisin “kontrol merkezi” ile sıkı bağlantısının olduğu polisin irtibat görevlisi ile yakın ilişki içinde olması dikkati çekmektedir.

İstanbul örneğinde ayrı bir kontrol odası olmadığı polisin “komuta kontrol merkezinin” içinde yer aldığı, ayrıca ilçelerde de yine polisin kontrol merkezlerinde yer aldığı anlaşılmaktadır. Böylece sistemin tamamıyla Emniyet Müdürlüğü kontrolünde bulunduğu ve emniyet personelince gözetim ve kayıt işlemlerinin yürütüldüğü görülmektedir.

Birleşik Krallıkta suçla mücadelede özellikle “toplum destekli” bir yaklaşım esas alınmak suretiyle, suçla mücadelede polisin yalnız bırakılmadığı dikka-

ti çekmektedir. Bu konuda yasal bir düzenleme de yapılmıştır. Böyle bir yaklaşım içinde ilgili yerel yönetimler, işadamlarının oluşturduğu birliklikler, esnaf birlikleri gibi üyelerden oluşan ortaklıklar ile geniş kapsamlı programlar hazırlandığı ve bunların arasında kameralı gözetleme sistemlerinin de yer alması dikkat çekicidir. Böylece kameralı gözetleme sistemlerinin ortaklık içinde yer alan üyelerin maliyet, işleyiş, gözden geçirme ve hedeflere ulaşmada tam anlamıyla ortaklaşa hareket ettikleri bir sistem karşımıza çıkmaktadır. Bu hem suçla mücadele eden aktör sayısını artırmakta, hem de kişi hakları ve özel hayatın korunmasına yönelik kaygıları azaltıcı bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Bu yaklaşım günümüzün yükselen değeri “katılımcı demokrasi” ile uyumlu bir görünüm de sağlamaktadır.

Türkiye’deki MOBESE uygulamalarında, polisin “yalnız” kaldığı görülmektedir. Her ne kadar İçişleri Bakanlığı’nın toplum destekli güvenlik hizmetlerine yönelik bir yaklaşımı varsa da ve birçok ilde farklı boyutlarda uygulamalarına rastlanıyorsa da, MOBESE konusunda “ortaklık” anlayışına dayalı çok kurumlu bir uygulama modeli bulunmamaktadır. İstanbul’da olduğu gibi projelerin uygulanması için Valiliklerden (Özel İdare kaynaklarından) kaynak desteği alınıyorsa da, işleyiş içinde “polis” yalnız kalmaktadır. Hâlbuki polis bile, “suçla ya da terörle mücadele yalnızca polisiye bir iş değildir,” ifadesini kullanabilmektedir (Heper, 2007).

SONUÇ

Değerlendirme araştırmasının önemi ile yöntem sorunları ana hatlarıyla tartışılmıştır ve özellikle suç önleme programlarının değerlendirilmesi açısından izlenebilecek yöntem ve teknikleri ele alınmıştır. Bir kameralı gözetleme sisteminin hangi şartlar altında, hangi işleyiş (mekanizma) içinde başarılı sonuç verebileceğini anlamak, o sistemlerin kuruluşunda ve mevcut sistemleri geliştirirken hayati bir niteliğe sahiptir. Aksi halde tek taraflı tanıtım ve propaganda etkisiyle kameraların birer “sihirli değnek” olduğu yanlışlığına kolayca düşülebilir.

Öncelikle bilinmesi gereken bu “kameraların” tek başlarına birer “sihirli değnek” olmadıklarıdır. İngiltere’de bu uygulama 1990’lı yıllarda İçişleri Bakanlığı’nın ciddi destekleri ile yaygınlaşmıştır (Çapar, 2000). Bir MOBESE projesinin başarılı olabilmesi için, “dikkatle planlamaya, uzmanca yönetilmeye ve genel bir suçla mücadele programının bir parçası olması” ile o yerleşim yerine özgü olmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Ayrıca bu sistemlerin meşru ve yasal çerçevede işletildiğinin güvence altına alınmasına yönelik olarak kişi hakları ile özel hayatı koruma altına alan hukuki altyapısı ve her sistemin kendine özel bir

yönergesi olması hayati bir gerekliliktir. Bu sistemlerin suçla mücadelede etkinliğini üst düzeyde tutmak amacıyla teknik ve bilimsel çalışmalarla sürekli desteklenmeleri göz ardı edilmemelidir.

Öte yandan, kameralı gözetleme konusu, İngiltere örneğine benzer biçimde, yalnızca polis tarafından yürütülen bir iş olarak düşünülmemelidir. Türkiye’de de, “suçla ya da terörle mücadele yalnızca polisiye bir iş değildir,” anlayışı önem kazanmaktadır. O halde toplumsal bir işbirliği yaklaşımı ortaya koymak bakımından öncelikle ilgili kamusal ve sivil kurumlar arasında bir koordinasyon gereklidir. Mülki İdare Amirlikleri önderliğinde Özel İdare, Belediyeler, Ticaret ve Sanayi Odaları, Esnaf Odaları gibi üyelerden oluşan “ortak girişim grupları” yatırım ve işletme giderleri yanında, amaçları ve başarıları için ortak hareket edebilmelidirler. Bu yaklaşım suçla mücadele projelerine geniş tabanlı bir katılımın da yolunu açar, toplum destekli bir mücadele anlayışının geliştirilmesi açısından önemli fırsatlar sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Aldridge, J. 1994. **CCTV Operational Requirements Manual**. Police Scientific Development Branch, No. 17/94. London: Home Office.

Blagg, H. v.d. 1988. Interagency cooperation: rhetoric and reality. In T. Hope and M. Shaw (eds.), **Communities and Crime Reduction**. London: HMSO.

Brown, B. 1995. **CCTV in Town Centres: Three Case Studies**. Police Research Group Crime Detection and Prevention Series Paper, No. 68. London: Home Office.

Chambers, D. E. v.d. 1992. **Evaluating Social Programmes**. Boston: Allyn and Bacon.

Chen, H.T. 1990. **TheoryDriven Evaluations**. Newbury Park, CA: Sage.

Clarke, A. 1999. **Evaluation Research**. London: Sage.

Cook, T.D. and C. S. Reichardt. 1979. **Qualitative and Quantitative Methods inEvaluation Research**. Beverly Hills, CA: Sage.

Cordray, D.S. ve M.W. Lipsey. 1986. Program evaluation and program research. In **Evaluation Studies: A Review Annual**. Beverly Hills, CA: Sage.

Guba, E.G ve Y. S. Lincoln. 1988. Do inquiry paradigms imply inquiry methodologies? In D.M. Fetterman (ed.), **Qualitative Approaches to Evaluation in Education: The Silent Scientific Revolution**. New York: Praeger.

Home Office. 1990. **Partnership in Crime Prevention**. London: HMSO.

Home Office. 1994. **CCTV: Looking Out for You**. London: Home Office.

Kuş, E. 2007. **NicelNitel Araştırma Teknikleri**. Ankara: Anı Yayınları.

- Leedy, P.D. 1989. ***A practical Research: Planning and Design***. (5th Edition). New York: Collin Macmillan.
- ManwaringWhite, S. 1983. ***The Policing Revolution***. Brighton: Harvester.
- Patton, M.Q. 1986. ***Utilization Focused Evaluation***. (2nd Edition). Newbury Park, CA: Sage.
- Patton, M.Q. 1987. ***How to Use Qualitative Methods in Evaluation***. Newbury Park, CA: Sage.
- Pawson, R. and N. Tilley. 1997. ***Realistic Evaluation***. London: Sage.
- Pearson, G. v.d. 1992. Crime community and conflict: the multiagency approach. In D. Downes (ed.), ***Unravelling Criminal Justice***. London: Macmillan.
- Rossi, P.H. and H. E. Freeman. 1993. ***Evaluation: A Systematic Approach***. (5th Edition). Newbury Park, CA: Sage.
- Scriven, M. 1967. The methodology of evaluation. In R. W. Tyler *et al.* (eds.), ***Perspectives of Curriculum Evaluation***. Chicago: Rand McNally.
- Scriven, M. 1991. ***Evaluation Thesaurus***. (4th Edition). Newbury Park, CA: Sage. Edinburgh: Scottish Office Central Unit.
- Stockdale, J. E. v.d. 1999. ***Applying Economic Evaluation to Policing Activity***. London. Home Office.
- Stufflebeam, D. L. and A. J. Shinkfield. 1985. ***Systematic Evaluation: A Self Instructional Guide to Theory and Practice***. Dordrecht: Kluwer Nijhoff.
- Suchman, E.A. 1967. ***Evaluative Research***. New York: Russell Sage.
- Tilley, N. 1993. ***Understanding Car Parks, Crime and CCTV. Evaluation Lessons From Safer Cities***. Crime Prevention Unit Series Paper. No: 42. London: Home Office.
- Wallace, E. ve C. Diffley. 1998. ***CCTV Making It Work***. Police Scientific Development Branch, No. 14/98. London: Home Office.
- Weiss, C. H. 1972. ***Evaluation Research***. Anglenwood Cliffs, NS: Prentice Hall.
- Yıldırım, H. v.d. 2006. ***EDevlet Başa***. Ankara: İmyay Yayıncılık
- Zelditch, M. 1986. ***Some Methodological Problems of Field Studies in Social Research: Principles and Procedures***. London: Open University Press.
- DERGİLER**
- Berk, R.A. 1995. Publishing evaluation research. ***Contemporary Sociology: A Journal Of Reviews***, 24/1: 912.
- Crawford, A. and M. Jones. 1996. Kirkholt revisited: same reflections on the Transferability of crime prevention initiatives. ***Howard Journal of Criminal Justice***, 35/1: 2139.
- Chen, H.T. 1996. A comprehensive typology for program evaluation.

Evaluation Practice, 17/2: 121130.

Çoban, E. 2005. Ülkemizin yeni bilgi ve güvenlik konsepti mobese. **Polis Dergisi**. 45. Sayı: 2128

Sampson, A. v.d. 1988. Crime localities and the multiagency approach. ***British Journal of Criminology***, 28/2: 473493.

İNTERNET ADRESLERİ

Home Office. 2000. <http://www.homeoffice.gov.uk/crimeprev/cctv.htm> (27.07.2000).

İEM.2007. <http://mobese.iem.gov.tr> (18.12.2007)

Türk.net. <http://www.turk.internet.com> (21.04.2006)

Google. 2007. <http://www.google.com.tr> (18.12.2007)

DiĞER

AREM. 2007. Terörle Mücadele Araştırması (Yayınlanmamış Rapor).

Çapar, S. 2000. Evaluation of Exeter City Centre CCTV. Exeter University (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Geleri, A. 1996. An Examination of Public Attitudes Towards the Use of Closed Circuit Television in Public Places. Doktora Tezi. Exeter University (Yayınlanmamış).

Heper, D. 2007. Göç'ü Önle Suç'u Önle. Milliyet Gazetesi, 05.07.2007.

İçişleri Bakanlığı. 2003. "Toplum Destekli Güvenlik Hizmeti" konulu, 08.07.2003 tarih ve 93 Sayılı genelge.

İNGİLTERE'DE KAMU PERSONELİ VE İSTİHDAM POLİTİKALARI

Selahattin ATEŞ*

1 PERSONEL DURUMU VE İSTİHDAM POLİTİKALARI

İngilizlerin hayatında kültürel birer faktör olarak “bölgecilik” ve “yerellik” dikkate değer bir yere sahipse de (Oakland, 2004:11), üniter yapıda ve yüksek derecede merkezi bir devlet olan Büyük Britanya (Pollitt and Bouckaert, 2004:292) tarihi süreçte kendine özgü bir kamu yapılanması sağlamıştır. Kral ve soylular arasındaki güç dağılımına yönelik çatışan ancak uzlaşmaya açık yaklaşım ve ilişkiler, yazılı anayasa yerine geleneğin esas alındığı, kamu hukuku özel hukuk ayrımını yadsıyan bir hukuk anlayışı ve sürekli idareye karşı müteyakkız bir kamuoyu ile Kıta Avrupa’sından ayrılan bir yönetim yapısının doğmasında etkili olmuştur (Shears and Stephenson, 1996:1058). Kamu yönetiminde idarenin eylem ve işlemlerini hukuken kısıtlamaya yönelik Kıta Avrupası yaklaşımının yerine işletme tarzındaki Anglosakson yaklaşımının gelişmesindeki başat nedenlerden biri de bu olsa gerektir. Bu arada sanayi devrimi*¹ ile getirilen zenginlik ve merkantilist politikalar ve köle ticaretinin getirdiği artı değer de kurulan kendine özgü yapıda azımsanamayacak bir payı vardır. Bu tarihi süreçte, merkezi ve güçlü bir devlet ve bürokrasi kurulmasında kapitalist sisteme önce geçen gelişmiş ülkelerin birçoğunda olduğu gibi sermaye, uygulanan emperyalist politikalar sonucunda sömürgelerden elde edilmiştir (Salama 1986:13). Örneğin 1910 yılının sonunda İngiltere’nin sömürgelerinde, 3538 acentesi ile 2090 şubeli 35 bankası vardı ve bunlar aracılığıyla anavatana büyük miktarda sermaye akıyordu (Ercan, 2001:69).

* Mülkiye Başmüfettişi

¹ Endüstri Devrimi İngiltere için sömürgeciliğin ivme kazandığı 1760-1830 (Oakland, 2004: XVI) yılları arasındaki 70 yılda gerçekleştirilmiştir. Sömürgecilikten güç alan Sanayi Devrimi, sömürgeciliğin zirve yapmasına da neden olmuştur.

Tarihi olarak, Britanya'nın fiziksel özellikleri insan yerleşimi, nüfus hareketi, askeri istilalar ve siyasal birlikler üzerinde etkili olmuştur (Oakland, 2004: 11). Ülkenin ada devleti olması ve uzun yıllar işgal görmemesi de önemli bir faktördür.

Krala karşı yüzyıllar boyunca verilen özgürlük mücadelesinin ve çekincelerinin izlerini taşıyan idari yapılanmanın (Çolak, 2005:36) negatif özgürlük anlayışının getirdiği felsefe ile İngiltere'de esnek istihdamın oluşmasına katkıda bulunduğu söylenebilir.

İngiltere'de yönetim yapısının çeşitliliği ve karmaşıklığının yönetim birimleri² üzerinde olduğu gibi, istihdam üzerinde de etkili olduğu ve istihdam usullerinin de kurumsal olarak farklılık arz ettiği görülmektedir. Bu aşamada kamu görevlisinin ilk işe alımından itibaren kendini gösteren kuruma özgürlük sıfatının, haklar ve yükümlülükler söz konusu olduğunda da kendini gösterdiği, ancak buna rağmen istihdamın genel bazı karakteristik özelliklere sahip olduğu gerçeğini de yadsımadığını belirtmek gerekir. Bu bağlamda, İngiliz Kamu Personel Sisteminin gelişimi geleneksel dönem ve esnekleşme dönemi olarak ikiye ayrılmaktadır. Geleneksel olanda dört temel ilkedен söz edilmektedir.

Siyasal yansızlık; kamu görevlisinin, siyasal sorumluluğu taşıyan bakana önerilerde bulunması, bakanın vereceği karar ne olursa olsun bunu sadakat ve liyakat ile gerçekleştirmeye çalışmasıdır. Kamu görevlisinin görevi, siyasal yönelimi ne olursa olsun o günün hükümetine hizmet etmektir. Bu konuda geçen bir diyalog bizi aydınlatabilir:

“Bunu düşünmek benim işim değil. Bu politikacıların görevi. Benim görevim hükümet siyasalarını uygulamak.”

“Yanlı olduğunu düşünsen bile mi?”

“Hükümet siyasası neredeyse tamamen yanlış olsa da” nazik bir biçimde belirterek, “iğrenerek görevimi en iyi biçimde yerine getiririm.”

Görüldüğü gibi İngiliz memuru tam bir “Taç’ın Hizmetlisidir. Ancak Kraliçenin hizmetçileri onun kâhyası olan başbakan ve kabinenin hizmetlileridir aslında. Çünkü siyasaları belirleyen bunlardır. Bu durumda aslında siyasetin güç ve karar verme hakkında olması (Roberts, 1993:1) ve kararların kim tarafından alındığı ve bunun kim tarafından uygulandığı ayrımını ortadan kaldırmaktadır.³

² Örneğin Forestry Comission İngiltere yanında Galler ve İskoçya da da kurulmuştur. Bkz. <http://www.forestrv.gov.uk/scotland>.

<http://www.forestry.gov.uk/england>. <http://www.forestrv.gov.uk/wales>.

³ Parti disiplini ile her şeyi yapabileceğine inanılan Avam Kamarasının da başbakan ve kabinenin yanında olduğu unutulmamalıdır.

Süreklilik; kamu görevlilerinin hükümetlerle birlikte değişmemesi, kamu görevliliğinin bir meslek ya da kariyer olmasıdır.

Tek biçimlilik; merkezi işe alma, ücret sistemi ve yükselmelerde merkez tarafından belirlenmiş standartların uygulanması, bütün kamu personelinin aynı kural ve standartlara tabi olmasıdır. Yarışma sınavı işe alma hususunu zorunlu kılan 1854 raporundan önce bu tür standartlar bulunmamaktaydı (Roberts, 1993:243).

Anonimlik; bakanın, önerdiği yönelti seçeneklerinden dolayı kamu görevlisine karşı herhangi bir siyasal tutum takınmaması, kamu önünde ve parlamentoda kamusal hizmetlerle ilgili sorunlara kişisel olarak muhatap olmamasıdır (Karasu, 2004:132).

Bu ilkelerin yerleşmesinde iki rapordan söz edilmektedir. Birincisi 1853’de hazırlanıp 1980’lere kadar egemen olan felsefeyi belirleyen Nortcote-Trevelyan Raporudur. Diğeri de 1968 yılında hazırlanan ve birinci raporu eleştiren Fulton Raporu’dur.

1855’de kamu yönetiminde kayırmacılığı engellemek üzere Kamu Görevlileri Kurulu oluşturulmuştur. Bu kurul ile işe alma nesnel koşullara bağlanmış ve merkezileştirilmiştir. Bu kurul 1968’de hazine içindeki personel yönetimi ile birleştirilerek Devlet Personel Dairesine dönüşmüştür. Thatcher 1981 yılında bu daireyi kaldırarak 1982’de oluşturulan Kamu Görevlileri Kurulu, Kabine Bürosuna bağlı Yönetim ve Personel Ofisi’nin bir parçası haline getirilmiştir. Yine personel rejiminin merkezileştirilmesi için Fulton Raporu’ndaki önerilere uyularak 1970’de Kamu Görevlileri Okulu kurulmuştur. 1989 ‘da yarı özerk bir statü kazanan okul, 2000’de bu statüsünü yitirmiş Kabine Bürosu içindeki Ulusal Eğitim Yönetli Çalışmalı Merkezi ile birleştirilmiştir.

Bakanlıklarda ise dikey tümeşik bir hiyerarşi yapısı oluşturulmuştur. Kamu personeli belirli bir işe ya da göreve değil, bir hizmet sınıfına girmektedir. Yönetim, icracı, idari hizmetler, 3 adet alt idari sınıf olmak üzere 6 farklı sınıf vardır. Sistemin kalbi yönetici sınıfı idi. Oxford ve Cambridge üniversitelerinde başarılı olanlar alınır ve bu sınıf üyeleri “mandarin” olarak adlandırılırdı. Hizmet sınıfları arasında geçiş yoktu (1968 Fulton Raporu doğrultusunda bu imkân sağlandı, icracı sınıf ile idari hizmetler sınıfı birleştirilerek “yönetim grubu” adında yeni bir kategori oluşturuldu.).

Kamu personel rejiminde esnekleşme ise, 1979’da iktidara gelen Muhafazakâr Parti geleneksel kamu personel sistemini eleştirmeye başlamış, Thatcher’in Devlet Personel Başkanlığını kaldırmasından sonra (1981) 82’de yapmış olduğu düzenleme ile oluşturduğu Kamu Görevlileri Kurulu yönetimin yerel-

leştirilmesine yönelik ilk adım olmuştur. Bu düzenlemeyle personel yönetimi ile ilgili yetki ve sorumluluk bakanlıklar ve diğer kamu kurumları arasında paylaştırılmıştır (Kurulüst/ort, Bakanlıklar ve Kamu Kurumları alt düzey).

1997'de Majör Hükümeti döneminde Kamu Görevlileri Kurulu kaldırılarak yerine iki farklı kurul oluşturuldu.

Kamu Görevlileri Kurulu Ofisi (Kabine Bürosunun parçası)

İş Alma ve Değerlendirme Hizmetleri Kurumu (Yarı özerk)

1995'de Üst Düzey Kamu Görevliliği kategorisi oluşturulmuş, işe alma ile ilgili yetkiler yeniden tek başına kurula verilmiştir. 1996'da İşe Alma ve Değerlendirme Hizmetleri Kurumu (RAS) özelleştirilmiş, bu durum kurulun yetkilerinin artmasında etkili olmuştur.

Yine Thatcher Hükümeti döneminde gerçekleştirilen kapsamlı düzenlemelerden birisi olan Malı Yönetim Girişimi (FMI) ile kariyer sistemi gerilemiş, sözleşmelilik sisteminin kapısı büyük ölçüde aralanmıştır. Sözleşmelilik ile birlikte, ücret ve yükselme sistemi de performansa ve sonuçlara dayalı değerlendirme anlayışına göre yeniden yapılandırılmıştır. FMI'yı sonraki adımlar reformu izlemiştir. Bu reform ile birlikte sayıları hızla artan yarı özerk örgütlerin genel müdürlerinin kamu görevlisi niteliği zayıflatılmıştır, genel müdürler sözleşmeli olarak işe alınmaya başlanmıştır. Ayrıca sadece en üst düzeyde ve sınırlı sayıda kadro için dışarıdan atama yapılabilirken, başta genel müdür olmak üzere, üst düzey kamu görevlisi kadrolarının önemli bir bölümü açık yarışmaya açılmıştır. Son olarak performansa dayalı insan kaynakları yönetimi anlayışı, Blair Hükümeti'nin 2000 Yılı Kamu Yönetimi Yıllık Raporuna yansımıştır.

Kabine içinde yer alan bakanlıkların büyüklükleri işlevlerine bağlı olarak değişmektedir. 1988'deki "Son Adımlar" reformu sonrasında hizmet sunma işlevlerini yarı özerk örgütlere devreden bakanlıkların merkez örgütleri çok küçülmüştür (Karasu, 2004:97). Örneğin Özel Konsey Ofisinde 30, Kültür, Medya, Spor Bakanlığında 750, Dışişleri Bakanlığında 6050, İçişleri Bakanlığında 72100, Savunma Bakanlığında 93350, Çalışma ve Emeklilik İşleri Bakanlığında ise 141380 kişi çalışmaktadır. Ayrıca Hazine Bakanlığı merkez yönetim içinde en etkili örgütlerden biridir. Hazine ile ilgili olarak, Hazine Birinci Lordu sıfatıyla Başbakan, Hazine Bakanı ve Hazine Baş Sekreteri olmak üzere üç farklı bakanın kabine içinde yer alması da bu kurumun güçlülüğünü ortaya koymaktadır. Özellikle Hazine Bakanlığı'nın bütün bu kurumlar ile imzaladığı Kamu Hizmetleri Sözleşmeleri ile birlikte bu bakanlık kamu yönetimindeki etkili konumunu daha da güçlendirmiştir.

Bakanlıklar üzerinde özellikle kamu hizmetlerinin genişlediği ve daraldığı dönemlerde yeniden yapılanma çalışmaları yapılmıştır. Yeniden düzenleme ile ilgili yapılan önemli çalışmalardan biri “Fulton Raporu” dur. Bu raporda bakanlıkların örgütlenmesi ile ilgili iki öneri yer almıştır. Birincisi, bakanlıkların iç örgütlenişinin, kamu görevlileri sınıflarıyla bağlantılı olarak tek bir hiyerarşi içinde bütünleştirilmesidir. Diğeri ise bazı yetki ve sorumlulukların yeni oluşturulacak bakanlığa bağlı kamu kuruluşlarına ve bakanlık dışı kamu kuruluşlarına aktarılmasıdır. Bunun üzerine 1970 yılında Başbakanlık tarafından hazırlanan “Merkezi Yönetimin Yeniden Yapılandırılması” adlı reform çalışması yapılmıştır. Fulton Raporu doğrultusunda büyük ölçekli bakanlıklar oluşturulmuş ancak yönetilebilirlik açısından ciddi sorunlar yaşanması nedeniyle 1970’lerin ortasında bu uygulamadan vazgeçilmiştir. 1997’de iktidara gelen Blair Hükümeti döneminde de yeniden yapılandırma çalışmalarına devam edilmiş, 2002’de başlatılan adalet hizmetlerinin yönetimine yönelik kapsamlı reform çalışması sonrasında, 2003 yılında yeni bir bakanlık olarak “Anayasal İşler Bakanlığı” kurulmuştur (Karasu, 2004:9899).

İngiltere’de bakanlıkların iç örgütlenmesinde tek bir yapılanma mevcut değildir (Karasu, 2004:100). Ancak yine de genel bir yapılanma düşünüldüğünde bakanlıkların en tepesinde “Bakan” bulunur. Bakanlar, bakanlık işlevlerinden bireysel olarak sorumludur. Bakanın altında eş düzey yetkilere sahip bakan yardımcıları bulunur. Bunlar devlet bakanları ve parlamento bakanları olarak ikiye ayrılır. Adları bakan olmasına karşın bunlar bakana bağlı yardımcılardır. Milletvekilidirler ve siyasi müsteşar olarak da nitelendirilirler. Örneğin Çalışma ve Emeklilik İşleri Bakanlığında devlet bakanlarından biri Çalışma İşlerinden sorumlu devlet bakanıdır.

Her bakanlıkta bakana bağlı özel danışman (ya da siyasal danışman) bulunmaktadır. Üst düzey kamu görevlisi statüsünde yer alırlar ve kimi açılardan müsteşarın üzerinde yetkiye sahiptirler. Bakanlık hiyerarşisi sırasıyla müsteşar, müsteşar yardımcıları, genel müdürler ve müdürler olarak devam etmektedir.

İngiltere’de kamu görevlileri Kraliyet’e bağlı sürekli kamu görevlileri ve diğer kamu personeli olarak ikiye ayrılır. Birleşik Krallıkta merkezi yönetim kamu görevlileri, diğer kamu kuruluşlarında çalışanlardan farklı olarak “Taç’ın Hizmetlileri” olarak adlandırılır. Sorumlulukları ilgili bakana karşı olan “Taç’ın Hizmetlileri”, tam gün ve yarım gün istihdam edilebilmektedir (Güler, 1992: 14). Öte yandan, kamu görevlisi kavramının yasal bir tanımının olmaması, kamu personelinin yasal statüsünü belirleyecek idare hukuku alanının gelişmemesi bu konuda gelenekselleşmiş uygulamalardan yola çıkılarak bazı tanımlar gelişt

tirilmesine neden olmuştur. Aralık 2003'te yayınlanan Kamu Yönetimi Yasa Taslağı'nın birinci maddesinde belirtilen tanıma göre kamu görevlileri; politik ya da adli organlar dışında çalışan, kamu gücünü kullanan, maaşlarını parlamento tarafından onaylanan kamu ödeneklerinden alan, kraliyete bağlı ve kadroya sahip görevlilerdir (Karasu, 2004:127). "Taç'ın Hizmetlileri" tam bir profesyonel yöneticidir.

Diğer kamu personeli ise iki gruba ayrılabilir. Birinci grubu parlamento üyeleri ve doğrudan parlamentoya bağlı kurumlar tarafından işlendirilen kamu personeli oluşturmaktadır. Ulusal Denetim Kurumu, Parlamento Ombudsmanı, Seçim Komisyonu bu kurumlar arasında sayılabilir. Bu kumruların personeli kraliyete bağlı olmadığından kamu görevlisi değildir. İkinci grubu ise, Quango'lar (Gelir İdaresi, Vergi ve Gümrük İdaresi istisna), kamu işletmeleri, ordu ve yerel yönetim personeli oluşturmaktadır (Uzun, 2003:600630), (Karasu, 2004:128).

Bir başka grup olarak alabileceğimiz, İngiliz hâkimleri başlangıçta krala bağlı ve onun temsilcileri olarak yargı görevlerini ifade ediyorlardı. Bu durumda kral, hâkimleri kendi istek ve keyfine göre atayıp azledebiliyordu. 1700' de kabul edilen ve hâkimlik teminatı konusunda ilk yazılı belge olan Act of Settlement Kanunu kesin olarak, "hâkimlerin, hareket tarzları şikâyetlere sebebiyet vermediği sürece görevlerini muhafaza edeceklerini" tespit ve ilan etti. Bu kural, daha sonra çıkarılan 1875 ve 1925 tarihli mahkemeler kuruluş kanunlarıyla teyit edilmiş olup, hâlen yürürlüktedir. Söz konusu kanunlarla İngiltere'de hâkimlerin statüsü belirlenmiş ve yürütme organına karşı bağımsızlıkları sağlanmıştır. Haklarında azil talebi olmadığı sürece kendileri parlamentoda tenkit dahi edilmediklerinden, bağımsızlıkları geleneksel olarak yasama organına karşı da sağlanmıştır. Yargı erki İngiltere'de sınırsız denebilecek bir güvene sahiptir. Hâkimlerin sorumluluk bilinci ve yetenekleri, kamuoyu açısından yeterli bir güvence sayılmaktadır (Kapanı, 1956:91). Yine de davaların gecikmesi, yargılamanın uzaması söz konusudur. Davaların gecikmesi, yargılamanın uzaması yeni bir olay değildir. Magna Carta'da; "to no one will we seli to no one will we deny or delay right or justice" yani; hak ve adaletin yerine getirilmesi geciktirilmeyecek, tehir edilmeyecektir. İngiliz ve Amerikan mahkemelerinin çoğunun mührüne bu ifade kazanmış ama yine de Shakspeare'in eserlerinde, adaletin gecikmesi alaylı ifadelerle tenkit edilmiştir.

Bir başka ifadeyle özetlersek, tarihi süreçte aşağıdaki gelişmelerin İngiliz istihdam biçiminin oluşmasında önemli katkıları olduğu söylenebilir (Aslan, 2005:161175), (Uzun, 2003:621624), (Karasu, 2004:126142):

1853 NorthcoteTrevelyan Raporu ile Klasik İngiliz Bürokrasisi oluşur. Northcote Trevelyan Sistemi ile 1855 yılında Kamu görevlileri kurulu oluşturulur. 1870 yılında işe girişte yeterlik ilkesi, açık yarışma sınavı sistemin yapısında önemli rol oynar ve Kariyer Bürokrasisi (Yansız Kamu Yönetimi) ile 4 ilke getirilir:

1. Siyasal Yansızlık (Political Neutrality),
2. Süreklilik (Permanency),
3. Tekbiçimlilik (Unity),
4. Anonimlik (Anonymity).

Siyaset yönetim ayrımı, kamu görevlisinin kariyer mesleğine girmesi, entelektüel işler, rutin işler ayrımına gidilmesi, merkezi işe alma ve merkezi eğitim sisteminin getirilmesi, 47 genel sınıf, 1400 kurumsal sınıf oluşturulması (Aslan, 2005:162), sistemin kalbinin yönetim sınıfı olarak belirlenmesi, elitist bir yapı oluşturulması, bir hizmet sınıfına işe girme anlayışının getirilerek, kast sisteminin oturması ve esnek olmayan ancak, objektif bir istihdamın sağlanması bu dönemin özellikleri olarak sayılabilir. Kamu hizmetlerinin taşra düzeyinde örgütlenmesinin en ilen örneklerinden biri sağlık alanında 1948 yılında oluşturulan “Ulusal Sağlık İdaresi National Health Service NHS” dir. NHS, sağlık alanındaki yöneltilerin bütünüyle merkezde belirlendiği, fakat uygulamanın yerel olarak yapıldığı, İngiltere’nin tümünü kapsayan özerk bir yönetim modelidir.

Fordist etkilerle yoğrulan sistem, 1968 Fulton Raporu ve esnek istihdamın yolunun açılmasına kadar sürer. Artık yeni dönem, Post Fordist Kamu Personel Rejiminin olduğu dönemdir ve en güçlü savunucusunu 1979 Thatcher Hükümeti ile bulur. Bu dönemin özellikleri ise; Merkezi Devlet Personel Dairesinin kurulması, bütün sınıfların kaldırılması, hizmet sınıfları arasında geçiş olanağı sağlanması, tümleşik yapıda derecelendirmeler yapılması, kamu görevlileri okulu kurulması, yönetim sınıfı oluşturularak, açık yapı (open structure) sistemine geçilmesi, kamu personel rejiminde esnekleşme, kamu personel rejiminde kurumsal yerellik sağlanması, kamu personel rejiminde sözleşmelilik ilkesinin ve performans sisteminin getirilmesi olarak sıralanabilir. Aşağıdaki mevzuat değişimi, rapor ve ıslahatlarda esnek istihdam modelinden ciddi bir kopuş sergilenmemiş, aksine Blair hükümetinde bile kamu istihdamında önce bir artış gözlenmesine rağmen, 2006 yılı itibarıyla, kamu istihdamında önemli bir azalış söz konusu olmuş ve esnek istihdamın tüm unsurları korunmuştur. 1988 Next Steps Programı, 1994 The Civil Service Continuity and Change Raporu Siyasetin uygulanması, 1995 Personel Yasası, 1997 Yönetimde Modernleşme Hareketi,

2000 Yılı Kamu Yönetimi Yıllık Raporu, Fast Stream Yöntemi ve Esnek Kamu Yönetimi hep aynı yönde gidişin adımları olmuştur. Örneğin, Thatcher döneminde kamu personelinin YTü yarı özerk ve özerk örgütlere aktarılmıştır. Özerk örgütlerin yaygın bir biçimde kullanılmasına yönelik eğilim belirli ölçüde Blair hükümeti döneminde de sürdürülmüştür (Karasu, 2004:105108).

Fast Stream sistemi ise esnekliğin en görünür hamlesi sayılabilir. Hizmet sınıfı esasına göre değil, işe ve kişisel özelliklere göre işlendirme söz konusu olan bu anlayışta, Personel Sisteminin kurumsal olarak yerelleşmesi, kamu yönetiminde personel hareketliliğinin sağlanması söz konusudur. Fast Stream kadrolara;

1. Yönetim,
2. İktisat,
3. İstatistik,
4. Bilim ve mühendislik,

5. Avrupa alanlarında esnek atama yapmak mümkündür ve sözleşmeli bir statü söz konusudur. Özellikle bu kadrolarda performans yönetiminden söz edilebilir. Gelenekse] sistemde sadece en üst düzeyde ve sınırlı sayıda kadro için (genellikle de siyasi danışmanlar) dışarıdan atama yapılabilirken, sonraki adımlar ile birlikte başlayan yeni uygulamalarla başta genel müdürlükler olmak üzere, üst düzey kamu görevlileri kadrolarının önemli bir bölümü açık yarışmaya açılmıştır (Karasu, 2004:138). Kalkınmacı ve sosyal refah devletinin özel kesimdeki temel dayanağı olan Fordist üretim ve örgütlenme modeli Post Fordist üretim ve örgütlenme modeline geçilmesi sonucu iş gücünün kompozisyonunda, emeğin örgütlenmesinde, istihdam hacminde, üretim sürecinde, ürün niteliğinde ve teknolojik düzenlemelerde daha önce geçerli olan, kitlesel normların ve standardizasyonun yerine farklılaşmanın, yalınlığın ve esnekliğin ikame edilmesini sağlamıştır (Saran, 2001:4546). Bu arada Performansla ilişkili ödeme⁴ büyük ölçüde İngiliz Kamu Yönetimine 1980'lerin sonlarında ilk defa tanıştırılmıştır ve büyük ölçüde 1990'ların başlarında memurlara, bazı yerel yönetimlere ve şu günlerde de millî eğitime bağlı devlet okul sistemlerine doğru yaygınlaştırılmıştır (SASE, 2002:1).

Geçmişe bir göz attığımızda, 1955 yılından beri işleyen ve özel sektöre göre toplu sözleşme temelinde ücretlendirmeyi öngören Pristley Maaş Düzeni Thatcher Hükümeti tarafından 1981 yılında kaldırılmış, 19851988 pilot uygulama

⁴ Performance Related Pay , (PRP).

ması ile, maaşların %10'u oranında prim sistemi uygulanmış, 1987 yılında 23. 1988 yılında da 57. derecelere yaygınlaştırılmıştır. Bu aşamada, üst yöneticiler için ise, verimliliğe dayalı prim sistemi kurulmuş, 1991'de sistem yemden düzenlenmiştir (Aslan,2005:171). 1999 yılında işçi partisinin yayınladığı, Moder nising Government Raporu, “memurların yaptıkları katkı dolayının da ödüllendirilmesi ve maaşlandırılmasını” savunmakta ve “performansa dayalı maaşlandırmanın bütün rejime yaygınlaştırılmasını” salık vermektedir. Örneğin hükümet 2004 yılı için maaşlar dışında üst düzey kamu görevlileri için performansla bağlı olarak %9'a kadar ek bir artış yapabilmesine olanak tanımıştır (Karasu, 2004:140). 1994'deki reform önerileri arasında ücret tespitlerinin kurumlara bırakılması da vardı. Bu çerçevede üst düzey yöneticilerin ücretleri “işin gereklerine ve performansa” dayalı sözleşmelerle ilişkilendirildi (Uzun,2003:623). 1999 Kamu Yönetimi Raporunda (Wilson Raporu) Yönetimde Modernleşme Raporundaki işletmecilik temalarına yer verilmiş, Fast Stream sisteminin yaygınlaştırılması, orta düzey kadrolar içinde dışarıdan işlendirme olanağının tanınması, SCS atamalarında açık yarışmanın her yıl %10 daha artırılması önerilmiş ve 2005 yılına gelindiğinde bu atamaların %65'inin olması hedeflenmiştir (Karasu, 2004:139). 2000 Yılı Kamu Yönetimi Yıllık Raporu Blair hükümetinin tasarrufudur ve SCS'ye yönelik olarak, açık yarışma, performansla dayalı ücret ve yükselme, çalışma koşullarında ve emeklilikte esneklikle ilgili düzenlemelerin gerçekleştirildiği dile getirilmektedir. 1997 yılında 90 kişilik üst düzey kadrolara yapılan atamaların %68'i açık yarışma sınavı ile belirlenmiştir (Uzun, 2003:624).

Üst düzey kamu görevliliği (SCS) kadrolarına (2005 %65) dışarıdan atama yapılabildiğine ve hatta orta düzey kadrolar içinde bunun geçerliliğine yukarıda değindik. Genel yönetici uzman yönetici ayrımının 1996'da Blair'le gelen sonu ile 5. Derece ve üzerinde 4.300 kamu görevlisi oluşmuştur. Tepe de tümleşik yapı, esnek istihdam söz konusudur ve merkezi sözleşme yapılarak performansla göre ücretlendirme ve terfi düzeni sağlanmıştır. Böylece iş değerlendirmesi ö nemli bir yönetim ilkesi olmuştur. Ayrıca Post Fordist aşamada memurlar bir bütün olarak beyni ve bedeni birlikte kullanmaya başlamış ve orta düzey yöneticilerin azaldığı üst yöneticiye bağlı uzman memurlar çekirdek bürokrasinin odağına yerleşmiştir (Aslan,2005:198199). Üst düzey kadroların 2004 yılı itibariyle;

% 30 bürokrasi,

% 27 kamu sektörü,

% 43 özel sektör kökenli istihdama tabi tutuldukları görölür.

Yine de müsteşar ve yardımcılarının kadrolarına üst düzey atamalar seçici komitesi (SASC) yetkilidir. Ücretler ise yıllık 50.000205.000 paund arasında değişmektedir ve bu çıplak maaştır, performansa dayalı primler hariç tutulmuştur. Yine bu düzeyde, Post Fordist istihdam söz konusu olup, esnek, geçişimli bir yapı özellikle üst ve orta düzeyde yaygındır. Sözleşmeli, basit işe alma sistemi, işe ve kişiye dayalı, kurumsal istihdamı kolaylaştırmakta, kurumsal anlamda yerel, yenilikçi, terkip edici bir istihdam biçimi olarak tanımlanmaktadır. Performansa dayalı ücret ve terfi sistemde önemli bir yere sahip olup, kariyer sisteminde zedelenme oluşturduğu, kayırmacı yaklaşımlara açık olduğu, sendikalaşmada azalmaya (%85%55) neden olduğundan iş güvencesini ortadan kaldırdığı savlarıyla da eleştiri almaktadır. Kısa süreli istihdama ve yarı zamanlı çalışmaya imkân veren bu esnek yaklaşım, genç memurlara hızlı yükselme şansı tanınması, takım çalışması ve başarı paylaşımı, çekici memurluk sistemi oluşturması, stajyer istihdamı (özel sektör ve gönüllü sektör istihdamı) sağlaması gibi avantajlara da sahiptir. Industrial NonIndustrial ayrımının temel olduğu İngiliz istihdam biçiminde, güvenceli memur sayısında ciddi azalma görülmektedir. Tam zamanlı yarı zamanlı memurlarda 19742002 arasında, tam zamanlı memur sayısında %35 azalma (550.000) görülürken, yarı zamanlı memur sayısında %275 artma (80.000) izlenebilmektedir. Yine de tam zamanlı memurlar diğerinin 7 katı sayıdadır. Ancak, bu oran ciddi biçimde azalma eğilimindedir. İşe almada açık sistemin yaygınlaştığı görülürken, memurların bireyselleşmesi, zayıflayan sendikalar gözden kaçmamaktadır. Kafakol emeğinin birleştiği ülkede, silah sanayiindeki yüksek istihdam diğer bir başa özellik olarak yer almaktadır. Günümüzde kamu personelinin işe alınması konusunda birçok bakanlık ve ajans yetkili kılınmıştır. Buna karşılık DİE benzeri kurumlar hala uzman personel temini için merkezi birimleri kullanabilmektedir. Post Fordist istihdam politikaları İngiltere’de zorunlu emekliliklere ve kurumsal bellek kayıplarına rağmen, W'nitehall ve Next Steps Ajanslarında görevli kamu personelinin daha esnek ve verimli bir örgüt kültürü ve çalışma ortamı sağlamasına da yardımcı olduğu unutulmamalıdır.

İngiltere Sınıflandırma Sistemleri

Rütbe sınıflandırma sisteminin öncülerinden olan İngiltere, 19. yüzyıl sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında kamu görevlerinin babadan oğula geçmesi uygulamasına gelen yoğun eleştiriler sonucunda ve artan kamu çalışanlarının düzene sokulması ihtiyacı ile “kast sistemi” olarak tanımlanan bu sistemden daha bilimsel ve adil bir sisteme geçilmiştir. Bu amaçla, özellikle İL Dünya Savaşı sonrasında parlamento tarafından çeşitli komiteler oluşturulmuş

ve bu alanda raporlar hazırlanmıştır. Bu komitelerin en ünlüleri Fulton Komitesi ile Northcote Trevelyan Komitesi'dir. Bu komitelerin raporları sonucunda İngiltere'de sınıflandırma alanında gelinen nokta şu şekilde olmuştur (Brown, 1970:41):

Genel İdare Sınıfları,
İdareci Sınıf (Administrative class),
İcra Sınıf (Executive class),
Büro Semurları Sınıfı (Clerical class),
Yüksek Büro Memurları,
Büro Memurları,
Büro Yardımcıları Sınıfı (Clerical assistants class),
Daktilo Sınıfı (Typist class),
Mesleki Sınıf (Professional class),
Bilimsel Sınıf (Scientific class),
Teknik Sınıf (Technical class) ayırımına gidilmiştir.

İdareci sınıfa üniversite mezunlarının en parlakları alınır. Bunlar genellikle çeşitli aşamalardan geçerek yüksek bürokrat olurlar. İcra sınıfında çalışanlar da üniversite mezunları arasından seçilirler. Bunlar arasında başarılı olanlar idareci sınıfa geçebilirler. Diğer sınıflardaki çalışanlar lise mezunları arasından seçilirler ve başarılı olanlar bir üst sınıfa geçebilirler. Tüm sınıflar için alınacak çalışanlar sınavla seçilirler. 2007 yılı İstihdam çeşitleri ise aşağıdaki gibidir (Statistics.gov.uk):

Yerel yönetimlerde:

Fulltime stuff,
Parttime stuff,
Industrial stuff,
Nonindustrial stuff,
Manual stuff,
Nonmanual stuff,
Permanent stuff,
(ayrıca derecelendirme vardırgrade of stuff).

Merkezi yönetimlerde (Statistics.gov.uk):

Fulltime stuff,

Parttime stuff,

Industrial stuff,

Nonindustrial stuff,

Manual stuff,

Nonmanual stuff,

Permanent stuff,

(ayrıca derecelendirme vardırgrade of stuff).

Memurluğa alma

Üst düzeylerde serbest istihdam temel ilke haline gelmiştir. Civil Service Commissionere (Memur Komisyonu ya da Devlet Personel Dairesi) azalan bir etkiye sahiptir. Kurumsal istihdam, yazılı sınav ve çifte mülakat, yarışma sınavı memurluğa almada temeldir. 12 aydan fazla çalışacaklar için sınav yapılması zorunluluğu vardır (Aslan, 2005:170). Ancak, 12 ay altı istihdamlarda iki yıla kadar uzatılabilmektedir. Hizmete almanın ilkeleri, Memur Komiserliği Hizmete Alma Yasasında saptanmıştır. Buna göre (Aslan, 2005:169);

- 1 Açıklık: Kadro ve sınav hakkında tüm olası adayların bilgi sahibi olması.
- 2 Adalet: Tüm seçim aşamalarında bireysel ön yargılardan uzak olunması.
- 3 Liyakat: Başarı ve layık olma vasıfları dışında herhangi bir nitelik aranmaması.

İngiliz Personel Rejiminin de önemli unsurları olan bu üç ilke, çekirdek memurlar denilen kadro için gereklidir. Personel Yönetimi Yasası, hizmete alınacak memurun niteliklerinin bakanlık ve kurumlarca belirleneceğini söyler, ancak aşağıdaki genel özellikler de personel almada gerekli diğer şartlar olarak öne sürülebilir (İlhan,2003:56:

- 1 Vatandaşlık,
- 2 Yaş,
- 3 Eğitim,
- 4 Sağlık,
- 5 Karakter.

Vatandaşlık şartı, çifte vatandaşları da kapsamaktadır. Ancak, çifte vatandaşlara konulan %75 kotası üst düzey memurluklara alınmayacaklarını sanki

ima etmektedir. 1993 yılında Bristol City'deki ikametimde, arkadaşımın kiracı olarak oturduğu evin Pakistanlı sahibi, Rashid, şehrin %10'unu oluşturan Pakistanlılardan biri idi ve tek memur çift uyruklu olarak ayırık bir yere sahipti.¹ Ayrıca üst düzey kadrolarda farklı bir ırktan tek bir kişi bile çalıştırılmaması da bunun açık bir göstergesi kabul edilebilir (Statistics.gov.uk). Son yapılan araştırmalarda saf beyaz ırkın (Asyalı beyazlar hariç) kamu yönetimindeki oranı 2001 yılında %94,3'ten 2006 yılında %92,2'ye düşmüş (Millard and Machin, 2007:50) olsa bile üst düzey yöneticilerde bu durum asla gözlenmemektedir. Beklendiği gibi piramit genişledikçe Wasp⁵⁶ olmayanların oranı artmakta ve nihayet piramidin en altında oranlar birbirine yaklaşmakta, ancak oransal temsil hiçbir zaman gerçekleşmemektedir.

Ülkede, 18 yaş altı istihdam olabilir ve bu kurumsal olarak belirlenir. Ancak devlet memurluğuna genel giriş yaşı katiplerde⁷ 16, yönetici sınıfta⁸ ise 18 olarak kabul edilmiştir (Roberts, 1993:244). Eğitim şartı işe göre değişir, ancak, İngilizceyi iyi bilmek gerekir. Sağlık konusu da kurumsaldır, ancak, özürlü istihdamı teşvik ediliyor. Avrupa'nın gerek özel sektörde ve gerekse de kamu sektöründe en üst düzey özürlü istihdamı 2. Dünya Savaşının bir vefa örneği olarak İngiltere'dedir (%13). Adaylığın 1224 ay olduğu ülkede, karakter önemli sayılmaktadır, ancak suçlu istihdamını açıklamak bu bağlamda zorlaşır.

İngiltere'de esnek istihdamı bir yana bırakırsak, temelde 1948 yılından kalma iki açık yarışma sınavı metodu vardır (Onaran, 1967:29):

1. Düşünme ve yargılama gücünü gösteren kompozisyon, İngilizce sınavı, kavrama ve zihin gücünü ölçen genel eleme sınavı (toplam 500 Puan),

b Elemeyi geçenlerin mülakata kabulü (300 tam not), c 154 konudan adayların seçeceği yazılı sınav (900 tam not).

2. Eleme Sınavı (1. metotla aynı), b Test ve Mülakat⁹,

c Son Mülakat¹⁰.

⁵ Rashid Posta Memuru idi.

⁶ White, AngloSakson, Protestan sözcüklerinin baş harflerinden oluşan ve Birleşik Krallığın daha çok England parçasını temsil eden insanlar. Piramidin başı bunlarla doldurulmuştur.

⁷ Clerical Officer, O düzeyi ve eşitleri için.

⁸ Executive Officer, A düzeyi için.

⁹ Civil Service Selection Board önünde yapılır.

¹⁰ Civil Service Commission tarafından seçilen adaylar komisyon başkanının başkanlığında Son Seçme Kurulu (Final Selection Board) önünde nihai mülakata girerler.

Mülakatta iyi tavır, sınırlara hâkimiyet, hazırcevaplık, karmaşık durumların kavranarak cevap bulunması gibi akademik olmayan durumların da ölçülmesinin gerekli olduğunu düşünenlerin bir de kaygısı bulunmaktadır: Bu durum iyi yetişmiş aile fertlerine öncelik sağlamakta, örneğin 1. metotla yapılan sınavların %79'unu, 2. metotla yapılan sınavların ise %89'unu yönetici ve teknik sınıftan ailelerin çocuklarının kazanması (Onaran, 1967:32) bu yargıyı büyük ölçüde teyit etmektedir. Esnek istihdam üzerine yapılacak bir çalışmanın aynı oranları verip vermeyeceği araştırılırsa, sadece bu sorunun cevabını vermekle kalmayacak aynı zamanda iyi bir mukayeseli tahlile de kaynaklık edecektir.

2. SAYISAL DURUM

İngiltere'de kamu personelinin sayısal durumu iktidarda bulunan partinin yaklaşımına göre değişmiştir. 1980'lere kadar personel sayısı artmış, 80'den

Çizelge 1
İngiltere'de İstihdam (1963,1979,19912006)

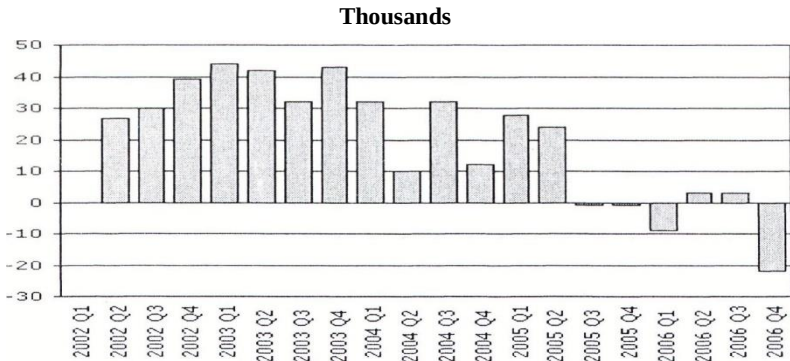
GENEL YÖNETİM BİN						
YIL	MERKEZİ YÖNETİM	GENEL YÖNETİM	TOPLAM GENEL YÖNETİM	TOPLAM KİT, BİT VE KİK	TOPLAM KAMU SEKTÖRÜ	BUNLARIN İÇİNDEKİ MEMUR
1963	1,788	2,009	3,797	2,136	5,933	703
1979	2,387	2,997	5,384	2,065	7,449	739
1991	2,306	3,072	5,378	600	5,978	589
1992	2,322	3,019	5,341	563	5,903	605
1993	2,274	2,788	5,062	531	5,593	598
1994	2,213	2,754	4,967	463	5,430	575
1995	2,156	2,758	4,914	454	5,368	552
1996	2,119	2,734	4,852	416	5,269	534
1997	2,079	2,728	4,807	368	5,175	513
1998	2,084	2,710	4,794	370	5,163	502
1999	2,084	2,741	4,832	374	5,206	501
2000	2,129	2,776	4,905	382	5,288	513
2001	2,205	2,777	4,982	396	5,378	519
2002	2,293	2,794	5,088	396	5,484	534
2003	2,403	2,837	5,240	393	5,634	556
2004	2,470	2,890	5,360	386	5,746	566
2005	2,559	2,938	5,497	359	5,856	563
2006	2,547	2,939	5,486	345	5,831	550

sonra ise azalma görülmüştür. 1979'da 7.4 milyon olan kamu personeli sayısı 1997'de 4.9 milyona kadar gerilemiştir. Bunda Muhafazakâr Parti'nin siyasetleri etkili olmuştur. 2003 yılındaki personel sayısı ise 6 milyon civarındadır. Bu artışta da İşçi Partisi'nin (19972003) etkisi görülmektedir. Ancak 2006 yılına gelindiğinde işçi partisinin bile personeli azaltma yönüne gittiği görülmektedir. Bu olsa, olsa, Post Fordist Kamu Personel Rejimini ilk defa düzenleyen ABD olmasına rağmen, düşünsel köklerinin ilk defa 1968 yılında yayınlanan Fulton Raporuna dayanması (Aslan,2005:161) nedeniyle, bu derin etkinin İşçi Partisi üzerinde bile kalıcı etkiler bırakması olarak açıklanabilir.

Kamu sektöründe, 19632003 arası ve 2006 yılı itibariyle geçmişe bakıldığında, 1963 refah devleti uygulamalarının hayata geçmesi ile 1,5 milyon kişilik istihdam artışı sağlanmıştır. 19632003 arasında ordu 427 binden, 206 bine inerek önemli bir küçülmeye gitmiştir ve bunda profesyonel orduya geçişin önemli bir katkısı olduğu düşünülmektedir. 19632006 arasında kamu işletmesi personeli 2.136.000'den, 345.000'e düşerek kamu istihdamı içindeki payını büyük ölçüde kaybetmiştir (%36%). 19972003 arasında, sürekli kamu görevlisi sayısı 739.000'den 553.000'e, ve 2005 yılında, 554.000'e ve nihayet, 2006 yılında ise 550.000'e kadar gerilemiştir. 19972003 yılları arası işçi partisi 496.000 kişiyi işlendirmiştir, ancak 2006 yılında kamu personeli (2005:5.856.000) 25.000 kişi azalarak toplam istihdam 5.831.000'e gerilemiştir. 19972003 yılları arası eğitim ve sağlık hizmetlerinde istihdam %52,6 artarak, toplam 473.000 kişi işlendirilmiştir.

Cizelge2

Kamu Personeli Değişimi (20022006) (Statistics.Gov.Uk)

Quarterly Changes in Public Sector Employment, United Kingdom, Seasonally Adjusted

Kamu ve Özel Sektörde İstihdam (2005-2006)

Çizelge2 20022006 yılları arasında kalan 5 yılın 4 çeyrek halinde istihdam değişimini göstermektedir.

İşçi Partisi hükümetinden beklenebileceği gibi, 2002 2'inci çeyreğinden, 2005 2'inci çeyreğine kadar kamu sektörü sürekli büyümüştür. 2005 yılı son çeyreğine göre kamu sektöründe çalışan sayısı (5.856.000 kişi) 25.000 kişi azalarak 2006 yılının son çeyreğinde çalışanlar 5.831.000 kişiye düşmüştür. Ancak, 2006 son çeyreğinde 22,000 kişi daha az istihdam edilmeye başlanmıştır. Bunlardan;

12.000 kişi merkezi hükümetten,

9.000 kişi yerel yönetimlerden,

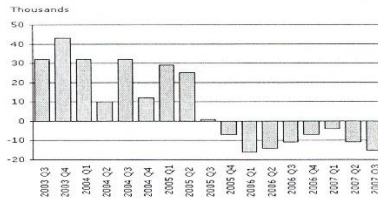
1.000 kişi kamu şirketlerinden olmak üzere daha az istihdam edilir olmuştur.

2006 yılının 3'üncü çeyreğine göre 4'üncü çeyrekte en büyük azalış sağlık sektöründedir: (11.000). Aynı süreçte Taç'ın Hizmetlilerinden 4.000 kamu çalışanı azalışı ile memur sayısı 550.000'e düşer. 1.000 kişi ile tek artış (sivil memur dâhil) polistedir.

2006 son üç ayında özel sektörde 39.000 (% 0.2) artış varken, kamu sektöründe 22.000 (% 0.4) azalış vardır.

Bu dönemde, kamu istihdamında herhangi bir sakınca görmeyen İşçi Partisi hükümeti bile özellikle sağlık sektöründe getirdiği yeniliklerle, devlette küçülmeye doğru gitmektedir. Bu ise, yem sağ politikaların üçüncü yolu nasıl etkileyerek, rayından çıkardığı konusunda iyi bir örnek olabilir. Verimlilik ve performans konularında pragmatist davranabilen İngiliz İşçi Partisi siyasalarını daha az ideolojik bir tabana oturtmaktadır.

Çizelge3
Kamu Personeli Değişimi (20032007) (Statistics.gov.uk)
Thousands

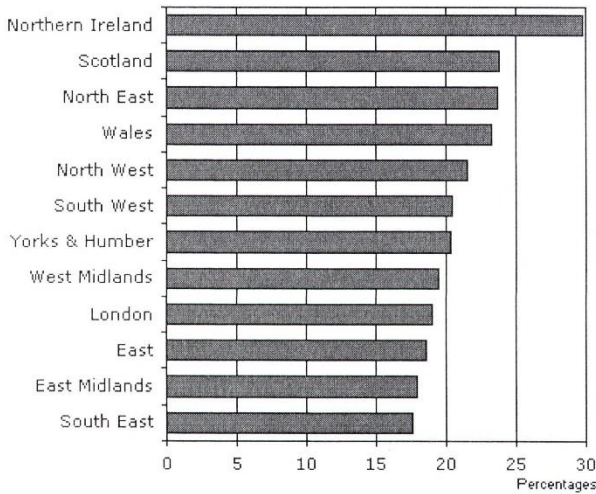

Quarterly changes in Public Sector Employment, United Kingdom, Seasonally Adjusted

Çizelge3 ise 20032007 yılları arasında kalan 5 yılın 4 çeyrek halinde istihdam değişimini göstermektedir (2003 üçüncü çeyreğinden 2007 üçüncü çeyreğine kadar). İşçi Partisi hükümetinden hiçte beklenmemesi gerektiği gibi, sadece 2007 yılı son çeyreğinde 15.000 kamu çalışanı azalarak kamu görevlisi sayısı 5.770.000 rakamına düşmüştür. Merkezi hükümet istihdamı 2007 üçüncü çeyreğinde 10.000'e, yerel yönetimlerde 3.000'e, kamu şirketlerinde 2.000'e kadar düşmüştür. Kamu görevlileri arasında memur azalışı 6.000'dir. 2007 üçüncü çeyreğinde en fazla azalış diğer kamu sektörlerinde iken (14.000), en büyük artış ise Ulusal Sağlık Hizmetlerinde¹¹ (4.000)'dir. Bir önceki yılın aynı çeyreğine göre kamu sektöründe 37.000 istihdam azalışı vardır. Oysaki 2007 üçüncü çeyreğinde 128.000 artmıştır.

2005 yılı son çeyreğinden beri kamu istihdamının sürekli azalması, yeni yönetim anlayışına İşçi Partisinin dahi uyduğunu göstermektedir.

Grafik-1

Tüm istihdama oranla bölgelere göre kamu sektöründe istihdam ise aşağıdaki gibidir (statistics.gov.uk);

¹¹ National Health Service (NHS)

Grafik1 dikkate alındığında 2005 Haziranında kamu sektöründe istihdamın % 20.4 oranında olduğu görülecektir. Bölgesel farklılıklar dikkate değerdir. 2005 Haziranındaki veriler Haziran 1992 (%23.1) verilerinin altında, Haziran 1999 (% 19.2) verilerinin üstündedir. 2006 yılı itibariyle kamu sektöründe binde 4 azalış, özel sektörde binde 2 artış vardır. 19911998 arasında, her yıl yaşanan azalmalarla 816.000 kişi kamu sektöründe daha az istihdam edilir hale gelmiştir. Haziran 2005'e gelindiğinde kamuda istihdam yıllık artışlarla 5.846.000'e ulaşır ve bu rakam Haziran 1998'e göre 680.000 fazladır. Özel sektörde ise Haziran 1998'den, Haziran 2005'e göre 1.241.000 artışla (%5.7) oranında bir iyileşme vardır. Kamu işçileri (%65), özel sektöre (%41) göre daha çok kadın istihdamına konu olur ve daha çok yarı zamanlı çalışana sahiptir (%30), (%24) 2004. Kamu işgücü (%72), özel sektör iş gücüne (%62) göre daha çok yaşlı istihdamına muhataptır (35 yaş ve üzeri dikkate alındığında). Beyaz gömlekli olmayan işçiler her iki sektörde de %7 oranındadır. Her iki sektörde de özürlü istihdamı %13 oranındadır ve bu rakam Avrupa'nın en üst seviyedeki özürlü istihdamıdır. Birleşik Devletleri oluşturan, Northern Ireland (%30), Scotland (%24), Wales (%23) England'dan yüksek oranda kamu personeli istihdam etmektedir (%20). England bölgesinde en az kamuda istihdam the South East ve the East Mid lands (her ikisi de % 18) bölgesindedir. Tam tersine the North East (% 24) ve the North West (% 21) oranları ile en çok kamu personeli istihdam eden bölgelerdir. 2004 yılı itibariyle kamuda çalışan aynı bölge sakinlerinin toplam mukim nüfusa oranı (% 8) the South East ve East Midlands ve (% 13) Northern Ire land'dır.

Çizelge-4

İngiltere Toplam İş Gücünün Dağılımı (1992-2003)

Yıllar / Sektör	1992	1997	2002	2003
Özel Sektör	20.772.000	22.307.000	23.610.000	23.780.400
Kamu Sektörü	5.783.000	5.069.000	5.298.000	6.019.600
Toplam İstihdam	26.555.000	27.765.000	28.908.000	29.800.000

İngiltere'de nüfus artışı olmamasına rağmen, 19922003 yılları ve arasındaki yıllarda toplam istihdamın sürekli artması üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu husustaki önemli bir adım, kademeli olarak emeklilik yaşının uzatılmasıdır (İngiliz Büyükelçisi Nick ile yapılan mülakat 15.03.2007). Bu dönemde önce bir azalış, sonra bir artış ve yine bir azalış içine giren kamu sektöründeki istihdam başı ve sonu dikkate alındığında pek fazla artmamıştır. 1993 yılındaki 5.783.000 kişilik kamu çalışan gücü, 2007 yılına gelindiğinde, 5.831.000 kişilik bir güç olarak karşımızda durmaktadır. Tablodaki dönem dik

kate alındığında kamu istihdamının 236.000 kişi arttığı, ancak 2007 yılı başı itibarıyla bu artışın sadece 48.000 kişi olduğu ve bir azalma trendine girdiği gözden kaçmamalıdır.

Toplam istihdamdaki 3.245.000 kişilik artışın asıl kaynağı, özel sektördeki artışta aranmalıdır. Gerçekten bu dönemde, çizelge3'te anlaşılabileceği gibi, 3.008.000 kişilik yeni (ayrılanları da kapsayan kısım dikkate alındığında bu rakam daha fazladır) istihdamın oluştuğu görülecektir. Bu ise özellikle nüfusu artmayan ve giderek yaşlanan bir ülke için dikkate değer bir performans olarak algılanabilir.

Çizelge 5

20. YY Tanı Zamanlı Memur Değişimi (NonIndustrialPermanentCivil Cervants)

Yıl	Sayı	Artış/Azalış Oranı (%)
1902	50.000	.
1910	55.000	+ 10
1920	161.000	+ 193
1930	111.000	31
1939	163.000	47
1950	433.000	+ 166
1960	380.000	12
1970	493.000	+30
1980	547.000	+ 11
1990	495.000	10
2000	446.000	10
2002	463.000	+4
2004	542.000	+17
2005	539.000	1
2006	526.000	3

“Taç’ın Hizmetlileri” son yüzyılda nasıl bir seyriz izlemiştir ve son durumu nedir diye soracak olursak, çizelge4’e baktığımız takdirde bize gerekli yanıt verecektir. “Taç’ın Hizmetlileri” en büyük ve birbirlerine yakın sıçramayı iki dünya savaşı sonunda yapmıştır. İkinci büyük sıçrama ise, refah devleti uygulamalarının yaygınlaştığı, 19601980 arasındaki 20 yıldır. Üçüncü dalga ise, İşçi Partisinin üçüncü yol arayışları ile yeni istihdam artışları olan 20004ı yıllardır.

Buna karşılık, 1929 buhranı ile on yıl en büyük gerilemeyi yaşayan “Taç’ın Hizmetlileri” ikinci büyük gerilemeyi 1980 sonrasında Hayek’çi yeni sağ anlayışının en sadık savunucularından olan Margareth Thatcher döneminde yaşamıştır. Son gerilemeyi ise, şaşkıncı bir biçimde, son ilerlemenin sahibi İşçi Partisi ile son iki yılda yaşamış olmasıdır. Bunda Post Fordist esnek kamu yönetimi ve istihdam anlayışının İngiliz İşçi Partisinde bile (özellikle 2005 çeyreğinden beri her bir çeyrekte stabil olarak) yer edinmesinin rolü bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

AMANVERMEZ, Yalçın (1981), İngiltere’de Kamu Personel Rejimi, MBTK Yayını SBF BYYO Basımevi, Ankara.

BROWN R G S (1970), The Administrative Process in Britain, Methuen Co. Ltd., London.

ÇOLAK, İlker N.(2005), Avrupa Birliği Uyum Sürecinde İdari Reformlar İngiltere ve Türkiye, Seçkin, Ankara.

ERCAN, Fuat (2001), “Modernizm, Kapitalizm ve Azgelişmişlik”, Bağlam Yayınları, İstanbul.

ERGUN, Turgay (1994), Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi, TODAİE, Ankara.

EROGUL, Cem, (1993) “Anatüzye Giriş ”, İmaj Yayınevi, Ankara.

EROGUL, Cem, (1996) “Çağdaş Devlet Düzenleri: İngiltere, Amerika, Fransa”, İmaj Yayınevi, Ankara.

GREENWOOD, John ve WILSON David (1993), Public Administration in Britain Today, Routledge, London and New York.

GÜLER, Birgül (1992), Birleşik Krallık Devlet Örgütlenmesi, TODAİE, Ankara.

GÜRBÜZ, Yaşar (1987), "Karşılaştırmalı Siyasal Sistemler", Beta Yayını, İstanbul.

İLFİAN, Neriman(2003), "İngiltere’de Kamu Personel Sistemi ".TODAİE; Ankara. (Ed) Kamil Ufuk BİLGİN, Karşılaştırmalı Kamu Personel Sistemleri Semineri

KAPANI, Miinci (1956) “İcra Organı Karşısında Hâkimlerin İstiklâli”, Ankara.

KARASU, Koray (2004), “İngiltere”, Kamu Yönetimi Ülke İncelemeleri içinde, Ankara Üniversitesi KAYAUM Yayınları, Ankara.

KESSELMAN, M. , KRİGER J., ALLEN C. S., OST D., HELLMAN S., ROSS G. (1997), European Politics in Transition, Houghton Mifflin Company, Boston, Nevyork.

MİLLARD, Bryce and MACHIN, Andrevv (2007), “Characteristics of Public Sector Workers”, Economic & Labour Market Review, Vol 1, No 5, May 2007 Office for National Statistics.

OAKLAND, John (2004j, British Civilization, Routledge, Cornvall.

ONARAN, Oğuz (1967), Yönetici Sınıfın Eğitimi, TODAİE, Ankara.

PARLAK, Bekir ve CANTÜRK, Caner (2005), Karşılaştırmalı Siyasal ve Yönetişel Yapılar, Alfa Aktüel Yayınları, Ankara.

POLLITT, Christopher and BOUCKAERT Geert (2004), Public Management Reform A Comparative Analysis, Oxford University Pres, Wiltshire.

ROBERTS, David (1993), "Politics A New Approach", Causeway Books, Oxford.

SALAMA Pierre (1986), “Azgelişmişliğin İktisadı”, Belge Yayınları, İstanbul.

SARAN, Ulvi (2001), “Küresel Değişim Dinamiklerinin Kamu Yönetimi Alanındaki Etkileri”, Türk İdare Dergisi 73,433, 4149.

‘SASE (2002) PRP talk & ILRR redraft5.doc 20.9.02

UZUN, Şentürk (2003), “Büyük Britanya Yönetim Sistemi”, 21. Yüzyılda Yönetim içinde, (Ed) Koraltay Nitas, Türk İdari Araştırmaları Vakfı Yayınları, Yayın No: 2, Ankara.

İNTERNET ADRESLERİ

<http://www.v.statistics.gov.uk/> <http://www.forestrv.gov.uk/scotland>.
<http://www.forestrv.gov.uk/england>. <http://www.forestry.gov.uk/wales>.

MÜLAKAT

ATEŞ Selahattin (15.03.2007), İngiliz Büyükelçisi Nick ve memur Dan ile Gayrıresmi mülakat, AdanaAnkara.

FRANSA'DA YÜRÜTME ORGANININ YAPISI VE İŞLEYİŞİ

Ali İkrâm TUNA*

GİRİŞ

Geçen yüzyılın son dönemlerinde başlayan ve ulusal ve uluslararası alanda direnmesi mümkün olmayan bir değişim dönüşüm benzeşim baskısı yaratan küreselleşme sürecinin yoğunlaştığı 21'inci yy.'a AB'ye tam üyelik hedefiyle giren Türkiye'de kamu yönetiminin yeniden yapılanması hususunda yapılan çalışmalar bütün hızıyla devam etmektedir.

Bu yeniden yapılanma ve sistemi çağın gereklerine uyarlama arayışları kaçınılmaz bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. Zira bu süreçte, değişimi uyaran gelişmeleri yaratma dinamiğine sahip olan teknolojiye, özellikle kitle iletişim ve bilişim teknolojilerinde yaşanan devrimsel ilerlemeler, var olan üretim ve tüketim kalıplarını sürekli bir değişim içerisine sokmuştur. Bireysel ve toplumsal istek ve ihtiyaçlarda görülen bu değişim ise toplumsal yapının bütün alanlarının olduğu gibi, bu yapının en üst kurumu olan devlet aygıtının da kavram kurum örgütlenme ve yönetim ilkeleriyle bir bütün olarak yeniden tartışılmasını, devletin bireysel ve toplumsal hayattaki rolünün ve işlevlerinin yeniden tanımlanmasını zorunlu kılmıştır.

Bu bağlamda, ülkemiz kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması ile ilgili olarak yürütülen reform çalışmalarına bir benchmark (Karşılaştırmalı deneme) oluşturması ve bu çalışmaları yürütenler ile mukayeseli yönetim sistemleri üzerine inceleme ve araştırma yapanlara kaynak oluşturması açısından, günümüzün en eski ve en köklü yönetim sistemlerinden birini oluşturan Fransa Kamu Yönetiminin incelenmesi büyük önem kazanmaktadır.

Öncelikle, unutmamak gerekir ki, ulus inşa etme projesinin bütünleyici bir ögesi olarak temayüz eden ve bu nedenle kaçınılmaz bir şekilde güçlü bir mer

*Derepazarı Kaymakamı

keziyetçilik hüviyetine bürünen Fransız Kamu Yönetimi, bütün bir 19'uncu asır boyunca, idari, askeri ve hukuki alanda Avrupa standartlarına ulaşabilme arayışında olan Osmanlı yöneticilerinin esin kaynağı olmuştur.

Osmanlıdan bir kopuşu ifade etme iddiasında olmakla birlikte, Cumhuriyet döneminde kurulmak istenen yönetim sisteminin de yine Fransız sistemini model almış olması, iki sistem arasındaki benzerlikleri artırmıştır. Nitekim ülkemizde halen yürürlükte olan 1982 Anayasasının başlangıç bölümünde yer alan Türkiye Cumhuriyeti devletin bölünemez, laik, demokratik, sosyal bir hukuk devleti olduğu ifadesi ile hükümetin yapısı, kuruluşu, işleyişi, bakanlıklar, merkezi yönetimin taşra teşkilatı ve yetki genişliği, il özel idareleri ve belediyeler gibi idarenin sac ayakları 1958 Fransa Anayasasının öngördüğü 5'inci Cumhuriyetin örgütlenme sisteminden esinlenerek oluşturulmuştur.

Aynı şekilde, Türk idare hukukunun da Fransız idare hukukunun etkisi altında gelişmesi ve idari yargı düzenimizin temel kurumları olan Danıştay'ın ve hesap denetimi ve yargısını Meclis adına yapan Sayıştay'ın Fransız sisteminden alınması, Fransız yönetim sisteminin kavram, kurum ve ilkelerinin daha yakından tanınması gereğini artırmaktadır.

Bu bağlamda, bu çalışmada 1958 anayasasıyla beşinci cumhuriyete geçen ve idare üzerine yapılan akademik çalışmalarda dünyanın öncü ülkelerinden olan Fransa'nın yürütme erkinin yapısı, işleyişi ve bu erki oluşturan organlar arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

A. CUMHURBAŞKANLIĞI

1. Cumhurbaşkanı Anayasal Konumu

Cumhurbaşkanının devlet düzenindeki yeri ve konumu Anayasanın 5'inci maddesinde "Cumhurbaşkanı, Anayasaya itaat ve saygıyı gözetir. Hakemliği ile kamu erklerinin düzenli işleyişini ve devletin devamlılığını sağlar. Cumhurbaşkanı milli bağımsızlığın, ülke bütünlüğünün, uluslararası anlaşmalar ile Topluluk Anlaşmalarının teminatıdır¹ şeklinde ifade edilerek sistemde oldukça kilit bir rol verilmiştir.

2. Cumhurbaşkanı Görev ve Yetkileri

Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri anayasanın 8 ile 18 inci maddeleri arasında belirtilmiştir.² Bu kapsamda cumhurbaşkanı, devlet başkanı, yürütmenin gerçek başı ve yargı bağımsızlığının güvencesi olmak gibi çok sayıda fonk

¹ la constitution française.madde.5. <http://www.assemblee.fr>

² a.g.e. madde 818

siyona sahiptir ve son işlevi nedeniyle yargıçları da atar. Dış politika ve ulusal savunma gibi konularda tek yetkili olup, bu yetkilerden bir bölümünü tek başına, diğer bir bölümünü ise yapılan işlemin esas sorumlusu olan başbakan veya bakanlarla (contreseign: karşı imza) birlikte kullanır.

Cumhurbaşkanının anayasada belirtilen görev ve yetkileri;

- Başbakanı atamak ve başbakanın, hükümetin istifasını sunması üzerine görevine son vermek (madde 8),

- Başbakanın önerisi üzerine bakanları atamak ve görevlerine son vermek(madde 8),

- Bakanlar Kuruluna başkanlık etmek (madde 9),

- Hükümet tarafından yayımlanmak üzere gönderilen kanunları 15 gün içinde yayımlamak (madde 10),

- Bir kanunu veya kanunun bazı maddelerini parlamentoda yeniden görüşülmek üzere aynı süre içerisinde geri göndermek (madde 10),

- Başbakanın veya parlamentoyu oluşturan meclislerin önerisiyle bazı yasa tasarılarını halkoyuna sunmak (madde 11),

- Meclis başkanlarıyla Başbakana danışarak Millet Meclisini feshetmek (Bu durumda meclis en az 20 en fazla 40 gün içerisinde seçimlere gitmek zorundadır. Ancak, bu yetki olağanüstü halde kullanılamaz), (madde 12),

- Bakanlar Kurulunda kabul edilen kararnameleri ve kanun hükmünde kararnameleri imzalamak (madde 13),

- Bazı üst düzey sivil ve askeri devlet yöneticilerini atamak (madde 13),

Danıştay üyeleri, Legion d'honneur şansölyesi, büyükelçiler ve özel temsilciler, Sayıştay üyeleri, valiler, denizasıırı yönetimlerdeki devlet temsilcileri, Genel Kurmay Başkanı, akademi rektörleri ve merkezi idarelerin genel müdürleri Cumhurbaşkanının başkanlığı altında toplanan Bakanlar Kurulu tarafından atanır.

- Yabancı ülke büyükelçilerini ve özel temsilcilerini akredite etmek (madde 14),

- Başkomutan sıfatıyla ulusal savunma ile ilgili kurul ve komitelere başkanlık etmek (madde 15),

- Cumhuriyetin kurumlarının, ulusal bağımsızlığın, ülkesel birliğin veya uluslararası taahhütlerin hızlı ve ağır bir şekilde tehdit altına girmesi ve anayasal kamu güçlerinin düzenli bir şekilde çalışmasının kesintiye uğraması duru

munda Başbakanın, meclis başkanlarının ve anayasa konseyinin resmi görüşünü aldıktan sonra olağanüstü hal uygulamasına geçmek ve milleti durum hakkında bilgilendirmek (madde 16),

- Af yetkisini kullanmak (madde 17),
- Meclislere mesaj göndermek (madde 18), (Bu durumda eğer meclis tatildayse derhal toplanır, mesaj okunur ve oturum kapanır. Cumhurbaşkanının mesajı üzerine meclis kürsüsünde hiçbir tartışma yapılamaz.),
- Anayasa Konseyi Başkanını ve üyelerinin üçte birini atamak (madde 56),
- Henüz onaylanmamış uluslararası anlaşmalarla ısdar edilmemiş yasaları anayasa uygunluk ön denetimi için Anayasa Konseyine sunmak.

Buna karşılık, anayasanın 19'uncu maddesi, cumhurbaşkanının 8, 11, 12, 16, 18, 54, 56 ve 61'inci maddelerinde belirtilen yetkileri dışında kalan tüm işlemleri başbakan ve gerektiğinde sorumlu bakanlar tarafından da imzalanır.

Bu bağlamda, diğer parlamenter sistemlerde ikinci imza gerektirmeyen af, Parlamentoyu olağanüstü toplantıya çağırma, toplantıyı kapatma ve yasaların Parlamentoda ikinci defa görüşülmesini talep etme gibi Cumhurbaşkanının devlet aygıtının tıkanmalardan ve bunalımlardan hızla çıkması, kamu güçlerinin düzenli ve etkin çalışması için kullanabileceği yetkileri tek başına kullanmaması öngörülmüştür.

3. Cumhurbaşkanlığı Seçimi

1958 Anayasasının ilk halinde cumhurbaşkanı parlamento, il genel meclisi üyeleri, deniz aşırı yönetimlerin temsilcileri ve belediye meclisi temsilcilerinden oluşan bir seçmen kitlesi(college) tarafından yedi yıllık süre için seçilmekteydi. 28 Ekim 1962 tarihli referandumla yapılan anayasa değişikliği ile bu yöntem kaldırılarak cumhurbaşkanının doğrudan halkoyuyla seçilmesi yöntemi getirilmiştir.

Anayasa, herkesin cumhurbaşkanlığına aday olabilmesinin önünü kapatmıştır. Öncelikle 23 yaşını tamamlamış olmak ve medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olmak gerekir. Bunun yanında, cumhurbaşkanı adayı olmak için aday adaylarının asgari bir temsil pozisyonuna sahip olduklarını ispat etmeleri istenmiştir. Bu bağlamda, ulusal meclis, parlamento, il genel meclisi üyeleri ve belediye meclisi üyelerinden oluşan seçmen kitlesi(college) içerisinde asgari 30 farklı ilden(department) seçilen 500 seçilmişin kamuya açık imzasıyla aday olunabilir. Bu rakamın ise en fazla % 10 luk bölümü aynı ilden olabilir.

2 Ekim 2000 yılında yapılan anayasa değişikliği ile de cumhurbaşkanının görev süresi beş yıla indirildikten sonra en fazla iki dönem olan kısıt kaldırılarak cumhurbaşkanının yeniden aday olabilmemesinin önü açılmıştır.

Anayasanın 7'nci maddesinde düzenlenen bu seçim, hâlihazırdaki cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından en az yirmi gün, en fazla otuz beş gün önce gerçekleştirilir.³

Cumhurbaşkanı kullanılan oyların mutlak çoğunluğuyla seçilir. Eğer adaylar bu oyu ilk turda sağlayamazlarsa on dört gün sonra ikinci tur oylamaya gidilir. İkinci turda sadece ilk turda en çok oyu alan iki aday yarışır.

4. Cumhurbaşkanının Merkezi Fonksiyonunun Unsurları

V. Cumhuriyet Rejiminde, Cumhurbaşkanının anayasal sistem içindeki konumunu üç kategori içinde değerlendirebiliriz;

1. Ulusal bağımsızlığın, ülke bütünlüğünün ve anlaşmalara saygının teminatı olma fonksiyonu: Anayasanın beşinci maddesinde yer alan “Cumhurbaşkanı milli bağımsızlığın, ülke bütünlüğü ile uluslararası anlaşmalar ve Topluluk Anlaşmalarının teminatıdır.” hükmü ile cumhurbaşkanına yüklenen bu fonksiyonun gereği olarak, cumhurbaşkanı kamu gücünü kullanan bütün kurum ve kuruluşlar üzerinde, ilgili mekanizmaları yönlendirmek, koordine etmek ve kontrol etmek yetkileriyle etkili olmaktadır.

Cumhurbaşkanı savunma ve ulusal güvenlik konularında ise neredeyse tek yetkili konumundadır. Bu kapsamda ulusal hedeflerin ve bu hedeflere yönelik devlet politikalarının oluşturulması, yine bu hedeflere yönelik bir dış politikanın oryantasyonu ve uluslararası ilişkilerin seyri, uluslararası antlaşmalar ve sözleşmeler için görüşmeleri yönetmek, bunları imzalamak, ulus adına taahhütte bulunmak gibi temel konularda monopolistik bir güce sahiptir.

Ulusal bağımsızlığın teminatı olma işlevinin gereği olarak Anayasa'nın 16'ncı maddesi, “Cumhuriyetin kurumlarına, ulusal bağımsızlığa, ülke bütünlüğüne ve uluslararası yükümlülüklerin yerine getirilmesine yönelik ağır tehdit durumunda” ve “kamu gücünün düzgün işleyişi sekteye uğradığında” gerekli tedbirler almak konusunda Cumhurbaşkanına olağanüstü yetkiler vermiştir.⁴ Ancak cumhurbaşkanının bu çerçevede alacağı önlemler, anayasal kamu güçlerini en kısa sürede misyonlarını tamamlayacakları vasıtaların sağlanmasına yönelik olmalıdır.

³ bkz. la constitution française, 1958, madde yedi,

⁴ Koralay Nitas a.g.e s.226-227

2. Anayasanın koruyucusu olma fonksiyonu: Cumhurbaşkanı, Anayasa Konseyi üyelerinin üçte birini atar (madde 56); yasalara ve uluslararası anlaşmalara karşı Anayasa Konseyine başvurabilir (madde 54, 61); anayasa değişiklikleri sırasında belirleyici bir rol oynar (madde 89).

3. Hakemlik fonksiyonu: Cumhurbaşkanı, devletin başı sıfatıyla hukuki, halkın yarısından fazlasının desteğine sahip olmakla da siyasi bir otorite olarak güç dağılımının tam merkezinde bulunmaktadır. Çeşitli konularda, hiçbir aracılığa gerek olmadan, doğrudan doğruya halkoyuna başvurabilmesi veya Meclisi feshederek seçime gidebilmesi güç dengesine yönelik bir tehdit oluştuğunda cumhurbaşkanına yeni açılımlarda bulunma ve inisiyatifli tekrar ele alma fırsatları vermektedir.

Cumhurbaşkanının doğrudan genel oyla seçilmiş olmasına, onun siyasi görüşlerine bağlı bir parlamento çoğunluğunun eklenmesi “hakemliği”, “kaptanlığa” dönüştürebilir. Bu durumda Cumhurbaşkanı, başbakan ve parlamento çoğunluğu üzerinde de otorite sahibidir ve gerçek bir hükümet başkanı olarak ortaya çıkar.⁵ Fransız siyasi tarihinde, ilki 1986-1988 arasında François Mitterrand Cumhurbaşkanı ve Jacques Chirac Başbakan iken, ikincisi 1993-1995 arasında yine François Mitterrand’ın Cumhurbaşkanlığı döneminde ancak bu kez Edouard Balladur Başbakan iken ve son olarak 1997-2002 arasında Jacques Chirac’ın birinci Cumhurbaşkanlık döneminde Lionel Jospin hükümetiyle olmak üzere üç ayrı dönemde cohabitation (birlikte yaşama) süreci yaşanmıştır.

B. HÜKÜMET

Yürütme erkinin ana organı olan hükümetin görev, sorumluluk ve yetkileri 1958 Anayasasının 203 üncü maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bakanlar Kurulu rutin toplantılarını cumhurbaşkanının başkanlığında yürütür. Ancak 21 madde istisnai durumlarda ve cumhurbaşkanının açık yetkilendirmesi gereğince Bakanlar Kurulunun başbakanın başkanlığında toplanacağını belirtmekle birlikte, yapılan bu toplantılarda ancak önceden belirlenmiş gündem maddeleri görüşülebilir. Genel kararlar alınmaz.

1. Hükümetin Görev ve Yetkileri

Anayasanın yirminci maddesi “hükümet, ulusal politikayı belirler ve yürütür” demek suretiyle hükümete ulusu ilgilendiren her konuda harekete geçme yetki ve görevini vermiştir.

Aynı madde idarenin ve silahlı kuvvetlerin sevk ve idare görevim de yine hükümete vermiştir. 5

⁵ Dr. Onur KARAHANOGULLARI, Fransa Cumhuriyeti, 2004.

Hükümetin ulusal politikayı oluştururken ve yürütürken ki en büyük gücü düzenleyici işlem yapma yetkisidir. Gerçekten de hukuk düzeninde yeni bir durum yaratmak ve var olan düzeni değiştirmek olanağı veren bu tip genel ve özel düzenleyici işlemler belirlenen temel hedef ve amaçların yegâne araçlarıdır.

Hükümet programını uygulayabilmek için Parlamentodan kanun hükmünde kararname için yetki isteyebilir. Ancak bu yetki ancak belli bir süre için ve kanunla düzenlenebilecek konularla ilgili olarak kullanılabilir. Bu kararnameler için öncelikle Danıştay'ın görüşü alınmalı, daha sonra da yetki süresi içerisinde parlamentoda görüşülerek onaylanmalıdır.

Hükümetin en önemli görevlerinden bir diğeri de parlamento tarafından kabul edilen kanunları yürütmektir. Hukuk kurallarının uygulanmasını sağlamaktır.

2. Hükümetin Sorumluluğu

Hükümet bütün bu görev ve yetki kullanımlarından parlamentoya karşı siyaseten sorumludur. İş ve işlemlerinden, genel performansından dolayı fiili olarak cumhurbaşkanına karşı da sorumludur.

Ayrıca, hükümet üyelerinin görevlerinin icrası esnasında, işlendikleri dönemde suç olarak kabul edilen iş ve işlemlerinden dolayı cezai sorumlulukları bulunmaktadır. Bakanlar, 12 üyesi parlamentoda millet meclisi ve senato tarafından ve üç üyesi Yargıtay tarafından kendi üyeleri arasından seçilecek toplam 15 kişiden oluşan özel olarak kurulmuş ve her meclis döneminde yenilenen Cumhuriyet Adalet Mahkemesinde yargılanmaktadır.⁶

3. Başbakanın Hükümet İçindeki Yeri

Anayasanın 21 inci maddesi Başbakanın Hükümeti yöneteceğini belirtmiştir. Başbakan ulusal savunmadan sorumludur ve kanunları yürütür. Başbakan Anayasanın 13 üncü maddesinde sayma yolu ile belirtilen durumlar hariç olmak üzere düzenleyici işlem yapma gücünü icra eder ve diğer üst düzey sivil ve askeri bürokratları atar.

Başbakan sahip olduğu yetkilerin bir kısmını bakanlara devredebilir. 15 inci madde kapsamında cumhurbaşkanının vekâlet vermesi üzerine bakanlar kuruluna ve cumhurbaşkanının başkanlık ettiği komitelere başkanlık yapabilir.

Başbakanın bazı işlemleri, gerektiği durumlarda, işlemin icrasından sorumlu bakan tarafından da imzalanır.

⁶ bkz.la constitution française,

4. Yetkilerin Cumhurbaşkanı ve Başbakan Arasındaki Dağılımı

1958 Anayasasında Cumhurbaşkanı ile başbakan arasında net bir yetki ve görev dağılımı yapılmadığından ve hem cumhurbaşkanına, hem de hükümete ve hükümet içindeki rolü dolayısıyla başbakana verilen yetkilerin sınırları muğlak olduğundan ulusal siyasetin belirlenmesi ve yürütülmesinde zaman zaman önemli gerilimlere rastlanmaktadır.

Söz konusu anayasada cumhurbaşkanı, ne hükümet başkanı olarak ne de yürütmeden sorumlu organ olarak belirtilmektedir. Bu fonksiyon başbakana aittir. Anayasa metni bu konuda yeterince açıktır. Anayasanın 20'nci maddesi bu hususu şöyle açıklamaktadır: "Hükümet ulusal politikayı tayin eder ve yürütür." 21 inci madde ise hükümet faaliyetlerinin başbakan tarafından yürütüleceğini açıkça ifade etmektedir. Ancak cumhurbaşkanının sistem içindeki ağırlığı De Gaulle'ün ulusun kurtarıcısı imajıyla cumhurbaşkanı seçilmesi ve 1962 de yapılan ve cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesini öngören anayasa değişikliğiyle iyice artmış oldu. Anayasanın özünde cumhurbaşkanı hükümet faaliyetlerinden dışlanmasına rağmen uygulamada belirleyici rol oynamaktadır. Başbakanın parlamento önünde sorumluluğunu üstlendiği politikaların belirleyicisi cumhurbaşkanıdır. Hükümet esasında cumhurbaşkanının başkanlık seçimleri öncesinde halka sunduğu programı uygulamakla yükümlüdür. Diğer bir ifade ile cumhurbaşkanı siyaseten, başbakan ise yönetsel karar alma gücüne sahiptir.⁷

Uygulamada, Cumhurbaşkanının Hükümetin icraatları üzerindeki ağırlığı, özellikle parlamenter çoğunluk tarafından desteklendiği dönemlerde belirginleşir. Bu dönemlerde, başbakan tarafından istenen bir politikanın hükümet politikası olarak kabul edilmesi cumhurbaşkanının inisiyatifindedir. Ayrıca, cumhurbaşkanının tek başına kullandığı yetkilerle(pouvoirs propres) paylaştığı yetkiler (pouvoirs partages) arasındaki ayırım görünüşte kalmaktadır. Ancak cohabitation (birlikte yaşama) dönemlerinde cumhurbaşkanı yetkilerim parlamento desteğine sahip başbakanla paylaşmak zorundadır. Uygulamada, bu durumda, uluslararası politika, güvenlik ve adalet cumhurbaşkanına bırakılırken diğer alanlarda genel politika başbakan tarafından belirlenir ve uygulanır.⁸

Öte yandan, Cumhurbaşkanının yürütmenin güçlü halkası haline gelmesi ve hükümetin politikasını yönlendirmesi, ancak Başbakan ve kabinesinin kendisiyle aynı siyasi çevreden geldiği zaman mümkün oluyordu. Cumhurbaşkanı

⁷ Sağlam,MusaŞengül,Ramazan, 2001,Fransa'da Hükümet Orkestranın Şefi Cumhurbaşkanı mı Başbakan mı?, Amme İdaresi Dergisi,Cilt 34, sayı.4, s.41

⁸ Dr. Onur KARAHANOGULLARI, Fransa Cumhuriyeti, 2004.

lığı seçimlerine yedi, parlamento seçimlerine beş yılda bir gidilmesi, fiilen Meclis'teki çoğunluğun her an farklı olabileceği durumları ortaya çıkarıyordu. De Gaulle'le başlayan ilk dönemden itibaren, cumhurbaşkanı'nın ve Bakanlar Kurulu'nun farklı siyasi kanatları temsil ettikleri durumlarda, Cumhurbaşkanı'nın Meclis'i fesih yetkisini kullanarak yeni Meclis'te kendi kanadından çoğunluk arayışına girmesi, bu çoğunluğu alamadığı takdirde ise istifa etmesi, yazılı olmayan bir kural olarak işletilmiştir. Bunu de Gaulle dolaylı bir şekilde bizzat uyguladı: yukarıda gördüğümüz gibi 1962'de Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesine ilişkin düzenlenen referandumun sonuçlarına tepki gösteren ve yasal geçerliliğini sorgulayan Pompidou hükümetini düşürdü. Bunun ardından, 1968 Mayıs olaylarından sonraki ilk seçimde, yerel yönetimlere bazı yetkilerin devredilmesine ve Senato'nun yapısının değişmesine ilişkin 27 Nisan 1969 referandumunda çoğunluğu elde edemeyince istifa ederek bu kuralı Fransız siyasi yaşamında bir teamül haline getirdi.

Cohabitation (“birlikte yaşama”) diye adlandırılan, yürütmenin her bir kanadının farklı partilerden oluştuğu halde göreve devam etmesi ise, Mitterrand'ın 1986 yılında getirdiği farklı bir yorum ve uygulama yöntemi oldu. Mitterrand, 1986 genel seçimlerinden sosyalist olmayan bir çoğunluk çıkması üzerine, bunu (cohabitation) halkın tercihi olarak niteleyip birlikte çalışma dönemini başlattı. Böyle bir durumda, devlet başkanı bir nevi muhalefetin başı rolünü üstlenirken, iç politikadan tamamıyla sorumlu olan hükümet ise Cumhurbaşkanı'nın desteğinden yoksun olarak güç bir konumda kalır. Dış politikadan sorumlu olan devlet başkanı için de durum güçlük arz eder. Özellikle Avrupa Birliği çerçevesinde, kararları belirleyenin uygulamaya doğrudan etkisi olmadığından karışıklık yaşanabilmektedir. Nihayet, Cohabitation durumlarının oluşmasını engellemek için 2002'de Cumhurbaşkanlık dönemi beş yıla indirildi ve iki genel seçimin de bir ay arayla arka arkaya yapılması yoluna gidildi. Ancak bir taraftan güçler ayrılığında yasama organının yeterli derecede fren mekanizmasına sahip olmaması, diğer taraftan yürütme bünyesinde yetkilerin karıştığı çift başlı “diyarşik” bir yönetim oluşması, Fransız kamuoyunda kurumsal reform taleplerini yoğunlaştırdı.⁹

5. Döalist Sistemin Yeniden Yapılandırılmasına Yönelik Reform Çalışmaları

Günümüzde Fransa'da siyasilerin önemli bir bölümü, yarı başkanlık sistemi olarak adlandırılan, çift başlı bir yürütme organına dayalı mevcut yapının

⁹ ÖZÇER, Özgün, Anayasa Çalışma Metinleri 2/Fransız Anayasa Tartışması: Güçler Kurgusunda Denge Arayışı [http://ww.v.anavasaplatformu.net/indir/Fransa Anayasa tartismasi.pdf](http://ww.v.anavasaplatformu.net/indir/Fransa%20Anayasa%20tartismasi.pdf)

toplumun beklentilerini yeterince karşılamadığına inanıyor. Nitekim 2007 Cumhurbaşkanlığı seçim kampanyasının gündeminde de bu konu önemli bir yer tuttu. Fransa'nın kurumsal reform ihtiyacını tahlil etmeye çalıştığımız zaman, bugün sorun yaratan 1958 Anayasa'sının oluşturduğu güçler dengesinin oluşumunda dönemin siyasi koşullarının belirleyici rol oynadığını görüyoruz. Anayasal Reform Komisyonu'nun yürüttüğü, güçler kurgusunda yeni fren ve denge mekanizmaları arayışı işte bu temeller üzerine kuruldu. Amacı, 1958 Anayasa'sının ortaya koyduğu sistemi çağın koşullarına daha uygun bir şekilde uyarlamak ve güçler kurgusunu daha dengeli ve etkin kılmak.

Bu çerçevede, 12 Temmuz'da, Cumhurbaşkanı Sarkozy tarafından seçimlerin hemen ertesinde eski Başbakanlardan Edouard Balladur'un başkanlığını yürüteceği bir çalışma kurulu oluşturulmasına karar verildi. Oluşturulan "Beşinci Cumhuriyet'in Kurumlarının Yeniden Dengelenmesi ve Modernleştirilmesi İçin Çalışma ve Öneri Kurulu" 18 Temmuz'da çalışmalarına başladı. Kurul, 29 Ekim 2007'de, 41 'i anayasa değişikliğini gerektiren 77 öneri içeren "Daha Demokratik Bir Beşinci Cumhuriyet" adlı raporunu kamuoyuna sundu. Rapor taslağının, Cumhurbaşkanı başta olmak üzere çeşitli çevrelerin görüşlerinin alınmasının ardından 17 Aralık tarihinde Danıştay'a iletilti. Burada yapılacak incelemelerden sonra tasarının Meclis'e sunulması bekleniyor.¹⁰

Komisyonun çalışmaları yalnızca Anayasa değişikliği önerilerinden ibaret değildi. Meclis tüzüğü, seçim kanunu ve bazı organik kanunları da kapsayan bir çalışma yapılmıştı.

Rapor üç ana başlık içeriyor:

- İlk ana başlık, yürütmeye Cumhurbaşkanı ile hükümet arasında yetkileri daha belirgin kılma ve bazı denetleme ve dengeleme mekanizmaları geliştirmeyi hedefliyor.

Bu çerçevede:

K Anayasa değişikliklerinin, her iki kamarada da aynı doğrultuda oylanması halinde, Cumhurbaşkanı tarafından yürürlüğe geçirilmeyip fiili olarak veto edilmesinin engellenmesi için altı ayda halkoyuna sunulması öngörülüyor.

S Cumhurbaşkanı'nın yargı ve denetim kurulları üyelerini seçme yetkisi Parlamento'nun gözetimine bağlanıyor. Atamalar, özel olarak oluşturulan meclis komisyonlarından olumlu görüş alındıktan sonra geçerlilik kazanıyor.

¹⁰ a.g.e., s. 1.

S Cohabitation ihtimalini mümkün olduğunca önleyebilmek için Cumhurbaşkanlığı ve Parlamento seçimlerinin aynı zamanda yapılması yönünde bir değişiklik getiriliyor.

K Ayrıca Cumhurbaşkanının medyadaki söz alma süresinin yürütmenin söz hakkı süresine sayılması önerisi getiriliyor ki bu sembolik anlamda son derece önemli: Bu, Devlet Başkanı'nın ülke bütününe temsil eden ve partiler üzerinde biri olmaktan ziyade, ülke çoğunluğunu temsil eden siyasi bir kişilik olarak görüldüğünün bir ifadesi.

S Anayasa'nın 5'inci maddesine Cumhurbaşkanısı'nın ülkenin politikasını belirlediğine dair bir ibare eklenirken, 20'nci maddesinde ise ülkenin politikasını yürüttüğü belirtiliyor. Bu değişiklikler Anayasa'da yetki ile sorumluluğu ayırdığı için sert bir şekilde eleştirildi.

S Daha sonra, Cumhurbaşkanı Sarkozy resmi bildirisinde bunların gerekli olmadığını dile getirdi.¹¹

- İkinci başlık yasama organının güçlendirilmesine ilişkin:

C Parlamento'nun gündem belirleme, yasa tasarısı hazırlama ve denetim alanında bazı yetkileri genişletiliyor. 1958 Anayasa'sının ortaya koyduğu düzenlemelere göre Parlamento'nun bu konudaki yetkileri son derece sınırlıydı. Örneğin gündem belirleme konusunda tüm yetkiler hükümete aitti. Öngörülen değişikliklerle, çalışma zamanının yarısı Parlamento'nun kendi yasama ve denetim faaliyetleri için ayrılıyor.

S Muhalefetin söz hakkını geliştirecek önlemler alınıyor.

- Üçüncü başlık yargı bağımsızlığını geliştiren ve bu alanda halkın yararlanabileceği yem mekanizmalar sağlayan öneriler barındırıyor:

v' Buna örnek olarak Yüksek Yargıçlar Kurulu'nun genişletilmesi ile Cumhurbaşkanı'nın tabii başkanlığına ve Adalet Bakanı'nın tabii üyeliğine son verilmesi öngörülüyor.

V" Seçmenlere yasa önerisinde veya Anayasa şikâyetinde bulunma olanağı tanınıyor.

v' Halkın temel haklarını koruyacak bir kamu denetçiliği (ombudsperson) kurumu oluşturulması da Komisyon tarafından getirilen öneriler arasında yer alıyor.¹²

¹¹ a.g.e. s.5

¹² a.g.e.,s.6

C. BAKANLAR KURULUNUN OLUŞUMU VE BAKANLIKLAR

1. Bakanlar Kurulunun Oluşumu

Fransa'da Hükümetin yapısını belirleyen herhangi bir anayasa ve yasa hükmü yoktur. Bu nedenle bir başbakanlık genelgesiyle yeni devlet bakanlıkları ve bakanlıklar oluşturulabilmektedir. Ancak, bakanlıkların görev ve yetki alanları Cumhurbaşkanı'nın onaylanan bir bakanlar kurulu kararıyla belirlenmektedir. Uygulamada, devlet bakanlarının ve icrai bakanların sayısı ve görev alanları, siyasi partilerin kendi içlerindeki ve aralarındaki güç ve etkinlik mücadelesi ile cumhurbaşkanı ve başbakan arasındaki ilişki çerçevesinde şekillenmektedir. Bu nedenle de her hükümet döneminde bakanların sayısı önemli oranda değişmektedir. Örneğin, Dominique de Villepin hükümeti 32 bakandan oluşurken, Alain Juppe'nin birinci hükümetinde 43 bakan bulunuyordu. Buna karşın Birinci Lionel Jospin hükümeti ise 27 bakandan oluşuyordu.¹³

Başbakanın teklifi üzerine cumhurbaşkanı tarafından onanan ve resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren kararnamenin;

- giriş bölümünde Başbakanın ataması,
- birinci maddede bakanların ataması,
- ikinci maddede Devlet Sekreterlerinin ataması,
- üçüncü maddede, görevleriyle ilgili konularda Bakanlar Kurulu toplantılarına katılacak olan devlet sekreterlerinin ataması,
- dördüncü maddede Yüksek Komiserin ataması,
- beşinci maddede ise atanan devlet sekreterleri ile yüksek komiserin ilişkilendirildikleri bakanlıklar yer almaktadır.

Devlet Bakanları(Ministres d'Etat) protokolde Başbakandan sonra gelmekle birlikte çoğunlukla taşra teşkilatı olmayan ve direk olarak halka yönelik mal veya hizmet üretmeyen harcama bütçeleri sınırlı bir teşkilat yönetmektedirler. Bunlara yönetsel birimler bağlanması veya bağlanmaması başbakanın takdirine bırakılmıştır.

Devlet bakanlarının ehemmiyeti, Hükümetin en büyük fonksiyonu ve gücü olan düzenleyici işlem yapma ve kanun tasarılarını parlamentoya göndererek ulusal politikayı oluşturma yetkisinin kullanımına ortak olmalarıdır. Devlet bakanları ayrıca Başbakanın görevlendirmesi üzerine bakanlıklar arasında kurulan

¹³ Jean Marc Maillot "Institutions Administratives"Paris2006 s. 199200,s. 123.

komisyonlara başkanlık etmeleri ve Başbakana önemli kararlar öncesinde zaman zaman danışmanlık yapmaları nedeniyle de büyük önem taşımaktadırlar.

Bakanlar(Ministre); bakanlar kurulunun bir üyesi olarak hükümetin tüm karar ve uygulamalarına katılmakla birlikte ayrıca kendilerine görev olarak tevdi edilen bakanlık örgütünün en üst yöneticisi ve sorumlusudurlar. En üst düzeyde yönetsel sorumluluk taşıyan bakanlar, görev alanlarında devleti temsil etmek, bağlı birimleri organize etmek ve yönetmek, personelin hiyerarşik amirliğini yapmak ve bakanlık hizmet alanında genel düzenleme yapmak görev ve yetkilerine sahiptirler.

2. İkinci François Fillon Hükümeti

Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy'nin 16 Mayıs 2007 başkanlık seçimlerinden hemen sonra hükümeti kurmakla görevlendirdiği Başbakan François Fillon, cumhuriyet geleneklerine uygun olarak parlamento seçimlerinden hemen sonra 18 Haziran 2007 de cumhurbaşkanına istifasını sunmuş ve aynı gün yeniden hükümeti kurmakla görevlendirilmiştir.¹⁴ * * * * 19¹⁴

Halen görevde olan ikinci François Fillon Hükümeti; başbakan, süper yetkili bakan olarak ta adlandırılan devlet bakanı ve 14 icracı bakan olmak üzere toplam 16 kişiden oluşmaktadır.

Kabinenin bakanlıkların protokoldeki konumlarına göre oluşumu şu şekildedir.

Başbakan: François Filon

Devlet Bakanı: Jean Fouis Barloo(Çevre, Sürdürülebilir Kalkınma ve Alan Düzenlenmesinden Sorumlu Bakanlık olup Hükümet içerisinde çok önemli bir statüye ve fonksiyona sahiptir.)

Bu hükümetin daha önceki kabinelerin aksine devlet bakanlıklarına atama yapmaması ve bu bakanlıkların görev ve fonksiyonlarının ilgili diğer bakanlıklara devredilmiş olması nedeniyle icracı bakanlıkların görev alanları büyük oranda genişlemiştir. Yeni verilen görevler parantez içerisinde belirtilmiştir.

14

¹⁴ Hükümetin kurulması ve Bakanlar Kurulunun Teşkili, Fonksiyonların Bakanlıklar arası dağılımı için yayınlanan karamame için bakınız; www.legifrance.frhttp://www.viepublique.fr/decouverteinstitutions/institutions/fonctionnement/premier_ministre/gouvernement/http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/UnTexteDeJorf?numjo=HRUX0710497D Decret du 19 juin 2007 relatif à la composition du Gouvernement NOR: HRUX0710497D

Bakanlık	Bakan
İçişleri Bakanlığı(denizaşırı yönetimler ile yerel yönetimler)	Michele AlliotMarie (UMP)
Dışişleri Bakanlığı(AB ile ilişkiler)	1 Bernard Kouchner (exPS)
Ekonomi, Maliye ve İstihdam Bakanlığı	Christine Lagarde (proche de l'UMP)
Göç, Entegrasyon, Ulusal Kimlik ve Bütünsel Kalkınma Bakanlığı	Briçe Hortefeux (UMP)
Adalet Bakanlığı(Gadre de Sceaux)	Rachida Dati (UMP)
Tarım ve Balıkçılık Bakanlığı	Michel Barnier (UMP)
Çalışma, Sosyal İlişkiler ve Dayanışma Bakanlığı	Xavier Bertrand (UMP)
Milli Eğitim Bakanlığı	Xavier Darcos (UMP)
Yüksek Öğrenim ve Araştırma Bakanlığı	Valene Pecresse (UMP)
 Savunma Bakanlığı	Herve Morin (NC)
Sağlık, Gençlik ve Spor Bakanlığı	Roselyne BachelotNarquin (UMP)
Konut ve Kent Bakanlığı	Christine Boutin (UMP)
Kültür ve İletişim Bakanlığı	Christine Albanel (proche de l'UMP)
Bütçe, Hesap ve Kamu Hizmetleri Bakanlığı	Eric Woerth (UMP)

Ayrıca 16 üyeden oluşan kabinenin oluşumunda Cumhurbaşkanı Sarkozy'nin üzerinde ısrarla durduğu üç önemli hususu belirtmek gerekir.

Birincisi, Kabinede kadın erkek dengesinin sağlanmasıdır.

Sekiz erkek yedi kadın.

İkincisi, Ülkede sayıları önemli rakamlara ulaşan etnik grupların ve azınlıkların temsili ve devlet yönetimine katılımlarının ve böylelikle toplumsal entegrasyonlarının sağlanarak birlik ve aidiyet duygularının geliştirilmesidir.

2 Kuzey Afrika, 1 Siyahi ve 1 Avrupa kökenli.

Üçüncüsü ise tarafsızların ve muhalefet kökenlilerin devlet yönetimine katılımlarını sağlamaktır. Bu kapsamda, Halk Hareketi Partisinin parlamentoda ezici bir çoğunluğa sahip olmasına rağmen en stratejik bakanlıklardan dört tanesine muhalefetten veya parti üyesi olmayanlardan atama yapılmıştır. Böylelikle politik cephelerin çok net tanımlandığı ve partiler arası geçişlerin olağan sayılmadığı Fransa siyaset hayatında ilginç bir döneme girilmiş oldu. Avrupa ve Dışişleri Bakanı Sosyalist Partiden, Savunma Bakanı Yeni Merkez Partisinden, Ekonomi Maliye ve İstihdam Bakanı ile Kültür ve İletişim Bakanları her hangi bir siyasi partide aktif görev almayanlar arasından atanmıştır.

İkinci madde kapsamında ataması yapılan devlet sekreterlikleri;

Parlamento işlerinden sorumlu devlet sekreterliği, M. Roger Karoutchi, Avrupa işlerinden sorumlu devlet sekreterliği, M. Jean Pierre Jouyet Hükümet Sözcüsü, M. Laurent Wauquiez

Üçüncü madde kapsamında ataması yapılan devlet sekreterlikleri;

Kamu politikalarının değerlendirilmesi ve evriminden sorumlu devlet sekreterliği,

Dayanışmadan sorumlu devlet sekreterliği,

Ulaşımdan sorumlu devlet sekreterliği,

Ekolojiden sorumlu devlet sekreterliği,

Denizötesi topraklardan sorumlu devlet sekreterliği,

Kamusal hizmetlerden sorumlu devlet sekreterliği,

İşbirliği ve Frankofonlardan(Fransızca dilinin konuşulduğu topluluklardan) sorumlu devlet sekreterliği,

Kamu işletmeleri ve dış ticaretten sorumlu devlet sekreterliği,

Kent politikalarından sorumlu devlet sekreterliği,

Gazi ve savaş muhriplerinden sorumlu devlet sekreterliği,

Dış ilişkiler ve insan haklarından sorumlu devlet sekreterliği,

Tüketim ve turizmden sorumlu devlet sekreterliği,

Dördüncü madde kapsamında, yine görevleriyle ilgili olarak bakanlar

kurulu toplantısına katılan "Yoksulluğa Karşı Aktif Dayanışma Yüksek Komiserliği "ne atama yapılmıştır.

Beşinci maddede ise devlet sekreterlikleri ile yüksek komiserliğin ilişkilendirildiği bakanlıklar düzenlenmiştir.¹⁵

Ç. BAKANLIKLAR

Bakanlık teşkilatları genelde merkez örgütüyle taşra biriminden oluşur. Merkezin en önemli birimi, yeteneklerine ve bakana olan yakınlıklarına göre bakanın bürokratlar arasından seçtiği bürokratlarla, bürokraside bulunmayanlar arasından seçilen ve çoğunlukla 12 kişiden müteşekkil Bakanlık Kabinesidir.¹⁶

Bakanlıklardaki diğer önemli bir birim de idari yapıların başındaki müsteşarlardır. Bazı bakanlıklarda hizmet alanının genişliğine göre, birden fazla müsteşar bulunabilmesi de mümkündür.

Genel Müdürlükler ise ana hizmet birimleri ile yardımcı hizmet birimlerinden oluşur. Başlarında bakanlar kurulu kararıyla atanan, aynı şekilde de görevden alınan genel müdürler bulunmaktadır. Bunlar hükümetle göreve geldikleri için doğal olarak hükümet politikalarını benimsemiş olmaları beklenir. Genel Müdürlerin altında daire ve şube gibi kademeler mevcuttur. Ayrıca her bakanlıkta bakanlığın taşra birimleri ile ilgilenen “dış servisler” vardır.

Ayrıca, bakanlık örgütlerinde, bakanlık birimlerinin ve yöneticilerinin iş ve işlemlerini hem yerindelik hem de hukuka uygunluk açısından denetleyen, bakanlığın yürütmek zorunda olduğu hizmetlerin öngörüldüğü gibi yürütülüp yürütülmediğini ve yöneticilerin bakanlığın politikalarına uygun hareket edip etmediğini inceleyen ve bu hususlarda yapılan çalışmaları doğrudan bakana ileten teftiş kurulları bulunmaktadır.¹⁶

SONUÇ

Fransa, gerek cumhuriyet monarşi imparatorluk üçgeninde yaşadığı gelgitler, gerek üçüncü cumhuriyet döneminde yetmiş yılda 119 hükümetin düşmesi veya 1946-58 döneminde 19 hükümetin kurulması gibi siyasal krizlerin beslediği istikrarsızlıktan gerekli sonuçları çıkararak sistemini değişen şartlara uyarlama arayışlarını sürdürmüştür.

Özellikle meclisin mutlak üstünlüğüne dayanan dördüncü cumhuriyet döneminde iç ve dış politikada karşılaştığı önemli sorunlar karşısında siyasi partiler ve kamu kurumları arasında bir uzlaşmanın sağlanamaması nedeniyle bir yö

¹⁵ a.g.e. s 229.

¹⁶ Koralay Nitas

netim krizinin içine saplanmış ve çözüm olarak ta ikinci dünya savaşında yıldızı parlayan general De Gaule'e sığınmışlardır.

III üncü ve IV üncü cumhuriyet rejimlerinin yarattığı olumsuzlukların ve sistemde tıkanmalara sebep olan çok başlılığın bilincinde olan De Gaule göreve başlar başlamaz yeni bir anayasa çalışmalarını başlatarak merkezi otoriteyi tekrar tesis etmeyi amaçlamıştır.

Yönetimde istikrar ilkesini kendisine temel alan ve bu nedenle yürütme erkine geleneksel parlamenter sistemin üzerinde bir güç veren V. Cumhuriyet sisteminin öngördüğü örgütlenme modeli, güçlü bir cumhurbaşkanlığı, başbakanlık ve bakanlıklardan oluşan bir merkez teşkilatı biçimindedir.

Ancak, düalist bir yapıya sahip olan yürütme organının etkinliğine yönelik tartışmalar her geçen gün artmaktadır. Bu kapsamda, hem sistemin sorun çözme kapasitesinin geliştirilmesi, hem de şeffaf, hesap verebilir ve katılımcı bir yönetim oluşturulması beklentilerini karşılamak üzere Anayasa Reform Komisyonu kurulmuş ve bu komisyonun çalışmalarının Mart ayında tamamlanarak meclis gündemine gelmesi beklenmektedir.

KAYNAKÇA

1. JEANMarc Mailhot "Institutions Administratives" Paris2006.
2. KARAFİANOĞULLARI, Dr. Onur, Fransa Cumhuriyeti, 2004.
3. NİTAS, Koraltay, Fransa Yönetim Sistemi, 2003.
4. ÖZER, Ahmet, Fransa'da Merkezi İdare ve Yerel Yönetimlere Toplu Bir Bakış", TİD, sayı 396, 1992.
5. SAĞLAM, Musa ŞENGÜL, Ramazan, 2001, Fransa'da Hükümet Orkestranın Şefi Cumhurbaşkanı mı Başbakan mı?, Amme İdaresi Dergisi, Cilt 34, sayı.4.
6. GÖZLER, Kemal, Anayasa Hukukuna Giriş, Bursa, Ekin Kitabevi Yay. Dördüncü Baskı, 2004.
7. ÖZÇER, Özgün, Anayasa Çalışma Metinleri 2/Fransız Anayasa Tartışması: Güçler Kurgusunda Denge Arayışı [http://www.anavasaplatformu.net/indir/Fransa Anayasa tartışması. pdf](http://www.anavasaplatformu.net/indir/Fransa%20Anayasa%20tartismasi.pdf)
web siteleri;
1.04.10.1958 Fransız Anayasası, <http://www.assemblee-nat.fr>. La Constitution française,
2. <http://fr.encarta.msn.com> © 19972007 Microsoft Corporation, decentralisation et deconcentration
3. http://www.fonctionpublique.gouv.fr/reforme/structures/structures_index.htm ,
Les structures de l'Etat: voyage au sein de l'appareil administratif,

4.http://www.viepubliaue.fr/decouverteinstitutions/institutions/fonctionnement/premier_ministre/gouvernement/

5. Hükümetin kurulması ve Bakanlar Kurulunun Teşkili, Fonksiyonların Bakanlıklar arası dağılımı için yayınlanan karamame için bakınız;

<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/UnTexteDeJorf?numio=HRUX0710497D>
Decret du 19 juin 2007 relatif à la composition du Gouvernement NOR: HRUX0710497D

İDARECİ ANILARI

TÜRKİYE’NİN EN BÜYÜK GÜCÜ OLAN MÜLKİ
İDARE AMİRLERİ VE İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
PERSONELİNİN TÜRKİYE’NİN GELECEK
İDEALLERİ İÇİN ÖZVERİYLE ÇALIŞTIĞINA
DAİR KİMSENİN KUŞKUSU
BULUNMAMAKTADIR MALUM OLDUĞU
ÜZERE BU SEÇKİN VE ONURLU GÖREVLER,
ÖNEMİNİ VATANDAŞIMIZA HİZMET
ETMEKTEN ALAN, DOLAYISIYLA
SORUMLULUĞU YÜKSEK GÖREVLERDİR

RECEP TAYYİP ERDOĞAN BAŞBAKAN

Necmettin KARADUMAN

1927 yılında Trabzon'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Trabzon'da tamamlayarak 1944 yılında Trabzon Lisesini Bitirdi. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Okulunun "İdari Şubesi"nden 1948 yılında mezun oldu.

Trabzon Merkez Dairesinde 23.07.1948 tarihinde stajyer olarak göreve başladı. 04.02.1949 tarihinde Trabzon Valiliği Maiyet Memurluğuna, 30.03.1950 tarihinde Giresun Valiliği Maiyet Memurluğuna atandı. 20.03.1951-06.11.1952 tarihleri arasında Fındıklı Kaymakamlığı görevini yaptıktan sonra 06.11.1952-30.04.1954 tarihleri arasında yedek subay ve teğmen olarak askerlik ödevini yerine getirdi. Askerlik dönüşü 31.05.1954-06.08.1956 tarihleri arasında Gölköy Kaymakamlığı, 08.08.1956-10.02.1960 tarihleri arasında Fatsa Kaymakamlığı, 27.02.1960-14.07.1960 tarihleri arasında Alaca Kaymakamlığı, 31.07.1960-27.09.1960 tarihleri arasında Sultanhisar Kaymakamlığı görevlerinde bulundu. 30.09.1960 tarihinde Mülkiye Müfettişliğine, 30.01.1966 tarihinde ise Kahramanmaraş Valiliğine atandı ve 15.09.1970 tarihine kadar bu görevini sürdürdü.

16.09.1970-22.07.1975 tarihleri arasında Erzurum Valiliği, 23.07.1975-02.06.1977 tarihleri arasında ise Mersin Valiliği görevlerinde bulundu ve kendi isteği ile emekliye ayrıldı.

22.01.1955 ve 1.11.1955 tarihlerinde Gölköy Kaymakamlığı görevindeki hizmetlerinden dolayı, 10.01.1959 tarihinde ise Fatsa Kaymakamlığı görevindeki hizmetleri nedeniyle Valilikçe, 26.06.1969 tarihinde Kahramanmaraş Valiliği görevindeyken Bakanlar Kurulunca, 07.04.1973 tarihinde de Erzurum Valiliği görevindeyken Bakanlıkça Takdirnameyle ödüllendirilmiştir.

Emekliye ayrıldıktan sonra, 1977-1983 yılları arasında özel sektörde çalıştı. 1983 seçimlerinde Trabzon'dan milletvekili seçildi. Aynı yıl TBMM Başkanı oldu. Bu görevi 4 yıl devam etti. 1987 seçimlerinde tekrar Trabzon'dan milletvekili seçildi. 1991 seçimlerine kendi isteğiyle katılmadı ve aktif politikayı bıraktı. O tarihten beri fahri hizmetlerle uğraşarak emeklilik hayatını sürdürmektedir. Evli ve iki kız çocuk babasıdır.

ARKADA KALAN YILLAR VE ANILAR

Necmettin KARADUMAN

Hayat hikâyemizi satır başlarıyla şöyle anlatalım. Önce kişisel yaşamımızdan biraz bahsedelim. 1927 Trabzon doğumluyum. Hayatımızın liseyi bitirinceye kadar olan bölümü Trabzon'da geçti. Ailemiz ticaretle meşguldü ve maddi durumumuz da iyiydi. Bu bakımdan belki geleceğimizde memuriyet gibi bir görevi düşünmemem gerekirdi. Ama nereden esinlendim bilemiyorum, daha ortaokulun ilk günlerinden itibaren Kaymakam olmayı düşünmeye başlamıştım. Belki bunda çevremizde o tarihlerde dinlediğim bazı hatıralar etkili olmuştur. Bu yüzden de liseyi bitirir bitirmez, yüksek tahsil için Mülkiyeden başka bir yeri düşünmedim. 1944 yılında Trabzon Lisesini bitirdim. Aynı yıl Mülkiye imtihanına girdim. Bu imtihanda başarılı olunca yüksek tahsilimi Mülkiyede yapmaya başlamış oldum. Doğal olarak son sınıfa geldiğimde, Mülkiyenin idari şubesine girmeyi tercih ettim. 1948 yılında mezun oldum. Hemen arkasından İçişleri Bakanlığındaki idarecilik hayatımız başlamış oldu. İlk memuriyetim Trabzon Maiyet memurluğuydu. Her idarecinin geçtiği kademelerden geçtikten sonra, 1951 yılında Kaymakam oldum. Kaymakamlık hayatım 1960 yılına kadar sürdü. Sırasıyla Fındıklı, Gölköy ve Fatsa Kaymakamlıklarında bulundum. Doğrusu, mesleğimizin zor ve ağır şartlarına rağmen, büyük bir sevgi ve heyecanla memleketimize hizmet etmek için geceyi, gündüze katarak canla başla çalıştık. Belirtmeliyim ki, yaptığımız hizmetlerden çokta zevk aldık. Flalkımızın memlekete hizmet için koşan her idareciye sahip çıkması ve onu bağrına basması gibi bir güzel özelliği vardır. Herhalde bu güzel özellik çektiğimiz bütün sıkıntıları bize unutturuyor olmalıydı ki, gerçekten yaptığımız işlerden büyük zevk alıyorduk. Ama mesleğimizin bir başka yönü daha vardı. O da zaman zaman karşılaştığımız, zaman zaman da çatışmaların içine girdiğimiz memleketimizin siyaset dünyası gerçeği. Bu gerçek doğrusu biz idarecileri çoğu zaman üzüyor ve hatta bazen da bunalıma düşürüyordu. Nitekim bu gerçeğe 1959 yılı sonlarında Fatsa'da Kaymakam bulunduğum sırada karşılaştım. Ayrıntıya girmiyorum, o günün siyasi koşullarında mesleğimden istemeye, istemeye istifa etmek zorunda kaldım. Çünkü inancıma göre, insanların hayatta bağlı olduğu,

bağlı olması gerektiği bazı yaşam ilkeleri vardır. İnsanlar hayatta bazı sıkıntılarla karşı karşıya kalabilirler, hatta bunlar bizleri müşkül durumlara da düşürebilir. Ama bütün bunlara rağmen, yaşam ilkelerinden taviz verilmeden hayatın sürdürülmesi lazımdır. İşte böyle bir durumla Fatsa'da Kaymakam bulunduğum bir sırada karşı karşıya kaldım. Mesleğimin bundan sonraki safhaları rahat geçti diyemem. Hayatın sürdürülebilmesi için kendimize bir iş edinmemiz zorunluydu. Bu dönemlerde insanları çok üzen, hayal kırıklığına uğratan durumlarla karşı karşıya kalınabiliyor.

İstifamdan sonra zamanın İçişleri Bakanı Müsteşarı merhum Recai TÜRELİ'ye geldim. Tabi kendisiyle konuşurken o günün siyasi koşullarından epey yakındım. Rahmetlinin bana şu cevabı verdiğini hiç unutamıyorum: "Evladım, bu memleketin gerçek sahipleri sizlersiniz, zaman zaman sizlere sıkıntılar çektiren siyaset adamları değil! "İstifandan sonra mesleğindeki durumunu gözden geçirdim. Başarılı bir Kaymakam olduğun hakkında Bakanlık mensuplarından bilgi aldım. O yüzden mesleğinden ayrılmaya taraftar değilim, istifanı uygulamaya koymayacağım. Birkaç gün git gez, biraz rahatla, sonra bana gel tekrar konuşalım." İşte rahmetli Müsteşarın birkaç gün git gez dediği sürede düşündüm, daha evvel diğer kurumlardaki yakın arkadaşlarımla yaptığım iş temasları da beni hayal kırıklığına uğratmış olacak ki, tekrar rahmetli Müsteşar Recai Bey'e geldim. Ve biraz da haddimi aşarak şunları söyledim: "Efendim, gösterdiğiniz yakın ilgiye çok teşekkür ederim. Ama bende Kaymakamlık yapacak moral kalmadı. Beni Mülkiye Müfettişi yapabilme imkânına sahip misiniz? Olabilirse mesleğimde kalayım, olamayacaksa beni affedin, kader önümüze nasıl bir çizgi çizdiyse onu izler ve hayatımızı sürdürmeye çalışırız." Rahmetli Recai Bey "Seni Mülkiye Müfettişi yapacağız, söz veriyorum tayin ettiğimiz kazaya git ve göreve başla" dedi. Bunun üzerine tayin edildiğim, Çorum'un Alaca kazasına gittim ve göreve başladım. Zannediyorum 1960 yılının Şubat aylarıydı. Hiçbir şey olmamış gibi yine zevkle ve heyecanla Alaca'daki kaymakamlık hizmetimi sürdürmeye koyuldum. Ama birkaç ay geçti. Müsteşar Bey'in vaat ettiği tayinin yerine gelmediğini görünce, ümidim kırıldı. Bu nedenle Hukuk fark imtihanlarını vererek avukatlık yapmamın en iyi çözüm olacağını düşündüm. Niyetim birkaç ay sonra memleketim olan Trabzon'a giderek orada avukatlık yapmaya başlamaktı. Fakat o sıralarda birkaç ay içinde memleketteki siyasi hava çok ağır bir buhrana dönüştü. Bilindiği gibi 1960 yılının Mayıs ayında bir askeri müdahale yapıldı. Askeri müdahaleye rağmen, herhalde bunu benim açımdan birazda şansla izah etmek gerekecek, İçişleri Bakanlığında Müsteşar olan merhum Recai TÜRELİ değiştirilmedi ve görevine

epey bir süre daha devam etti. Bunun üzerine Ankara'ya giderek Müsteşarımız Recai Bey'i tekrar gördüm. O sırada yanında Bakanlığın ileri gelen görevlileri vardı. Beni görünce ilk sözü şu oldu: "Necmi evladım sana verdiğim sözü unuttuğumu sanma, karnameni hazırlamış Bakan Bey'e sunmuştum. Ama imzalamadı, geri çevirdi ve arkasından da unutamayacağım şu darbimesel gibi sözü söyledi: "Şimdi manı zail oldu, memnu avdet edecektir." Karnameni hemen çıkartacağız, genel meydanında Alaca'dan seni Aydın'ın Sultanhisar kazasına tayin etmiştik. Git ve orada Müfettişlik karnameni bekle."

Gerçekten Sultanhisar'a gidip göreve başladıktan kısa bir süre sonra Müfettişliğe tayinim çıktı, gelip Ankara'da işe başladım.

Mesleğimde kalmamı sağlayan ve o buhranlı günlerimde bana sahip çıkan Müsteşarımız Rahmetli Recai TÜRELİ'yi hiç unutamam ve daima şükran ve rahmetle anarım.

1960-1965 yılları arasında Mülkiye Müfettişliği görevini 5 yıl süreyle sevakere yaptım. Çünkü o günlerin siyaset anlayışının yarattığı ağır havanın dışında kalarak çalışmalarımı huzur içinde sürdürmek imkânına sahip olmuştum.

1965 yılının sonunda Valiliğe tayinim çıktı. İlk tayin yerim Maraş'tı. Maraş'ta 5 yıl kaldım. Büyük bir zevkle çalıştım. Halkın ve çalışma arkadaşlarının büyük yardım ve desteklerini gördüm. Maraşlılar gerçekten kendilerine hizmet eden idare adamlarını hiç unutmazlar ve onlara her zaman sahip çıkarak bağışlarına basarlar. Zaten bu haslet, bütün milletimize özgü bir özellik değil midir? Bilindiği gibi halkımız kendilerine hizmet edenleri hiç unutmayan, aldıkları hizmetin birkaç misliyle ödüllendiren bir vefalı ve kadirşinas topluluktur. İdare hayatında, ister Kaymakamlık olsun ister Valilik olsun, halkımızın bu yüce karakterine daima şahit oldum. Bunu kanıtlayan Maraş'ta yaşadığım bir olaydan kısaca bahsetmek isterim.

Galiba 1967-68 yılları idi. Halkın bağışları ile sağladığımız şehrin çok değerli bir mevkiindeki arsa üzerine içinde çeşitli tesisleri bulunduracak bir iş hanı yaptırmaya karar vermiştik. Özel idarenin kaynaklarıyla bu işi başlatmıştık. Ama inşaatın epey ilerlemiş olduğu bir tarihte müteahhit mali sıkıntıya düştü ve işi yürütemeyecek bir noktaya geldi. Sözleşmeyi fesh edip işi yeniden ihaleye çıkartmak gerekiyordu. Ama bu durum zaman kaybettirecek ve işin bir hayli uzamasını mucip olacaktı. Bu yüzden işi süratle bitirmeyi sağlayacak bir formül düşündüm. Müteahhit malzeme aldığı piyasadaki tüccarlara borçlanmıştı. Bu yüzden istihkaklarını özel idareye verdiği temlik senetleriyle borçlandığı tüccarlara bırakmıştı. Bunlardan ikinci temlikçi piyasanın çok muteber, güvenilir

bir tüccarıydı. Sözleşmeyi fesh ederek işin sürüncemede kalmasına meydan vermemek için bu kişi tarafından müteahhit adına yaptırılıp bitirilmesi formülünü düşündüm ve tarafları çağırarak vilayette konuştum. Müteahhit kendi adına işin bu şekilde yaptırılmasını uygun gördü, buna rıza gösterdi, ama alacaklı tüccar ne olur beni bağışlayın bu işe sokmayın diye ricada bulunmasına rağmen ısrarım üzerine kabul etmek zorunda kaldı. Gerçekten işi bir yıl gibi kısa bir zamanda müteahhit adına yaptı ve bitirdi. Ama bu arada birinci sırada alacaklı olan tüccar haklı olarak bana geldi ve Vali Bey beni atlayıp ikinci sıradaki temlikçiye istihkakları ödeyerek işin bitirilmesini sağladınız, ama benim haklarım çiğnenmiş oldu, ben ne yapacağım diye sızlandı. Evet, haklısın ama bu işi senin yapıp bitirmen mümkün değildi, onun için birinci planda seni düşünemedim, ama hakkın haktır, elbette ki alacaklarını özel idareden ödeyeceğiz dedim. O sırada, 1970 yılıydı Erzurum'a tayinim çıktı ve Maraş'tan ayrıldım. Aradan bir iki yıl geçti geçmedi, sonradan emekliye ayrıldığını öğrendiğim özel idare müdüründen bir mektup aldım. Mektupta şöyle yazıyordu: "Vali bey ocağına düşüm beni kurtar. Sizden sonra Mülkiye Müfettişi geldi. Ödemeyi birinci temlikçiye yapmayıp ta ikinci temlikçiye yaptığım için bu ödemeleri bana zimmet çıkardı ve tazmini için de beni mahkemeye verdiler. Oysa bu ödemeler için ben sizden yazılı emir almamıştım, yazılı emir almadan ödemeleri yapmıştım. Lütfen buna bir çare bulun, beni kurtarın."

Tabı bu mektuba çok üzüldüm. Özel idare müdürü haklıydı, bana güvenmiş benden yazılı emir almadan ödemeleri yapmıştı. Oysa emri veren bendim, sorumluluğun bana ait olması gerekirdi. Hem de o zamanın parasıyla epey bir paraydı, zannedersem bir milyon civarında bir miktardı. Elbette ki memurumuzu zor durumda bırakamazdım. Maraş Valiliğine bir dilekçe yazarak şunları talep ettim: Özel idare müdürüne ödeme emrini veren benim, bu yüzden ödemededen dolayı özel idare müdürünün değil, benim mahkemeye verilmem gerekir, davayı geri çekin ve emri veren vali olarak mahkemeye beni verin. Şuna inanıyordum, inşaatı kısa bir zamanda bitirmeyi bu formülle sağladığım için özel idareye kazandırdığım menfaat yapılan ödemenin kat be kat üstünde idi. Bu gerekçeyle kendimizi savunur hakkımızda bir tazminata hükmedilmemesini talep ederdik. Bu dilekçe Maraş Valiliği'ne gittikten sonra genel meclise sunulmuş, genel meclisteki halk temsilcileri dilekçeyi görünce, hemen beni çok duyulandıran bir girişimde bulunarak şöyle bir karar vermişler:

"Şu anda içinde görev yaptığımız genel meclis salonu da dâhil olmak üzere Maraş'ın ihtiyacı olan çeşitli tesisleri içinde bulunduran bu iş hanını, hepimizin de yakından bildiği gibi Necmettin Bey çok müşkül şartlar içinde yaptırdı ve bu binayı bize ve Maraş'a kazandırdı. Biz değil Necmettin Bey'i

mahkemeye vermek ona teşekkürlerimizi sunmakla mükellefiz. Bu yüzden özel idare müdürü hakkında mahkemeye açılan davanın geri çekilmesine, Vali Necmettin Bey hakkında herhangi bir dava açılmasına lüzum olmadığına ve kendisine bu vesileyle yaptığı hizmetler nedeniyle bir teşekkürname gönderilmesine karar verildi.”

Bu kararı alınca, doğrusu başka hiçbir şekilde elde edilemeyeceğine inandığım büyük bir mutluluk ve sevinç içimi kapladı. İşte idarecilik mesleğinin en büyük kazancı, başka hiçbir şekilde elde edilmesi mümkün olmayan en büyük serveti bu dedim.

Maraş'ta bir başka konu üzerinde daha titizlikle durmaya çok özen göstermiştim. Ondan da biraz bahsedelim:

Bilindiği gibi, toplum olarak hiçte güzel olmayan bir âdetimiz vardır. Zannedersem doğu toplumlarına özgü kötü bir yanıımızdır bu. Bazı kamu tesislerine emeği geçsin geçmesin bazı siyaset adamlarımızın, bazı idare adamlarımızın isimlerini vermeye çok meraklıyız. Ben bu tür hareketlerin altında bir yaranma gayretinin, bir şirin görünme gayretinin var olduğunu hep düşünürüm. Hatta bu tür görevlilerin, o tesislere emekleri de geçmiş olsa, böyle bir teşebbüsü yine de tasvip etmemeleri gerektiğine inanırım. Ama aradan uzun yıllar geçer ya da bir ölüm vaki olur, bir kadirşinaslık eseri olarak isim verilebilir. Böyle bir durumda elbette ki yapılan işi alkışlamak gerekir.

Bu çerçevede Maraş'ta yaşadığım birkaç olayın hikâyesini nakletmek istiyorum. Zannedersem 1968, 1969 yılları idi. Hükümet Konağına giden yola, yol demeye bin şahit isterdi. Öyle ki, yolda çamura bulaşmamak için taşların üzerinden sekilerek ancak yürünebilirdi. Şehir imar planına baktım. Buradan istasyona kadar iki kilometre uzunluğunda bir anayolun geçtiği görünüyordu. Bunu belediyenin yapması, standart bir yol haline getirmesi her yönden takdirin üstündeydi. Özetlersek hükümet merkezinin desteği şarttı. Ama bu destekte ya olurdu, ya da olmazdı. Olsa da, çok uzun zaman alırdı. Ben kısa yolu tercih ettim. İldeki bütün devlet kuruluşlarından makine desteği vermelerini rica ettim. Karayolları, Devlet Su İşleri, Toprak Su, YSE teşkilatlarının yetkilileri büyük bir özveriyle işe sahip çıktılar, belediye parasal destekte bulundu, vatandaşlar bir kamulaştırmaya mahal bırakmadan arazilerini bağışladılar ve yolda bu şekilde ortak bir çalışma ile bir yılda tamamlandı. 1970 yılına gelmiştik. O sıralarda Erzurum Valiliği'ne tayinim çıkmıştı. Bir gün Belediye Başkam bana gelerek belediye meclisince bu yola adımın verilmesinin kararlaştırıldığını bildirdi. Biraz önce belirttiğim gerekçeyle kabul edemeyeceğini teşekkür ederek belirttim. Galiba böyle bir cevap beklemiyor olacaktı

ki, biraz duraksadı ve müsaade eder misiniz? Belediye meclisi toplantı halinde, konuyu bir kez daha konuşalım deyip yanımdan ayrıldı. Kısa bir süre sonra tekrar geldi ve şunları söyledi: 1920 yılında Maraş'ın milli mücadelede gösterdiği büyük kahramanlık nedeniyle Trabzon belediye meclisi o tarihlerde şehirlerinin en büyük caddesine Maraş Caddesi adını vermişlerdi. Şimdi biz de müsaade ederseniz sizin doğup büyüdüğünüz şehir olan Trabzon'un adını yeni caddemize verelim. Tabii bu açıklamaya çok memnun oldum ve Başkana latife yollu şöyle bir cevap verdim: "Galiba biraz geç kaldınız, ama gecikerek de olsa böyle bir görevi şimdi yerine getirirseniz bundan büyük onur duyarım." Böylece Kahramanmaraş'ın bu en büyük caddesinin adı 1970'lerden beri Trabzon Caddesi oldu.

Yine Maraş'ta isim vermekle ilgili bir başka hikâyeyi anlatalım: Maraş Kayseri yolu üzerinde sırtını Toros dağlarına yaslamış tekir adında turistik güzel bir köy vardır. Buradan her gelip geçişimde köylü sürekli olarak bana bir isteğini iletir ve Toros dağlarında "Ardıç" adında meşhur bir kaynak suları olduğunu belirterek, bu suyun köylerine getirilmesini isterdi. "Bir şartla yapalım, bedeni çalışma, işçilik sizden, her türlü malzeme ve mühendislik devletten" dedim. İşe koyuldular ve bir nevi dağları delerek bu zor işi başardılar. Köyde çeşmeler aktı, evlere su verildi. Bir gün köyden geçerken işlerin son durumunu görmek üzere durdum ve bir çeşmenin başına gittiğimde üzerinde isminin yazılı olduğunu gördüm. Köyün ileri gelenlerini çağırdım ve bana sormadan niye bunu yazdınız diye sordum. Bana o köylü safiyeti içinde şöyle bir cevap verdiler: "Bey sana niye soralım ki! Uzun yıllardan beri biz bu işin peşinden koşarız, ancak şimdi senin desteğinle bu işi başarabildik, o yüzden sana sormaya hiçte lüzum görmedik." Gönüllerini incitmek için, bunun neden uygun olmadığını anlatmaya çalıştım ve çeşme üzerine yazılı ismini sildirim. Bakın ondan sonra ne oldu. Bu olayın üzerinden 30 yıl geçti. Bir de ne göreyim, 1998 yılında köy belediye olmuş, köyün ortasına mermerden büyük bir çeşme yapmışlar ve üzerine de "Vah Necmettin KARADUMAN'ın hatırası" diye yazmışlar. O tarihlerde oradan geçen bir yakınımın çekip te bana getirdiği fotoğraftan yıllar sonra bunu öğrenmiş ve köylümüzün bu ısrarlı vefa hissi karşısında hayretlere düşmüştüm.

Bu anlattıklarım, halkımızın ne kadar vefalı, ne kadar kadirbilir topluluk olduğunu gösteren canlı birer belgedir.

Şimdi de yine halkımızın devletimize karşı ne kadar içten bağlı olduğunu gösteren bir başka olaydan, bir başka örnekten bahsetmek istiyorum.

1970-1975 yılları arasında Erzurum'da Vali idim. Bilindiği gibi Erzurum'un çok ağır kış şartları vardır. Bu yüzden yakacak maddeleri halkın nazarında hayati önem taşır. O tarihlerdeki soğuk kış günlerinden

birinde merkezden Erzurum'a gönderilen kömürün tükenmesi ve ikmalinde gecikmesi nedeniyle halk yakacak açısından çok zor duruma düşmüştü. Bir sabah vilayetin önünde 5060 kişinin toplandığını gördüm. Ne olduğunu ilgililerden sordum, halk kömür için toplanmış dediler. 5 kişilik bir heyetin seçilerek Valiliğe gelmesini istedim. Heyette yaşı 85'ler civarında çok yaşlı bir nine de vardı. Gelenlere çekilen sıkıntının sebeplerini anlatmaya çalıştım. Telefon başında olduğumuzu belirttim. Kömürün bir an evvel Erzurum'a ulaşması için adım adım takip ettiğimizi izaha gayret ettim. Yaşlı nine bir adım ileri çıktı ve bana şunları söyledi: "Oğul, Allah devlete, millete zeval vermesin, sen kömürü bize yetiştirmek için uğraşıyorsun, elden başka ne gelir ki, biz her türlü sıkıntıya katlanırsın, tasa etme." Bu yüce davranış karşısında duyulanmamak mümkün değildi. Yalnız duyulanmakla kalmayıp, bu asil nineye karşı bir jestte bulunmak ta lazımdı. İlgililere talimat verdim, ninenin evine yakın bir okulun deposundan bir ton kömür alın ve akşam evine bırakın dedim. Parasını yardım derneğimizden alarak (O tarihlerde sosyal yardım fonu yoktu, kurduğumuz bir yardım demağı bu tür ihtiyaçları karşılıyordu.) kömür geldiğinde ilgililere verir, temin edeceğiniz kömürü okulun deposuna bırakırsınız diye ayrıca talimat verdim. Zannediyorum nine o akşam evinde kömürü görünce hem çok sevinmiş, hem de devlete ve millete bir kez daha dua etmiştir.

Erzurum'dan sonra İçel Valiliği'ne atandım. Orada 1975-1977 yılları arasında iki yıl kaldıktan sonra yine meslek hayatımda bir istifa olayı daha yaşadım. 1977 yılında görevimden ayrıldım. Beni istifaya kadar götüren yine o tarihlerdeki siyasi koşullardı. Tablo şöyleydi:

1975-1977 yılları arasında ülkedeki sağ sol çatışmaları hızla doruk noktasına doğru tırmanıyordu. Gerçi Mersin'de o tarihlere önemli bir olay yoktu, ama her an çıkacakmış gibi güvenlik kuvvetleri ile aldığımız caydırıcı tedbirlerle adeta tetik üzerindeydik. O sıralarda sağ sol çatışmalarına karşı alınacak tedbirleri görüşmek üzere Malatya'da İçişleri Bakanı'nın başkanlığında Bakanlık ileri gelenlerinin de katıldığı bir valiler toplantısı yapılmıştı. Bu toplantıda ben de bulundum. Valilere olaylara karşı ne gibi tedbirler alınması gerektiği, ne gibi ihtiyaçları olduğu soruluyordu. Vali arkadaşlarımız genelde araç ve güvenlik kuvvetleri ihtiyacı üzerinde duruyorlar ve bu konularda destek istiyorlardı. Söz sırası bana gelmişti. Ben konuşmamda farklı bir konuya değindim ve şunları söyledim: "Ülkedeki gerginliğin, çatışmaların esas nedenini arayalım, ayrıntılar üzerinde durmayalım, ona göre tedbirler düşünelim. Ülkemizde siyasi partiler arasındaki kısır çekişmeler had safhaya gelmiştir. Bu çekişmeler hala ısrarla sürdürülüyor ve toplumdaki gerginliği ve kardeş kavgasını körüklüyor. Önce siyasi partiler arasında bir uzlaşma zeminim

mutlaka yaratmak lazımdır. Ülkenin güvenliğınden sorumlu Bakanımız olarak partinizle birlikte siz lütfen bu işin öncülüğünü yapın ve bu zeminin hazırlanmasını sağlayın. Yoksa ülke hızla karanlık günlere doğru sürükleniyor. Alınacak güvenlik tedbirleriyle bunun önüne geçemeyiz.” Sayın Bakanın bana verdiği cevap “Ama Vali Bey toplantımızın konusu bu değil ki” şeklinde oldu. Ben ise, ama bu olmalı diye ısrar ettim. Toplantı bu biçimde tatsız ve verimsiz bir şekilde sona erdi.

Mersin’e döndükten sonra mesleğimizin bu koşullarda sürdürülmesinin ne kadar zor olduğunu derin derin düşündüm. Esen bu vurdumduymaz havadan doğrusu çok rahatsız olmuştum. Bu yüzden, maddi bir dayanağımın da olmamasına rağmen, her türlü sıkıntıyı göze alarak istifaya karar verdim. Ailemle İstanbul’a gelerek kiralık bir ev tutup oraya yerleştim. O günün koşullarında aldığım yetersiz emekli maaşıyla yaşamımızı sürdürmemiz tabii çok zordu. Ama çok eski bir arkadaşımın aldığım iş teklifi adeta imdadıma yetişti. Özel sektörde bulduğum bu işte 6 yıl çalıştım.

1983 yılına geldiğimizde ülkede çok partili siyasi hayat yeniden başlamıştı. Şimdi biraz da o tarihte başlayan siyasi hayata nasıl girdiğimizi anlatalım, sonrada o yılların ayrıntısına fazla girmeden önemli saydığım iki konuya kısaca değinelim. Bunlardan birisi ülkemizin siyasi hayatında çıkar hesaplarının ne kadar ağır bastığını gösteren bir olay, 1987 yılında yapılmak istenen bir olağanüstü Meclis toplantısıdır, diğeri ise siyasal sistemimizden doğan sıkıntılardır.

Özel sektörden sonra siyasi hayata geçişim şöyle oldu:

Oldum olası politikaya girmek gibi bir arzu taşımıyordum ama koşulların zorlamasıyla o tarihlerde kendimi politikanın içinde buldum. İlk olarak 1983 yılında seçimlerin başlamasından önce İçel’den Halkçı Partiden aday gösterilmem gündeme geldi. Yıllardan sonra beni hatırlayanlara teşekkür ederek, bu nazik öneriye olumlu yanıt vermedim. Bir ay kadar sonra bu kez çok önceleri Valilik yaptığım Maraş’tan Anavatan Partisinden adaylık önerisinde bulundular. Bu iş için İstanbul’a kadar gelenlere aynı şekilde olumsuz yanıt verdim, ama arkadaş çevrem bu görüşümü paylaşmadı. Onların telkinleri üzerine Kahramanmaraş’tan birinci sıradan aday olmam gündeme geldi. Fakat partinin kurucularına birinci sırada yer vermeyi kararlaştırması ve Kahramanmaraş’tan da bir kurucu bulunması nedeniyle rahmetli Özal veto edilen Trabzon birinci sırayı bana teklif etti. Bu teklifi kabul ettim ve memleketim olan Trabzon’dan aday oldum.

Seçimlerde mensup olduğum parti büyük bir çoğunlukla iktidara geldi. Ben de Trabzon’dan Milletvekili oldum. Seçimlerden sonra oluşan Mecliste de 1983 yılı Aralık ayında TBMM Başkanlığına seçildim. Bu görevim 4 yıl sürdü. Biraz önce sözüne ettiğim olağanüstü Meclis toplantısı Başkanlık görevimin bittiği 1987 yılının galiba Eylül ayma rastlıyor. O ay içinde Meclis seçim kararı verdi ve tatile girdi. Bu karardan hemen sonra listelerde adını göremeyen ya da seçilemeyecek sıralarda olduklarını düşünen çeşitli partilere mensup bir grup Milletvekili bir önerge hazırlayarak erken seçim kararını yeniden gözden geçirmek üzere genel kurulu olağanüstü toplantıya ağırmamı istediler. O tarihlerde memlekette seçim havası tam anlamıyla başlamış olduğu için bu isteği yerine getirmedim ve Meclisi toplantıya çağırmadım. Çünkü o koşullarda seçim kararının değiştirilerek seçimin ertelenmesi büyük bir kaosa yol açabilirdi. Bu kararım birçok tartışmayı gündeme getirdi. “Anayasanın açık h k m  karşısında Meclis Başkanının böyle bir takdir yetkisi yoktur. Meclisin olağanüstü toplantıya çağırılması zorunludur” denildi. Benim görüşüm ise şöyle idi: Olay tipik bir hakkın kötüye kullanılması olayıdır, önce seçim kararı onaylanıyor, buna hiçbir itiraz olmuyor, ama sonradan seçilme ihtimalleri bulunmayan ya da çok az olduğunu gören bazı Milletvekilleri kararın değişmesi için kişisel menfaatleri nedeniyle Meclisin olağanüstü toplantıya çağırılmasını istiyor; “Hakkın kötüye kullanılmasını kanun korumaz” şeklindeki özel hukuk ilkesi aynı zamanda bir kamu hukuku ilkesidir. Bu görüş,  nl  İsviçreli Ord. Prof. August EGGER’in beş ciltlik (Zürih şerhi) adlı eserinde savunulmuş ve tüm dünya hukuk otoritelerince kabul edilmiştir. Bu nedenle, bu evrensel hukuk ilkesi karşısında başvurunun kabul edilmesinin mümkün olmadığını açıkladım. Zaten Meclis İ Tüzüğü olağanüstü toplantı taleplerinin gerekçesi üzerinde Meclis Başkanlarına bir değerlendirme yapma yetkisi vermektedir. Bu kararı verirken konuya bir de şu yönüyle bakmıştım. İstedim ki, bu kararımızla Millet Meclisinde bir gelenek oluşsun ve bu geleneğe dayanılarak TBMM’nin saygınlığına gölge düşüren bu tür olayların sık sık meydana gelmesini önleyecek bir hukuki zemin hazırlanmış olsun. Çünkü konu tartışmaya açık bir konuydu. Nitekim hakkımda bu konuyla ilgili olarak davada açıldı, ama davacıların bu talepleri reddedildi. Fakat daha sonraki seçimlerde ortaya kesin bir tavır konamadığı için, bir gelenek de oluşturulamadı ve bu yüzden benzeri teşebbüsler sürdü gitti. Ama ne yazık ki, her defasında Millet Meclisinin saygınlığına gölge düştü.

Sözüne ettiğim diğer konu siyasal sistemimizden doğan sıkıntılara ilişkindi. Onu da kısaca şöyle özetleyelim:

1983 yılında çok partili siyasi hayata geçilmezden önce Siyasal Partiler Kanununa konan yerinde bir hükümle ön seçim müessesesi kurulmuştu. Bu müessesesyle Milletvekili adayları halk tarafından belirlenecek ve seçimlere bu adaylarla girilecekti. Fakat ne yazık ki, bu demokratik hükme 1986 yılında ağır bir darbe vuruldu. Siyasal Partiler Kanununda yapılan bir değişiklikle, bu müessesenin yanına bir de merkez yoklaması sistemi eklendi. Partilere bu imkân tanınca, neredeyse bütün partiler bu sisteme sarıldılar ve böylece lider hegemonyası, basındaki deyimiyle lider sultanı denen ve demokrasimizi büyük ölçüde yaralayan olgu ortaya çıkmış oldu. O tarihten beri partilerde Milletvekillerinin seçimi üzerinde, halkın iradesinden ziyade, çok büyük ölçüde liderin iradesi hâkim duruma geçmiş bulunmaktadır. Ben bu yüzden demokrasimizi, bir ayaktan yoksun total demokrasi diye niteliyorum.

Siyasal sistemimizin bu hale dönüştürülmüş olması, gerek Millet Meclisinde ve gerekse parti gruplarındaki denetim mekanizmalarını adeta işlemez hale getirmiştir. Oysa Anayasamıza göre TBMM'nin en önemli görevlerinden birisi yasa yapmak, diğeri ise denetim görevini ifa etmektir. Kanaatimce, bu günkü siyasal sistemimize arız olan bu rahatsızlık giderilmedikçe, toplum olarak bunun bedelini ağır bir biçimde ödemeye daha çok devam edeceğiz.

1991 yılında aktif politikayı bıraktım, aday olmadım. Siyasal sistemimize arız olan bu sorun, Milletvekillerinin çalışma alanlarını çok sınırlamakta, adeta fonksiyonsuz hale getirmektedir. Meclis'te bulunup da bu havayı hissetmemek mümkün değil. Diyebilirim ki, politikayı bırakmamı etkileyen nedenlerden biri de bu oldu, belki de en başta geleni.

Uzun meslek ve siyaset yaşamımızda kazandığımız pek çok tecrübe var. Bunlara dayalı olarak genç idareci arkadaşlarımıza bazı tavsiyelerde bulunursam, faydalı olacağına inanırım.

Önce şunu belirtmeliyim. İdare hayatımızda halkımızla bütünleşerek, halkımıza hizmet ederek tattığım zevki, siyaset hayatında bulamadım. Mesleğimizin şartlarının zor ve hatta epeyce riskli olduğunu, ama bütün bunlara rağmen, belki de mesleklerin en zevkileri arasında yer aldığını belirtmekten kendimi alamayacağım. Bunda şüphesiz ki en büyük etken, daha önce de belirttiğim gibi, halkımızın eşsiz vefa duygusu, eşsiz kadirbilirlik duygusudur. İdareci hiçbir karşılık beklemeden halkımıza hizmet için koşarsa, toplumu muzda zaman zaman yaşanacak zor şartlara rağmen, hatta hayal kırıklıklarına rağmen, uzun vadede bunun mükâfatını mutlaka alacağına inanırım. Sabır ve kararlılık içimize sindireceğimiz yaşam kuralı olmalı. Söylemeye lüzum yoktur ki, ahlaklı olmak, fazilet sahibi bir insan olarak yaşamak değişmez hayat felsefemizi teşkil etmelidir.

İdare amirlerimiz için şunu çok önemli sayıyorum. Görev yapacakları yerlerde şu nokta üzerinde önemle durmalarının çok gerekli ve yerinde olacağına inanıyorum. Şöyle ki; herkesin bir dünya görüşü vardır, bir siyasi görüşü vardır. Ama idareci iseniz, tüm toplumu kucaklayabilmek için, bu görüşlerden kendinizi soyutlamak zorundasınız. Unutmayalım ve şu ünlü ilkeyi hep hatırlayalım “Mülkün temeli adalettir.”; idareciliğin de temeli adalettir. İdarede adaleti sağlayabilmek için, kendimize özgü düşüncelerin mutlaka üzerine çıkılması zorunludur.

HABERLER

Bu bölümde, 1 Ocak 2008 31 Mart 2008 tarihleri arasında Bakanlığımız tarafından gerçekleştirilen haber niteliğindeki faaliyetlere yer verilmiştir.

İçişleri Bakanı Beşir ATALAY'ın Yurtdışı Ziyaretleri

- İçişleri Bakanı Beşir ATALAY ile Müsteşar Yardımcısı Zekeriya ŞARBAK Slovenya'da yapılan, Avrupa Birliği Adalet ve İçişleri Bakanları Gayriresmi Toplantısına katılmak üzere 2426 Ocak 2008 tarihleri arasında Ljubljana'ya gitmişlerdir.

Bakan Beşir ATALAY'ı Ziyaret Eden Yabancı Heyetler

- İçişleri Bakanı Beşir ATALAY'ın resmi davetlisi olarak, 35 Şubat 2008 tarihleri arasında Almanya Federal Cumhuriyeti İçişleri Bakanı Dr.Wolfgang SCHAUBLE ülkemize resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Ziyarete heyetler arası görüşmeler yapılmıştır.

- Resmi temaslarda bulunmak üzere Türkiye'ye gelen Irak Ulusal Güvenlik Bakanı Şirvan Kamil Sebti ELVALİ, 8 Mart 2008 tarihinde İçişleri Bakanı Beşir ATALAY'ı makamında ziyaret etmiştir. İçişleri Bakanlığında gerçekleşen ve 45 dakika süren görüşmede güvenlik konuları gündeme gelmiş, görüşmede Emniyet Genel Müdürü Oğuz Kağan KOKSAL' da hazır bulunmuştur.

Bakanlık Makamının Katıldığı Yurtdışı Toplantıları

- Fransa'nın Strasbourg kentinde Milli Seksiyonların katılımıyla 47 Mart 2008 tarihleri arasında "Ahvali Şahsiye Konularında Hile Uluslararası Evlat E dinme, Bilgisayarlaştırma, Merkezileştirme, Uyumlaştırma, Kodaj, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin İçtihadı ve CIEC Sözleşmelerinin İncelenmesi ve Uygulanması" ile ilgili konularda Genel Kurul, Büro ve Çalışma Grubu toplantıları yapılmıştır. Söz konusu toplantıya katılmak üzere Müsteşar Yardımcısı Mustafa TEKMEK başkanlığında Türk Milli Seksiyon Başkanı, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürü Mustafa DÖNER, Adres Daire Başkanı Adnan TÜRKDAMAR anılan ülkeye gitmişlerdir.

- Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresinin ilkbahar oturumu 1214 Mart 2008 tarihleri arasında İspanya'nın Malaga şehrinde düzenlenmiştir. Anılan toplantıya Bakanlığımızı temsilen Müsteşar Yardımcısı Zekeriya ŞARBAK ve Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Vekili ve Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresinde Türkiye'yi temsil eden Türk Heyetinin Milli Sekreteri Murat ZORLUOĞLU katılmışlardır.

Bakanlığımız İlgililerinin Katıldıkları Yurtdışı Toplantıları

- TÜRKSAT A.Ş. bünyesinde faaliyet göstermekte olan Türkiye Kore Bilgi ve İletişim Teknolojileri İşbirliği Merkezi e-Devlet Kapısı Projesi irtibat ve koordinasyon görevlisi olarak Bilgi İşlem Dairesi Başkanı Mehmet ODUNCU ile Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdür Yardımcısı Vekili Dr. Ahmet SARICA, 1319 Ocak 2008 tarihleri arasında Kore'nin Seul şehrine çalışma ziyareti gerçekleştirmişlerdir.

- Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdür Yardımcısı Vekili Dr. Ahmet SARICA, 1114 Şubat 2008 tarihleri arasında, TÜİK Başkanlığınca yürütülen Türk İstatistik Sisteminin Geliştirilmesi Programı ikinci aşama eğitim hibesi kapsamında İsveç'in Stockholm kentine gitmiştir.

- Sivil Savunma Genel Müdürü Atilla ÖZDEMİR ile Genel Müdür Yardımcısı Vekili Ahmet Hamdi USTA, 2426 Şubat 2008 tarihleri arasında Slovenya'nın Bled şehrinde yapılan Sivil Korunma Alanında Aday Ülkeler ve Batı Balkan Ülkeleriyle İşbirliğinin Güçlendirilmesi konulu seminere katılmak üzere anılan ülkeyi ziyaret etmişlerdir.

- Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdür Yardımcısı Vekili Dr. Ahmet SARICA, Almanya'nın Hannover şehrinde düzenlenen CEBİT fuarına katılmak üzere 59 Mart 2008 tarihleri arasında adı geçen ülkeye gitmiştir.

- 1012 Mart 2008 tarihleri arasında Brüksel'de düzenlenen EUROMED Köprü Programı Yürütme Komitesi toplantısına Sivil Savunma Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısı Vekili Ahmet Hamdi USTA katılmıştır.

10 Ocak İdareciler Günü

- 10 Ocak İdareciler Günü, Türk İdareciler Derneğinin Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Genel Müdürlüğü toplantı salonunda düzenlenen törenle kutlanmıştır. Törene, İçişleri Bakanı Beşir ATALAY, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Vali Osman GÜNEŞ, İçişleri Eski Bakanı Abdülkadir AKSU, Milletvekilleri, Valiler, Kaymakamlar ve diğer Mülki İdare Amirleri katılmışlardır.

Tören Programı saygı duruşu ile başlamış, İstiklal Marşı ve Vatan Marşının söylenmesinin ardından Ankara Devlet Opera ve Balesi müzik dinletisi sunmuş

tur. Türk İdareciler Demeği Genel Başkanı Utku ACUN'un açılış konuşmasının ardından İçişleri Bakanı Beşir ATALAY günün anlam ve önemini belirten konuşmalarını yapmışlardır. Daha sonra Emekli Vali Rıza AKDEMİR şiir dinletisi ile katılımcılara zevkli anlar yaşatmıştır.

Türk İdareciler Demeği tarafından yazılı ve görsel basında ülkemizin ve milletimizin sorunlarını kendine derd edinen, çözümüne çalışan, hizmetleri ve eserleri ile Türk kültür birikimine önemli katkılarda bulunan üç kişi veya kuruma verilmekte olan ödüller için 2008 yılında yapılan değerlendirilmede uygun adaylar belirlenmiştir.

İlk ödüle, ulusal ve evrensel düzeyde tarih bilimine yaptığı çok değerli katkılar ve 19561972 yılları arasında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünden mezun olmuş çok sayıda idareciye Türk İdare Teşkilatlanma Tarihi hocalığı yapması nedeniyle saygın bilim adamı tarihçi Prof. Dr. Halil İNALCIK layık bulunmuştur. Ödül, Demek adına, aynı zamanda öğrencisi de olan İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Vali Osman GÜNEŞ tarafından verilmiştir.

İkinci ödüle; ilkeli yayın anlayışı, ülkemizin tarihi ve kültürel mirasını kucaklayan, çağlara dayanan toplumsal değerlere, ülke birikimine sahip çıkan, her türlü zenginliğini, yeraltı ve yerüstü varlığını belgeleyen, geçmişten geleceğe köprü kuran ve taşıyan radyo ve televizyon yayınlarıyla TRT Genel Müdürlüğü yönetici ve emekçileri layık görülmüştür. Ödülü, İçişleri Eski Bakanı Abdül kadir AKSU'dan, TRT Genel Müdürü İbrahim ŞAHİN adına TRT Genel Sekreteri Ali GEMUHLUOĞLU almıştır.

Üçüncü ödüle ise Merhum Vali Recep YAZICIOĞLU'nun başından geçenlerden yola çıkılarak kaleme alınan Köprü kitabından senaryolaştırılarak aynı adla TV dizisi haline getirilen ve bir anlamda Anadolu'da görev ifa eden Mülki İdare Amirlerinin karşı karşıya kaldıkları sorunları dile getiren TV Dizisi yapımcısı firma ve dizi oyuncusu Erdal BEŞİKÇİOĞLU uygun bulunmuştur. Ödülü firma yetkilisine, Dernek adına Merhum Vali Recep YAZICIOĞLU'nun eşi Meryem YAZICIOĞLU takdim etmiştir.

Ayrıca, Türk İdareciler Demeği tarafından başarılı Mülki İdare Amirlerim teşvik etmek, onları kutlamak, takdir ve şükran duygularını sunmak üzere Vali Hüseyin ÖĞÜTÇEN "Başarı Ödülü", Vali Cemalettin TÜFEKÇİ "Meslek Ödülü", Vali Galip DEMİREL "Sosyal Hizmet Ödülü" verilmektedir.

Bu kapsamda Mülki İdare Amirleri arasında yapılan seçimle; Vali Hüseyin Öğütçen Başarı Ödülü Çorum Alaca Kaymakamı Kemal İNAN'a, Vali Cema-

lettin Tüfekçi Meslek Ödülü Erzincan Kemah Kaymakamı Eyüp ÇALIŞIR'a, Vali Galip Demirel Sosyal Hizmet Ödülü Tunceli Pertek Kaymakamı Harun ÖKSÜZ'e verilmiştir.

2006 yılından itibaren Şehit Solhan Kaymakamı Ersin ATEŞ adına verilmeye başlanan ödüle ise Isparta Eğirdir Kaymakamı Ömer EILU layık görülmüştür.

Türk İdareciler Demeği Eski Genel Başkanlarından Orhan Alaaddin ER BUG adına düzenlenen Meslekte Bir Olay ve İzleri adlı anı ödülünü yarışmaya katılan Mülki İdare Amirleri arasından Van Valisi Özdemir ÇAKACAK, Mülki İdare Amiri yakınları arasından ise Rize İyidere Kaymakamının eşi Sanem İnce UYGUR kazanmıştır.

İdareciler Günü tören programı yıl içerisinde emekli olan Mülki İdare Amirleri ile vefat eden Mülki İdare Amirlerinin yakınlarına Bakanlık ve Demek tarafından plaket ve onur belgesi verilmesiyle devam etmiştir. TRT Arı Stüdyolarında İdareciler Günü Haftası nedeniyle Türk Sanat Müziği Konseri düzenlenmiştir.

Ayrıca İdareciler Günü Haftası dolayısıyla Şinasi Sahnesinde İdare Amirlerine ve yakınlarına yönelik bir tiyatro oyunu sergilenmiştir.

Sivil Savunma Teşkilatının 49. Kuruluşt Yıldıönümü

• Sivil Savunma Teşkilatı'nın 49 uncu kuruluş yıl dönümü 28 Şubat 2008 tarihinde yurt düzeyinde düzenlenen çeşitli etkinliklerle kutlanmıştır.

28 Şubat Perşembe günü sabah saat 9.20'de Genel Müdür Atilla ÖZDEMİR başkanlığında Genel Müdür Yardımcıları, Daire Başkanları, Şube Müdürleri, Sivil Savunma Kolej Müdürü, Ankara Sivil Savunma İl Müdürü, Ankara Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birlik Müdürü, Sivil Savunma Koleji Öğretmenleri ve Sivil Savunma Uzmanlarından oluşan bir heyet Anıtkabir'de mozoleye çelenk koyarak saygı duruşunda bulunmuşlardır. Genel Müdür Atilla ÖZDEMİR, Anıtkabir anı defterine günün anlam ve önemini belirten duygu ve düşüncelerini yazmıştır.

Genel Müdür Atilla ÖZDEMİR başkanlığında Genel Müdür Yardımcıları İ. Ejder KAYA, A. Hamdı USTA, Daire Başkanları A. Bumin ŞENGÜN ve Alaeddin GÜLER, Sivil Savunma Kolej Müdürü Sadrettin İNCİ, Ankara Sivil Savunma İl Müdürü Cahit ÖZBEN ile Ankara Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birlik Müdürü Metin GÖKTER'den oluşan bir heyet saat 10.30'da Müsteşar Yardımcısı Vali Rasim BAŞ'ı, 10.45'te Müsteşar Vali Osman GÜNEŞ'İ makamında ziyaret etmişlerdir.

Kutlamalara öğleden sonra devam edilmiş, saat 14.00'te Ankara Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlüğü konferans salonundaki törene

İçişleri Bakanı Beşir ATALAY, Müsteşar Vali Osman GÜNEŞ, Ankara Valisi İ.Kemal ÖNAL ile Bakanlığımız ve kamu kuruluşlarının üst düzey yöneticileri, basın mensupları, kursiyerler ve vatandaşlar katılmışlardır.

Etkinlikler, TBMM Başkanı Sayın Koksal TOPTAN'ın Sivil Savunma Günü dolayısıyla yayımladıkları mesajı ve Başbakan Sayın R. Tayyip ERDOĞAN'ın Sivil Savunma Günü dolayısıyla gönderdikleri kutlama telgrafının okunmasıyla devam etmiştir.

Ayrıca, Sivil Savunma Teşkilatının kuruluşunun 49'uncu yılı nedeniyle Bakanlar Kurulu üyeleri, milletvekilleri, kamu ve özel kurum ve kuruluş yetkilileri gönderdikleri kutlama telgraflarında Sivil Savunma Günü'nü kutlayarak, sağlık, başarı ve mutluluk dileklerinde bulunmuşlardır.

Törende Bakanımız Beşir ATALAY ile Sivil Savunma Genel Müdürü Atilla ÖZDEMİR birer konuşma yapmışlardır.

Sivil savunma etkinlikleri kapsamında;

Sivil Savunma Teşkilatının tanıtımı ve halkın sivil savunma konularında bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesine katkısı nedeniyle TRT GAP Hayatın Renkleri Programı yapımcısı Nazan HARUNOĞLU'na Bakanımız Beşir ATALAY tarafından plaket verilmiştir.

Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birlik ve Ekiplerinin hizmetinde kullanılmak üzere 17 adet kurtarma aracı; Ağrı, Amasya, Aydın, Bartın, Bayburt, Bitlis, Düzce, Iğdır, Isparta, Kırklareli, Kilis, Muğla, Nevşehir, Niğde, Yalova İl Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Ekipleriyle Sakarya ve Erzurum Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birliklerinin; 7 adet kamyon (Selde kurtarma aracı) Adana, Afyon, Diyarbakır, Sakarya, Samsun ve Van Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birliklerinin; 4 adet K.Otobüs (Mobil komuta ve muhabere aracı) ise Adana, Diyarbakır, İstanbul ve İzmir Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birliklerinin araç teslim alma görevlilerine Bakanımız Sayın Beşir ATALAY tarafından teslim edilmiştir.

Sivil Savunma hizmetlerini tanıtmak ve halkı Sivil Savunma konularında bilgilendirmek ve bilinçlendirmek amacıyla KBRN, arama ve kurtarma malzemeleri, taşıt araçları, ilk yardım araç gereç ve malzemeleri, ilk yardım el kitapçığı, afiş ve broşür gibi yayınlar sergilenmiştir.

Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Tatbikat Gösterisi yapılmıştır.

Deprem Simülasyon Merkezinde Ankara Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlüğü Simülasyon Merkezinde Düzce depreminde yaşadığımız 7,2 büyüklüğündeki bir deprem simüle edilmiştir.

Sivil Savunma Teşkilatının kuruluşunun 49'uncu yılı tüm il ve ilçelerimizde çeşitli etkinliklerle kutlanmıştır.

28 Şubat Sivil Savunma Günü kutlama etkinliklerinde, Atatürk Anıtlarına çelenkler konulmuş, saygı duruşunda bulunulmuş, sivil savunmanın önemine değinen konuşmalar yapılmış, ülkemizde, can ve mal kayıpları gibi büyük yıkımlara neden olan afetlerde arama ve kurtarma faaliyetlerinin önemi dikkate alınarak deprem, sel, büyük yangınlar ile nükleer, biyolojik ve kimyasal silahların etkilerine karşı korunma ve tedbirli olma konularında eğitim, seminer ve tatbikatlar düzenlenmiştir.

Okullarda Sivil Savunma Eğitimleri verilmiş, resim şiir ve kompozisyon yarışmaları düzenlenmiş, sivil savunma ile ilgili sergiler açılmıştır.

Yerel televizyonlarda yayımlanan canlı programlarda Sivil Savunma konularında aydınlatıcı bilgiler verilmiştir.

Eğitim Dairesi Başkanlığınca Gerçekleştirilen Eğitim Faaliyetleri

- Mülki İdare Amirlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitim Faaliyetleri

Bakanlık personelinin çalışmalarında daha verimli ve başarılı olmalarını sağlamak amacıyla Eğitim Dairesi Başkanlığı Bilgisayar Sınıfında;

1425 Ocak 2008 tarihleri arasında, 92. Döneme mensup 16 Kaymakam Adayının katılımıyla 144. Dönem İleri Düzey Bilgisayar Kursu, 28 Ocak 08 Şubat 2008 tarihleri arasında, 92. Döneme mensup 10 Kaymakam Adayının katılımıyla 145. Dönem İleri Düzey Bilgisayar Kursu, 1115 Şubat 2008 tarihleri arasında 92. Döneme mensup 1 Kaymakam Adayının katılımıyla 146. Dönem Sunu Hazırlama (Powerpoint) Bilgisayar Kursu, 1822 Şubat 2008 tarihleri arasında 92. Döneme mensup 5 Kaymakam Adayı katılımıyla 147. Dönem Sunu Hazırlama (Powerpoint) Bilgisayar Kursu yapılmıştır.

Özel Çevre Koruma Bölgelerindeki Vali Yardımcıları, Kaymakamlar, İl Özel İdare Genel Sekreterlerine Yönelik “Mülki Amirler ile Koordinasyon ve İşbirliğinin Güçlendirilmesi” Çevre Koruma Semineri kapsamında 2829 Ocak 2008 tarihlerinde 149. Dönem Mülki İdare Amirleri Semineri 24 Mülki İdare Amiri katılımıyla Denizli’de düzenlenmiştir.

Bakanlığımız Hukuk Müşavirlerine Tam Yargı ve İptal Davaları konularında bilgi vermek amacıyla 25.02.200806.03.2008 tarihleri arasında Bakanlığımız Konferans Salonunda 150. Dönem Mülki İdare Amirleri Semineri kapsamında düzenlenen “Tam Yargı ve İptal Davaları” konulu seminere 23 Bakanlığımız Hukuk Müşaviri, 42 Emniyet Genel Müdürlüğü personeli, 7 Sahil Gü-

venlık Komutanlığı personeli, 2 Jandarma Genel Komutanlığı personeli olmak üzere toplam 74 kişi katılmıştır.

İkisi Bayan 62 Kaymakam Adayının katılımıyla 26 Kasım 2007 tarihinde Bakanlık Konferans Salonunda açılışı yapılan ve Eğitim Dairesi Başkanlığı Vali Durmuş YALÇIN konferans salonunda devam eden 9 Dönem Kaymakamlık Kursu, 25 Mart 2008 tarihinde TODAİE’de yapılan kur’a çekimi ve kapanış töreniyle sona ermiştir.

Bakanlığımız Mülkiye Başmüfettişleri ve Mülkiye Müfettişlerinin katıldığı 148. Dönem İleri Düzey Bilgisayar Kursu 9 Mülkiye Başmüfettişi ve 8 Mülkiye Müfettişinin katılımıyla 0321 Mart tarihleri arasında, 149. Dönem İleri Düzey Bilgisayar Kursu ise 5 Mülkiye Başmüfettişi ve 14 Mülkiye Başmüfettişinin katılımıyla 24 Mart 04 Nisan tarihleri arasında Eğitim Dairesi Başkanlığı Bilgisayar Sınıfında yapılmıştır.

• Genel İdare Sınıfına Yönelik Gerçekleştirilen Eğitim Faaliyetleri

Bakanlığımız Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı koordinesi ve sorumluluğunda yürütülen e-içişleri projesi kapsamında hazırlanan Ortak Modüller ile Valilik Kaymakamlık ve Özel İdare Birim Özel Modüllerinin kullanımına ilişkin Valilik ve Özel İdare Müdürlüğü personelinin; 0711 Ocak 2008 tarihleri arasında 52 kişiye, 1418 Ocak 2008 tarihleri arasında 53 kişiye, 2125 Ocak 2008 tarihleri arasında 54 kişiye, 28 Ocak01 Şubat 2008 tarihleri arasında 54 kişiye, 04 08 Şubat 2008 tarihleri arasında 59 kişiye, 1115 Şubat 2008 tarihleri arasında 42 kişiye Eğitim Dairesi Başkanlığı Bilgisayar sınıflarında uygulamalı olarak eğitim verilmiştir.

Antalya ilinde, İlçe Yazı İşlen Müdürlerinin görevleriyle ilgili iş ve hizmetlerin daha etkili, verimli ve çabuk yürütülmesi amacıyla; 28 Ocak01 Şubat 2008 tarihleri arasında 158 İlçe Yazı İşleri Müdürü ve personelinin katılımıyla 16. Dönem İlçe Yazı İşleri Müdürleri Eğitimi, 2529 Şubat 2008 tarihleri arasında 159 İlçe Yazı İşleri Müdürü ve personeli katılımıyla 17. Dönem İlçe Yazı İşleri Müdürleri Eğitimi, 31 Mart04 Nisan 2008 tarihleri arasında 170 İlçe Yazı İşlen Müdürü ve personelinin katılımıyla 18. Dönem İlçe Yazı İşleri Müdürleri Eğitimi gerçekleştirilmiştir.

İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürü, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürü, Şube Müdürü, Şef, Görevde Yükselme Eğitimi Kursu 30 Ocak12 Şubat 2008 tarihleri arasında Eğitim Dairesi Başkanlığı Vali Durmuş YALÇIN Konferans Salonunda yapılmıştır. Kursu 10 Bakanlığımız personeli katılmıştır.

Bakanlığımız Bütçe ve Mali Hizmetler birimlerinde görevli 69 kişiye, kendi görev alanlarında daha etkili ve verimli iş görebilmeleri amacıyla, 18-22 Şu

bat 2008 tarihleri arasında Bakanlık Konferans Salonunda Bütçe ve Mali Hizmetler Eğitimi verilmiştir.

Demekler Dairesi Başkanlığınca 0406 Mart 2008 tarihleri arasında Ankara’da Derneklere İlişkin Mevzuat Uygulamaları Semineri düzenlenmiş; Ankara ile İstanbul, İzmir, Trabzon, Diyarbakır, Mersin ve Van illeri arasında çoklu sesli ve görüntülü “Video Konferans Sistemi” ile yapılan eğitime Merkez ve Taşra Teşkilatında görev yapan 154 Demekler personeli katılmıştır.

Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü emrinde 2007 yılında göreve başlayan personelin katılımıyla, 5. Oryantasyon Eğitimi, Genel Müdürlük Konferans Salonunda 17 Mart 2008 tarihinde 43 Nüfus Personelinin katılımıyla başlamıştır. Kurs 11 Nisan 2008 tarihinde sona erecektir.

Bakanlığımızca hazırlanan yıllık Eğitim Planı çerçevesinde 2008 Ocak Şubat ve Mart aylarında gerçekleştirilen 19 eğitim faaliyetiyle 158’i Mülki İdare Amiri, 915’i Genel İdare ve diğer hizmet sınıfları olmak üzere toplam 1073 kişi eğitilmiştir.

Resmi Gazete’de Yayımlanan Atama Kararları

- 31 Ocak 2008 tarih ve 26773 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2008/ 9726 sayılı karar ile açık bulunan 1 inci derece kadrolu Mülkiye Başmüfettişliklerine; Mülkiye Müfettişleri; Veysel ŞAHİN, Eyüp TEPE, Ahmet TÜZE MEN ve Muammer AŞIK’ın atanmaları, 657 sayılı Kanunun 76 ncı maddesi ile 2451 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince uygun görülmüştür.

- 2 Şubat 2008 tarih ve 26775 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2008/ 13185 sayılı karar ile Düzce Valisi Ercan TOPACA’nın Merkez Valisi, Mülkiye Başmüfettişi Bülent KILINÇ’ın Düzce Valisi olarak atanması; İçişleri Bakanlığının 21.01.2008 tarihli ve 1523 sayılı yazısı üzerine, 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 6 ncı maddesi ile 23.04.1981 tarihli ve 2451 sayılı Kanunun 2 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulu’nca 28/1/2008 tarihinde kararlaştırılmıştır.

- 2 Şubat 2008 tarih ve 26775 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2008/9787sayılı karar ile 1. Derece Kadrolu Müsteşar Yardımcılığına Mülkiye Başmüfettişi Mustafa TEKME’N’in atanması, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 76 ve 2451 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince uygun görülmüştür.

- 2 Şubat 2008 tarih ve 26775 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2008/9788sayılı karar ile 1. Derece Kadrolu Müsteşar Yardımcılığına Mülkiye Başmüfettişi Zekeriya ŞARBAK’ın atanması, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 76 ve 2451 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince uygun görülmüştür.

- 2 Şubat 2008 tarih ve 26775 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2008/9789sayılı karar ile 1. Derece Kadrolu Personel Genel Müdürlüğüne Personel

Genel Müdür Yardımcısı Dr. Yusuf Moda'nın atanması 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 76 ncı maddesi ile 2451 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince uygun görülmüştür.

- 2 Şubat 2008 tarih ve 26775 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2008/ 9790 sayılı karar ile 1. Derece Kadrolu İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığına Hukuk Müşaviri Ersin YAZICI' nın atanması, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 76 ve 2451 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince uygun görülmüştür

- 21 Şubat 2008 tarih ve 26794 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2008/ 9818 sayılı karar ile 1 inci Derece Kadrolu Mülkiye Başmüfettişliğine Eski Mülkiye Başmüfettişi Abdil Çelil ÖZ'ün atanması, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 71, 74 ve 2451 sayılı Kanunun 2 nci maddesi ile 5449 sayılı Kanunun 18 inci maddesi gereğince uygun görülmüştür.

- 6 Mart 2008 tarih ve 26808 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2008/ 9885 sayılı karar ile Emniyet Genel Müdür Yardımcılığına, Polis Teftiş Kurulu Başkanı Ali KOLAT'ın atanması, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 76 ncı maddesi ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununun 3870 sayılı Kanun ile değişik 13 üncü maddesi ile 2451 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince uygun görülmüştür.

- 21 Mart 2008 tarih ve 26823 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İçişleri Bakanlığı Encümeninin 17.03.2008 tarih ve 3 sayılı kararı ile; 17902 sicil numaralı Ula Kaymakamı Ünal ÇAKICI, 30.11.2007 tarihinden geçerli olmak üzere 1. Sınıf Mülki İdare Amirliğine yükseltiştir.

- 20.03.2008 tarihli Bakanlık onayı ile 65 Kaymakam Adayının ataması yapılmıştır. Ataması yapılan Kaymakam Adayları ve atandıkları illeri şu şekildedir.

İbrahim GENCER Sivas, Haşan GÜNDOĞDU, Yunus KOÇ Kayseri, Soner KIREİ Konya, Tarık AÇIKGÖZ, Fatih DÜLGEROĞLU Bursa, Oktay ATEŞ, Bülent GÜVEN Karamanmaraş, Fatih ARIKOGLU, Cemil SARI OĞLU, Temel AYCA Kastamonu, Muhammet Fatih SAFİTÜRK, Sinan ASLAN Aydın, Mehmet ÖZTÜRK Mersin, Taner BOLAT, Hatice BAYAR Antalya, Tolga Kamil ERSÖZ Kırıkkale, Sedat ATEŞ, Muhammet Fuat TÜRKMAN Erzurum, Sedat İNCİ, Muhlis ARSLAN, Zeliha ÖZAK Denizli, Ali DOĞAN Kırşehir, Serdar DEMİRTIAN Kırklareli, Halit BENEK Hatay, Remzi KAT TAŞ, Musa ÜÇGÜL Afyonkarahisar, Musa EVİN, İsa BOLAT Balıkesir, Kamil GÜZEL Şırnak, Faruk ERDEM, Serdar KARAL Niğde, Bilgehan KARANFİL Çorum, İbrahim ÖZDEL, Yusuf Osman DİKTAŞ Tekirdağ, Fatih OKU-

MUŞ, Remzi DEMİR Gaziantep, Ali TÜRK Ordu, Tuncay TOPSAKALOĞLU Manisa, Haşan DÖNMEZ Isparta, Enver ÖZDERİN Çanakkale, Cevat GÜN Samsun, Mehmet MUT Bilecik, Yasin YUNAK Isparta, Atif ÇİÇEKLİ Karabük, Ufuk AKIL, Umut Emre KOYUNCU, Ömer DEREÇİ Eskişehir, Mekan ÇEVİREN Yozgat, Mehmet Fevzi DÖNMEZ Çorum, Ersin TEPELİ, Hidayet SARI Osmaniye, Memiş İNAN Adana, Tunahan EFENDİOĞLU Giresun, Hayrettin ÇİÇEK Aksaray, Fatih GÜL Ordu, Engin AVCI Samsun, Mehmet Halis AYDIN Edime, Turan DİLSİZ Bayburt, Abdurrezzak CANPOLAT Kütahya, Ümit ALTAY Muğla, Bülent AY Bilecik, Haşan Hüseyin VURAL Burdur, Bekir ABACI Trabzon, Ayhan TERZİ Giresun.

92. Dönem Kaymakamlık Kursu Kapanış Töreni

92. Dönem Kaymakamlık Kursu Kapanışı ve Kura Çekim Töreni, 25 Mart 2008 Salı günü Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'nde (TODAİE) yapıldı. İstiklal Marşı ve saygı duruşuyla başlayan törende ikisi bayan toplam 62 yeni kaymakam kurlarını çektiler.

İçişleri Bakanı Beşir ATALAY, törende yaptığı konuşmada;

“Değerli Konuklar,

Sevgili Genç Kaymakamlarımız,

Kaymakamlarımızın değerli yakınları,

Kıymetli basın mensupları,

92. Dönem Kaymakamlarımızın kura çekim törenlerine hepiniz hoş geldiniz.

Ciddi ve yorucu bir adaylık döneminin ardından, asil Kaymakam olarak atanmaya hak kazanan tüm genç Kaymakamlarımızı gönülden kutluyorum.

Biraz sonra çekecekleri kurların kendilerine, ailelerine, Bakanlığımıza ve ülkemize hayırlı olmasını diliyorum.

İçişleri Bakanlığı 'nın Türk idare sistemi içerisindeki yeri ve önemi:

Bildiğiniz gibi İçişleri Bakanlığı, Türk idare sistemi içerisinde önemli ve ağırlıklı bir konuma sahiptir. Bu yönüyle;

- *Türkiye Cumhuriyeti'nin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü, güvenlik ve asayiş, kamu düzenini ve genel ahlaki, temel hak ve hürriyetleri korumak,*
- *Suç işlenmesini önlemek ve suçluları takip edip yakalamak,*
- *Her türlü terörle, kaçakçılıkla ve organize suçlarla mücadele etmek,*

- *Sivil savunma, nüfus ve vatandaşlık hizmetlerini yürütmek,*
- *İllerin genel idare alanındaki hizmet esaslarını belirlemek,*
- *Mahalli idare hizmetlerinin yurt dışında ve idarenin bütünlüğü ilkesi çerçevesinde verimli ve etkin bir biçimde yürütülmesini koordine etmek ve denetlemek,*

Gibi, devletin en temel, en yaygın görev ve sorumluluklarını üstlenmiş çok önemli bir Bakanlıktır. Bakanlığımızın taşradaki en önemli yapı taşı da mülki idare amirlerimizdir.

Mülki idare amirlerinin taşra yönetimimiz içindeki yeri ve önemi:

Büyük devlet olmak, medeniyet sahibi olmak için daima köklü kurumsal yapıların varlığına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bin yılları aşup gelen devlet geleneğimizde ve dünyaca kabul gören medeniyetimizde temel yapı taşı olan kurumlar hep olagelmıştır.

İşte övünerek ifade etmek isterim ki; temeli kaymakamlık olan mülki idare amirliği, parlak geçmişi ile Türk idare tarihinde vazgeçilmez bir yere sahip olmuştur.

İçişleri Bakanlığı, yukarıda kısaca belirttiğim bu önemli görevleri taşra teşkilatları ve bunların başındaki vali, vali yardımcısı ve kaymakamlarının sevk ve idaresinde gerçekleştirmektedir.

Bizim hukukumuzda Mülki idare Amirlerimiz (Vali ve Kaymakamlar);

- *Devleti ve Hükümeti, ayrı ayrı her bakanı temsil sıfat ve yetkisine sahiptir.*
- *Genel idarenin başı, umumi mercii ve sorumlu amiridir.*
- *Emniyet ve asayişin, kamu düzeninin sağlayıcısıdır.*
- *Ekonomik ve sosyal kalkınmanın öncüsüdür.*
- *Kalkınma planlarının uygulayıcısı ve takipçisidir.*
- *Hangi bakanlığın görev alanına girerse girsin taşradaki tüm kamu hizmetlerinin koordinatörüdür.*

Kısacası, taşradaki Mülki İdare Amirleri; tarihi gelişiminden kaynaklanan geleneksel yapısıyla idari sistemimizin en önemli unsurlarından birisi olma özelliğini muhafaza etmektedir.

Bu yönüyle, kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir biçimde sunulmasını sağlayan vali ve kaymakamlarımız; kamu yönetiminin taşradaki itici gücü ve lokomotif konumundadırlar.

Onlar, görev yaptığı yerde vatandaşımızın can, mal ve ırz güvenliğinin güvencesi, kalkınma planlarının başarılı uygulayıcısı ve takipçisi, ayrıca yöresinin atıl durumda bulunan güç ve kaynaklarını harekete geçiren birer toplumsal önder durumundadırlar.

Onlar, vatandaşın köyünün yolundan ve suyundan tutun, yaylalarındaki ihtilaflarının çözümüne, hastasının ilaç parasından, askerdeki oğullarının cep harçlığına kadar birçok sorun için kendisine en yakın müracaat yeri, devletin kendilerine en yakın kapışdırlar.

Çağdaş yönetim anlayışı ve yöneticilerden beklentiler:

Hukuk sistemimizin ve yönetim yapımızın böylesine önemli fonlasyonlar yüklediği, Anadolu insanının devletin kendisine bakan yüzü olarak kabul ettiği mülki idare amirlerinden beklentiler de aynı oranda yüksek olmaktadır.

Çağın ihtiyaç ve beklentileri; ülke kaynaklarının büyük bir bölümünü kullanan kamu sektörünün klasik yönetim anlayışından süratle uzaklaşmasını zorunlu kılmaktadır.

Kamu hizmetlerinin vatandaşlara kaliteli, verimli, hızlı sunulması amaçlanmaktadır.

Günümüzde artık, akademik bir disiplin niteliğini kazanan kamu yönetimi, belirli ilkeler doğrultusunda, sistematik olarak ve sürekli biçimde iyileştirilmek durumundadır.

Onun için, planlanan hedefe en ekonomik, en kısa, en çabuk yoldan ve en kaliteli hizmeti vererek ulaşmanın mücadelesine herkes kendini hazırlamalıdır.

Yönetimin temel hedefinin “halkın memnuniyeti” olduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir.

Yöneticiler, bir yandan kendileri vatandaş odaklı yönetim anlayışını benimserken, öbür yandan da maiyetinde çalışanları bu amaca yönlendirmek durumundadırlar.

Ayrıca, her yönetici kendi teşkilatının hizmet ve faaliyet alanıyla ilgili olarak gerekli ve yeterli hukuki, mali ve mesleki teknik bilgilere sahip olmak zorundadır.

Bilgi, yöneticinin en önemli sermayesidir.

Çağdaş yönetim, insan, kalite, bilgi ve teknoloji unsurlarının beceriyle kullanıldığı yönetim kültürünün var olduğu, çalışanların ve vatandaşların üretilen hizmetlerden memnun kaldığı bir yönetimdir. Onun için;

- ✓ Kendini daima yenileyen,
- ✓ Topluma hizmet etmek için mesai mefhumu tanımayan,
- ✓ Her türlü zorluğa katlanabilen,
- ✓ Hiçbir fedakârlıktan çekinmeyen,
- ✓ Cahilliği, yolsuzluğu ve yoksulluğu yenmek için her türlü çabayı gösteren bir anlayışla hareket edilmesi gerekmektedir.

Çünkü başarının anahtarı bu ilkelerde saklıdır.

İçişleri Bakanı olarak mülki idare mekanizması içinde kaymakamların özel bir yeri olduğuna inanıyorum ve bu inancımı her vesileyle ifade ediyorum.

Bu inancımın bir gereği olarak, kaymakam yetiştirilmesi konusunu çok önemişiyorum.

Biliyoruz ki; “bir memleketin en önemli kaynağı ve zenginliği iyi yetiştirilin iş insanlarıdır ”.

Ve yine inanıyoruz ki; eğitime yapılan yatırımı, fazlasıyla topluma geri dönmektedir.

Yukarıda da ana batlarıyla ifade etmeye çalıştığım gibi, ilçelerimizde ö nemli görev ve sorumluluklar üstlenecek kaymakamların mesleğe alınmaları, eğitilmeleri ve yetiştirilmeleri konusu üzerinde önemle durulması gerekmektedir.

İçişleri Bakanlığında Kaymakam Adayı yetiştirilmesi konusuna her dönemde önem verildiğini biliyorum.

Ancak ben bu konunun bakanlığımın ilk gündem maddeleri arasına yer alması gerektiğine inanıyorum.

İlgili arkadaşlarımızla oturup; Kaymakam Adayı alımı, yetiştirilmesi, atanması, daha sonraki süreçte hizmet içi eğitimlerinin çağın ve ülkemizin ihtiyaçları doğrultusunda planlanması üzerinde çalışıyoruz.

Amacımız, kaymakamlarımızın modern sevk ve idareyle ilgili olarak bir idarecide bulunması gereken bütün bilgi ve mezyetleri kazanmalarınıdır.

Bunun için yeni projeler, yeni programlar ve eğitim teknikleri geliştirerek uygulamaya koyacağız.

Bu konuda hiçbir fedakârlıktan kaçınmayacağız.

Bugün kura çeken Kaymakam Adaylarımız 3 yıldır çeşitli eğitimlerden geçmişlerdir.

2005 yılının Şubat ayından itibaren Kaymakam Adayı olarak yetiştirilen bu genç kaymakamlar (3) yıldır bir dizi eğitim sürecinden geçtiler.

- Meslek büyükleri olan; valiler, kaymakamlar ve mülkiye müfettişleri yanında staj yaptılar.
- Yurt dışında bir yıl süreyle dil eğitimi yanında bilgi ve birikimlerini artırma imkânı buldular.
- Kamu Diplomasisi Kursu olarak, ülkemizin ve dünyanın genel sorunlarına ilişkin programlara iştirak ettiler.

• Kaymakam vekili olarak alanda 7 ay süreyle çalışma fırsatı elde ettiler.

• Son olarak Kaymakamlık Kursu ile bu eğitim sürecini tamamladılar.

Görüleceği üzere; ülkemizin en seçkin üniversitelerinden mezun olanlar arasından, tamamıyla liyakat usulüne göre mesleğe alınan Kaymakam Adaylarımız, kamu idarelerimizin çeşitli kademelerinde yetiştirilmektedirler.

Kamu yönetimi alanında yüksek lisans yapmaları sağlanmakta, devlet güvenliği ile ilgili konularda, milli güvenlik akademisinde bilgi ve tecrübe sahibi kılınmaktadır.

Ayrıca, uluslararası gelişmeleri yakından izlemeleri, yurtdışı kültürü almaları ve lisan öğrenimi için yurt dışına gönderilmektedirler.

Bütün bunlardan sonra, yaklaşık olarak dört aylık bir kursa tabi tutulduktan sonra, yapılan sınavla yeterli düzeye ulaşıp ulaşmadıkları tespit edilmektedir.

Tüm bu çabalarımız millete hizmette hiçbir eksiklik ve aksamanın olmaması içindir. Bu çabamız artarak devam edecektir.

Sevgili Kaymakam Arkadaşlarım,

Önemli taşra görevinizin arifesinde sizlere Bakanınız, bir büyüğünüz olarak birkaç konuda tavsiyede bulunmak istiyorum.

Çok iyi bir eğitim planı, konu zenginliği ve dünyayı kavrayan açılımlara sahip, dopdolu bir kurs programını başarıyla tamamlayarak "Kaymakam" sıfatını kazandınız.

Mesleğiniz, millete yapılan hizmetin fazlasıyla manevi haz olarak size geri döndüğü, birçok insanın gıpta ile baktığı ender mesleklerden biridir.

Kaymakam Adaylığı sürecinde sizleri mesleğinize hazırlamak için önemli miktarda kamu kaynağı kullandığımızı biliyorsunuz.

Kaymakam adaylığı süresince elde ettiğiniz bilgi ve deneyimler meslek hayatınızda sizin başarınıza doğrudan etki edecektir.

Aldığınız eğitimler sizin performansınızı, performansınız da meslekteki kariyerinizi belirleyecektir.

Büyük Türk Milletinin kurduğu demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetinin mevcut çıtasını, Atatürk'ün gösterdiği çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarmak hepimizin hedefidir.

Atatürk'ün “Millete efendilik yoktur, hizmet etmek vardır. Bu millete hizmet eden onun efendisi olur” sözünün idrakinde olarak, adil, yansız, insan haklarına saygılı, hukuk devleti ilkelerine uyarak, edinmiş olduğunuz bilgi ve birikimleri yeni görev yerlerinizde uygulama imkânı bulacaksınız.

Memleketimizin kalkınma davasına “toplum önderi ’ sıfatıyla katkılar yapacağınıza yürekten inanırken, kamu yönetimindeki verimlilik, etkinlik, şeffaflık, toplam kalite yönetimi ve benzeri çağdaş gelişmeleri benimsemiş yöneticiler olmanızı istiyoruz.

Bilim ve teknoloji alanında yaşanan baş döndürücü gelişmeler, her şeyi etkilediği gibi, idari sistemimizi de etkileyip yönlendirmektedir.

Bu gelişmelerle beraber gündeme gelen, yönetim, küreselleşme, iletişim, demokratikleşme, bilgi toplumu, insan hakları, sürdürülebilir kalkınma gibi konularda kendinizi, bilgi hâzinenizi zenginleştirmeniz gerektiği gibi, bu gelişmelerin iyi bir takipçisi değil, yönlendiricisi, ivme sağlayıcısı olmalısınız.

İlçede sosyal, kültürel, ekonomik ve toplumsal kalkınmanın sağlanması için her türlü tedbiri almak kaymakamlarımızın görevidir.

Bu bakımdan çalışacağınız ilçenin şartlarına uygun çözümler üretmek durumunda kalacaksınız.

Sosyal devletin gereği olarak devletimiz tarafından gönderilen birçok imkânı, gerçek sahiplerine ulaştıracaksınız.

Hükümetimizin yürüttüğü projeler ve sizlerin yerinde üreteceği projelerle halkımıza hizmet etmek, değerli genç kaymakamlarımız olarak sizlerin liderliğini beklemektedir.

Bürokrasimizi ilçe düzeyinde sevk ve idare etme göreviniz, başarılı sonuçlar almak için son derece önemlidir.

Değerli Kaymakam Arkadaşlarım,

Sadece merkezden gelen ödeneklerle iş yapan, para gelmediğinde mazeret üreten bir idarecilik anlayışı çağın gerisinde kalmayı ifade eder.

Bu itibarla; Türk insanının müstesna fitri kabiliyetine, çalışkanlığına, yüksek zekâsına, engin manevi gücüne dayanacaksınız, bu gücü harekete geçireceksiniz.

Şeyh Edibali'nin Osman Gaziye vasiyeti olan; “İnsanı yaşat ki devlet yaşasın” sözü yolumuzu aydınlatıcı rehberimiz olacaktır.

Kaymakamlar, Devletin itibarını ve otoritesini temsil eden kişilerdir.

Aynı zamanda devlet ve millet kaynaşmasını temin eden, devletle millet arasında adeta bir köprü durumundadır.

Kaymakamlar; Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi koruyacaklardır.

Kısaca milli menfaatlerin amansız takipçisi olacaklardır.

Kaymakamlar; kişilerin ve toplumun refah ve huzurunu sağlayacaklardır.

Ezmeyecekler, üzmeyecekler, tam tersine huzur ve mutluluğun kaynağı olacaklardır.

Hükümet ve Bakanlık olarak insan hakları en çok üzerinde durduğumuz konuların başında gelmektedir.

Temel hak ve hürriyetlerin evrensel standartlara ulaştırılması temel amacımızdır.

Bu konuda önemli yasal düzenlemeler geçtiğimiz yıllarda yapılmıştır.

işkence ve kötü muamelenin kökünün kazanması için bu hükümet döneminde de gerekli çalışmalara devam edilecektir.

Hiçbir şekilde işkenceye ve kötü muameleye müsamaha etmemize imkân yoktur.

Bu husustaki kararlılığımızı ve uygulayıcılardan beklentilerimizi, her fırsatta çok açık biçimde ifade ettik.

Mülki idare amirlerimiz, meydana gelebilecek her türlü insan hakları ihlali iddialarını, derhal inceleyerek sonuçlandıracaklar ve bu konunun devamlı takipçisi olacaklardır.

Hukuk devletinde keyfiliğe yer yoktur.

İdarede, kamu gücünü kullanan herkes, yasalara uygun davranmak zorundadır.

Aksine davranış içine girenler de yasal çerçevede mutlaka karşılığını görecektir.

Bu konuda genç Kaymakamlarımdan gerekli hassasiyeti göstermelerini bekliyorum.

Kamu yönetiminde yeniden yapılanma çalışmalarımıza geçtiğimiz dönemde olduğu gibi, bu dönemde de devam edeceğiz.

Dünyada yaşanan değişim ve dönüşüme paralel olarak ülkemizde de sosyal, kültürel ve ekonomik yapının sürekli olarak değişmesi, kamu yönetiminde de yeniden yapılandırma çalışmalarını hızlandırmıştır.

Bu gelişmelere paralel olarak, hükümetimiz yıllardır çözölemeyen temel sorunlarla birlikte yönetimi yeniden yapılandırma çalışmalarına da el atmıştır.

Saydam, katılımcı, etkin ve verimli çalışan bir kamu yönetimi anlayışıyla gerek Avrupa Birliğine uyum ve gerekse kamu yönetimi reformu çerçevesinde çok sayıda mevzuatta değişiklikler yapılmıştır.

Gerçekleştirdiğimiz yerel yönetim reformuna ilave olarak bir dizi proje de uygulamaya konmuştur.

Başta yerel yönetimler olmak üzere bu alandaki çalışmalarımıza aynı kararlılıkla devam edilecektir.

Bu dönemde, kaymakamlarımızı yakından ilgilendiren Köy Kanununu yeniden ele alacak ve günümüz şartlarına uygun hale getireceğiz.

Bu konuda kaymakamlarımızın her türlü önerisine açık olduğumuzu bu vesileyle belirtmek isterim.

Son yarım asrın en önemli kırsal kalkınma hamlesini kaymakamlarla birlikte yürütüyoruz. (KÖYDEŞ)

Yolu ve suyu olmayan hiç bir köyümüzün kalmaması ve mevcut yolsu hizmetlerinin standardının yükseltilmesi için KÖYDEŞ projesini başlattığımız hepinizin malumudur.

Bu proje sizlerin de başkanlık ettiği Köylere Hizmet Götürme Birlikleri aracılığı ile yürütölmektedir.

Ölke çapında yolsuz ve susuz köy kalmasını istemeyen Hükümetimiz, şimdiye kadar kaynaklılıktan yakman ve ömürlerini ölkesine hizmete adayan siz değerli meslektaşlarıma önemli bir imkân vermektedir.

Bu proje kapsamında yapacağınız başarılı çalışmaların, ölkemiz insanının daha iyi şartlarda yaşamasını sağlayacağım, ekonomik ve sosyal pek çok sıkıntıyı ortadan kaldıracılabileceğini unutmayalım.

Köylerin yol ve içme suyu konusunda elde edilen başarılı sonuçların ardından, kanalizasyon, sulama suyu, elektrik altyapısının iyileştirilmesi, tarımsal

kalkınmanın temin edilmesine yönelik çalışmalarımız siz değerli kaymakamlarımız önderliğinde devam edecektir.

Vatandaşımızın huzur ve emniyet içinde yaşamasını sağlamak temel görevimizdir.

Ülkesini ve milletini seven herkesi derinden üzen, huzur ve güven ortamını bozmaya yönelik terör faaliyetleri konusunda tavizsiz mücadeleye kararlılıkla devam edilecektir.

Bundan hiç kimsenin en küçük bir şüphesi dahi olmamalıdır.

Türkiye Cumhuriyeti vatanyla, bayrağıyla ve 70 milyonu aşan evladiyla bir ve bütündür, bundan sonra da böyle kalacaktır.

Terör dışındaki asayiş olayları ve şehir suçları konusunda son dönemde geliştirdiğimiz ve olumlu sonuçlar aldığımız uygulamalara devam edeceğiz.

Bu konularda kaymakamlarımızın yakın ilgi ve desteği şarttır.

Vatandaşa huzurlu bir ortamda yaşadığını hissettirmek bulunduğu ilçede kaymakamın ana uğraşlarından biri olmalıdır.

Kamu kaynaklarını tasarruflu kullanmak temel prensibimiz olmalıdır.

İhtiyaçların sınırsız, kaynakların sınırlı olduğu günümüzde yeterli olmayan kaynaklarımızı artık daha dikkatli kullanmak zorundayız.

Gerek merkezi idareden, gerek özel idareden ve gerekse dernek veya vakıf gibi teşekküllerden temin edilen imkânları, azami tasarruf bilinci ile kullanmaya özen göstermelisiniz.

Giyiminiz, yaşantınız ve davranışlarınızla, maiyetinizdekilere ve vatandaşlarımıza örnek olmalısınız.

Bunun yanında, uygun olmayan davranışlar ve savurgan harcamalarınızla da vatandaşın tepkisini çekebilirsiniz. Bu nedenle, gereksiz veya lüks olarak algılanabilecek her türlü harcamadan şiddetle kaçının.

Elinizdeki kaynakları en verimli şekilde kullanarak, olabildiğince yerel ihtiyaçların karşılanmasına yönlendirin.

Sosyal hizmet ve yardımlarla yakından, birebir ilgilenmelisiniz.

Hükümetimiz, sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak, bir yandan, ekonomiyi canlandırmaya gayret ederken, diğer yandan, sosyal refahın sağlanmasıyla ilgili projeleri de ihmal etmemektedir.

Bu çerçevede, sosyal yardımlaşma ve dayanışma fonu aracılığı ile il ve ilçelerimize gerekli kaynaklar aktarılmaktadır.

Görev yapacağınız yerlerdeki fakir ve muhtaç vatandaşlarımıza yönelik yardımların amacına uygun şekilde kullanılmasına özen gösteriniz.

Yardımların, insan haysiyet ve onurunu zedelemeyen, gerçek ihtiyaç sahiplerine yönlendirilmesini sağlayınız.

Yoksullukla mücadeleye önem veriniz.

Devletimizin ve hükümetimizin politikaları ve hedefleri doğrultusunda; çocuklarımıza, kadınlarımıza, yaşlılarımıza ve özürliülerimize sahip çıkınız.

Görev yaptığınız yerin sosyal ve ekonomik kalkınmasında aktif rol almaktan çekinmeyiniz.

Yörelerinizin ekonomik ve sosyal kalkınmasında, aktif ve sürükleyici rol oynayarak, mahalli kaynakları harekete geçirmede devlet vatandaş işbirliğini sağlayarak, unutulmayacak hizmetlerin ve eserlerin mimarı olabilirsiniz.

Toplunun her kesimini kucaklayarak, her türlü sivil inisiyatif ile ilişki ve diyalog içerisinde, sosyal dinamikleri harekete geçirmeyi sağlamalısınız.

Ahlaki çöküntü ve çürümüşlüğün bir göstergesi olan yolsuzluk ve kayırmacılıkla etkili bir şekilde mücadele etmelisiniz.

Doğruluk, dürüstlük, tarafsızlık ve şeffaflık gibi prensip ve ilkeler, sizlerin vazgeçilmez rehberiniz olmalıdır.

Biz, hiçbir vatandaşımızın kendisini yalnız hissetmesini istemiyoruz.

Vatandaşımız doğumundan ölümüne kadar her aşamada, ihtiyaç olduğunda kendisine uzanacak bir el olacağını bilmeli ve bu iç huzuruyla yaşamını sürdürmelidir.

Bizim felsefemiz şudur; bu ülkeye, bu ülkenin fedakâr halkına hizmet etmek amaçsa ki bunun böyle olduğunda hiçbir kuşku yoktur ulaşılabilir olmak zorundayız.

Kaymakamlar, kendi astlarının ve vatandaşlarımızın en kolay ulaşabileceği kişiler olmak durumundadır.

Değerli Kaymakam Arkadaşlarım,

Sayın Başbakanımız çok arzu etmesine rağmen, önemli bir yurtdışı programı nedeniyle bu gün aramızda bulunamadılar.

Sizlere sevgi ve selamlarını iletmemi istediler.

Sayın Başbakanımız, ülkemize ve milletimize hizmet etmek adına çıktığınız bu yolda hepinize başarılar dilemekte; yeni görevlerinizin hem size, hem de Türkiye 'ye hayırlı neticeler getirmesini temenni etmektedir.

Değerli Kaymakam Arkadaşlarım,

21. Yüzyıl Türkiye'si ve dünyasında sizleri çok önemli katkıları olacaktır.

Barışın, mutluluğun, birliğin, zenginliğin hakim olduğu güçlü, ileri ve mutlu Türkiye idealinde hepinize başarılar dilerim.

Zor, ama zor olduğu kadar yüce bir görev sizleri bekliyor.

***"Dağ ne kadar yüce olursa olsun, yol üstünden aşar"** atasözümüz en zor anda size yol gösterecektir.*

Devletin ve hükümetimizin desteği daima arkanızda olacaktır.

Bu görevde Allah yar ve yardımcınız olsun.

Sizlerin en iyi şekilde yetiştirilmeniz için büyük gayret harcayan Bakanlığımız yetkililerine, diğer Bakanlık mensuplarına, üniversitelerimiz ile katkıda bulunan diğer kurum ve kuruluşlarımızın değerli yöneticilerine ve bütün konferansçılara teşekkür ederim.

Sözlerimin sonunda en özel teşekkürü sizleri yetiştiren ailelerinize yapmak istiyorum.

Pırıl pırıl çocuklar yetiştirdiniz.

İyi eğitim almaları için hiçbir fedakârlıktan kaçınmadınız.

Çok iyi bir meslek seçtiklerinden emin olunuz.

Artık onlar bizim de çocuğumuzdur.

Gözünüz arkada kalmasın.

Sizleri kuthuyorum, alkışlıyorum.

Hepinizi saygı ve sevgilerimle selamlıyorum. " dedi.

İçişleri Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanı Osman DIRAÇOĞLU da kaymakam adaylarının Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda yetiştirildiklerini ve kaymakamlığı en iyi yapacak şekilde eğitimden geçirildiklerini ifade etti.

Protokol konuşmaların ardından kurs birincisi Şener ÇAĞLAR, dönem arkadaşları adına bir konuşma yaptı.

Törende, TBMM Başkanı Koksall TOPTAN ve Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN'ın mesajları da okundu.

Daha sonra, Başbakan Vekili ve Devlet Bakanı Hayati YAZICI, İçişleri Bakanı Beşir ATALAY, TBMM Başkan Vekili Eyüp Cenap GÜRPINAR, Devlet Bakanı M. Said YAZICIOĞLU, Milli Savunma Bakanı Vecdi GÖNÜL, Başbakanlık Müsteşarı Vali Efkân ALA, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Vali Osman GÜNEŞ, bazı İçişleri Eski Bakanları, Eski Müsteşarlar, öteki yetkililer ve misafirler kura ile atamaları gerçekleşen kaymakamlara sertifikalarını ve ödülleri verdiler.

Kursta ilk üç dereceye giren kaymakamlar kura çekmeden istedikleri yerlere atandılar, kurs birincisi Şener ÇAĞLAR, Isparta Atabey, kurs ikincisi Bahadır YÖRÜK, Bolu Dörtdivan, kurs üçüncüsü Ayşe Şeyda KARA, Isparta Gönen'i tercih etti.

92. Dönem Kaymakamlık Kursu Kapanışı ve Kura Çekim Töreni bu şekilde tamamlanırken, 27 Mart 2008 tarihinde İçişleri Bakanı Sayın Beşir ATALAY ve beraberinde 92. Dönem Kaymakamlık Kursu mezunları Cumhurbaşkanlığı Sayın Abdullah GÜL'ü ziyaret etmişlerdir. Ayrıca TBMM Başkanı Sayın Koksall TOPTAN 92. Dönem Kaymakamlık Kursunu bitiren kaymakamlara yemek vermiştir.

Cumhurbaşkanı Abdullah GÜL, Göreve Başlayacak 92. Dönem Kaymakamları Makamında Kabul Etti.

Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah GÜL kabulde, 92. Dönem kaymakamlık eğitimi birincisi Şener ÇAĞLAR, İkincisi Bahadır YÖRÜK ve üçüncüsü Ayşe Şeyda KARA'ya hediye vermiştir.

Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah GÜL'ün İçişleri Bakanı Sayın Beşir ATALAY ve beraberindeki 92. dönem kaymakamlarını kabulünde yaptıkları konuşma metni aşağıdadır.

Değerli genç kaymakamlar, her şeyden önce sizleri tebrik ediyor, hepinize başarılar diliyorum. Başta, mezun olduğunuz üniversitelerde sizleri yetiştiren, daha sonra da bu üç yıllık staj döneminizde sizi eğiten, size bilgilerini aktaran, tecrübelerini aktaran herkese şükranlarımı sunuyorum.

Sizler, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin en önemli idarecileri olarak ortaya çıkacaksınız. Sizler, geçen süre içerisinde Türkiye Cumhuriyeti Devletinin en önemli kişileri olacaksınız. Sizler, bulunduğunuz yerlerde Türkiye Cumhuriyeti Devletini temsil edeceksiniz. En küçük mülki birim olan sizler bütün devlet organlarının hepsini şahsınızda temsil edeceksiniz ve biraz önce Sayın Bakanın söylediği gibi siz devletin oradaki kapısı olacaksınız. Bu bakımdan çok önemli

bir mesleğin içerisindesiniz. Bu, sadece bir meslek değil, bunun ötesinde Türk Devletine olan en büyük hizmetin içinde, hizmet yarışı içerisinde. Bundan dolayı hepinizi tekrar tebrik ediyorum, hepinize tekrar başarılar diliyorum.

Biraz önce dinlediğimiz üç yıllık eğitim süreciniz gerçekten çok dikkat çekicidir. Pek çok kişi kaymakamların ne kadar ciddi bir eğitimden geçtiklerini ve bundan sonra kaymakam olduklarını bilmez. Bir yıl çoğunuz dünyanın çeşitli üniversitelerinde tahsil yaptınız. Bir taraftan eğitim aldınız, bir taraftan yurt dışında tecrübe kazandınız. Yurt dışı ziyaretlerimde zaman zaman ziyaret ettiğim üniversitelerde Türkiye'den gelen kaymakam adaylarının oralardaki eğitimlerini hep takip etmişimdir.

Şimdi size tavsiyem şudur: Gittiğiniz, göreve başladığınız yerler Türkiye' nin en küçük ilçeleridir. Buraya gittiğinizde sakın bu üç yıl çok dinamik geçen yıllarınızı unutmayın. Yurt dışında gördüğünüz bir yıllık eğitimi, lisan bilgisini, sakın köreltmeyin. Tam tersine, gittiğiniz yerde büyük bir liderlik şansı doğuyor size. Küçük birimlerde kendinizi en iyi şekilde gösterebilirsiniz. Türk halkı kendisine bir adım atan devlet adamına 100 adım yaklaşıyor. Gittiğiniz yerlerde kapınızı açtığınızda, o ilçenin halkını kucakladığınızda, inanın ki onlar, sizin oradan ayrılmamanız için mesajlar gönderecekler, heyetler göndereceklerdir. O bakımdan, gerçekten büyük bir yarış içerisindesiniz, çok önemli bir görev içerisindesiniz ve devleti orada siz temsil ediyorsunuz. Türkiye'nin, demokratik, lâik bir hukuk devleti olduğunu en iyi şekilde orada herkese siz göstereceksiniz. Bunları yaparken, modern bir anlayışla liderlik göstermeniz gerekiyor. Modern yönetici nasıl olarsa, böyle olmanız gerekiyor. Gittiğiniz yerlerde çok zor, çok sıkıntılı bazen çok moral bozucu manzaralarla karşılaşacaksınız. Bunlar maalesef ülkemizin gerçekleri. Ama sizin göreviniz, o zor, o sizi üzen manzaraları iyiye çevirmek olacak. Onun için çok çalışmanız, çok gayret sarfetmeniz, bugünkü modern yönetim tarzını ortaya koymanız gerekir. Ne kadar şeffaf olursanız, ne kadar tarafsız olursanız, ne kadar herkesi kucaklarsanız, ne kadar modern dünyanın gördüğünüz ilkelerini, ortak değerleri o küçük birimlere taşıyabilirsiniz o kadar çok seveceksiniz ve o kadar çok başarılı olacaksınız.

Unutmayın ki, Türkiye, Avrupa Birliği müzakere süreci içerisinde standartlarını her bakımdan yükselten bir ülkedir. Bu standartları ilçelere taşıyacak o lanlar da sizler olacaksınız. Şüphesiz ki öncelikleriniz olacaktır. Bunların içinden eğitime çok önem vermeniz gerekir.

Bakın size şunu söyleyeyim: İşler normal, rutin seyrinde giderse çok fazla şeyi değiştiremezsiniz. Sizin, rutin giden işleri çok daha hızlandıracak bir çaba,

ve liderlik içinde olmanız lâzım. Ancak, o zaman büyük işler başarabilir, zor meseleleri halledebilirsiniz. Bunları halledebileceğinize inanıyorum. Böyle bir liderlik gösterdiğimizde halk direkt olarak sizi bağrına basacaktır ve sizin arkanızdan her yere gidecektir. Onun için eğitime çok önem verin. En iyi yatırımı, eğitime yapılan yatırımdır. Tek tek, toplu hâlde teşvikleri muhakkak yapın.

Sağlık da şüphesiz çok önemli. Sağlığın olmadığı yerde, sağlık imkânlarının olmadığı yerde zaten huzur olmaz ve acılarla karşı karşıya kalırsınız.

Çevre, bugünkü modern yöneticinin yine çok dikkat etmesi gereken şeydir. Bazen bunlar parasız, masrafsız, sadece sizin liderliğinizde halledilecek meselelerdir. İlçelerimizin güzelleşmesi, çevrenin temizlenmesi, ağaçlandırma, su imkânları, bütün bunlar aslında sizin gördüğünüz, gezdiğiniz ve şimdiye kadar öğrendiklerinizi orada aktarma fırsatı verir. Böyle bir büyük bir sınavla karşı karşıya olduğunuz için hepinizin sevinç içinde bulunması gerekiyor. Sakın gittiğiniz yerlerde kendinizi boşlayıp ataletle sevk etmeyin. Öğrendiniz lisanları unutmak için değil, tam tersine daha da ilerletmek için uğraşın. Yoksa, çalışmayı, aynı zamanda kendinizi eğitmeyi gittiğiniz yerlerde devam ettirmezseniz, o zaman onların hepsi heba olur.

Büyük bir imkân ve fırsatla karşı karşıyasınız. Bunu en iyi şekilde değerlendireceğinize inanıyorum. Tekrar hepinize başarılar diliyorum.

Devletimizin temel ilkeleri gayet açıktır, Anayasamız gayet açıktır. Sizin göreviniz, sadece Türkiye'nin gelişmiş bölgelerini değil, Türkiye'nin her tarafını Büyük Atatürk'ün işaret ettiği muasır medeniyet seviyesine çıkartmaktır. Bunun için gittiğiniz en küçük birimden başlamak göreviniz olacaktır. Ben inanıyorum ki, burada göstereceğiniz başarılar, burada göstereceğiniz gayretler sizi, hem yöneticiler, hem de halk nezdinde çok dikkati çeken kişiler haline getirecektir, bizler de sizin başarılarınızla kıvanç duyacağız.

Ben tekrar hepinize başarılar diliyorum, yolunuz açık olsun. Hepimizin bu dileklerini, düşüncelerini sevgi ve muhabbetlerini gittiğiniz yerlerde bütün halkımıza taşımanızı diliyorum.

Tekrar başarılar diliyorum.

TBMM Başkanı Sayın Koksal TOPTAN, 92 Dönem Kaymakamlık Kursunu Bitiren Kaymakamlara Yemek Verdi

TBMM Başkanı Sayın Koksal TOPTAN, göreve yeni başlayacak kaymakamlardan halkın mutluluğu, refahı ve huzuru için gayret göstermelerini

isteyerek, "Hukuktan ayrılmayın, hukuksuzluğa da göz yummayın. Milletimize güvenin, gücünüzü her zaman millettten alın" dedi.

Sayın Toptan, 92. Dönem Kaymakamlık Kursunu başarıyla tamamlayanlar için TBMM Tören Salonunda verilen yemekte yaptığı konuşmada, genç kaymakam adaylarını Meclis çatısı altında ağırlamaktan duyduğu mutluluğu dile getirdi.

Genç kaymakamların üniversite eğitiminin ardından kaymakamlık kursunu başarıyla tamamlayarak önemli bir aşamayı geride bıraktığına işaret eden **Koksal TOPTAN, şöyle konuştu:**

"Devlet yönetimimizin temel taşlarından olan kaymakamlık gibi çok kutsal bir göreve başlıyorsunuz. Devleti temsil etmek, halkın tüm sorumluluğunu ve ağır yükünü omuzlarında taşımak demektir. Böylesine önemli ve zor bir görevi üstleniyorsunuz. Sizler çalışmalarınızla ülkemizi yüceltecek, Cumhuriyetimizi güçlendirecek ve geleceğe taşımak suretiyle büyük hizmetler yapacaksınız. Kamu hizmetlerinin aksamadan, adil ve sağlıklı biçimde yürütülmesini sağlayacak, milli çıkarlarımızı koruyan ve halktan destek gören çalışmalarınızla devlete saygıyı ve güveni artıracaksınız. Görev aldığınız yerlere gittiğinizde sizden adalet, iyi bir yönetim, ilgi, sevgi ve yeni projeler bekleyen halkı bulacaksınız."

Genç kaymakamların, "Devletin halka dönük yüzü" olduğunu vurgulayan Sayın Toptan, "Eğer asık suratlı olursanız, halk devleti öyle bilir. Güler yüzlü olursanız, halk devleti güler yüzüyle tanır. Mütevazı, adil ve alçak gönüllü olmak bizim kültürümüzün temel parçasıdır. Bunu lütfen hiç unutmayın" diye konuştu.

Sürekli olarak kendini yenileyen Türkiye'nin, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün gösterdiği çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmayı hedefleyen büyük bir ülke olduğunu kaydeden Sayın Toptan, genç kaymakamların, Cumhuriyetin 100. yılı olan 2023'de dünyanın en güçlü 10 ekonomisinden birisi olma vizyonuna ulaşılmasını sağlayacak önemli projeler ve işler yapacağına olan inancını dile getirdi.

"DEVLETİMİZİN ŞEFKAT ELİSİNİZ..."

Millete hizmetin siyasetçilerin de kamu görevlilerinin de birinci görevi olduğuna işaret eden TBMM Başkanı TOPTAN, "Unutmayın ki devletimizin varlık nedeni, yetkisini ve gücünü aldığı vatandaşlarımıza en iyi biçimde hizmet etmektir" dedi.

Genç kaymakamların, sivil toplum örgütleriyle sürekli iletişim içerisinde bulunmaya ve onlara gerekli desteği vermeye gayret göstermelerini isteyen Sayın TOPTAN, kendilerine şöyle seslendi: "Halkın mutluluğu, refahı ve

huzuru için gayret edin. Hukuktan ayrılmayın, hukuksuzluğa da göz yummayın. Bizi büyük devlet yapan köklü tarihimize, geleneklerimize, milletimize ait değerlere sahip çıkın. Gittiğiniz ilçeleri sevin. Onları eviniz bilin. Evinizi nasıl koruyorsanız orayı öyle koruyun ve güzelleştirin. Geleceğimizin teminatı çocuklarımızın en iyi şekilde yetişmesi ve ülkemizin kalkınmasına katkı sunabilmeleri için eğitim konusundaki çalışmalara özel önem verin. İlçenize sanatı, teknolojiyi, bilimi, kültürü, sporu götürün. Sizler devletimizin şefkat elisiniz. Bunun yanında, imkânı bulunmayan, özürü ve yaşlı vatandaşlarımızın yanında olmaya özen gösterin. Hastaneleri, çocuk yuvalarını, huzur evlerini ve benzer faaliyetlerde bulunan sosyal kurumlarımızı sık sık ziyaret edin. Onlara destek olun."

Sayın Koksall TOPTAN, kaymakamların görev alacağı mahalli idarelerin, hizmetlerin ülkenin en ücra köşelerine ulaşması konusunda merkezi idare ile halk arasındaki önemli köprü oluşturduğunu belirterek, "Yerel düzeyde katılım mekanizmalarını ne ölçüde geliştirebilirsek, demokrasimizi de o oranda güçlendirir ve sağlam temeller üzerinde yükseltiriz" dedi. Merkezi yönetim anlayışıyla kamu kaynaklarının yerini tam anlamıyla bulamadığı ve illerin temel sorunlarının çözümüne yeterince katkı sağlayamadığının açık olduğunu kaydeden Sayın TOPTAN, son dönemde yerel yönetimlerin güçlendirilmesi yönündeki atılan adımları ülke kaynaklarının doğru ve etkin kullanılması bakımından çok önemsedğini söyledi. Sayın TOPTAN, "Sizlerin de devletimizin ilçelerimize göndereceği kaynakların en iyi şekilde değerlendirilmesi konusunda hassas olacağınıza inancımı tamdır" diye konuştu.

"GÖRE VİNİZİN DA YANAĞI ANA YASADIR"

TBMM Başkanı Sayın Koksall TOPTAN, TBMM'ni bugüne kadar çok önemli işler yaptığına dikkati çekerek, "Gazi Meclisimiz, Kurtuluş Savaşı'nı yönetmiş ve aynı zamanda yıkılmış bir imparatorluktan gencecik Cumhuriyete dayalı yeni bir devlet kurmuştur. Ülkedeki en büyük reformların gerçekleştirilmesini sağlamış ve onların uygulamasını da bizzat yönetmiştir. Ülkemizin önünü açan parlamentomuz, çok önemli düzenlemeleri hayata geçirmiştir, bundan böyle de gayretle çalışmaya devam edecektir" dedi.

Demokratikleşme ve hukuk standardının yükseltilmesi için yapılan reformları uygulayacak olan makamların başında kaymakamların geldiğine işaret eden Sayın TOPTAN, "Demokrasi kültürünün yerleşmesi için yoğun çaba içerisinde olun. Uygulamaları yaparken cesur olun. İlçeniz için daha iyi ve daha güzel olacağına inandığınız uygulamalarda tereddüt etmeyin. Biz bu kanunları milletimiz için yaptık. Dolayısıyla, bu reformları uygulamak en başta gelen

görevinizdir. Görevinizin dayanağı Anayasadır. Milletimize güvenin, gücünüzü her zaman millettten alın" diye konuştu.

Genç kaymakamların millete en iyi hizmeti vereceğine inancını dile getiren TBMM Başkanı Sayın Toptan, "Yolunuz ve bahtınız açık olsun" dileğinde bulundu.

"EN YAKIN DEVLET KAPISI..."

İçişleri Bakanı Sayın Beşir ATALAY da yaptığı konuşmada, kaymakamlık görevinin mülki idare sisteminde insan yetiştirme mekanizmasının tarlası olduğunu belirterek, genç kaymakamların bir dizi sınavı başarıyla geçtiğini, 3 yıllık staj süresini tamamladığını anlattı.

Genç kaymakamların ilçelerine giderek vatandaşlarla uyum içinde hizmet vereceğini kaydeden Sayın ATALAY, mesleğin, devlet millet kaynaşmasının en önemli ayağını oluşturduğunu vurguladı. İçişleri Bakanı Sayın ATALAY, kaymakamları, ülkenin birlik ve bütünlüğünün teminatı olarak gördüklerine işaret ederek, "Vatandaşlarımıza en yakın hizmet ayağı ve en yakın devlet kapısı olarak görüyoruz onları. Onun için mümkün olabildiğince vatandaşlarımıza kapılarını, telefonlarını açık tutmalarını istiyoruz. Onlarla kaynaşmalarını, sıkıntılarını, sevinçlerini paylaşmalarını istiyoruz" dedi.

Daha sonra TBMM Başkanı Sayın Toptan, dönem birincisi Şener ÇAĞLAR, ikincisi Bahadır YÖRÜK ve üçüncüsü Ayşe Şeyda KARA'ya birer dizüstü bilgisayar hediye etti. Dönem birincisi ile üçüncüsünün bir hafta önce evlendiğini hatırlatan Sayın Koksall TOPTAN kendilerini kutladı.

MEVZUAT BOLUMU
1 OCAK 2008 MART 2008 TARİHLERİ ARASINDA RESMİ
GAZETE DE YAYIMLANAN İÇİŞLERİ BAKANLIĞI VE MÜLKİ
İDARE AMİRLERİ İLE İLGİLİ MEVZUAT
(KRONOLOJİK FİHRİST)

Pınar YILMAZ

V.H.K.İ.

I KANUNLAR

Yayımlandığı Resmi Gazetenin

Tarihi	Sayısı	Konusu	Tarihi	Sayısı
27.12.2007	5726	Tanık Koruma Kanunu	05.01.2008	26747
23.01.2008	5728	Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarla ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	08.02.2008	26781
07.02.2008	5734	Gaziantep'e İstiklal Madalyası Verilmesi Hakkında Kanun	08.02.2008	26781
23.01.2008	5729	Ses ve Gaz Fişçesi Atabilen Silahlar Hakkında Kanun	12.02.2008	26785
22.02.2008	5735	Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	23.02.2008	26796
20.02.2008	5736	Bazı Kamu Alacaklarının Uzlaşma Usulü ile Tahsili Hakkında Kanun	27.02.2008	26800
20.02.2008	5737	Vakıflar Kanunu	27.02.2008	26800
26.02.2008	5739	Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	01.03.2008	26803

05.03.2008	5740	Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılması Dair Kanun	06.03.2008	26808
26.02.2008	5741	İstiklal Madalyası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	06.03.2008	26808
06.03.2008	5744	Uzman Jandarma Kanununda Değişikliği Yapılmasına Dair Kanun	07.03.2008	26809
26.02.2008	5743	Yedek Subaylar ve Yedek Askeri Memurlar Kanunu ile Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	12.03.2008	26814
28.02.2008	5746	Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun	12.03.2008	26814
06.03.2008	5747	Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	22.03.2008	26824

II. MİLLETLERARASI ANDLAŞMALAR

Tarihi	Sayısı	Konusu	Gazetenin Tarihi	Sayısı
10.12.2007	13035	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Denizlerde Karasuların Ötesindeki Olayların Önlenmesine İlişkin Anlaşma'nın Onaylanması Hakkında Karar	04.01.2008	26746
10.12.2007	12985	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Romanya Hükümeti Arasında İmzalanan "Vatandaşlarının Karşılıklı Seyahatlerine İlişkin Anlaşmanın Tadiline İlişkin Protokol" ün Onaylanması Hakkında Karar	05.01.2008	26747
17.12.2007	13015	Türkiye Cumhuriyeti, Maliye Bakanlığı ile Portekiz Cumhuriyeti, Unidade de In formação Financeira (UIF) Arasında İmzalanan "Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı ile İlgili Finansal İstihbarat Değişiminde İşbirliğine Dair Mutabakat Muhtırasının Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar	05.01.2008	26747

		Tarafından Yürütülecek "Aile İçi Şiddet Dahil, Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadele Kampanyası" Çerçevesinde Avrupa Konseyince Nakdi Hibe Verilmesine İlişkin Anlaşmanın Yürürlüğe Girmesi Hakkında Karar		
08.01.2008	13111	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Afganistan İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İmzalanan "Diplomatik Pasaport Hamilleri İçin Vize Yükümlülüğünün Karşılıklı Olarak Kaldırılmasına Dair Anlaşma"nın Onaylanması Hakkında Karar	02.02.2008	26775
28.01.2008	13180	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Suudi Arabistan Krallığı Arasında İmzalanan "Güvenlik, Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle Mücadele Alanında İşbirliği Anlaşması"nın Onaylanması Hakkında Karar	09.02.2008	26782
		Kreditanstalt für Wiederaufbau ve Türkiye Cumhuriyeti'ni Temsilen Hazine Müsteşarlığı ve Samsun Büyükşehir Belediyesi Arasında Aktedilen "Samsun Katı Atık Yönetimi" Konulu Finansman ve Proje Anlaşması	06.03.2008	26808
03.03.2008	13335	Türkiye Cumhuriyeti İle Karadağ Hükümeti Arasında İmzalanan "Karşılıklı Vize Muafiyeti Anlaşması"nın Onaylanması Hakkında Karar	20.03.2008	26822
03.03.2008	13338	Türkiye Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı, Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) İle Moğolistan Merkez Bankası, Mali İstihbarat Birimi Arasında İmzalanan "Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı İle İlgili Finansal İstihbarat Değişiminde İşbirliğine Dair Mutabakat Muhtırası"nın Yürürlüğü Konulması Hakkındaki Karar	20.03.2008	26822
10.03.2008	13367	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Hindistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İmzalanan "Diplomatik Pasaport Hamilleri İçin Vizenin Karşılıklı Olarak Kaldırılmasına Dair Anlaşma"nın Onaylanması Hakkında Karar	20.03.2008	26822

10.03.2008	13364	Sosyalist Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İmzalanan “Terörizim, Organize Suçlar, Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler ile Bunların Katkı Maddeleri ve Benzerlerinin Kaçakçılığı ve Diğer Tiplerdeki Suçlarla	23.03.2008	26825
------------	-------	---	------------	-------

III BAKANLAR KURULU KARARLARI

Yayımlandığı Resmi Gazetenin

Tarihi	Sayısı	Konusu	Tarihi	Sayısı
03.01.2008	13055	Kamu Personelinin Maaşlarının Hesabına Esas Tutulan Katsayıların Yeniden Tespiti ve İlgili Mevzuatı Uyarınca İstihdam Edilen Sözleşmeli Personelin Ücretlerinin Artırılması, Devlet Memurlarına Ödenecek Zam ve Tazminatlar İle Bazı Kararlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Karar	05.01.2008	26747
03.01.2008	13056	8/2/2002 Tarihli ve 2002/3729 Sayılı Kararnamenin Eki Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar	05.01.2008	26747
15.10.2007	12701	2008 Yılı Yatırım Programı	15.01.2008	26757
09.01.2008	13062	Ankara İli, Çubuk İlçesinde Bulunan ve Listede Parsel Numaraları Gösterilen Taşınmazların, Çubuk Hayvancılık İhtisas Organize Sanayi Bölgesi Sınırları İçerisinde Kalmaları Nedeniyle, Adı Geçen Organize Sanayi Bölgesi Adına Ankara İl Özel İdaresi Tarafından Acele Kamulaştırılması Hakkında Karar	24.01.2008	26766
04.01.2008	13092	İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık (ISMEP) Projesi Hakkında Karar	27.01.2008	26769

04.01.2008	13096	17 Ağustos 1999 ve 12 Kasım 1999 Depremi Nedeniyle İşyerleri Yıkılan ya da Ağır Hasar Gören Hak Sahiplerine Verilmek Üzere Düzce İli, Fevzi Çakmak, Çamlıevler, Bahçelievler, Demetevler ve Güzelbahçe Mahallelerine İnşa Edilen Ancak Çeşitli Nedenlerle Boş Kalan İşyerlerinin Bedelsiz Olarak Düzce Belediyesine Devredilmesi Hakkında Karar	29.01.2008	26771
22.01.2008	13159	6772 Sayılı Kanun Kapsamına Giren Kurumlarda Çalışan İşçiler, 2008 Yılında Yapılacak İlave Tediyelelerinin Sürelerinin Düzenlenmesi Hakkında Karar	31.01.2008	26773
21.01.2008	13126	Kamu Kurum ve Kuruluşlarındaki Geçici Mahiyetteki İşleri Yürütmek Üzere Geçici Personel İstihdamı ve Bu Personele Ödenecek Ücretler Hakkında Karar	01.02.2008	26774
21.01.2008	13125	Terör Örgütleri ile Terörizmi Finanse Eden Kişi ve Kuruluşlara Karşı Uygulanacak Tedbirlerin Belirlenmesi Hakkında 22/12/2001 tarihli ve 2001/3483 Sayılı Kararnamenin Ekinde Yer Alan Kişi ve Kuruluşlardan, Adları Belirtilenlerin Bu Kararname Kapsamında Çıkarılması Hakkında Karar	06.02.2008	26779
11.01.2008	13132	Ankara İli, Çamlıdere İlçesi Hudutları Dahilinde Bulunan Hazineye Ait Alanın Orman Rejimine Alınması Hakkında Karar	08.02.2008	26781
11.01.2008	13134	17 Ağustos 1999 ve 12 Kasım 1999 Tarihlerinde Meydana Gelen Depremler Nedeniyle İşyerleri Yıkılan veya Ağır Hasar Gören Hak Sahiplerine Verilmek Üzere Düzce İli, Fevzi Çakmak Mahallesiinde İnşa Edilen İşyerlerinden 28 Adedinin Hizmet Binası Olarak Kullanılmak Üzere Düzce İl Özel İdaresine Bedelsiz Olarak Devredilmesi Hakkında Karar	08.02.2008	26781
17.01.2008	13153	17 Ağustos 1999 ve 12 Kasım 1999 Tarihlerinde Meydana Gelen Depremler Nedeniyle İşyerleri Yıkılan veya Ağır Hasar Gören Hak Sahiplerine Verilmek Üzere Düzce İli, Kaynaşlı İlçesinde İnşa Edilen İşyerlerinden Üç Adedinin Kaynaşlı Belediyesine Bedelsiz Olarak Devredilmesi Hakkında Karar	08.02.2008	26781
21.01.2008	13157	Bazı Mahalli İdare Birliklerinin Kurulmasına İzin Verilmesi Hakkında Karar	08.02.2008	26781

04.02.2008	13222	8/1/2002 Tarihli ve 4736 Sayılı Kanunun 1 inci Maddesinin Birinci Fıkrası Hükmünden Muaf Tutulacakların Tespitine Dair 28/1/2002 Tarihli ve 2002/3654 Sayılı Kararnamenin Eki Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Ekli Kararın Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar	09.02.2008	26782
29.01.2008	13203	İstanbul İli, Küçükçekmece İlçesi, Cumhuriyet Mahallesi Bulunan Bazı Taşınmazların, Küçükçekmece Meydanı TCDD Üstgeçidi Bağlantı Yolları Uygulama Projesi Kapsamında Kalmaları Nedeniyle İstanbul Büyükşehir Belediyesi Tarafından Acele Kamulaştırılması Hakkında Karar	13.02.2008	26786
29.01.2008	13204	İstanbul İli, Küçükçekmece İlçesi, Halkalı Mahallesi Bulunan Bazı Taşınmazların, Küçükçekmece Sakarya Caddesi Halkalı Meydanı Arası (İkitelli Caddesi)Yol, Kavşak Uygulama Projesi Kapsamında Kalmaları Nedeniyle İstanbul Büyükşehir Belediyesi Tarafından Acele Kamulaştırılması Hakkında Karar	13.02.2008	26786
04.02.2008	13227	Bazı Mahalli İdare Birliklerin Kurulmasına İzin Verilmesi Hakkında Karar	13.02.2008	26786
04.02.2008	13228	İstanbul İli, Şişli ve Sarıyer İlçelerinde Bulunan Bazı Taşınmazların Yol Çalışmaları Kapsamında İstanbul Büyükşehir Belediyesi Tarafından Acele Kamulaştırılması Hakkında Karar	13.02.2008	26786
04.02.2008	13233	Antalya Düzlerçamı Yaban Hayatı Geliştirme Sahasına İlişkin Sınırların Yeniden Belirlenmesi Hakkında Karar	13.02.2008	26786
11.02.2008	13239	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti' ne Yapılacak Yolculuklarda Verilecek Gündeliklere Dair Karar ile Yurtdışı Gündeliklerine Dair Karar	01.03.2008	26803
18.02.2008	13284	8/1/2002 Tarihli ve 4736 Sayılı Kanunun 1 inci Maddesinde Birinci Fıkrası Hükmünden Muaf Tutulacakların Tespitine Dair 28/1/2002 Tarihli ve 2002/3654 Sayılı Kararnamenin Eki Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Karar	08.03.2008	26810

18.02.2008	13295	8/1/2002 Tarihli ve 4736 Sayılı Kanunun 1 inci Maddesinin Birinci Fıkrası Hükmünden Muaf Tutulacakların Tespitine Dair 28/1/2002 Tarihli ve 2002/3654 Sayılı Kararnamenin Eki Kararda Değişiklik Yapılması na İlişkin Karar	08.03.2008	26810
25.02.2008	13317	Bazı Alanların; Turizm Merkezi, Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişimi Bölgesi Olarak İlan Edilmesi ve Sınırlarının Değiştirilmesi Hakkında Karar	13.03.2008	26815
28.02.2008	13355	Bazı Yerleşim Alanlarının 3083 Sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu Uyarınca "Uygulama Alanı" Olarak Tespiti Hakkında Karar	19.03.2008	26821
10.03.2008	13387	Gün Işığında Daha Fazla Yararlanmak Amacıyla Bütün Yurtta Saatlerin Yeniden Düzenlenmesi Hakkında Karar	26.03.2008	26828

IV – SINIR TESPİT KARARLARI

Tarihi	Sayısı	Konusu	Yayımlandığı Resmi Gazetenin	
			Tarihi	Sayısı
22.01.2008	9697	Malatya İli Merkez İlçeye bağlı Dilek, Hanımınçiftliği, Konak, Orduzu ve Topsöğüt Belediyelerinin tüzel kişiliklerinin kaldırılarak Malatya Belediyesi sınırları içine katılması 5393 sayılı Belediye Kanununun 11'inci maddesi uyarınca uygun görülmüştür.	23.01.2008	26765
02.02.2008	9753	Mavişehir Emlak Bankası Sasalı tarafındaki son evlerinin daha batısında Gediz Nehrinin eski yatağı ile bu derenin ıslah edilmiş yeni kanalının birleşim yerinde kanalın doğu kenarından başlayarak, buradan kuzey batı istikametindeki Cahar Dudayev Bulvarı üzerindeki yeni açılan yol kavşağındaki noktaya çekilen hat, buradan doğu istikametine giderek Cahar Dudayev Bulvarını takiben Soyak Sitesinin Karşıyaka tarafındaki en son bahçe duvarlarının bitim noktasından 109 metre geçtikten sonra 7 metrelik yol ile yine Cahar Dudayev Bulvarının kesiştiği noktaya çekilen hat, buradan Cahar Dudayev Bulvarı ile İz-Su Genel Müdürlüğünce yapılan su kanalının kesiştiği yol üzerinde kalan nok-	03.02.2008	26766

taya çekilen hat, buradan su kanalının ortasından kuzey yönünde takiben kanalın sola doğru döndüğü kanalın içindeki noktaya çekilen hat, buradan yine kuzey istikametinde su kanalının ortasından takiben kanal üzerindeki beton köprüyü geçtikten sonra kanalın kuzey doğu istikametine dönen kolundaki noktaya çekilen hat, buradan kanalın yan kolundan kanalın ortasını takip ederek kanalın demiryolunu kestiği demiryolu köprüsü üzerindeki noktaya çekilen hat, buradan D.D.Y hattının güney cephesinden paralel olarak takiben D.D.Y hattının çevre yolunun Anadolu caddesine inen yan yolunu kestiği noktaya çekilen hat, buradan İzmir-Çanakkale asfaltının Anadolu Caddesini kesen çevre yolu viyadüğünün İzmir yönünden gelirken yolun sol tarafındaki (deniz tarafında) viyadükten 30 metre geride kalan derenin üzerindeki menfezde son bulan hat" olarak belirlenmesi hakkında karar.

02.02.2008	9754	Tuzlukçu İlçesine giden yolun Yunak-Akşehir devlet yolunu kestiği noktadan 800 metre Tuzlukçu istikametinde Pazarkaya Köyünden gelen arazi yolunun Tuzlukçu yolunu kesen noktadan başlamak üzere, buradan 1050 metre güney istikametinde Yunak-Akşehir devlet yoluna 1150 metre mesafede beton kazıkla belirlenen noktaya çekilen hat, buradan 2000 metre güney batı istikametinde Yunak-Akşehir yoluna 600 metre mesafede beton kazıkla belirlenen noktaya çekilen hat, buradan Tuzlukçu İlçesinden Ortaköy Beldesine giden arazi yolu üzerinde Hacıçavuş kuyusunun 1350 metre batısında beton kazıkla belirlenen noktaya çekilen hat, buradan aynı yolu takiben 900 metre mesafedeki beton kazıkla belirlenen noktaya çekilen hat, buradan güneydoğu istikametinde Kılıç mevkiinde bulunan 4 ayrı arazi yolunun kestiği noktada son bulan hat" olarak belirlenmesi Hakkında Karar	03.02.2008	26776
------------	------	---	------------	-------

02.02.2008	9755	Tuzlukçu İlçesine giden yolun Yunak-Akşehir devlet yolunu kestiği noktadan 800 metre Tuzlukçu istikametinde Pazarkaya Köyünden gelen arazi yolunun Tuzlukçu yolunu kesen noktadan başlamak üzere, buradan 1050 metre güney istikametinde Yunak-Akşehir devlet yoluna 1150 metre mesafede beton kazıkla belirlenen noktaya çekilen hat, buradan 2000 metre güney batı istikametinde Yunak-Akşehir yoluna 600 metre mesafede beton kazıkla belirlenen noktaya çekilen hat, buradan Tuzlukçu İlçesinden Ortaköy Beldesine giden arazi yolu üzerinde Hacıçavuş kuyusunun 1350 metre batısında beton kazıkla belirlenen noktaya çekilen hat, buradan aynı yolu takiben 900 metre mesafedeki beton kazıkla belirlenen noktaya çekilen hat, buradan güneydoğu istikametinde Kılıç mevkiinde bulunan 4 ayrı arazi yolunun kesiştiği noktada son bulan hat” olarak belirlenmesi Hakkında Karar	03.02.2008	26776
02.02.2008	9763	Kütahya İli, Tavşanlı İlçesine bağlı Çukurköy Belediyesi ile Beyköy ve Dedeler Köylerinin tüzel kişiliklerinin feshedilerek Tavşanlı Belediyesi sınırları içine katılması Hakkında Karar	03.02.2008	26776
05.02.2008	9808	Bolu İli Merkez İlçeye bağlı Karacasu Belediyesi ile Alpağut, Karaağaç, Berk, Civil, Çakmaklar, Dodurga, Doğancı, Kasaplar, Kılıçarslan, Küçükberk, Ovadüzü, Paşaköy, Salıbeyler, Sandallar, Sarıcalar, Seyitköy ve Yukarısoku Köylerinin tüzel kişiliklerinin kaldırılarak Bolu Belediyesi sınırları içine katılması Hakkında Karar	06.02.2008	26779

28.02.2008	9853	Kabaksınırı 963 rakımlı isimsiz tepenin zirvesinden başlayarak, buradan Yörükhasanlar Mahallesiindeki mezarlığın kuzey köşesindeki Kayaca Köyü ile Yeniçeşme Köyü eski yolundaki değirmen arığının kesiştiği noktaya çekilen düz hat (beton kazık çakılarak), buradan değirmen arığını ve güneyde orman sınırını takip ederek Kurt Kapanı mevkiinde bulunan su kanalı ile patika yolun kesiştiği noktaya çekilen hat (beton kazık çakılarak) Hakkında Karar	29.02.2008	26802
29.02.2008	9866	Düzce İli Merkez İlçeye bağlı Konuralp Belediyesi ile Bostanyeri, Beslanbey (Akınlar) Sarayyeri, Çamköy, Esenköy, Darıca, Dedeler, Yukarı Yahyalar, Sallar, Kazukoğlu ve Çavuşlar köylerinin tüzel kişiliklerinin kaldırılarak Düzce Belediyesi sınırları içine katılması Hakkında Karar	01.03.2008	26803
29.02.2008	9867	Denizli İli Çivril İlçesine bağlı Kızılcaöğüt Belediyesi ile Iğdır ve Yeşilyaka Köylerinin tüzel kişiliklerinin feshedilerek Çivril Belediyesi sınırları içine katılması Hakkında Karar	01.03.2008	26803

V – YER ADININ DEĞİŞTİRİLMESİNE DAİR KARARLAR

Tarihi	Sayısı	Konusu	Yayımlandığı Resmi Gazetenin	
			Tarihi	Sayısı
02.02.2008	9756	Sinop İli Türkeli İlçesi Merkezinde bulunan Yarna Deresi Adının, "Türkeli Deresi" Olarak Değiştirilmesi, Hakkında Karar	03.02.2008	26776

VI – İDARİ BAĞLILIĞIN DEĞİŞTİRİLMESİ KARARLARI

Tarihi	Sayısı	Konusu	Yayımlandığı Resmi Gazetenin	
			Tarihi	Sayısı
02.02.2008	9757	Yozgat İli Şefaathli İlçesi Merkez Bucağı Ereklı Köyünün, aynı ilin Merkez İlçe Merkez Bucağına bağlanması; Hakkında Karar	03.02.2008	26776
02.02.2008	9758	Mardin İli Derik İlçesi Kocatepe Bucağı Dügürk Köyünün, aynı ilin Kızıltepe İlçesi Merkez Bucağına bağlanması; Hakkında Karar	03.02.2008	26776
02.02.2008	9760	10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun geçici 2'nci maddesi gereğince Büyükşehir Belediye Meclisinin almış olduğu karar ile Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde alınarak ilk kademe Belediyesi haline getirilen Kayseri İli Bünyan İlçesi Merkez Bucağı Büyük-bürüngüz Belediyesi'nin, aynı ilin Melikgazi İlçesine bağlanması; Hakkında Karar	03.02.2008	26776
02.02.2008	9761	Adana İli Saimbeyli İlçesi Merkez Bucağı Payamburnu Köyünün Kahramanmaraş İli Göksun İlçesi Merkez Bucağına bağlanması; Hakkında Karar	03.02.2008	26776
02.02.2008	9762	Ankara İli Bala İlçesi Merkez Bucağına bağlı Altınçanak Köyünün, aynı ilin Gölbaşı İlçesi Merkez Bucağına bağlanması; Hakkında Karar	03.02.2008	26776
05.02.2008	9799	Kahramanmaraş İli Pazarcık İlçesi Merkez Bucağı Alibeyuşağı Köyünün, aynı ilin Merkez İlçe Merkez Bucağına bağlanması; Hakkında Karar	06.02.2008	26779
05.02.2008	9800	Malatya İli Hekimhan İlçesi Merkez Bucağı Karaçayır Köyünün, aynı ilin Kulluncak İlçesi Merkez Bucağına bağlanması Hakkında Karar	06.02.2008	26779
05.02.2008	9801	Sivas İli Hafık İlçesi Celalli Bucağı Barcın Köyünün, aynı ilin Merkez İlçe Karayün Bucağına bağlanması Hakkında Karar	06.02.2008	26779

05.02.2008	9802	Sivas İli Hafik İlçesi Merkez Bucağı Çatpınar Köyünün, aynı ilin Doğanşar İlçesi Merkez Bucağına bağlanması Hakkında Karar	06.02.2008	26779
05.02.2008	9803	Sivas İli Yıldızeli İlçesi Yavru Bucağına bağlı Sarıyaprak Köyünün, Tokat İli Sulusaray İlçesi Merkez Bucağına bağlanması Hakkında Karar	06.02.2008	26779
05.02.2008	9804	Sivas İli Hafik İlçesi Celalli Bucağı Güneli Köyünün, aynı ilin Merkez İlçe Karayün Bucağına bağlanması Hakkında Karar	06.02.2008	26779
05.02.2008	9805	Sivas İli Hafik İlçesi Celalli Bucağı Hacıali Köyünün, aynı ilin Merkez İlçe Karayün Bucağına bağlanması Hakkında Karar	06.02.2008	26779
05.02.2008	9806	Sivas İli Hafik İlçesi Celalli Bucağı Peşpınar Köyünün, aynı ilin Merkez İlçe Karayün Bucağına bağlanması Hakkında Karar	06.02.2008	26779
05.02.2008	9807	Sivas İli Hafik İlçesi Celalli Bucağı Örencik Köyünün, aynı ilin Merkez İlçe Karayün Bucağına bağlanması Hakkında Karar	06.02.2008	26779
12.02.2008	9816	Ordu İli Kabadüz İlçesi Merkez Bucağı Kirazdere Köyü Karataş bağlısının, aynı ilin Merkez İlçe Merkez Bucağı Bayramlı Köyüne bağlanması Hakkında Karar	12.02.2008	26785
20.02.2008	9850	Hatay İli Belen İlçesi Merkez Bucağı Ötençay Köyü Bağlama bağlısının, aynı ilin Merkez İlçe Serinyol Bucağı Maraşbuğazı Köyüne bağlanması Hakkında Karar	21.02.2008	26794
20.02.2008	9851	10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunun' nun geçici 2 inci maddesi gereğince Sakarya Büyükşehir Belediye Meclisinin almış olduğu karar ile Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde alınarak Karapürçek İlçe Belediyesine mahalle olan Akbağlık Köyünün, yine aynı Kanunla Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde alınan Sakarya İli Akyazı İlçesi Belediyesine bağlanması Hakkında Karar	21.02.2008	26794

17.03.008	9935	Ordu İli Gürgentepe İlçesi Merkez Bucağı Direkli Belediyesinin, aynı ilin Gököy İlçesi Merkez Bucağına bağlanması hakkında karar	18.03.2008	26820
-----------	------	--	------------	-------

VII YÖNETMELİKLER

BAKANLIKLARCA YAYIMLANAN YÖNETMELİKLER

Konusu	Tarihi	Yayımlandığı Resmi Gazetenin Sayısı
İçişleri Bakanlığı Dernekler Denetçileri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	12.01.2008	26754
Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	12.01.2008	26754
Organize Sanayi Bölgeleri Yer Seçimi Yönetmeliği	17.01.2008	26759
Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	25.01.2008	26767
Terörle Mücadelede Görev Alan Personelin, Bu Görevlerinin İfasından Doğduğu İddia Edilen Suçlardan Dolayı Yapılan Soruşturma ve Kovuşturmalarda Müdafî Olarak Belirlediği Avukat veya Avukatların Ücretlerinin Ödenme Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik	26.01.2008	26768
Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	01.02.2008	26774
Organize Sanayi Bölgeleri Yer Seçimi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	21.02.2008	26794
Ailenin korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik	01.03.2008	26803
İstiklal Marşının Kabul Edildiği Günü ve Mehmet Akif Ersoy' u Anma Günü Hakkında Yönetmelik	07.03.2008	26809
Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği (2002/49/EC)	07.03.2008	26809
2008/13292 Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Daimi Kadrolarına İlk Defa İşçi Olarak Alınacaklar Hakkında Uygulanacak Sınav Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	08.03.2008	26810
Fikir ve Sanat Eserlerinin Tespit Edildiği Materyallerin Dolum, Çoğaltım ve Satışını Yapan veya Yayan İşletmelerin Sertifikalan Drılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	08.03.2008	26810

2008/13349 Memurlara Yapılacak Giyecek Yardımı Yönetme 19.03.2008 26821
liginde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik.

VIII GENELGELER

**Yayımlandığı Resmi
Gazetenin
Tarihi Sayısı**

Konusu

İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti ¹ Danışma Kurulu ile İlgili	15.01.2008	26757
2008/1 Sayılı Başbakanlık Genelgesi		
2008 Enerji Verimliliği Yılı ile İlgili	2008/2 Sayılı Başbakanlık	15.02.2008 26788
Genelgesi		
Bölünmüş Yolların Yapımı ile İlgili	2008/3 Sayılı Başbakanlık	19.03.2008 26821
Genelgesi		

IX TEBLİĞLER

**Yayımlandığı Resmi
Gazetenin**

Konusu

Tarihi

Sayısı

Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	09.01.2008	26751
Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik	09.01.2008	26751
Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği Genel Tebliği(Sayı: 1)	10.01.2008	26752
2008 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Uygulama Tebliği (Sıra No: 1)	10.01.2008	26752
2008 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Uygulama Tebliği (Sıra No:2)	11.01.2008	26753
	16.01.2008	26758
5627 Sayılı Enerji Verimliliği Kanunu'nun 10 uncu Maddesinde ve 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu'nun 3 üncü ve 17/7 Maddelerine Göre 2008 Yılında Uygulanacak Olan İdari Cezalarına İlişkin Tebliğ (Sıra Numarası: 2008/1)		
Basın İlan Kurumu Teşkiline Dair 195 Sayılı Kanun Uyarınca Yayımlanacak İlan ve Reklamlar ile Bunları Yayımlayacak Mevcuteler Hakkında Tarih ve 67 Sayılı Genel Kurul Kararı' nda Değişiklik Yapılmasına Dair Genel Kurul Kararı (No: 179)	25.01.2008	26767
2008 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Uygulama Tebliğ (Özürlü çocukların eğitimi ve rehabilitasyonu Giderlerine İlişkin) (Sıra No: 3)	29.01.2008	26771
2008 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Uygulama Tebliği (Sıra No:4)	21.02.2008	26794

Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliği (Sayı: 2008/1)	23.02.2008	26796
Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu Kapsamındaki Kültür Varlıklarının Rölöve, Resterasyon Projeleri, Sokak Sağlıklaştırma, Çevre Düzenlemem Projeleri ve Bunların uygulamaları ile Değerlendirme, Muhafaza, Nakil İşleri ve Kazı Çalışmaları İlişkin Mal ve Hizmet Alımlarında Parasal Limitlerin Güncellenmesi Hakkında Tebliğ (No: 20008/1)	26.02.2008	26799
2008 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Uygulama Tebliği (Sıra No:5)	29.02.2008	26802
5736 Sayılı Bazı Kamu Alacaklarının Uzlaşma Usulü ile Tahsili Hakkında Kanun Genel Tebliği (Sıra No: 1)	04.03.2008	26806
5736 Sayılı Bazı Kamu Alacaklarının Uzlaşma Usulü ile Tahsili Hakkında Kanun Genel Tebliği (Sıra No: 2)	06.03.2008	26808
5736 Sayılı Bazı Kamu Alacaklarının Uzlaşma Usulü ile Tahsili Hakkında Kanun Genel Tebliği (Sıra No:3)	07.03.2008	26809
Parasal Sınırlar ve Oranlar Hakkında Genel Tebliğ (Sayı: 2008/1)	14.03.2008	26816
Tahsilat Genel Tebliğ (Seri:B) (Sıra No: 1)	25.03.2008	26827
İhalelere Yönelik Yapılacak Başvurular Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ	25.03.2008	26827

X KURUL KARARLARI

Yayımlandığı Resmi Gazetenin

Konusu	Tarihi Sayısı
Devlet Muhasebesi Standardı I (DMS I) Mali Tabloların Sunulması	22.02.2008 26795

XI ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI

Konusu	Tarihi Sayısı
Anayasa Mahkemesinin E: 2004/79, K:2007/6 Sayılı Kararı	17.01.2008 26759